

- 15 Bonum quilibet à natura à præsumitur, nec bonum à præsumitur, qui alterum dolo circumvenit.
- 16 Dolus non est præsumendus, quando aliquis in malum adferret lucrum & redimendum id opponit.
- Et nonnulli minus, quando ex rebus et odium & damnum, ut 19.
- Idem quando tenet ad modum in dolo recalescit, ut 20.
- Et minus præsumitur dolo commi ssum dolusque hominem frangi & benevolens, ut 21.
- Nec præsumitur aduersus sanguinem communem, & natus in eo, qui profuturus sit, ut 22, & 23.
- Idem quando aliquid agit qui est alore in animo, ut 24.
- Idem in eo, qui rem accipit, ut eam domus restituit, ut 25.
- Idem in eo, qui fecit id, ad quod faciendum inuit ab ipso rimor & sano, ut 26.
- 27 Fama est usui à dolo.
- 28 Multis & rusticis præsumitur potius simplicitate duli quam dolo ad aliquid faciendum.
- Idem in populo, ibid.
- 29 Dolus in Principe nunquam præsumitur.
- 30 Dolus non est præsumendus, etiam quando alias verba alius & dispositionis impie argueretur.
- 31 In more præsumitur potius error, quam dolo.
- 32 Error non excusat in illa actibus, in quibus satis est quem dolo carere.
- Intelligi, si quis resistit alius, ut 34.
- 33 In præsumptione non sufficit dolo carere, sed bona fides requiritur.
- 34 In factis potius error præsumitur, quam dolo.
- 35 Notariis si non sit aliquid scribere in instrumento, præsumitur id potius errore commisse, quam dolo.
- 36 Faciens aliquid clam, ut fraudem excludat, præsumitur nuntius à dolo: Idem in eo, qui frande vult ut excludendum aduersary sui fraudes.
- 37 Remanens clam alius iura sui fiduciæ, ne illud ius venerit in commensum, non confertur dolo egisse.
- 38 Alexandri secundi Pontificis Max. bonus dolo & solertia, qui promissa impunitate episcopi promouerat, ab eo confessionem extorsit.
- 39 Revertens captiuus in personam, que sunt licendo ex natura ad malum videtur.
- 40 Dolus in eo non præsumitur, qui vi debitam sibi à Principe pecuniam exigere, sicut velle delegare predationem aduersus ipsius principem.
- 41 Dolus comitatur verè detegi & probari potest: & quomodo, nunc seq.
- 42 Fraus comitatur & præsumptionibus probari potest.
- 43 Dolus est quid latet & in animo consistit, qui sane aut non potest nisi intellexit probari: debet autem comitatur esse vergete & conuolentes.
- 44 Dolus præsumitur in eo, qui ex alio aliquod perpetravit delictum.
- 45 Homicida probare debet, hominem à se percussum non occidisse animo per eum fuisse, aliqui dolum in eo præsumitur, ut 46.
- 46 Inuria ali quem offensum probare debet, si non animo iniuriandi id fecisse, alius in dolo esse censetur.
- 47 Dolus non præsumitur in eo, qui fuit accusatus vulnerasse Semp. mense Martii, si probatur, quod ex mense d. Semp. et Martii, & quod statuto banum impune possint offendere.
- 48 Probatoriis dolus admissionis in criminalibus ad probandam accusati defensionem, nec non esset de sola circumstantia dependens.
- 49 Testes in mensuris & familiaribus admissionis ad accusati defensionem, qui illas non admitterentur.
- 50 Accusator probat & debet lute meridiaua esse claret, & reddidit dolus ex quo inique accusatus probationem.
- 51 Dolus præsumitur à lege, quando quis dicit mendacium.
- 52 Respectum impetrans expressis falsis qualitatibus, dolus id egisse præsumitur.
- 53 Mendax à præsumitur, qui affirmat quod nesciat.
- 54 Mendacium est lege diuina prohibitum: quod enim mendacium dicitur naturæ testimonium. Proinde ut quoque & lege naturalis, cum sit natura & genere sit semper malum, ut 55.
- 55 Dolus præsumitur etiam ex falsis persequutionibus.
- 56 Falsum afferre, & verum tacere paria sunt.
- 57 Miter agit manifestum esse ad eam inuenerit, cum sit maior, mendax præsumitur, ut dolo affirmat; confutur enim falsi sit ad eam non ignorat.
- 58 Accusator, qui accusationem non probat, præsumitur in dolo esse, & mendax iudicari & falsum accusatum tamen propugnat dicitur.

DE PRÆSUMP.

- Mendacium, qui dicit, præsumitur in dolo, quando ex d. mendacio consequitur aliquod communis lucrum sibi, ut dicitur.
- Dolus à lege præsumitur in eo, qui per offensam ferat.
- Promissa non ferre est iniquitas, & legi diuina repugnans, ne non lege naturæ quæbet à se aut falsum ferri debere.
- Dolus arguitur in eo, qui verbi dicit solus, quod vult facere promissus est.
- Idem in eo, qui non facit, quod profusi officio & mouere facere tenetur, ut 60.
- 61 Tutor qui non deservit bona pupilli in inuentum, dicitur non ferre promissa, & præsumitur in dolo.
- 62 Emptor, qui litem motam non denuntiat venditori, præsumitur dolo id fecisse.
- 63 Dolus præsumitur à lege in eo, qui in contralia secum contrahentem decept, si deceptus sit eum non in litem.
- Idem in eo, qui induxit solus commutationem ut remittendam amplius, deceptus sit tenet accepta quæritur, ut 70.
- 64 Dolus arguitur ex moribus exceptis.
- 65 Proximum suum frangere in negotio est aduersus legem diuinam.
- 66 Venerit rem supposito enim vito, quod si emptor capere, cum non emisset, præsumitur in dolo, & punitur potest per ea extortenda.
- Supprimens secum contrahenti qualitates sua persone privilegia dolum committere censetur.
- 67 Restitutum suspectum non expressis hijs, que mouere potest Principem ad non eandem præsumitur velis circumstantiis & decepte ipsum principem, & sic dolus est, ut 71.
- 68 Dolus præsumitur à lege in eo, qui contra iura nocet.
- 69 Leges præcepta afferre est repugnans diuina voluntati: cum Leges diuina promissa à dicuntur per ora principum, ibid.
- 70 Principi restitui Deo restitute videntur.
- 71 Tutor arguitur in dolo, quando alienat bona pupilli non obseruatum ius solennitatis.
- 72 Contrahens cum muliere non ferat, elemosinæ à se utat requiritur, præsumitur in mala fide.
- 73 Emori à debitoris, qui ad se mandatum creditore vendit, si ipsi damnatum fuerit, ius eius est, præsumitur in dolo.
- 74 Hæres tenetur vindicare mortem cui suus fuit, quod si negligens facere, præsumitur dolo id facere, & ab eo adferret hereditatem, inquam ab indigno præsumitur enim participat bonis illi.
- 75 Dolus præsumitur in eo, qui facit quod facere non debet: intelligi, ut 76.
- 76 Intellectus l. propter venen, §. si. ad S. C. Syllan. & quo casu prodeat.
- 77 Magistri actibus non obtinuerunt dolo carere non dicunt.
- 78 Principibus qui obediendum pacem contra magistralium, quorum personam sustinent.
- 79 Petens ad quod d. gloriatur est, præsumitur dolo.
- 80 Secus si petit alieno nomine, ut 81.
- 81 Leprosi qui vult cum aliena iactura & damno, in legem committere dicitur.
- 82 Occupant aliena, in iure id facere præsumitur, maxime si vi id faci.
- 83 In eo, qui aliena consumit, atque in suo iure inuenit, ut 84.
- 84 Tutor vel administrator, qui aliquam non restituit in mala fide esse censetur.
- 85 Occultans & supprimens testamentum, donec filius exheredatus moreretur, ne possit agere de massio, contra iura id egisse dicitur.
- 86 Hæres granatur fides commissa, si rem ipsam tota sibi tenet aliena, contra consuetudinem alienam dicitur, & sic dolo, intelligi si perperam alienat: fecit si donec in heremum erit, ut 86.
- 87 Faciens quod filius non prodest, & alter nocet, si audiat & dolo participes videtur.
- 88 Viri ut extorqueant non sine dolo id facere potest: nam si sit a non solum lege diuina, sed etiam naturæ alio pro oblovi.
- 89 Dolus facile colligitur ex malo effectu sui: si autem fuerit à personarum qualitate, ut si malum sit contra aut cum pupillo, vel muliere, vel muliere, quorum si agere est consuetudo, ut 90.
- 90 Verba hæretica proferens, et si meret interuenient, si est & in illa genere vel patria, præsumitur mala fide de fide.
- 91 Dolus comitatur in eo, qui visum est vniuulgatum, & cancella, quæ ita plus fecit, quam fieri consuevit.
- 92 Clauis in iustitia in instrumentum contra actum, & alterum ad iuramentum si addunt, & dolum.

13 Tertia est præsumptio, scdm quæ frequenter legit libros hæreticorum. Nam & hic dicitur aliquando vehementer suspensus. Ita sentit Simancas in *Catholici institutio* lib. 11. 13. numer. 3. & tit. 38. num. 23. & 24. & *apertus in prædictis* lib. 11. 39. numer. 4. qui tantum iudicis arbitrio multum tribuit, ut si per personarum, locorum & temporum qualitate arbitri debeat, an suspensus ille sit, vel non. Et multos huius opinionis Doctores commemorat. Quia de re scripti lib. 2. de arbitrio tit. 2. an. 1. & tit. 2. an. 5. Et quando libri hæretici non apud aliquem reperitur suspensum inferre, quod si sit hæreticus, ut scripti tit. 2. an. 1. & tit. 2. de hæret. cap. 7. numer. 7. & ibi Commensalis in auctoritate, quoniam multum similes comprobantur. Et hoc secutum fuit in lib. 2. cap. 37. numer. 12. Et si accedat Declamatio in *trahit* Criminali lib. 5. cap. 46. numer. 26. qui similis effectus de eo quod cum reperiunt instrumentum falsum, ut præsonatur falsarius. Dixit tamen in Declamatio, hanc conclusionem non probare plenè, & res affert declarationes, subiungit, num. 30. hodie cessare disputationem ob oblationem sacri Concilij Tridentini.

13 Quarta est præsumptio, scdm quæ recipit hæreticos, hic dicitur de hæresi aliquando vehementer suspensus, imò interdum eadem perpena plectendus est, quæ veris hæreticis puniuntur, ut declarat egregie Simancas in *Catholici institutio* tit. 15. num. 15. & in prædictis lib. 11. 36. De penis receptatorum scripti in *Commentariis de arbitrio* audit. lib. 2. c. 18. §. 2.

14 Quinta præsumptio est, scdm quæ ad tenendam potestatem dæmonis in occultis erim vehementer suspensus de hæresi censetur. Ita Simancas in *Catholici institutio* tit. 21. num. 13. & tit. 30. numer. 16. 18. & ex *frederico Danti* hinc, Oldrad. *Papali*, *Sigismundus*, *Alphonsus de Castro*, ac *Bartholomæus Spina*. Sic declarat etiam *Id. Lindocuius*. *Cyrricus in tractatu de hæreticis* lib. 2. numer. 37. qui dixit, hunc non censeri hæreticum. Ego intelligo non esse verè & manifestè hæreticum, sed tamen vehementer suspensum.

14 Sexta præsumptio est, cum quævis inspectio syderum & natalium eorum dicitur, ea quæ sunt homini cogniti impossibilitati sine fide suspensissimi de societate dæmonum, & consequenter adeo vehementer suspensi fidei hæretici, ut puniri possint tunc contra hæreticos. Ita scripti Simancas in *Catholici institutio* tit. 21. num. 14. quæ loci multa docet *Adrianus Astralogus*, *dummetes*, & *aripides* annot. met.

15 Septima præsumptio est, cum quæ tempore mortis petitis fidei dari hostium non consecratorum, cum iam antea aliqua suspitione de hæresi laborasset. Ita egregie Simancas in *Catholici institutio* lib. 11. 39. num. 39. Cum verò antea nulla esset de eo suspicio, non erit consensus vehementer suspensus, ex *sententia Oldradij in cons. 210. in 2. Calderioli in cons. 4. tit. de her. & Crauc. in cons. 319. in 2. qui triplerunt, hunc non præsumi hæreticum, sed absintuisse ob magnam reverentiam.*

15 Ceterum hic alij dissentiunt. Placet (ut paucis dicam, quod sentio) *Ilex sententia Alhericini in 1. de heret. in 6. in q. 13. num. 66. 69. & 70.* qui distinguit, quod aut consistat de intentione huius petentis dari hostium non consecratorum, aut scilicet magnam reverentiam, quam habet erga Sacrosanctam Eucharistiam, qua se indignum exillimit. Et tunc licet erret, atamen non censetur de hæresi vehementer suspensus, aut de eius intentione non consistat, & tunc suspensus admodum est.

16 Octava præsumptio est, cum quæ efficitur Schismaticus, vel schismaticorum partes sequitur. Nam si dicitur de hæresi vehementer suspensus, ut scripti Simancas in *Catholici institutio* lib. 11. 37. num. 8. qui num. 8. recte docet, Schismaticos dici illos, qui ab obedientia Pontificis, max. seipsum inique separant.

16 Non est præsumptio, scdm quæ per forislegia consulti Dæmones, ut futura prædicant. Isane dicitur suspensus vehementer de hæresi. Ita Simancas in *Catholici institutio* lib. 11. 38. num. 2. qui alla de his scribit, & tit. 69. num. 34. idem affirmat & de superstitiosis, qui inter surrigos connumerantur.

17 Decima præsumptio est, cum quæ singulo anno si item semel non susceperit Sacrosanctam Eucharistiam, ut ait. *omnia viri per sepe de panem. & transg.* Hinc esse de hæresi suspensum scripsit Lud. Carreus in *tractatu de hæreticis* lib. 2. numer. 37. ex *sententia Oldradij*, *Abbatij*, & *Felinij*, qui quidem, Felino excepto, nil hac de re scribunt. Felinus autem ait, hunc non communicantem saltem semel in anno esse hæreticum, sed verius est quod Carreus scribit, hunc esse excommunicatum inter animas. *d. omnia viri per sepe* post annum verò dicitur male sentire de potestate clauum & consequenter dicitur suspensus de hæresi, sicuti & quilibet alter qui

volens in eadem communicatione per annum persistat, dicitur de hæresi reformationis. c. 3. in fine. & tradit Simancas in *Catholici institutio* lib. 11. 37. num. 27. num. 4. quo loci ex *sententia multi erroris* scripti, hanc quilibet debeat, quamvis sit purgationem indicendam sufficiens, quam si subire noluerit, & adhuc in excommunicatione permanserit, veluti impetrantes, pertinax & hæreticus condemnari queat.

Vndecima præsumptio est, cum quæ assidue blasphematur. Nam 15 de hæresi dicitur suspensus, ut scribit Carreus in *tractatu de hæreticis* lib. 2. numer. 44. post Albiem in *Commentariis ad constitutiones Neapol.* in verb. *blasphematur*. numer. 45. qui solum dicit, blasphemos aliquando puniri ab Inquisitoribus hæretice pravitatis. Quæ de re scripti *Alphonsus de Castro* lib. 1. de inst. a heret. pan. cap. 2. & Simancas in *Commentariis Catholici institutio* lib. 11. 38. de blasphemis. & item in *prædictis* lib. 11. 38. de blasphemis.

Duodecima præsumptio est, cum quæ firmiter committitur. Is enim de hæresi suspensus est, ut scribit Carreus in *tractatu de hæreticis* lib. 2. numer. 44. post Albiem in *Commentariis ad constitutiones Neapol.* in verb. *blasphematur*. numer. 45. qui solum dicit, blasphemos aliquando puniri ab Inquisitoribus hæretice pravitatis. Quæ de re scripti *Alphonsus de Castro* lib. 1. de inst. a heret. pan. cap. 2. & Simancas in *Commentariis Catholici institutio* lib. 11. 38. de blasphemis. & item in *prædictis* lib. 11. 38. de blasphemis.

Decima tertia præsumptio est, cum quæ magistratus requisitus recusat præstare iuramentum, ut hæreticus prehendatur. Nam si suspensus est de hæresi dicitur Carreus in *tractatu de hæreticis* lib. 2. numer. 44. post Albiem in *Commentariis ad constitutiones Neapol.* in verb. *blasphematur*. numer. 45. qui solum dicit, blasphemos aliquando puniri ab Inquisitoribus hæretice pravitatis. Quæ de re scripti *Alphonsus de Castro* lib. 1. de inst. a heret. pan. cap. 2. & Simancas in *Commentariis Catholici institutio* lib. 11. 38. de blasphemis. & item in *prædictis* lib. 11. 38. de blasphemis.

Decima quarta præsumptio est, cum quæ per litteras in crimine notorio, reculendo correctionem Is enim de hæresi suspensus dicitur, ut scribit Decius in *cons. 111. in fin. & Carreus in d. 2. numer. 66. & c. 17. de doli.*

Decima quinta præsumptio est, cum Episcopus vel alter in sacris positus, insinuat hæredem scienter hæreticum. Nam si positus in insinuat de hæresi suspensus est. Ita probat c. 3. qui Episcopus, & c. subsequens, de hæresi. Vbi annotat Abbas & Felinus, quæ sententia est Carreus in d. 1. c. 2. num. 69.

Decima sexta præsumptio est, scdm religiosus detrahens religionem factus est apostata, & id quidem sine ulla causa, vel probabilis. Isane suspensus est de hæresi, ut scribit Simancas in *Catholici institutio* lib. 11. 39. num. 3. ex *sententia Alphonsi de Castro* lib. 1. de inst. a heret. pan. cap. 5. & *Melchioris Cui* lib. 2. de *Religiosis*, cap. 5. verò dicitur pertinax in apostasia, is verò hæreticus censetur, & ob id utralis est puniendus suspensus inter Simancas. Item maior est hæretico apostata ille, qui in religionem recedens, tam perperam abnegat, & oppugnat, quam si scripti Carreus in d. 1. cap. 2. numer. 73. ex *sententia Hostij*, & *Abbas*, in c. 1. de apost. a heret. a. *Alphonsus de Castro* lib. 1. de inst. a heret. pan. cap. 5. & *Pauli Gandavij* in *tractatu de heret.*

Et hæc præsumptio multò magis procedit, quando hic apostata palam duxit uxorem. Nam non solum suspensus, sed verè hæreticus dicitur. Ita *Raldus in memoratis*. C. de *jurisjur.* c. 1. c. 1. & *Episcopus Balneæ* in *iudiciali Inquisitionum*, in verb. *hæresis*, numer. 22.

Decima septima præsumptio est, cum magistratus officiali requisitus ab inquisitoribus recusat iurare, & servitorem carnes & statuta contra hæreticos, & eorum fautores: is enim suspensus de hæresi est. Ita Carreus in d. 1. c. 2. numer. 77.

Decima octava præsumptio est, cum quæ palam duxit uxorem Is enim de hæresi suspensus est, ut scribit Carreus in *tractatu de hæreticis* lib. 2. numer. 44. post Albiem in *Commentariis ad constitutiones Neapol.* in verb. *blasphematur*. numer. 45. qui solum dicit, blasphemos aliquando puniri ab Inquisitoribus hæretice pravitatis. Quæ de re scripti *Alphonsus de Castro* lib. 1. de inst. a heret. pan. cap. 2. & Simancas in *Commentariis Catholici institutio* lib. 11. 38. de blasphemis. & item in *prædictis* lib. 11. 38. de blasphemis.

Decima nona præsumptio est, cum quæ gratissima crimina committit. Nam si de hæresi suspensus dicitur, Is Simancas in *Catholici institutio* lib. 11. 39. num. 3. qui exempla addit in his, qui se fecerunt consanguineis, affinitibus, monialibus, commaribus, aliisque illegitis facili committentibus; ille, qui scelera iuramenta facit, ut dicitur *Laf. in l. 5. §. utat. ff. de iur.*

Vigesima est præsumptio, cum quæ nouis & singularis opinionibus assidet in materia morali, easque pertinaciter tenetur contra

contra communes & receptas sententias. Nam is suspensus de heresi se facit ita. Simancas d. 10. m. 30. qui tamen admonet esse consideranda accidentia, & peritorum qualitates.

40 Vigesima prima præsumptio est, cū quis descendens ex Mahometanis vinum non bibat, neque carnes fuillat edit, vel quid ligumile obstruat. Nam is de heresi suspectus est, cū præsumptio sit, eum adhuc in maiorem suorum sectis permanere. Na Simancas in cathol. inft. 10. m. 30. m. 30.

41 Vigesima secunda præsumptio est, cū quis semel fuit hereticus. Nam adhuc talis esse præsumitur, sique est suspectus. Na Bald. in l. non ignorat, in f. 30. ad exhib. & Fel. in l. scribam, in p. 1. in f. de præsumpt. & sensu Simancas in cathol. inft. 10. m. 30. m. 30. Ceterum hæc ipsa præsumptio seu suspitio solum prodest ad interrogandum, ut sensu Simancas d. 10. m. 30. m. 30. Et dicimus quod hæc præsumptio, ut videtur de ea præsumptio, quod semel in malis, præsumatur semper malus.

42 Vigesima tertia præsumptio est, quando contra aliquem de heresi accusatus, extant lucus aliquæ præsumptiones, vel indicia de heresi, quæ quidem sufficere ad indicendam purgationem canonem, & iudice ipso mandante, purgationem fieri, accusator verò recusat. Is enim se suspectum de heresi significat. Na Fel. ex illo text. in l. ad abolendam, §. qui verò, de heret. lib. 1. vel suspectus puri potest quod de clero & Simancas in cathol. inft. 10. m. 30. m. 30. idem scripsit Albert. in tr. de agnoscendo assertum heret. qu. 30. m. 2. vers. idem est confutandus.

PRÆSYMPTIO VII.

Hæreticus pertinax quibus præsumptionibus, & coniecturis quis præsumatur, brevis explanatio.

SYMMARIA.

- 1 Hereticorum quidam dicuntur verè & manifestè pertinaces, quidam verò præsumpti.
- 2 Hereticum pertinax & verè ut dicitur, qui credit aliquam propositionem veram esse, cum contra heretici sit esse catholicum. Et sola estimatio facit quod hereticum pertinacem, m. 3.
- 3 Fidei catholica si non perficitur assensu intellectum cum consensu voluntatis, sic hereticus consummatur diffensione intellectus, & consensu voluntatis.
- 4 Hereticum pertinax ut dicitur, quia sententiam aliquam hæreticam defendit.
- 5 Hereticum pertinax præsumptio ut dicitur, cuius peritiam manifesti sit, sed tamen intrinsece præsumptio pro consummatione peritiam habet.
- 6 Negamus aliquam propositionem catholicam fidei apud omnes fideles potestè divulgam, si est rationis capax, præsumatur hereticum pertinacem.
- 7 Afferens aliquam hæresim, cum contrariam veritatem catholicam prout docetur præsumitur hereticum pertinacem.
- 8 Annuus ex verbum in prolatu facile declaratur.
- 9 Ignorantia probabilis excusat ab heresi.
- 10 Hereticum pertinacem dicitur, qui persistit in errore, cuius contrariam veritatem catholicam explicite scire non tenebatur, quia negligens dicitur in querenda veritate.
- 11 Idem de eo, qui impedit prædicationem, defensionem, et doctrinam catholicam fidei, & qui contrariis censet in Ecclesia. & qui ut se nequaquam ab errore dejectionem, m. 12.
- 12 Et denique, quævisque infidei catholica error, & paratus non est ad suscipiendum correctionem, pertinax censetur, ibid.
- 13 Error in fide si admonitus non respicit, etiamsi per errorem errasset, perinde habetur, ac si sciret ab initio per errorem pertinax dicitur. Extende etiam, si dicitur non minus fidei legitime admonitus, m. 14.
- 14 Idem quod error non ignoratus est probabilis, sed tamen ignoratus, & non minus fidei agnoscendo differtur, m. 15.
- 15 Idem præceptum si non fuerit, si non minus recedere velle ab aliqua propositione heretica, m. 16.
- 16 Dicitur, non minus, m. 17.
- 17 In accusatum seipsum præsumitur aditus.
- 18 Hereticus ut dicitur non regitur, qui non habet animum se corrigendi.

De 20. b. Præsumptio.

20 Peritiam in hæresi est, quamvis in crimen, & idem in dubio non est præsumenda.

21 Res dubia in benigniorem partem interpretari debent, & numer. sequens.

Crimina nunquam præsumuntur.

22 Causa quælibet ex iure præsumitur in malis, & sola.

23 Hæretici non pertinax ut censetur, qui in extremis laborant perigi habentus constricti.

Q Vemadmodum superiore dispositione, si idem omni, aliquos hereticos duci verè & manifestè hereticos, aliquos verò præsumpti, præterea nunc manifestè simus, aliquos duci hereticos verè & manifestè pertinaces, aliquos verò præsumpti. Pertinax manifestè & verè dicitur, qui credit aliquam propositionem veram esse, cuius contrarium sit esse catholicum. Ita bene eruditus Jacob Simancas in Commentar. cathol. in m. 30. m. 30. de pertinacibus, & c. m. 7. ex sententia rapier Cantam, & Franc. Vitoria super Thomam, 2. q. 2. art. 2. Alphonsi de Castro lib. 1. de iustitia hereticorum p. 1. cap. 9. & Alabiere Cano lib. 1. de heret. Theolog. 1. 2. q. 1. c. 1. contraria opinione Alciati in l. 2. de summa Trinitat. & c. de cathol. qui scripsit, neminem hereticum pertinacem esse, qui non habet animum obstinatum, & admonitus non perhibet.

Est fane veritas, ad heresim Alcia. ut sola obstinatio faciat quod hereticum pertinacem, cum & quilibet verus consensus contrarius cognite veritati pertinacem hereticum facit. Nec refert, ut ait Simancas ex aliorum sententia, ex qua causa venum iter talem verum consensum, siue ex passione, siue ex indolentia. Verè enim pertinax est, qui credit contrarium eius, quod sit in Ecclesia recte. Quia sicut fides peritur assensum voluntatis cum consensu voluntatis, sic hereticus consummatur diffensione intellectus, & consensu voluntatis. Et sententiam hanc solida ratione comprobant idem Simancas in d. 10. m. 30. m. 30. Et etiam pertinax hereticus ille, qui assensionem aliquam impudenter hereticam dicit, & eam defendere aduersus maiores suos contrarium dicentes audent, nec suam ignorantiam emendare vult, ex ad abolendam, §. 1. de heret. & laicæ tractat post alios tom. Regius in tractat. de heret. part. 2. m. 30. m. 30.

Hæreticus verò pertinax præsumptio dicitur, cuius peritiam nondum plane manifestæ est, sed tamen iuris præsumptio pro consummatione peritiam habetur. Ita declarat Simancas in d. 10. m. 30. m. 30. quo loci aliquot præsumptiones addit.

Prima præsumptio pertinacis in hæresi ducitur ex eo, cum quæstionis capax negat aliquam propositionem catholicam fidei, apud omnes fideles publicè divulgatam, præsertim si peritios sit, & sig. x. quia præsumitur ea scire, quia omnes sciunt, & quæ omnes Christiani explicite scire tenebatur, ut dicitur in q. 4. Ita in specie scripsit Simancas prædixit in loco, ex sententia Ceterosid. alphi. b. 1. 4. præceptum, qui dixit, signum est pertinacis, si quis aliorum errorem cuius oppositam veritatem explicite scire tenebatur, vel ex publica observatione, vel ex communi doctrina Ecclesie, vel ex officio, & statu suo, talem sit in illa sententia, vel ex naturali iudicio rationis, ex idem scriptis Alberti in tractat. de agnoscendo assertum catholicum & heret. qu. 30. m. 30. qui capio differt, & declarat, & m. 20. m. 20.

Secunda est præsumptio pertinacis in hæresi, cum quis afferat aliquam hæresim, cuius contrariam veritatem catholicam prout docetur. Etiam si fuerit in his propositionibus, quæ explicite scire non tenebatur, quia scire eundem constituit, quod ille sciret verum, Na Simancas in d. 10. m. 30. m. 30. ex sententia Ceterosid. alphi. b. 1. 4. duodecim considerat rationes, & signa, quæ sunt aliquot præsumptiones. Quæ & Torreytensis al. 7. de heret. parte 2. cap. 16. idem scripsit Alberti in tractat. de agnoscendo assertum heret. qu. 30. m. 30. m. 30. v. 1. m. 30.

Ratio, quia animus ex verbis iam probatis declaratur, ut in 17. 9. dicit glo. in l. Finitum, §. sed ut quoniam, in verb. animus, ff. quibus ex causis poss. em. C. 1. etiam, §. licet ff. de iur. in mat. l. 2. de Pen. in l. 1. C. si propter memorem, & c. a. §. si sit lib. 10. Rami cons. 10. m. 1. lib. 5. Et dicitur in subseq. lib. in præsumpt. ubi explicat animus, quibus signa agnoscere possit, alius animus.

Declaratur hæc præsumptio, tunc locum non habet, quando daretur probabilis obuius, scilicet ex dicuntur, vel virtus memoria, vel fluiditas: quibus catholice prodesset possit, & memoria probabilis, in a. declarat Simancas in prædixit in loco, ex sententia Ceterosid. alphi. b. 1. 4. Quam tamen declarationem veram esse intelligit

redonantur illi de finibus in 3. part. 5. 27. nu. 1. 4. qui sine Religione finit
lex ex ordine explicat.

Et hac coëctura procedit etiam, quando aliquod debitum
fuit remissum, ita si supponit conf. 49. nu. 2. lib. 1. & fecit ut si Mafar. in
conf. 130. nu. 2.

Secunda est coëctura, quando resignans beneficium consti-
tuit procuratorem illum, qui est longius coniunctus, cui deinde
facta est resignatio, ut scilicet procurator nominaret eum, cui
debebat resignare beneficium. Nam praesumitur si procurator co-
stituitur ad occultandam fraudem resignantis, ita respoudit Crauer.
in conf. 322. numer. 7. verum quare confidit ad eum. Nam per interpo-
sitionem illam resignans est personam, si quæ ad fraudem dicitur
facta resignatio.

Tertia est coëctura, quando is, qui dicitur resignasse bene-
ficium, mortuus est in possessione ipsius beneficii. Nam praesumi-
tur quod inter ipsum resignantem, & resignarium initum fue-
rit pactum, quod ipse resignans donec esset in humanis possideret
ipsum beneficium ita est confus. Gomez. in d. 3. qul. de vicin. ad possid. re.
quod. vers. sed etiam.

Quarta est coëctura commissa simonia, quando renun-
ciatio beneficii iam fuit facta aliqua promissione rei temporalis:
deinde vel statim, vel paulo post subsecuta fuit ipsius beneficii re-
nunciatio. Hæc enim actum vicinior habet hanc finem: argui-
tur. ita glossa in a. offic. in glo. de elec. 1. par. secuti sunt Hostien. Bore.
& Abb. ibidem in 3. nu. ab. & Anchar. in c. vi. & affirmant Bellarm.
in not. l. 2. in fin. & sup. Gomez. in Convent. ad reg. c. cell. tr. in re-
gula, de reuoc. ad possid. re. quod. 2. c. 1. & vers. & lat. ita cap. & declarat
Pasc. in d. 3. 12. lib. 2.

Et verè eandem opinionem probant Fredericus de Senis in
conf. 218. in qua scilicet tale est quidam Abb.

Cum respondit, non praesumi crimini simoniae in Abbate, qui
monacho suo statim professio contulit capellam, vel ecclesiam bene-
ficij manuali regendam. Nam ibi nulla præcessit monachi pro-
fessione, quæ argueret per simoniam monachum emisse profes-
sionem, id non contingit in casu d. c. officij. Et subingit Frederi-
cus, suo in casu, non praesumi simoniam, quia verisimile non erat, quod
ob beneficium amovibile ad nutum Abbatis monachus emiserit
professionem. Diuersum esse dixit, quando fuisset promotus ad
præbendam, à qua non potuisset moueri sine iusta & rationabili
causa. Nam tunc simonia prelatum erit, c. in un. de et. a. & qual.
tr. fin. Et simile deciderit Calladus in d. 3. 2. nu. 5. de simon. cum di-
xit, simoniam praesumi, quando resignans beneficium expresse,
protestatur se resignare ad commodum alicuius: & valde inflat,
vtili consecratur beneficium.

Declaratur hæc coëctura, vel locum non habeat, quando
post concessum collatumve beneficium, aliquid sponte recipitur
ipsum beneficium, datum fuit. Nam si concessus constat, & o-
rationem fuisse dationem illam, simonia non praesumitur. ita in illi-
ge. c. 1. si sit Episcopum. 1. q. 2. & ibidem Prapost. in not. ab. Ita ce-
rum loquuntur glo. Abb. & Anchar. in c. 2. nu. 1. in verb. conueniat,
de simon. cum dixerunt, simoniam non committi, quando mo-
nachus tempore ingressus aliquid sponte donat, vel offert eccle-
siae seu monasterio, c. de rebus in c. 2. nu. 1. idem sensu sit etiam respon-
dit Dec. in conf. 115. numer. 4. Et simile quod respondit An. h. 2. a.
conf. 376. de titulis criminum, c. 6. lib. 2. quem secutus est Felin. in d. 2. a. 1. nu.
1. in fin. Dixit t. Ancharanus, donatum iudici post hanc senten-
tiam non arguere, cum fuisse corruptor, etiam donatum, vel mu-
tuo datum antea, corruptionem arguat, l. si qui. vbi Bald. numer. 1.
c. si etiam per a.

PRAESVMT. IX.

Confidentia beneficiorum illicita, quæ simonia-
ca appellatur, quibus coëcturis
& praesumptionibus de-
tegetur.

S V M M A R I A.

1. Beneficiorum confidentia illicita aliquando est species criminis simoniae.
2. Beneficiorum confidentia aliquando licita, & aliquando illicita.

Menoch. Praesumpt.

Permissa coëctura, quando renunciatio beneficii confidit, quod est
retractatio in se liberè factam, sine illo pacto vel modo confert
beneficium illi, cui vult, nu. 2.

Idem quando confert beneficium alicui ea intentione, quod illi alio-
quando cedet in suorum alterius a se nominandi, vel sui ipsius conse-
rentis, vel prostantis, dummodo nullum pactum, vel conditionem ad-
ducatur, ibid.

Beneficiorum confidentia illicita dicitur, quando vel simonia lae-
te intentione, vel alia causa illicita cum eam coëctur.

Beneficiorum confidentia simoniae prohibita est in constitutis, & in
monachis Pontificum, Pp. IV. & V. & regulariter non praesumitur, nisi
probetur.

Beneficiorum confidentia simoniae praesumitur, etiam si resignans &
resignarius essent amicitiae temporis & cognationis.
Donatus fuit a comitissa persone ab eo, qui deinde perpetravit deli-
ctum, non praesumitur facta a se ipsa, sed a se ipsa, si non sit a comi-
tissa.

Beneficiorum confidentia praesumitur simoniae a ex coëcturis, qui-
bus dicitur eam esse simoniacam: & quibus coëctur, numer.
seq.

Beneficiorum confidentia, si ad suo commodum pactum aliquod minus, pra-
sumitur simoniacae id est, si, qui datur beneficium, simoniacus, &
illud.

Beneficij celebrati secundum beneficium paulo adiecti, si postea in al-
terum pro arbitrio collatoris vel alterius de ipso beneficio designatur,
confidentiam simoniae cum eam coëctur.

Beneficij confidentia dicitur simoniacae, quando in, in quem cellatum
fuit beneficium, intra modicum & inopem spaciolum rei eius ipsius be-
neficii, & clerici ad se aliquo commodum vel utilium vel profectum.

Absentem a terminis, vel ad irregularitatem, si deinde recipit benefi-
cium quod dixerat, confidentiam simoniae cum eam coëctur.

Verbum si, quo talis veritas denotatur.

Alteratio tituli, ratione facta in ipsa, variatur.

Beneficiorum confidentia praesumitur simoniacae, quando is, qui re-
nunciavit beneficium, in illud adhuc residet, vel fuit in partem: vel si
in eis cellatum beneficium, respondet de suis illis qui & com-
muni.

Idem recipiens beneficium confidentiam praesumit propter auctorem ipsum renun-
tiationem, vel cum largiente coëctur ad percipiendum, vel locum
fuit illi beneficij dimissi, nu. 1.

Idem quando confidentia est licita, non est expeditio, & expeditio
expresse pertinetur ad eam, cuius non est beneficium fuit, nu-
mer. 16.

Idem quando quis concessit alicui fuit a quacunque militis a-
te in negotio ipse se quæque modo in omni, & posse aliquod ex his
liberè, & beneficii & confertur ipse, nu. 17.

Idem quando confidentia est licita in expresse, non est expeditio, si fuit fa-
ctum fuisse resignans, c. vbi ibid. quod si fuit signatus, inquam si
denique resignans fuit debuit cum redditor, nu. 18.

Beneficiorum confidentia non simoniacae, si aliter a qua datur, & quæ-
re non sit corruptio, in Bulla Pp. IV. & Pp. V.

Testator quisque fuit non potest aliquid relinquere, nec etiam po-
test aliter confidentem legare, ut per resignantem.

Idem quando quisque concessit alicui fuit a quacunque militis a-
te in negotio ipse se quæque modo in omni, & posse aliquod ex his
liberè, & beneficii & confertur ipse, nu. 17.

Idem quando confidentia est licita in expresse, non est expeditio, si fuit fa-
ctum fuisse resignans, c. vbi ibid. quod si fuit signatus, inquam si
denique resignans fuit debuit cum redditor, nu. 18.

Beneficiorum confidentia non simoniacae, si aliter a qua datur, & quæ-
re non sit corruptio, in Bulla Pp. IV. & Pp. V.

Testator quisque fuit non potest aliquid relinquere, nec etiam po-
test aliter confidentem legare, ut per resignantem.

Idem quando quisque concessit alicui fuit a quacunque militis a-
te in negotio ipse se quæque modo in omni, & posse aliquod ex his
liberè, & beneficii & confertur ipse, nu. 17.

Idem quando confidentia est licita in expresse, non est expeditio, si fuit fa-
ctum fuisse resignans, c. vbi ibid. quod si fuit signatus, inquam si
denique resignans fuit debuit cum redditor, nu. 18.

Beneficiorum confidentia non simoniacae, si aliter a qua datur, & quæ-
re non sit corruptio, in Bulla Pp. IV. & Pp. V.

Testator quisque fuit non potest aliquid relinquere, nec etiam po-
test aliter confidentem legare, ut per resignantem.

Idem quando quisque concessit alicui fuit a quacunque militis a-
te in negotio ipse se quæque modo in omni, & posse aliquod ex his
liberè, & beneficii & confertur ipse, nu. 17.

Idem quando confidentia est licita in expresse, non est expeditio, si fuit fa-
ctum fuisse resignans, c. vbi ibid. quod si fuit signatus, inquam si
denique resignans fuit debuit cum redditor, nu. 18.

Beneficiorum confidentia non simoniacae, si aliter a qua datur, & quæ-
re non sit corruptio, in Bulla Pp. IV. & Pp. V.

Testator quisque fuit non potest aliquid relinquere, nec etiam po-
test aliter confidentem legare, ut per resignantem.

Idem quando quisque concessit alicui fuit a quacunque militis a-
te in negotio ipse se quæque modo in omni, & posse aliquod ex his
liberè, & beneficii & confertur ipse, nu. 17.

Idem quando confidentia est licita in expresse, non est expeditio, si fuit fa-
ctum fuisse resignans, c. vbi ibid. quod si fuit signatus, inquam si
denique resignans fuit debuit cum redditor, nu. 18.

Beneficiorum confidentia non simoniacae, si aliter a qua datur, & quæ-
re non sit corruptio, in Bulla Pp. IV. & Pp. V.

Testator quisque fuit non potest aliquid relinquere, nec etiam po-
test aliter confidentem legare, ut per resignantem.

Maritum verberantem vxorem præsumi id facere corrigendi animo, & quando præsumatur virum vxorem occidisse, declaratur.

SVMARIA.

- 1 Maritus si verberat vxorem, corrigendi animo id fecisse præsumitur.
- 2 Maritus a enim castigatio est filii percuti contra vxorem, n. 2.
- 3 Vxor dicitur societas humanæ ac diuinæ domus.
- 4 Maritus non præsumitur occidisse vxorem, nisi tam grane scelus commississe credatur, seu si quando ex animo videntes conuictæ nunt. sequ.
- 5 Vxor, quæ reperta est mortua in lecto apud maritum, præsumitur occisa ab ipso marito.
- Idem quando in corpore ipsius vxoris apparet signa suffocationis, nisi apparet aliud signum non manu homicidis sed aliunde prouenisse. nu. 6.
- Idem quando maritus curauit vxorem ita mortuam sepeliri tempore noctis, & non adhibuit ceremonias adhibendis in sepeliendo cadaveribus Christianorum. n. 7.
- Et idem quando maritus ipsum non luges, nec obseruat consuetudinem patris etia lectum. nu. 8.
- Idem quando in ossibus maritum odia habuisse ipsam vxorem, & quod consensit ipsam agere etiam inuoluntate verberari. n. 9.
- Secus si modici verberasset. idem.

- 1 Non est superiore t longe dissimilis hæc præsumptio, qua dicimus, non præsumi maritum percutientem vxorem id fecisse, ut tam per iniuriam verberatis alliceret, sed ut castigaret, arque corrigeret. Ita Alciatus in titulo de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 3. in fine post Cuiusdem Papam in titulo de præsumpt. n. 27. Nam t moderata castigatio permissa est marito contra vxorem, ut multatorem adhibere probat lib. 2. de arbit. vbi multum. & c. casu 364. num. 8. Hinc t dicimus, quod cum vxor societas filii humanæ ac diuinæ domus, si aduocet. Cade crimin. capitulo. haret. non t præiungitur maritum occidisse, ne tam graue scelus admittit credatur. Hæc tamen præsumptio, ut respondetur talibus in titulo 2. de præsumpt. quod vxor præsumitur occisa. Sigurdus in conf. 3. Titulus talis percutit. Maritus quæst. 261. Marit. conf. 3. & Petrus Follerius in præsumptio criminali in fine. & articulo secundæ parti, ut verba de iure capitula, quod suffocant vxorem. nu. 10. & multa alia subsequenter.
- 2 Prima est coniectura, quando t vxor reperta est mortua in lecto apud maritum: Nam tunc præsumitur occisi ab ipso maritum verisimile non sit, quod ab alio fuerit occisa nisi a quo ignorante. Hanc coniecturam probat l. 1. de vi et vi et vxor. & l. si quis in gravi & sinistram. ff. ad S. C. Syllaniam, vbi Renna. & l. 1. legum. & l. si quis in multis comprobatur Follerius præsumptio in o. num. 9. qui tamen num. 18. 20. ait, hæc coniecturam non sufficere ad condemnandum, imò nec ad torturam.
- 3 Secunda est coniectura, quando apparet in corpore ipsius vxoris signa suffocationis non manu hominis, sed aliunde prouenisse, puta ex nimia pinguedine, ex immo die cibos vel alia simili causa. Ita intelligit, quod scripsit Petrus Follerius loco prædicto. num. 16. in titulo his, quæ sub iuramento. num. 19. & 20. & apertus. n. 59.
- 4 Tertia est coniectura, quando maritus curauit vxorem ita vitæ funtum sepeliri tempore noctis, & non adhibuit ceremonias, quæ solent adhiberi in sepeliendis cadaveribus Christianorum. Nam ex hoc insurgit coniectura, atque ita præsumptio, quod t occisa fuerit ab ipso marito, vel ab ipso ex suo consensu. Ita scripsit Petrus Follerius loco prædicto in titulo 2. de præsumpt. n. 41. sub iuramento. Idem esse quando maritus non luges vxorem: nec obseruat consuetudinem patris etia lectum & c. nu. 4. ad iur. idem esse, quando maritus vellet se vestibus selsibus, non autem logis habuisse ipsam vxorem, & quod consensit esse afficere grauius verberibus. Nam tunc si mortuo reperitur, præsumitur ab ipso marito occisi. Ita Boer. quæst. 261. & c. sententia Baldi quem conueniet. Vbi verò modici verberasset, non inducitur aliqua coniectura, quod deinde occidisset, & eo magis quando aliqua iusta causa ita modici verberandi atque ita corrigendi castigandique subesset,

ut responderetur Parisius in conf. 33. nu. 22. lib. 4. ac Ludouicus Catu inter consilia transualia dicit, si in tit. 1. de conf. pp. num. 24.

PRÆSUMPT. XVI.

Fratrein occidisse, vel læsisse fratrem iure non præsumi: & inibi aliqua de amore, & dilectione fratrum.

SVMARIA.

- 1 Frater præsumitur fratrem diligere, & per consequens ipsum non laedere.
- 2 Frater dicitur quasi frater alter, & pars corporis alterius.
- 3 Frater ad mutuum auxilium compelli videtur.
- 4 Frater non præsumitur veneno necesse fore utem.
- 5 Inimici non præsumunt illatæ ob cognitionem affinitatis, vinculum.
- 6 Inimicitia ad fratre iudicatur per autem quod si illatæ ab extraneo.

Adem est præsumptio, quod t frater fratrem, vel foreorem non læderet: cum præsumatur frater fratrem diligere, & litera de præsumpt. & v. ad. Aliatus de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 3. in fine dicitur natura ipsa, vel frater fratrem diligit: cum dicitur frater feret alter. Ita Hierocles de amore fraterno, ut non recedet 10. Stobæus sermone 4. titulo. Non si quoniam non esse fratrem autem, dicitur fratrem esse partem corporis alterius: quemadmodum oculi, pedes, manus & reliqua membra corporis partem censentur. Imò (ait illi.) magis t quam partes corporis ad auxilium mutuum fratres compelli esse videntur. Si quidem oculi simul aliquid iunguntur, uter alteri præstans & manus præstati mutui subuenit: fratrum verò opera munus multo latius patet.

Hæc ita equi & pluribus ita scribit, & de amore fraterno vberius differunt Stobæus prædictus in sermone 4. & Plutarchus in libello de fraterna beneuolentia.

Hinc scripsit Petrus Follerius t in præsumptio criminali in formula 4. particula, secundæ parti, sub iuramento, item quod foreorem veneno non læderet. & alii subsequenter, non præsumi, quod frater veneno necaretur foreorem. Et ibid. de multis coniecturis agit, quæ cum communis sint cæteris casibus, bis speciatim referre preterfero. Itæ bue licet quod tradit Baldus in addit. ad Specul. titulo de præsumpt. §. spectat, & cum dixit, iniuriam non præsumi illatam ob cognitionem affinitatis, vinculum. Ceterum, quando t constat fratrem intulisse iniuriam fratri, illa iudicatur grauior quam illi illata esset ab extraneo, ut scripsit Alciatus in d. præsumpt. 23. in fine. & Marfil. in fine. 179. Receditur tamen ad prædicta præsumptione, quod extratratia efflictor coniectura, & præsumptio: sicuti quando inter eos iam exorta est discordia, quæ maxima solet exoriri ob iniquitatem, quam inter eos licet patet bona eis relinquenda. Item patet & c. in d. de l. 2. & c. sub iuramento. Alciatus in d. præsumpt. 23. in fine.

PRÆSUMPT. XVII.

Coniunctos sanguine non præsumi inimicem fornicari, egregie explanatione declaratur.

SVMARIA.

- 1 Coniunctio sanguinis omnem delicti præsumptionem tollit, atque impedit, ne inimicem coniuncti fornicati sint, tamen habent finem.
- 2 Clerici prohibentur in domo habere mulieres extraneas.
- 3 Filium amplectens matrem etiam propter matrem, præsumitur fugulati beneuolentia, etiam si deesse.
- 4 Coniunctus sanguine licet dormiat cum fornicatore cum illa in eodem lecto, modo si palam faceret, & ceteris signis fornicationis, & c. supra.
- 5 Sed absolute vxorem non videtur, cum in agnum imminet periculum ob delicti amorem, unde d. l. in fine, vbi d. l. 2. & c. supra.
- 6 Fornicatio præsumitur etiam inter sanguine coniunctos, quando ad illam aliquam violentiam præsumptio.
- Et maxime hoc procedit in sola consanguinea & affine. nu. 7.
- Idem quando nimia esset familiaritas inter patrem & filium, & fratrem & foreorem. nu. 8.

9 Clerici

- 9 Clerici & sacerdotes omnia à mulierum conversatione abstinere de-
bent: mulieres enim sunt iocundæ, qui diaboli suggestione melleis &
10 stupra committunt.
- 20 Lethum filibus contumit.
- 11 Cyrenæ regem Cyren. tunc habuisse cum Ierthasilia, & ex eo con-
stiti suscepisse ad videndum.
- 12 Cyrenum Satracum anno repletiun filiam Cyrenam violasse.
- 13 Meneptam contumit iactat.
- 14 Fratres & sorores plures in eis sunt commixisse absterneantur.
- 15 Amen Davidis filium Thamar sororem suam morbo simulato ad se tra-
xit: amplexantur.
- 16 Machabeus: Tulozorum regis filium amore sororis suæ capere, eam
violat: quæ accepto a patre eius morte sibi conficit: & idem
filius paulo post ite Machabeus.
- 17 Pappus & Amarus Claudi sororem gerisidam reddidit.
- 18 Caligula ter sorores suas filios contumaciss: ob quem encephalus
tenetur vocatur.
- 19 Commodus Imper. sorores contumpanit.

Coniunctio sanguinis, quam et iam diximus, omnem delicti
presumptionem tollit, atque impedit, ne inuicem fornicati
sint, tamen simul habitent. Ita prebat. e. aut qui. C. de episc.
et cler. qui sanguinem est, non licere clericis habere in domo mulie-
res extraneas. sancte interpretatur Cuiuslibet. l. ubi. r. de iur. iur. c. 10.
habere autem posse matrem, fratres, germanos, et suis similes. Et
rationem reddit, quia in his nihil fidei criminis existimari solet
naturale permittit. idem probat cap. interdictum. 32. de iur. qui. canon. off.
Concilij. xij. c. 1. Omnis inueniente de preiurij. et c. pen. de stabul. cler.
et mulier. et illa in locis scriptis interpretet omnes, et tradidit Alciac.
in tit. de preiurij. et c. ap. iur. 34. et Boer. in c. 161. sum. 3. idem prob.
l. si qui. c. de adul. et respondit Crasus. in c. 131. sum. 1. Et ibidem
sum. 3. vult multo magis procedere in casu confectis, et qui coire
non possunt.

3 I tēdendū f primō, vt procedat etiam si & aliq uod signum
alias magnę suspiciōnis significatiūm extet. Exemplum fit, si
reperitur, quod filius colat matrem, & illam conftrictis
brachijs amplectatur: in idē si mater sit prostrata. Nam tunc si
causa singularis beneuolentiæ sit in erga filium, & contra exten-
deretur, & maxime si filius, qui mortuus credebatur, incolūm re-
uerfus esse domum, causa inquam hac demonstrata cessat omnis si-
gnifica suspicio. Ita tradit Arist. lib. a. Rhetor. cuius verba hæc sunt.
[Alius locus est, cum homines, vel res videntur alius de culpe,
cuius accitator, causam esse criminis, quod præter opinionem
secidit, explicare. Est enim propter quod ita videntur, vt mulier
quædam cum se filio subsciberet, vt eum blandius saluaret, visis
stuprum cum adolescentē illo commisit, sed explicata causa, statim
crimen soluitur est.]

Hæc Aristoteles, cuius verba eruditè & doctè ibi explicavit
M. Anton. Majoragius ita scribens.

[Quemdam mulier cum filium suum iam diu non visum vehementer oculis atque amplecti cuperet, ei se tubiciter atque os oritur admoit, brachijque suis totum illum Implevit: sed cum jam quibulum in eo habuit visum ac spectata fuisset, exultantia erum cum filio supinum commisit, atque ita infans haberi coepit esse. Licer enim verissime non esset, tantum felicitas à matre filio commisit, ut cum filio suo copularetur, tamen habuit ille atque actus in quo vis fuerat, facinus clamitare videtur, deforsequam intellectum esse & ostensum fuisse, ad matrem scilicet excoluendi, & amplectendi fuisse, quoniam tempore non viderat, statim ab eo crimine liberata fuit. *Idem cum latere agit.*

Ex tenditur undò, vi procedit t etiam quando sanguis còrpusculis cum sanguine continetur dormire codem in lecto, modò id ipsam faceret. Nam ad huc non præsumitur commixtum suum: composita illa et dormiente simul præsumitur subleuata copula carnis. Itaque digne respondit Craet. *insum. 320. m. i.* qui d. l. eum qui. generaliter loquitur, & ob id comprehendere facit dormitionis sic Sed mea quidem sententia, t hoc non est absolute verum: cum magnum imminuat periculum, & ob idolicum tentationem. Et propter cū diffinitum est de qualitate et perennatione. Nam puer vel senex ita possent esse senio confecti, vel filia, vel soror ita tenere ætatis, vt probabilis celsus suspicio iturpi & si vna eodem in lecto dormient. Quod sianno efflentur & illis, non nitiuò lecto lectus esse suspicari: & propterea, non valeret huc præsumptio cū d. l. eum qui, cum illi similibus.

Declaratur primò, vt 1. non procedat, quando ad effect aliqui violenta præsumptio in contrarium: Nam tunc etiam inter fratres coniunctos, nempe patrem et filium, fratrem et fororem præsumitur fornicatio. Ita declarat Al. m. de i. p. de leg. 1. p. 4. §. 3. ex text. c. h. i. de præsump. quæ si licet intelligi. Erat finis ibi fornicationis præsumptio: quia solus cum filiis, nudus cum nudis, in eodem lecto, & in locis occultis adhibere vires fuerant. Et eandem interpret. auctoritas probat ut dicitur ibi, & egregie comprobatur Crum. m. de spons. 31. c. 1. v. 2. §. 2. r. de spons.

Declaratur secundo, vi 1. non procedat hæc præsumptio in 7. confanguineis, et affine. Nam in his suspicio fornicationis non cessat. Ita declarat Crauet, *in d. conf. 3. et. l. 2. vers. qui a respondendo munitur modus*, qui sic intelligit text. d. c. literis de præsumpt. 1. præstat in loca Crauet, *vers. 3. respondendo*, ait d. c. literis, loqui in sanguine conjunctis simul non habitantibus in loco abditto, & secreto reperiis, cæterum *gl. in d. de cohab. et. mulie. intelligit procedere etiam in confanguineis gradus prius, vi ceteris etiam suspicio*.

Declaratur tertio, vt non habuit locum hanc praesumptio, ¶ quando nimis addeff familiaritas inter patrem & filium, fratrem & fororem. Nam tunc male infigit praesumptio. Ita declarat Alber. in d. l. eum qui p. 2. c. de test. de cler. & prius Archidiaconus interdict. 3. q. dist. 3. sic intelligentes et. 34. dist. 3. Ibi tamen glossa, in verbo *fama*, interpretatur, quod erim in plurim. praesumitur: fed quod eo malum famam erit imponens purgatio canonica. Et hanc esse illam praesum. ducta à familiaritate script. Spec. in d. de praesump. §. Specier. in 3. & differtur T ut recitetur in e. clerici. li. dist. 3.

Declaratur quartò, vtrò procedat quo ad qualem qualem suspicionem clericis & sacerdotibus, qui omnino à mulierum conversatione abstinere debent. Ita intelligi potest text. in d. de cohabitatione cleric. & mulier, quo loci Concilium Magontinense prohibet, ne clericus & sacerdos habitet cum matre, vel fororibus, cum inuenti aliquando fuerint, quia diabólica suggestione incestus, & supra committuntur. Sunt sane fides cognita multa exempla patrum, qui cum filiabus nequamdam libidinem exercebant. Legitur 1. Gen. 2. c. 19. Lotum cum filiabus concubuisse. Cynaras 7. Cyprorum rex non habuit cum filia Myrthy, & ex concubitu filios addidit: auOer est Plutar. 5. 44. per illud. Et ibidem 31. commemorat 7. Cynarium Straculanum multo vixu replemum, filiam Cynarat violasse. & c. 19. 4. 5. aliud simile exemplum addit. Ita etiam legimus persequi euenisse, quod filius matrem vel violaret, Menepbron iacuit cum matre, vt testatur Ouidius lib. 2. Metamorph.

Dextera Cyllene est, in qua cum matre Menephron
Concubitu et a seminat matre ferat.

Ina fratres, & iuiores incestus flupraque commissi non femel obduerunt effi. legimus lib. 2. Regum c. 23. quod Amon filius Dauidis Thamar forem suam libum speciosissimam, morbo simulato, ad se vocare amicitia prauit. Machabes i. Aesoli Tu auctorem Regis filius, auctorem fororis filie capsum, em violauit. Pater, re cognita iustitiam filie ensem, quod accepto necem ibi conficiuit: idemque paulo post Machabes fecit. auctor effi Plutarchus. 3. p. 48. ad. Effi. c. 23. Simile commemorat de Papyrio Romano qui Claudium forem prauam reddidit. Calculata testis forem suus stupro contuminauit: ob quem incestum fouem fieri vocauit. auctores funt Claud. Suetonius & Sext. Aurelius. Sic quoque i. Commodus Imperator forem contumprauit, ut ad Aulus Lampridius in suo libro testis inuenitur proditum effi.

PRÆSUMPT. XVIII.

Socium non presumi ludere socium, aliquid de
agere in eius detrimentum: & ibidem ali-
qua de fide societatis benivo-
lencia.

SUMMARY.

- 1 Societas vinculum adeo est arctum, ut possit frater nulla sit maior
concordia.
- 2 Sicut verberans servum communem presumit id facere in seipsum,
et castigationem gratis, non autem ut sorio inferret iniuri-
am.
- 3 Sicut in verberando excedit correctionis modum, n. s.
- 4 Alio expulsa a hereditate non datur contra eam eadem, quia pre-
sumit

simile lex, quod acceptis bona hereditaria ratione partu sua, non autem animo subtrahendi.

Fortem non censetur commissum in re sociali, si domum ea videretur ad usum destinatum.

Pos t fratrem t coniunctionem, nulla est maior illa, quae est inter focum. Nam ad arcum est societatis vinculum, ut non immerito Cicero in oratione pro *Q. Roscio Comedo* eam celebraverit his verbis.

[Si] quia enim sum priuata iudicia summæ existimationis, & penè dicam capitis, tria haec sunt, fiduciæ, tutelæ, societatis, æquè enim periculum est & nepharium est fidem frangere, quæ continet vitam, & pupillum fraudare, qui in tutelam peruenit, & socium fallere, qui se in negotio coniunxit. Itaque Cicero. Et idem in oratione pro *Sex. Roscio Amerino*. [In rebus minimis focum fallere, turpissimum est, propterea quod auxilium, sibi se putat adiunxisse, qui cum altero rem communicat.] Et idem in eadem oratione. [Tecti ad alios esse possimus, socii verò cauere qui possimus quem etiam si metuimus, ut officij laudamus.] Vnde maioris, eum qui focum fecisset, in viros bonorum numero non putarunt haberi oportere.

Hinc factum est, quod t si focum verberibus afficit seruum communem, præsumitur id fecisse iure suo & emendationis ac castigationis gratia, non autem vt Socio inferret iniuriam. Ita *Alciat. intr. ad. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 2.* & *Pris. Lucas de Penna in l. 3. tel. d. vers. 3. præsumptum. C. de Apello poul. lib. 10. ex l. ite apud Labonem. s. si communem, ff. de iniuri. Quo loci Vipian. idem esse sit in fructuario, vel proprietario.*

Et huius simile t quod constitutum est ex l. aduersus. C. famil. heretic. cum dicitur, non dari actionem exposita hereditatis contra coheredem, quia lex præsumit, quod acceptis bona hereditaria ratione partu sit, non autem malo animo subtrahendi. *Quod. sicut responsum ad rem nostram annotauit Alciat. in d. præsumpt. 2. in fin. Et consert l. i. merito. ff. pro socio. quæ idem probat de re sociali, in qua solum non dicitur commissum, si dominus ea vtrius ad usum destinatum. Et quæ de reuerbia diximus supra lib. 3. præsumpt. vbi regum de præsumptionibus, quæ circa res societatis versantur.*

Hæc tamen præsumptio locum non habet quando Socius verberando seruum excedit correctionis modum, id quod ex verborum atrocitate satisprehenditur. Nam tunc verberans de excessu tenetur. Ita declarat *Alciat. in d. præsumpt. 2. & si quis lib. 2. de arbit. ar. iud. C. de casu 36. d. num. 13.*

PRAESUMPTIO XIX.

Vassallus quando domino iniuria arcana feceritque detexit, se dicatur, vt Domino obesse varijs coniecturis declaratur.

SYMMARIA.

- 1 Vassalli erga dominum in extrema debet esse beneuolentia: & plura alia quando debet vassallus domino, quæ proprio pareri.
- 2 Vassallus inter multa, quæ domino præstare tenetur, vnum hoc est maximum, quod nisi arcana non pandat, quod est grauius crimem.
- 3 Quod qui retexit domini maiestatem in fidele domino extitisse dicitur, & ob id seudo priuari potest, nu. 1.
- 4 Vassallus quod priuatus seudo, ex quod arcana domini detexit, quæ cœuere debent.
- 5 Et quod animo damni facendi dominum ea detexit, quomodo probari potest, nu. 6.
- 6 Vassallus, qui secreta domini pandit, quomodo excusari potest coniecturis, quod non animo damni facendi dominum ea detexit, nu. seq.
- 7 Faciens aliquid palam, quod facere non debebat, per errorem fecisse censetur.
- 8 Bonus semel semper præsumitur bonus, sicut contra.
- 9 Vassallus si detexit arcana domini, & est dubium nunquid animo damni facendi dominum id fecerit, quid agendum.

MAGNA etiam est t coniunctio inter dominum eiusque vassallum: & longè maior esse debet mutua beneuolentia ac demum maxima vassalli erga dominum obseruantia, quippe quod domino ob tam immensum in se collatum benefici-

Merito de Præsumpt.

cium iam deuinctus est. Hinc fit, vt plus aliquando debeat vassallus domino quàm proprio parenti. Sicuti egregie probat *Alciat. in l. 2. contra ament. in. 2. mistul. hic finitur lex, deinde reseruitur, in cap. Inter t multa autem, quæ domino præstare tenetur, & quæ quidem copiosa enarratione commemorantur ab Afflicto in de off. 265. vnum hoc est maximum, quod domini arcana non pandat, cap. 1. de noua forma fidelitatis. Est t sine graue admodum erimen arcana domini detegere: imò qui retexit, laesisse domini maiestatem dicitur. l. 1. & l. 2. & l. 3. ff. ad leg. Iul. i. maiest. & ad rem nostram tradidit Afflicto in d. de off. 265. num. 42. Et quæ de capio dicitur Cigu in re l. 2. de errore laquei fatis, sub verbo. Quæritur & quomodo erimen laquei manifeste committatur, quæst. 21. Cum t autem vassallus detegit domini secreta, infidelis domino extitisse dicitur, & ob id seudo priuari. cap. 1. quibus modis seudum amittitur. & cap. 2. de forma fidelitatis.*

Quod tamen hanc t ob causam seudo priuari possit, tria debent concurrere: Primum, quod vassallus re ipsa secretum domini detexerit.

Secundum, quod ex ea reuelatione secreti dominus detrimentum sentierit.

Tertium, quod eo animo vassallus retexerit secretum, vt domino detrimentum adferret. Hæc tria satis manifestè probantur in c. 1. quibus modis seudum amittit. Illa duo prima requisiti probabilem nunc dubitationem non habent. De illo tertio t requisito dubitari non solum contingit, quæ scilicet tenetur probare, quod animo vel non animo damni facendi dominum detrimentum fuit secretum, an scilicet dominus, vel vassallus probare hoc debeat t Et recepta est Doctorum sententia probandi onus incumbere aduersario. Ita fatis affirmatur in l. 1. in d. num. 2. vers. vel dice quod probet. quibus modis seudum amittit. & ibi. Afflicto num. 3. & q. idem scripserunt Jacob. & S. Georg. in consuetudine feudali, in verbo, dicitur, vassalli premiserunt non committere Feltonem. num. 21. Curt. in. in tract. seudo. part. 4. nu. 76.

Ea est ratio, quia iam aduersus ipsum vassallum est præsumptio, ex quo detexit ipsum secretum. Sicq; iam deliquit, & commisit, quod est de genere prohibitorium, ob id probare ipse debet, quod animo ad faciendum damnum non habuerit.

Hanc tamen negatiuam probare poterit vassallus coniecturis & præsumptionibus, vt puta demonstrando, quod causâ laudandi dominum id dixit. Ita fatis & l. 1. in d. num. 2. vers. Potest etiam considerari coniectura, vt si palam coram amicis & beneuolis sui domini hoc dixit vassallus. Nam tunc non præsumitur adtulisse animo damni facendi dominum, alioqui secrete arcani detexisset inimicis & hostibus quemadmodum t in simili dicimus, quod is, qui palam aliquid facit, quod facere non debet, per errorem fecisse videatur. l. 1. si de ritu nupt. & capio d. diffini, lib. 2. de arbit. iud. casu 2. q. 4. Est & alia coniectura, quando is vassallus semper fuit fidelis in rebus maximè grauioribus, & eius summa fides cognita explorata; est ipsi domino finem t semel malus semper præsumitur malus, cap. semel, de regul. iuri. in 6. & s. uolo d. d. item, ita multo magis semel bonus & fidelis semper fidelis præsumitur: id quod in specie respondit *Alciat. in re l. 1. in d. cap. 1. num. 3.*

Ceterùm si contrarijs coniecturis & præsumptionibus dominus vellet probare, vassallum nocendi animo secreta detexisse, poterit ea coniectura vri, quod ipse vassallus odia se dominum prosequeretur, quod ex alia causâ detrimentum sibi amittit. Ita fatis in d. cap. 1. num. 4. quibus modis seudum amittit. & Capito in de off. 130. num. 13.

His similes coniecturæ facillè possunt considerari. Cum t verò sumus in dubio, vt si pares sunt probationes domini & vassalli, quid agendum sit, dubitatur t Iacobinus præstat in loco, scriptum reliquit, esse standum iuramento vassalli, quod animo non damni facendi detexit secretum, iuxta traditionem glossæ in q. alia. ff. in s. fed. sibi. in testam. de alio. & in cap. significasti de homicid. Quæ sanè sententia & mihi placet, et si Afflicto in d. cap. 1. num. 9. quibus modis seudum amittit. dissentire videatur. Nam & si detegere secretum sit ex genere prohibitorium, attamen id prohibium solum fuit iure positum, & propterea interpretatio fieri debet in meliorem partem, iuxta ea, quæ scripsi supra hoc libro in præsumpt. 3. in consuetudine capio.

SUMMARY

[illegible]

Crat. in conf. 2. col. 2. & in conf. 132. col. 515. lib. 3. Brun. in conf. 30. m. 32.
Paufling in conf. 9. col. 3. in conf. 83. num. 39. in conf. 10. num. 9. 12. & in
conf. 10. in 58. lib. idem in conf. 13. conf. 13. & in conf. 3. m. 3. lib. 4.
Alia. m. 12. 3. fed fi m. 31. m. 37. de verb. oblig. & in d. l. p. fal-
f. m. 35. 2. & in d. l. p. fal. Socin. in conf. 4. m. 12. & in conf. 4. m. 12.
lib. 3. & in d. l. p. fal. m. 12. m. 16. lib. 3. Ame. d. in f. u. conf. col. lib. 3.
de Criminal. sect. 1. num. 1. & Crat. in conf. 6. m. 3. & in conf.

Et huius lentitudo est ratio, quod fundamentum reflexio-
nis est ipsa fides, quæ dicitur esse individua. & p[er] q[uo]d. v. Cum
ergo periculi hodie violenter tota ipsa aretatio currit.
Extenditur primò, vt preterea sit quoque etiam quod ad capitu-
la separata, quia falsitas reddit in vno articulo arguit falsità
ceteras attestaciones aliorum capitulorum. Ita Oldenham dicitur apud
Arch. & de anno in d. q[uo]d interuenit, Reber. Alex in c. 332. vbi
et in c. 27. d. 2. Et in c. 28. d. 2. vbi tenetur. Et in c. 29. d. 2. vbi
est etiam. Gabriel. m. d. conf. l. i. num. 2. & etiam in d. l. ex. & s.

PAGE 15.

Nam eadem ratio perituri seu deficientis fidei, pro totum testi-
monium complectitur, & hoc in casu locum sibi vultu.

Extenditur secundo, ut procedat eadem in maiori, et contra
falsitas testis deponentis. Nam adhuc præsumitur falsitas attestatio-
nis in alijs partibus. Ita docet Bald. in c. Chm. ad v. tot. r. de refug. & se-
quens. Part. Gab. in d. consil. 4. num. 4. quæ loci aut effe diuersum in modis a
veritate.

Atediditur tertio, tve procedit etiam in testimonio in illa cau-
sa prolato. Nam adhuc praesumitur in eo falsitas, ob id quod pre-
terius est, & tamquam falsitas dicendo testimonio repellitur. Ita
falsus B. ad. in §. vetera. ubi. q. C. de fidei. & in l. non. s. C. de pte.
liber. It hoc etiam procedit post obitum adestionis in pte.
reus, ubi. in §. testimonio, ubi. l. re. de fidei. q. de fidei. in l. re.
Eden. de Stru. in f. 23. col. 4. in fin. prout aut §. in fin. ubi. §. de
Eden. & in l. in armen. ubi. s. C. de fidei. §. 1. G. in d. 4. col. 4. in
fin. §. in f. 23. prout medium.

Extenditur quartò, ut procedat etiam si prolatum esset testimoni-
monium pro causa pia: Nam & tunc non cessat salutaris presump-
tio, & ob id non adhibetur ei fides. *¶ A sitis superum C. n. in con. 261.
c. 3. vers. ¶ si con adherent. lib. 1. Parisi in con. 2. a. n. 22. & c. 57. lib.
3. & Ame. Gabr. in d. con. l. e. num. 9.*

[illegible]

Ceterum ubi habet opinionem de dilectione vult fuisse laici. *2da* Sed
falsi, ad *3m* de transalio. *3a* Felini. ad *3m* de pater. etiam *2da* ad *3m* de
Distinguedo, conciliari solent he opinionēs Felini, & Ant.
Gesehe praeclarum in loria, & rectius ab Alcatraz de *3a* ex fagi, in
15 versu, habet tamen. Aut nulla? et tunc, quia relictis probabili-
tem habere possit excusationem sui erroris & ignorantiae: & tunc
prolem habet laici prima opinio Speul. & sequenti, vñ Gilberti ipse
nulla adhibetur fide. Aut probabilis adde causa, quia error, &
ignorantia excusationem meretur: tunc fides ei adiungitur. Quo-
tane in casu loci habet opinio Baldi. Probabilis aut causa erroris,
vel ignorantiae quia, si lege diligit non est, & ob id iudiciis
breviter pendet, & repraesentat in lo. o. ammaduerris Alia. & idem Alia.
1. i. *3a* Felini in *6o* ff. de verb. oblig. cum trans ad editione & ex lra ex
consequ. in l. 2. de arbitrio. ubi *2da* causa pot. ubi ha recti per exp. *3a*
& extendit lexto, vñ procat etiam in falsum dixisset in dile-
ctione strationibus lra. Ita cum causis. *2da* in *3a* post Speul. & Doria
quae tenent. Ita etiam strationibus Speul. in *consequ.* ad *2da* in *6o* in *3a*.
ad Ant. Gabi. in *consequ.* a. non in *1a*.

- 13 hec t fide, quod dicitur tellium sunt iussenda, vt continetur, p. n
interim caullanda, qum ad maius tractat Greg. Sen. mra. ad. testib.
concl. 60. & Deu. in conf. n. 2. & qm iuxta conuenit. Fit in d.
tino. Praefumitur resles esse consetes, & Gram. in conf. 2. n. 12. in
13 cibus. Tur. in conf. 37. n. 9. Quid i non procedit quando testes de
14 tempore sunt attelati. Nam tunc praefumitur fingulare. Ita pait
al. Rai. in conf. 37. n. 6. & in conf. 36. num. 5. lib. 4. & in conf. 2. n. 5.
lib. 5.
- 15 Declaratur tertio, vt non habeat locum hac fementia, qutelo
testes attellantur de his, qui per etatem hie non potuerit prae-
dicte. Nam fit interpretatio, quod dolus non dixerint regere Co-
mun. in conf. q. col. 2. & Soc. Sen. in conf. 36. n. 4. lib. 4. qm ad rem lura
plura frudent
- 16 Declaratur quarto, vt non procedat, quando essent varij, vel co-
rarij alius accidentibus & accessorijs. Non enim ex co
arguitur dolus, & falsitas, gl. in dictum, de consensu Bald. in li. fi
ex falsis, & C. de bono poss. ma. a tab. & Deu. in L. 2. §. extorserunt, ff. si
extorserunt pecc. & in conf. 1. col. pen. Rini in conf. 38. 3. libro. 4. & Alia. in
L. 6. §. si mori, n. 5. de verbi. sig. Et tamen i obferendum, quod
horum tellium fides minuitur. Ita Bald. in li. ex falsis, & Gram.
in conf. 208. n. 5. in fi. Responde intelligit Aliq. praedicato in loco, nisi
accidentalita haec ad causam aliquo modo pertineant.
- 18 Declatur vltimo, vt non procedat quando ob nimiam in-
certitudinē veritas ignoratur: licet contingit, quando testes hinc
inde producti à partibus sunt inuicem contrarij. Nam tunc molus
horum tellium propinquet de falso. Ita Alex. in d. q. idem Pomp.
§. de inteur. & ibidem lat. Idem affirmatur Dec. in conf. 6. 2. num. 8.
& Gram. in decis. 60. n. 3. & in re. 26. num. 15. qui multis comprobant fa-
milibus.
- 19 Declaratur sexto, vt non procedat, quando ignorantia &
fauinitas potius, quam malitia & dolus ex qualitate personæ cōiici-
tur. Sicuti contingit in idiotis & stultis. Ita Anglus in §. & licet in
Auth. de testib. & Soc. Sen. in fi. qui ducentis §. vtrum, §. de verbis dub.
idem significat Alcia. in d. de praefum. reg. 2. par. 31. n. 3. Verūm
ac hac declaratione diffidentius Bal. in li. scriptura, col. vii. ver. querit
Doct. C. de fide iustij. Dec. in li. vbi respondit, n. 1. de reg. iuri. &
hoc in concurrentia de arbitrio iudicis, in d. casu 19. a. n. 15. Scripsi,
vbi relinqui iudicij arbitrio.
- 20 Declaratur septimo, vt non habeat locum in varietate diuer-
sitatisque verborum: cum tamen eadem est substantia. Na nunc nec
dolus, nec falsitas praefumitur, & tellii fides amittit. Burt. in c. o. hi,
de verb. sign. & Burt. in conf. 32. col. vii. ver. & accedat ad predicta. lib. 4.

- [illegible]

PRAESUMPT. XXI v.

Partus suppositi an & quando præsumentur.

SUMMARIA.

- [illegible]

Cum & fuppositi pariter & crimini inter delicta falſitatis enu-
merantur, & *ſ. Litem fuppositi. C. ad. Conſuet. de ſigis. capitu-*
l. pariter de hoc fupposito pariter crimine differendum, nam etſi
de quo quidem etſi ex Boſio non deſumitur, ſed ex Criminalium iur.
de p*ar. i. fuppositi*, multa ſcripta ſiſtardum, & *de p*ar. i. fuppositi*,
in c*od. l. i. n. 1. 7.* Atque & ego paulo aliquid attingam. Et primum
pro regula cum progreſſu etſi parum fuppositum in pro-
ximum cum (vix diximus) ſine crimine falſi, quod non praedictum
proxi*mi. in p*ar. i. fuppositi. l. i. n. 1. 7.* Et in specie probat d*ix. l. cum fuppositi*.
C. de falſis. Quia iſtertia multo magis loquatur, quod
qualitas perſonae quae luatur, parum non fuſſe fuppositum, quae
natum ex ea colluere: *ſ. fides decima. f*in d. i. n. 1. 7.* p*ar. i. fuppositi. l. i. n. 1. 7.*
Iſta multa minus praedictum ab qualitate perſonae, quae
de falſo arguit. Reducitur tamen praedicta regula de p*ar. i. fuppositi*,
conſuetudinis conſuetudinis & praedictum, quia deſe-
gitur pariter fuppositum. Cynice etſi n*on* ſatis probari poſſe parum
fuppositum diſſi. *ſ. f*alſi* alioqui probatibus ſcriptis multa. de arbi-
tr*is. l. i. n. 1. 7.* de *conſuet. f*in d. i. n. 1. 7.* de *conſuet. f*in d. i. n. 1. 7.* de *conſuet. f*in d. i. n. 1. 7.**
Et cum, ab iſta falſa ſine crimine praedictum, interrogari
poſſe locos de iſta *ſ. in p*ar. i. fuppositi. l. i. n. 1. 7.* de *conſuet. f*in d. i. n. 1. 7.**
Et ſecundum *ſ. C*onſuet. f*in d. i. n. 1. 7.** Porro & quaeſtione probet
parum in p*ar. i. fuppositi* reſpondet: non copioſe *ſ. n*on* de *conſuet. f*in d. i. n. 1. 7.**
nam in iſta reſponſa legitur ac deſerui. *ſ. f*alſi* ad d*ix. l. i. n. 1. 7.* de *conſuet. f*in d. i. n. 1. 7.**
Hoc de conſuetudine tantum, non autem de *conſuet. f*in d. i. n. 1. 7.**
differendum tantum.**********

Prima itaq; coniectura est, quando mulier, quae arguitur sub
partum suppositit, eius est etatis, ut secundum naturam concipi
nequeat. Nam tunc vix est illi praesumptio & coniectura sup
positi partu. *Sicut in praesepiis sunt Sor. Iun. B. J. & M. et alia,*
quae hic in oculo videntur. Tab. 2.

Et exemplum aie. et potest in muliere, quia iam excessit quin-
quaginta annorum. Et non in posse annorum cōcipere certum est
non solum apud Philosophos, et apud Platonem cōcipere. et mater alii
dixit. et sic. et quod. hoc solum dedit exemplum apud Iulianum confite-
cum in Iulianum in fine. et sic. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc.
quoniam in ista muliere. et in ista muliere. et in ista muliere. et in ista muliere.
non potest. De hoc. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc.
annum est quinquaginta. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc. et hoc.
quingenta.

placitum. n. 163. C. de ingenuis & manumissis. Et Masar. in d. consil. 322. n. 1. conuictus autem multis & confiteri solent.

Prima quæritur est, quando vnus litigantium victus est liti ob id, quod noluit defendere causam non producendo iura, quibus illi tueri posset, ita Alcia. in regem. 492. num. 3. 4. secundum impressionem antiquam Lugdunensis. Ludovicus Molina videb. 4. de iuramento. principum. cap. 8. numer. 8. ex fementia Decij in consil. 308. numer. 4. vers. verum, quæ ista. Sic & Natta in d. consil. 337. numer. 3. vers. propter quosque collasos, & Mascardus in d. consil. 122. numer. 8. scripserunt, collusionem detegi quando vnus ipsorum litigantium occultat probationes, vel dilatat, vel falsas admittit, & probat. lex. l. si ferus plurius, §. si quis ante, de l. i. lib. 1. Vel monente defendat causam.

Secunda est coniectura, quæ præcedenti non recedit, quid vnus victus non appellauit, & quæ ad appellare iure potuit: & debuit. Hunc etenim collulisse præsumendum est: sicut amicus aut Mater. in d. l. 3. num. 10.

Tertia est coniectura, quando vnus subministrabat alteri litis impensam. Ita in specie Verallus in d. consil. 143. num. 4. quo loco refert alij modis detegi posse & fraudes, quæ sunt inter contrahentes ad detrimentum alicuius prætendentes ius in re illa.

Quarta est coniectura, quid inter accusatorem & accusatum, post factam accusationem magna intercedit familiaritas & conuersatio: ex hoc enim oritur coniectura & præsumptio collusionis inter eos. Quando quid ex accusatione oriuntur capitales inimicitie: ita & Lamius in d. ff. de his, quib. vi. indig. Si ergo accusatus non laborat de accusatione, & virtut consuetudine & familiaritate accusatoris, præsumitur inter eos collusio. Ita in specie Bar. in l. accusatoris, §. primum in rem. n. 4. ff. ad Turpill. quem scilicet fuit ab eo in d. de hi. num. 1. de accusa. & ibidem Soc. Sen. num. 43. & Felinus n. 11. Thomas Verallus in cautela 14. num. 5. Natta in d. consil. 337. num. 31. vers. probari aut, & Marana in tractatu de ordine iudiciorum, in septa pars. in tit. de inquisitione. n. 51. & Masar. in tractatu de probationibus, in consil. 322. n. 3. 4. & 5. & verè idem sensus lo de A. in d. l. 3. col. 1. vers. nota 4. quod accusator de collasos deteg. & hæc quid coniectura locum habet in causis capitalibus, si scus in ciuilibus. in quibus amicitia & familiaritas non arguit collusionem: sicut scriptum est iurati Salis. in l. 2. C. de collasos. deteg. & Natta in d. consil. 337. n. 31. quod scilicet est Menoch. in d. consil. 322. n. 4. Quæ sanè declaratio intelligitur, nisi causa ipsa ciuili & pecuniæ magni sit momenti, vsi ageretur de vniuerso patrimonio alicuius, vel de maiori parte. Nam tunc causa hæc equiparatur capitali, si nempe propter litem, ipsi de excusat. iur. & scribunt ibi Dotta, & Soc. Sen. in l. 2. n. 14. de accusa. Præter hæc coniectura cessat in accusatu, qui sit vit in integræ vitæ & maxime religioni additus. Ita Soc. Sen. & Fel. præcitati in locis. Hæc præsumitur potius vellet detegere bonum pro malo, quàm colludere.

Quinta est coniectura, quæ sumitur lab affinitate & sanguinis coniunctione: ita in specie Decian in consil. n. 118. lib. 1. verum Decian reputant quæ dixi supra de amicitia & familiaritate in causa ciuili. Et iura ac Doctorem traditiones allegatæ Deciano non loquuntur in casu nostro nempe in collusiones, quæ aliquem alium requirit extrinsecu, ex quo colligi illa possit. Et verè quando adest aliquis scus, qui collusionem potest aliquo modo ostendere, facilius illa præsumitur inter sanguine coniunctos, quàm inter extraneos: sicut loquitur Bar. in l. non solum, ff. de ritu nuptiarum. Et alijs Deciano allegatis.

Sexta est coniectura collusionis, quæ desumitur à taciturnitate diuturna, vt si quis iam diu tacuit, expectando finem liti inter duos contendentes, & deinde lata sententia contra eum conueniunt, iudicium ingreditur, vt impeditur executioni sententie pro suo iure & intertelle. Hic enim nouus ligatur præsumitur colludere cum ipso reo. Ita Decian in consil. n. 102. & 113. lib. 1. Quæ quidè cõiectura verum esse intelligo, nisi aliqua adit causâ huius diuturnæ taciturnitatis iurifici hoc anno 1592. mense Iunio dum hos contumaces recognoscere in senatu nostro, in quo paulo ante cooperam federe, dictum fuit foretes Scantias seu Ludouici Legandi vnus eorum maritum dicti non potuisse collusionem fecisse cû monialis dictarum Scitarum tercia lorore, vt illa cori iudice Eccl. lesist. perturbando iurisdictionem Regiam litè moueret in præiudiciu pendente liti inter Gabr. Raudesem & dictas duas forores, cû dicta monialis multos post annos pendente lite inter prædictas Scantias & Raudesem. cepit litigare. Nâ dicebatur, quod monialis ea ratione diluili iudicium ingredi, quia postremo loco decesserat Franciscus eorum frater, hæc deest in iurico extraneo nempe Martino Alciato, quæ forores ipse in litin non po-

nulle contēdebar ob id, quod bona omnia relicta ab ipso Fran. erat supposita fidei. paterno. & inter Scantias & Alciato pēpēdit liti quindēcim continuos annos: & tandem anno 1590. Terzius causæ iudex sentiens subsesse fidei. induxit partes ad transactionem. Et deducto eo, quod iure legitime alijs de causis deducti poterat, pro Alciato hæredē Francisci, reliquias bonas dimissa fuerunt ipsi fororib. Scantijs: Ita propter monialis non prius curauit suam portionē petere, quam videret finitam litē cum Alciato magnis impensis & laboribus ipsarum fororum & venientes (vt dici solet) ad mensam paratam, cognouerint superesse aliqua bona paterna. ex quibus & ipsa portionem illi posset contēque. Allegabat etiam alia causâ huius dilationis, quam nūc non refero. Et quamquam hæc & aliæ similes rationes & causæ essent leues: ac tamen à dolo & consuetudine delicti excusantur, iuxta l. agitur, §. 1. de off. f. de liber. ab infam. & scripsi in commentarijs de recuperanda possess. remedio s. m. 49. & præterea suspicio hæc collusionis diu potest videri iuramento vel monialis, vel aliarum fororum pro iudice, nempe Senatui arbitrio, vt scribit Cardan. in d. iudicari, in ampliat. n. 161. an. l. 163. C. de ingenuis & manumissis.

PRAESUMPT. XXVII.

Delictum à seruo, famulo, vel filio, vel altero sanguine coniuncto, aut amico, non præsumi commissum voluntate domini, patris, affinis vel amici.

SYMMARIA.

- Delinquere nemo præsumitur. Seruus, qui delictum commisit, non præsumitur voluntate domini commisisse.
- Dominus tenetur solummodo præstare seruum pro massa. Et præsumitur ipsum ignorare quæ à seruo ipsi geruntur, n. 4.
- Homolib. qui deliquit, non præsumitur deliquisse voluntate & consensu patris.
- Scholasticus non tenetur pro delicto famuli, cû suo consensu deliquisse non præsumitur.
- Filius qui deliquit, non præsumitur deliquisse voluntate & consensu patris. Idem in sententia coniuncto & aff. ibid. Idem filium collocutus si cum patre, & illi amicitia: vel seruus cum domino: quia præsumitur potius quod consilium dederint, quàm quod mandauerint committi delictum, n. 1.
- Idem quando filius vel seruus dixit se velle aliquid occidere, & pater vel dominus tacuit, num. 9.
- Idem quando ipse pater vel dominus verba sententiam enuntiatio annuit, num. 10.
- Seruus præsumitur voluntate domini commisisse delictum, quâdo ipse dominus consilium de delicto committendo, vel videns illud committi tacuit. Idem quando delictum habuit animum sententiam & successum, cui ipse dominus potius verisimiliter occurrere, num. 12.
- Tertium ex amicitia ipsius compendit à consensu uocato, contra quod testes fuerint producti, præsumitur facta uolente ipso consensu, si modo fuit impedimentum successum.
- Delictum perpetrat esse dicitur, qui actum mouerit antequam occurreret præhibuit, præsumitur, n. consensu.
- Dominus delicto serui consensu præsumitur, quando appareat de scientia ipsius ex comitatu, etiam si agatur de actu momentaneo.
- Dominus si ad actus famuli quid fecerit dicit, & deinde statim iniunctum ipsum dominus reperit actum, mandatum ipsum factum præsumitur.
- Delictum commissum à seruo improbo & nequam præsumitur voluntate ipsius domini commissum.
- Seruus à seruo commissum præsumitur consensu domini commissum, si ipse seruus sit improbus & nequam.
- Non punitur tamen dominus eadem pena, quæ plectendus est seruus, sed mitius, & arbitrio iudicis, num. 19.
- Comites & natus tenentur pro delictis seruorum in familiarum fuerint.
- Seruus iudicij si minatus sit ei, contra quem iudex dominum ipsum tulit sententiam, ne appelleret, præsumitur consensu ipsius domini minus iniunctus.

22 *Mox et ratum tenemus de delicto famulae et officialium in istis u. quibus
contemnitur et istis per asumuntur.*

23 *Filius, seruum, uel quicumq. aliter, contra uel patri, domini uel alium con-
fessus de filio conuictus per asumuntur et ibi quod non datum fuisse huius-
modi de filio conuictus de delictum seruatum non fuit.*

Magna ideo est iuris præsumptio, quòd nemo delinquere præsumatur, ut etià si talicuius servus delictum commiserit, non præsumatur tamen commisisse volutate domini.

[illegible]

affirmant hic conf. 33. nu. 12. Quæ quidē sententiā, præter commercium
talis rationis, satis probatur in C. Petrus, de homicid. Et propter
tāciti alia ratio, quod præsumptio est dominum ignorare quod
4 fœrum geratur, ut fœrum gl. int. quæ præsumit a. d. Alexan. d.
conf. 45. §. lib. 1. Boer. q. 277. num. 3. & Ruy. in tract. de poss. int. d.
remedy. ad confutandum vberat a. m. 135. Et rursum confenti, quod
lex de ipsius fœris tanquam pœnæ vilibus fupiscatur. [Suspectus
(inquit Corn. Tacius in lib. 14. annalium.) fuerunt moribus noster
nostris ingenia fœrorum, etiam cū in agris sub dominibus na-
sceretur, charitatemque dominorum acciperent.] Hinc prouer-
biis: [tot ois habere holles.] (Scribit Sæcæ in Epist. 47. quod
seruus.) Quocirca Imp. in l. 3. C. de libertis & seru. lib. dixerit
recipere a nequitiam fœrulis ingenuis. Quod ergo admittit fœrus su-
nequitia, non domini præsumitur adquire.

9 Extenditur primò à hæc præsumptio, vt locum etiam habeat
in libero homine, qui nec ipse præsumitur deliquisse volunta-
te & consensu patris. Ita Baldus m. l. ff. de qui test. q. i. in i. in
voca. l. i. et exeat. et ibidem laurus m. 3. Item Baldus in l. i. m. i. in
ff. de n. ex. causa agatur qui secutus est alium in id præsumpt. co. 2.
6 his accedit Ludov. Bolog. in aut. habita. m. 22. C. ne filio pro patre
cum dixit, & sollicitus non teneri pro delicto famulij, cum in
suo consensu deliquisse non præsumatur.

7 Extenditur secundò, vt peccet etiam in filio, qui non præ-
sumitur deliquisse voluntate & consensu patris. Ita Imo. inc. cum
ad sedem ff. de vol. Baldus ad inuidiam C. quod non causa, l. i.
in sum i. ff. de test. et in l. c. si quis cumq. p. test. C. de Sen-
t. in d. conf. ad super. procc. et l. qui idem effe censuit, io l. i. in fine
iuncto & affine.

9 Extēditur tēdū, v' procedat eīus sic collocatus eī, ferus cum
domino, vel filius cum patre; Illi annuerit: praeferunt
porius quod viderit confilium quam quod mandauerit con-
mitti delictum. Ita regibus Antiquum illi, qui mihi bene e, sed
qui mandauit, nunc, ille e, qd. aq. bar. Effit idem quando filius, ve-
teris dixit, le velle aliquem occidere, & pater, vel dominus tra-
cit. Nam & tunc obole de dicitur committi homicidium. Ita
10 Felin. in d. Pater. cum q. de homiciis. Idem effit quando ipse pater, ve-
lo dominus aliquibus verbis emendatiuis annuit. Ita Lefan. l. i. in q. d.
de Grav. Tur.

11 Declatur primò, ut locum non habet hoc præsumptio illi
12 In casib; quibus cõfensu generaliter præsumitur, sicuti quidam
13 dominus consultus de delicto committendo, vel videns illud com-
14 mitti, tacite: Non tunc præsumitur suo consensu commissum
15 *Perit. de homicid. vel Felin. num. 4. & cap. Mattheo de fimo. Item*
16 *quod delictum habuit causam continuam & successivam, cu-*
17 *dominus potest ut criminellus occurrere, ut probat C. consuetum d. 1.*
18 *ubi Abb. num. 3. deservit ad idem Abbas. cum causam, nu. 19. et*
19 *ubi dixit, et iurium examinationem non impediat 12a coniunguntur*
20 *illius, contra quem testis fuerit productus, per fumi factam volente*
21 *teipso consanguineo si modo fuit impedimentum successus iurium*
22 *Et abbatem fusi Lucæ de pena. in l. 3. o. l. v. de p. præsumitur*
23 *C. de operib; pub. lib. 10. Ba. d. m. l. infir. C. quomodo, gradus patet consensu*
24 *Felin. m. d. Perit. num. 4. de homicid. que tuncdem ad idem similib; casib;*
25 *Abbat. m. conf. num. 1. l. 2. Plac. d. l. capite delicti d. 1. et. non*
26 *venit fumi in dubio. Idem est quando quis in omnia potest*

occurrere, atq; ita prohibere delictū committi. Qui n. prohibere potuit, & non prohibuit, culpa non caret, atq; ita præsumitur cō
mensib. Præsumpt.

fenſſe. *Ita* Fel. in c. *Petrus*, n. 6. de homicid. post Baldum in c. *versu*,
n. 1. de delict. et contum. Et illos etiam fecit *Placida*, n. 1. 16. n. 4. ad finem
actum in *Paul* Marij n. 4. q. 125. num. 2. et numer. 8. part. 1. Curt. Sen.
conf. 1. *propter* *propter*, col. 1. et *Osijus* de iur. l. n. 17. Idem etiam quod
apparet de scientia domini ex aliquibus aliis conſecturis. Nam
& tunc ita ſi agatur de actu commoſo: attamen praſumitur id
factum ex voluntate & conſenſu domini: puta ſi dominus dicit
ſeruo, ſis ut aliquod noſi audias: & deinde inimicus ipſius domini
interficiatur. *Ita* Bar. & alij. n. 1. *ſi* quoniam homo. *ſi* quoniam. *ſi* de ac-
cord. *Bald.* m. 1. 26. l. 3. de ſeru. l. 1. n. 1. m. 2. de ſeru. ſuggeſſu
& *Petrus* *Placida*. lib. 1. episto. de iur. l. 1. n. 6. Vel ſi dominus ad
aures famuli ſecreto aliquid dicit, & deinde inimicus ipſius do-
mini reperitur occiſus. Nam tunc id praſumitur factum de vo-
luntate domini. *Ita* Bar. lib. 1. *ſi* veni. *ſi* gl. ſi de priu. cred. & *Bald.* in
mutum domini. C. *ſi* quicquid aliter, vel ſi Fel. in c. *Petrus*, n. 1. *ſi* veni. *ſi* in
Placida n. 2. c. n. 1. n. 5. & *Alia* in d. *propter* col. 1. n. 2. Et acci-
dit quod poſt *Bald.* in c. *ſi* veni. *ſi* veni. c. *de* iur. col. m. ad. dicit
Neuiz. in l. 2. *ſi* *ſi* *ſi* m. 1. 66. ſecreſſat alioſuonem ad aures pa-
reſe ſuſpicione.

[illegible]

¶ Hæc Cicero. et idem paulò post.
[Primum omnium opera tanta danda est, vt eos nobisq̃ edu-
ceremus, quibz doctz samq; capite; consulant. Deinde si in homini-
bus eligendis nos spes amicitiz secesserit, vt vindicemus: missos
faciatuz, semper ita viuamus, vt rationem reddendam nobis ar-
bitremur.]

Hæcille. Et aliquanto post.
[Sed tu, cum & tuos amicos in provinciam quasi in prædam
invehebās, ac ut eos prædāre, & eos in concione
annulis aureis donabās, non studebas tibi non solum de te, sed
etiam de illorum pactis rationem esse reddendam.]

Ceterum scribit Alicia in d. *prosum. 30. ver. non videtur tamen*, et ex dominum in hoc in casu non puniri eadē pēna, quia plectens dicitur servum: sed mortali arbitrio iudicis. *Quae dicit scriptum illud. 2. de arbitrio iudicis. cap. 3. §. 1. Ex praedictis* infertur, Cauponas & naufragi tēnē pro delictis servorum & famulorum suorum, ex quo voluntate dominorum deliquisse praesumuntur. *§. 1. si quis a caup. stab.* Et scribit Alicia praecise in cetero, *si fuerint autem responsum 10. de accusa. i. conf. a. & 10. in l. 1. m. 1. a. c. de servis fnoit.*

[illegible]

Declaratur quartò, vt locù non habeat in familia & Cruiſe f
ficialium ac magiſtratum, ſi iſdeſiſquò in ipſo ofiſcio, cui pre

quidem quo ad iacentis personam: sed non satis ex ea explicatur, quomodo inuenerit id scire possit, ut a furto excusetur. Quocirca vna cum *1^a p^a* in *2^a* *h. de iur. iur.* dicendum: *2^a* *in* *1^a* inuentor scit rem non esse habitam pro derelicta: et tunc furum committit. Scit autem vel certo, vel in eadem in nauis nauis auditur proijciens eam, ita prolatari, ita tabulare, et ita quando saluus ipse erit, saluam res, eam velle recuperare: vel etiam scit presumptum, vel in eadem nauis nauis, vel in flumine, vel in mari prope litum fieri. Aut vero inueniens ille ignorat quo animo abiciens rem esse abiecerit, et tunc in litore maris, vel in mari ipso eam inuenit, furum non committit, cum in dubio praesumendum sit, hunc ex illa fuisse non illam pro derelicta habitam fuisse ad domino, *1^a* *quod sign. p^a* in *1^a* *h. de iur. iur.* *2^a* *quod sign. p^a* in *1^a* *h. de iur. iur.*

PRAESUMPTIO XXXL

Furtum à rei custode praeſumi commiſſum.

YMMARIA

- 7 Fortum praesumitur commissum a ipsius rei cuius de eo illa cum con-
 ditione, & potest u tempore, ut fuerit indubit.
 Secus si in confestim diebus adhibuit, quamvis qd i qd diliget
 poterat habere adhibuit, & qd non morte felicitate confititur. nu. 2.
 8 Confutur si substat a. et est de ipso forte si ante. nu. 2. & si etiam
 familia erat, nu. 2. et ante post mortem capere impendere pecunia
 sonumam qd est ante mortem commissi.
 Declaratur id non credere in mercatore, qui ab exortatione aliquo
 plus solito impendit. nu. 4.
 9 Non potest in vir bona conditionis & fama. ibid.
 10 Cuius innotuit, accusatus de forte, si aliam innotuit in metum simili
 illi, quod fuit substat a, etiam contra eum praesumptio facti.
 Declatur a vi supra in mercatore non procedere. ibid.
 11 Accusatus de forte, non alius pecunia data est alteri de ferenda, si per
 uiuolatus & iustitiam, fuerit cum iussu commissi.
 Idem quando pariter merces in domo fugiunt, cum effectus ami-
 laris in ea domo nu. 7.
 Idem quando visus est domum exire cum furtis illa visus vel passus
 numero 2.
 Secus si et vir bona conditionis & fama. nu. 9.
 12 Fortum praesumitur in commissi, qui visus est nocte tempore exire da-
 domum, in qua commissus fuit factum.
 13 Lex male praesumit contra eum, qui tempore noctis ambulat.
 14 Fortum detegitur et fortiter indicatur a fortis pedis accusati de ipso
 forte: non est autem praesumptio inducitur ad tortum.
 15 Fortum commissi est praesumitur, cum vel visus, vel telum, vel quid
 forte reperit, etiam in loco commissi.
 16 Fortum commissi est praesumitur, cum vel visus, vel telum, vel quid
 forte reperit, etiam in loco commissi.
 Idem quando reperta est furtum ad fortum domus commissi furti, quia
 furti furti visus est primum in domo ipsius accusati. nu. 2.
 Non est tamen praesumptio inducitur ad tortum. ibid.
 17 Accusatus de furto in domo censetur, quando res substat a adferenda
 ipsi autem commissi & non alteri.
 Idem si fortiter est aliquod instrumentum aptum ad derobandum,
 & confitetur esse furti accusati. nu. 18.
 18 Fortum in praesumitur commissi, quod quidem elatus adulterina ad
 aperendum hominem domus reperta sunt.
 19 Victimis fortiter tenentur: Idem de alio domo dato, vel homici-
 dii.
 Flumini malitiam si alia loci sententia est, damnum in oppido, castris, &
 villa dato, effectus referentur a vicinis. nu. 19.
 20 Villi auctoritate referentur damnum ex incendio in ipsa villa commissi,
 si incendium pro noxa non deruit: & quare.
 21 Tenetur etiam emendare & sic reperi. Item damnum ex furto vicinorum
 numero 21.
 22 Vicinis tenentur de damno illato a cina, si sunt bona conditionis &
 fama.
 Idem quando inducitur vel censetur commissi damnum in furti commissi
 pro alio quo a vicinis. nu. 23. & est si placuit de furtis de damno
 referentur a vicinis. ibid.
 23 In Clara non est opus coniectura.
 24 Vultis tempore in commissi furti vel damni etiam delictum, nulla praesump-
 tio est contra ipsos, quod factum commissi, & sic non tenentur
 de damno.
 25 Et est etiam tenentur ostendere male esse et commissi, si illi

*Et cum decreto: cum fignat et abfint, quando aliter fignat et offendit
ipfum principem.
Vicinum incenuat de damno illato, quando damnum vel factum fui-
t conueniens molis tempore & ad modum, quibus vicini refiftere non
potuerunt.*

CONVENIT hoc loco, vt differamus de alijs coniecturis & præſumptionibus, quæ circa ſurtum commiſſum verſantur, à quibus ſ. præſumatur perpetratum. Et inter alias coniecturas.

Prima hæc virgens est, quod præstantem communibus suis præ-
reclutendo ob malam eius custodiam. Ita scribitur *pl. vi. si qm do-*
me. 9. Imperat ei. si locat. Bar. vi. i. m. prm. de off. p. r. vi. i. qui dixit
quod, quando noctis tempore fuit idem custodiam furem, torquere
posuit custodes, vt furem indicent. Idem affirmant Cap. di. i. no. 7.
It. m. 23. et 24. in virm. qui ad vtrumque non requirit aliud indicio.
Idem tractat de conf. 373. m. 6. et 374. m. 2. et 375. de iudi.
m. 421. Verum August. Arim. in add. ad Angel. de m. p. in verbis,
etiam replete caligin. no. 17. requirit, quod cultores illi scilicet
ditionis vel male famæ, alius locus non erit tortore. Hæc i autem
comit. et præsumptio cessat, quando ipse cultus adhibuit
in custodiendo eam diligentiam quam vnusquisq; diligens per se
malis adhibuisset, et quando more solito custodiuit. Vi. i. p. vlt.
Detrim. d. conf. 371. m. 7. et 372. et 373.

Secunda est coniectura, et præsumptio, quando probatur scilicet status de furto iam ante fuisse innotum, et onerari familiam in-
grilli, et tamen post factum committit capessit impedire mag-
nam pecuniam furum summam. Nam tunc furum coniectura, quod
capessit committit illi furum, Ita dicit. *Yle. no. 17. de quæst. 10. d.*
1. l. conuictum. an. C. de off. et elec. Y. Bruni. in d. indic. et post. p.
q. 9. p. 2. p. 3. p. 4. p. 5. p. 6. p. 7. p. 8. p. 9. p. 10. p. 11. p. 12. p. 13. p. 14. p. 15. p. 16. p. 17. p. 18. p. 19. p. 20. p. 21. p. 22. p. 23. p. 24. p. 25. p. 26. p. 27. p. 28. p. 29. p. 30. p. 31. p. 32. p. 33. p. 34. p. 35. p. 36. p. 37. p. 38. p. 39. p. 40. p. 41. p. 42. p. 43. p. 44. p. 45. p. 46. p. 47. p. 48. p. 49. p. 50. p. 51. p. 52. p. 53. p. 54. p. 55. p. 56. p. 57. p. 58. p. 59. p. 60. p. 61. p. 62. p. 63. p. 64. p. 65. p. 66. p. 67. p. 68. p. 69. p. 70. p. 71. p. 72. p. 73. p. 74. p. 75. p. 76. p. 77. p. 78. p. 79. p. 80. p. 81. p. 82. p. 83. p. 84. p. 85. p. 86. p. 87. p. 88. p. 89. p. 90. p. 91. p. 92. p. 93. p. 94. p. 95. p. 96. p. 97. p. 98. p. 99. p. 100. p. 101. p. 102. p. 103. p. 104. p. 105. p. 106. p. 107. p. 108. p. 109. p. 110. p. 111. p. 112. p. 113. p. 114. p. 115. p. 116. p. 117. p. 118. p. 119. p. 120. p. 121. p. 122. p. 123. p. 124. p. 125. p. 126. p. 127. p. 128. p. 129. p. 130. p. 131. p. 132. p. 133. p. 134. p. 135. p. 136. p. 137. p. 138. p. 139. p. 140. p. 141. p. 142. p. 143. p. 144. p. 145. p. 146. p. 147. p. 148. p. 149. p. 150. p. 151. p. 152. p. 153. p. 154. p. 155. p. 156. p. 157. p. 158. p. 159. p. 160. p. 161. p. 162. p. 163. p. 164. p. 165. p. 166. p. 167. p. 168. p. 169. p. 170. p. 171. p. 172. p. 173. p. 174. p. 175. p. 176. p. 177. p. 178. p. 179. p. 180. p. 181. p. 182. p. 183. p. 184. p. 185. p. 186. p. 187. p. 188. p. 189. p. 190. p. 191. p. 192. p. 193. p. 194. p. 195. p. 196. p. 197. p. 198. p. 199. p. 200. p. 201. p. 202. p. 203. p. 204. p. 205. p. 206. p. 207. p. 208. p. 209. p. 210. p. 211. p. 212. p. 213. p. 214. p. 215. p. 216. p. 217. p. 218. p. 219. p. 220. p. 221. p. 222. p. 223. p. 224. p. 225. p. 226. p. 227. p. 228. p. 229. p. 230. p. 231. p. 232. p. 233. p. 234. p. 235. p. 236. p. 237. p. 238. p. 239. p. 240. p. 241. p. 242. p. 243. p. 244. p. 245. p. 246. p. 247. p. 248. p. 249. p. 250. p. 251. p. 252. p. 253. p. 254. p. 255. p. 256. p. 257. p. 258. p. 259. p. 260. p. 261. p. 262. p. 263. p. 264. p. 265. p. 266. p. 267. p. 268. p. 269. p. 270. p. 271. p. 272. p. 273. p. 274. p. 275. p. 276. p. 277. p. 278. p. 279. p. 280. p. 281. p. 282. p. 283. p. 284. p. 285. p. 286. p. 287. p. 288. p. 289. p. 290. p. 291. p. 292. p. 293. p. 294. p. 295. p. 296. p. 297. p. 298. p. 299. p. 300. p. 301. p. 302. p. 303. p. 304. p. 305. p. 306. p. 307. p. 308. p. 309. p. 310. p. 311. p. 312. p. 313. p. 314. p. 315. p. 316. p. 317. p. 318. p. 319. p. 320. p. 321. p. 322. p. 323. p. 324. p. 325. p. 326. p. 327. p. 328. p. 329. p. 330. p. 331. p. 332. p. 333. p. 334. p. 335. p. 336. p. 337. p. 338. p. 339. p. 340. p. 341. p. 342. p. 343. p. 344. p. 345. p. 346. p. 347. p. 348. p. 349. p. 350. p. 351. p. 352. p. 353. p. 354. p. 355. p. 356. p. 357. p. 358. p. 359. p. 360. p. 361. p. 362. p. 363. p. 364. p. 365. p. 366. p. 367. p. 368. p. 369. p. 370. p. 371. p. 372. p. 373. p. 374. p. 375. p. 376. p. 377. p. 378. p. 379. p. 380. p. 381. p. 382. p. 383. p. 384. p. 385. p. 386. p. 387. p. 388. p. 389. p. 390. p. 391. p. 392. p. 393. p. 394. p. 395. p. 396. p. 397. p. 398. p. 399. p. 400. p. 401. p. 402. p. 403. p. 404. p. 405. p. 406. p. 407. p. 408. p. 409. p. 410. p. 411. p. 412. p. 413. p. 414. p. 415. p. 416. p. 417. p. 418. p. 419. p. 420. p. 421. p. 422. p. 423. p. 424. p. 425. p. 426. p. 427. p. 428. p. 429. p. 430. p. 431. p. 432. p. 433. p. 434. p. 435. p. 436. p. 437. p. 438. p. 439. p. 440. p. 441. p. 442. p. 443. p. 444. p. 445. p. 446. p. 447. p. 448. p. 449. p. 450. p. 451. p. 452. p. 453. p. 454. p. 455. p. 456. p. 457. p. 458. p. 459. p. 460. p. 461. p. 462. p. 463. p. 464. p. 465. p. 466. p. 467. p. 468. p. 469. p. 470. p. 471. p. 472. p. 473. p. 474. p. 475. p. 476. p. 477. p. 478. p. 479. p. 480. p. 481. p. 482. p. 483. p. 484. p. 485. p. 486. p. 487. p. 488. p. 489. p. 490. p. 491. p. 492. p. 493. p. 494. p. 495. p. 496. p. 497. p. 498. p. 499. p. 500. p. 501. p. 502. p. 503. p. 504. p. 505. p. 506. p. 507. p. 508. p. 509. p. 510. p. 511. p. 512. p. 513. p. 514. p. 515. p. 516. p. 517. p. 518. p. 519. p. 520. p. 521. p. 522. p. 523. p. 524. p. 525. p. 526. p. 527. p. 528. p. 529. p. 530. p. 531. p. 532. p. 533. p. 534. p. 535. p. 536. p. 537. p. 538. p. 539. p. 540. p. 541. p. 542. p. 543. p. 544. p. 545. p. 546. p. 547. p. 548. p. 549. p. 550. p. 551. p. 552. p. 553. p. 554. p. 555. p. 556. p. 557. p. 558. p. 559. p. 560. p. 561. p. 562. p. 563. p. 564. p. 565. p. 566. p. 567. p. 568. p. 569. p. 570. p. 571. p. 572. p. 573. p. 574. p. 575. p. 576.

Terria est conjectura, & præsumptio, quando iste accusatus iam impendit moneram similem illi, quæ subtracta fuit. Ita Aug. in l. mulier. C. de quest. Brun. loco supradict. & Parisius d. conf. 153. nu. 32. & quidem Parisius d. conf. 153. nu. 33. declarat non procedere in mercatore, qui quoties vendit & emit.

Quarta coniectura ! & præfumpcio est, quando accusatus ille, qui pecunia aliqua data est alteri deferendo, vitus, esse ipse per loca infolita & inuia: Nam tunc: presumpitur iussisse per illa loca, vi facillè posset & sculo, vel crumena pecuniarum aliquam summam eadecere S: furari: *Itarq; Pandi Parisius con. 156. no. 32. vi. prima q. lib. 4. similiter, quod dicimus eum, qui non recta via, sed per loca deuia, & infolita iter facit, præsumi vel fraudem committere si tradat multo quæritur: sed & hoc lib. in præfatu. s.*

Quinta est conjectura et praesumptio, quando accusatus iste præter innoxiæ recessus edomus surripiit cum esset familiaris in ea domo. Ita gl. in §. si vero. in aut. de exhib. rem. & respondit Parf. in d. conf. 156. nu. 3. a. b. 4.

Sexta est coëctura † & p̄sumptio, quando accusatus ille visus est exire domum cum fardello (vt vulgo appellatur) sub veste vel pallio: Nam inde oritur p̄sumptio, quod ipse rem illi subtraxerit. Ita Ang. in l. 2. de quest. & N. Ant. Blanc. in tra. de mī. iur. cit. qui scribit esse indicij virgini datæ torturæ. Et subiungit, hoc t̄ indicij cessare, cum ille, cuius indicij domū erat vir probus & bonæ conditionis ac famæ. Et idē erudit Plotius in l. i. q̄. 2. de m. 230. C. vñd si

Septima est coniectura 1 & idicium, quando vilus est exire noctis tempore e domo illa, in qua committum fuit furtum: Ita in specie scriptum est reliquit Blanc. in d. 1. a. d. de ind. iur. 1. 19. & Plauti ubi supra. 1. 19. Nam lex 1 malè presumit contra te, qui tempore noctis ambulat. Ita est. in l. si rem sit. ad l. con. l. de furt.

Octava est conjectura, et indicium fuit ad forma pedis huius accusati de furto. Ita Alber. in *Indici. col. 2. de revend. 82* Blanc. in *dist. de in liq. & tortur. n. 426*. qui tamen dixit, non esse sufficiens indicium ad torturam.

Nona coniectura † & indicium ducimur ex eo, quod res aliqua huius accusati reperta fuit in loco commissi furti, ut si eius vellet, telum, vel quid simile. Ita *Blum. vbi supra. nn. 429. ex sequentia Cus-
povii, lib. 2. ad Herennium. vbi de causa coniecturæ agitur.*

Decima coniectura † & indicium oritur ex Shala reperta ad speculam domus, in qua fuit commissum furtum, quae sanc Shala vi-

Item quod inde flagititer ipsam puerum iussu dei latrone, vel ven-
di vel de se ipso pariter, an. 33.
36 Delinquens post per am penitentiam et affectum am indolgentiam
ad eadem debet pervenire ad si non delinquit.
37 Testis penitus semel, per ad penitentiam admittitur ad testifi-
candum.
38 Peccator, qui per actum penitentiam agit, non dicitur amplius peccator.
39 Mater meretricis si et non post filiam exhibere, secum tamen op-
portet servitorem emendatorem.
40 Filia, que in corpus suo peccatam, licet nec alii, nec detur a patre de-
beat per ad penitentiam et alenda et donanda.
41 Filius licet ad vitam regni attulit post a patre exhiberi, secum
tamen opt per ad per am penitentiam, qui iungit aere definit.
42 Una fuerit adulter et infans causa exhibenda, si postea fecit, am-
bient cum ipso patre, exhibenda et confiteri reuocant. an. 40.
43 Visus aut qui aliquem non admittit ad di rudem testimonium, per
ad penitentiam admittit per se.
Secus si de aliquo, qui non totidem testimonium hoc per assumptum
an. 41. n. 22.
44 Infans videtur et in infirmo, et videretur in adolescentia, in
habitu tamen exhibendi per am.
45 Delictum quod ad commisit, per amittit quod in posterum simile sit
propter auro: effectus autem penitentiam in quomodam per amissio
satisfactorum fuit.
46 Notatur si fuit damnatus ob insignem non falsum ydolum, et e-
tunc per actum iustitiam falsum non per amittit.
47 Crimen occultum si quis commisit, non per amittit quid aliud simile
delictum: unde debet perire: nec tamen confiteri de eo penitentiam et esse
48 In accusa accipitur semper in expectatu in optimam partem.

Cum à natura i bona in qua procreatus est homo, *fecit dixi-
mus* fore, à malum tranfit, inde fit, ut quemadmodum à
bono initio, nil male de eo prefumi, fufpicare poterat,
habetur diffidenda natura femel à malum conuerfa, nil boni
de homine ipfo præfumi poteft. Quocirca dicimus quod bonum
malum femper præfumiatur malus. *femel malus. derog. iur. in 6. l.*
quod præfume confirmat Cicero *in oratione pro Alcio Cluentio* his
verbis, [Perinde, ut opinio eſt, de cuiusque moribus, ita quid
et factum fit, exillimari poteſt.] Nam talis eſt hodie vniufcuique
que p à iurum, qualis omni ſit. Spectanda quidens fuit (inquit
1 abus Quintilian. lib. 7. *ſuperius oratore. c. 1.*) ante acta ductaque
præteritis enim à iuribus ſolent præſentia. Quis vilius huius
ipſem habebit in eo, quiſque primum tempore ataris palam
iuribus libidineſ diuulgatum? Hinc Cicero *in oratione ad Seneca-
m. et ad Octavianum* dicit.

[Nemo repente, inquit, fit turpissimus omnibus in rebus, qui grauires, maioresque sunt. quidquidque voluerit, cogitarit, miserit, non ex crimine, sed ex moribus elu, qui arguitur est periderandum. Neque enim potest quisquam repente vita mutare aut natura conuerſi.]

Hæc ille. Rectè itaque dicimus, quod semel malus semper præsimitur malus. Hinc dicit Vlpianus in *l. feci. §. idem. ff. de acq. quod t. ille*, qui semel est calumniatus, in futuro calumniari præsumitur. Ita patet in *l. non omnes. §. ad Barbaru. ff. de re mil.* Scripserit, quod si miles et semel male fe gelia in oculis, præsumitur in futuro male quoque fe geret. Sic etiam in *l. non male. d. 6. §. legitur ex dno f. Augustino*, malum semper è malo præsumitur bonum è bono. Et *text. hoc. an. aut in ban. sententia sp. iud. de rebus. §. si res. hinc.*

Hanc scriptum pariter legimus in c. scribendi. de presump. quod si negligens praesumitur, quod in futurum erit negligens. c. eluci subinvenit Io. And. Abul. Imol. & Felin. quod si c. negligenter studuit in iure canonico, praesumitur quod etiam negligenter studebit in iure civili. Et hanc traditionem probant quatuor in c. loca. in loco de tempore ad Jo. An. trad.

Hinc etiam dicitur quod si quis femel fidem non obtineat
unipræsumitur, quod necitiam in posterum sit tam obferuare
vis. Tragio. Bald. & Kom. in l. *legi Cornelia* ff. de C. Sylia. cum
xerunt, quod si licet quis alius esset relaxandus & carere, in qua
ob delictum fuerat inclusus, dicit solus fore ut tamen si femel
fugit, ex iplo carere relaxari non debet. *Quam quidem doctrinam*
probat et idem Bald. in l. 3. de appell. ad. Aug. Ar. in ar. de malef.
vis. siue p. de m. n. verum tamen addimus, quod si filius matris
... .. de ad. & de m. n. in l. *legi Cornelia* ff. de C. Sylia.

Hinc etiam: quod is, qui i ferrel cōmisit homicidium, prae-
sumitur etiam occidisse eum, cuius homicida ignoratur. Ita Cal.
int. de leg. p. C. de q. & p. etiam ad. off. l. 1. in p. ff. de q. & in fine.
2. 7. Et si quis alius inter. ad. de p. n. ap. reg. 2. et c. ap. p. m. Ita etia
i ferrel inimici, ad huc inimici praeiūmunt. l. in p. ff. de ferel.
h. et c. de h. d.

[illegible]

Non longe ab hac traditione difcedit, quod fcriptum est Salic.
Et Arcel. in f. de faff. c. p. m. C. de r. i. fac. item lallarius praef-
tatum lallari debere in pofterum committere. Hinc quoque tu di-
cimus, quod lemel haereticus lemper haereticus praefumitur , *f. de
dixi fupra praeterea h. n. i. c. n. cl.* Confer et etiā ad rem hanc quod
repondit Kom. in conf. s. a. n. o. dolum praefumi in eo, qui lemel in
dolo veritus fuif. Item: etiam fcriptum reliquit Alib. n. o. *clem*
niter amarus n. 7. d. e. l. d. quod repulfus de electione ab vitiope
et crimen amplius non admittitur: cum vitium durare praefama-
tur.

Hic autem praesumptio t quod semel malus praesumatur malus, hominis praesumptio appellatur ab Alber. *in l. cum modo. ff. de test. l. 1.* Credo verus esse huius praesumptionem, *et d. s. semel.* Nisi dicamus, Alber. appellare hanc praesumptionem hominis comparativam ad praesumptionem naturae.

Extenditur primò hæc præsumptio, vt etiam procedat in de-
fecto commissio semel de præfenti, vt scilicet præsumatur de
testibus. Quod semel testis videtur frangi iuramentum, et non

[illegible][illegible]

Et propterea, si hæc præsumptio esset considerabilis, non diceretur hæc mulier puniri tanquam vidua itupræ committens: sed: anquam conjuncta, ob adulterium: atque causa præteriti adulterii, non aut præsentis. Cætera argumenta, quæ in vnam & alteram

Dante

Quandò confucuit t perpendi glossa communiter recepta in
l. duo Marci c. de quaest. cum dixit, maculam patris filij ante na-
 tum minime praeiudicare, quoniam vntur priuilegijs, quibus vii pater-
 nis ex patris dignitate ante crimen cõmissum. Verùm respon-
 detur: *l. dñus in d. s. n. s. r. f. c. si let*, quod ibi agitur de priuilegijs,
 quia filij competent ex transmissione patris sine conceptionis ra-
 tione, quia iam filij acquilita non possunt ob patris crimen ab eis
 auferri, vt nos loquimur in ea specie, in qua ob crimen commis-
 sum expressim t lege puniuntur filij.

Quintò i in hanc opinionem defendit Simacas in *Catholica instructione* lib. vi. cap. 29. *num. 38.* ratione veritatis, & coniectura sumpta ex c. statutum, il secondo. de hæret. in 6. ait Simacas, esse veritatisque, quæ probabitur ex ea constitutione, quod hælijam nat, ante crimen hæresis à patre commissum non puniri. Nam, inquit Simacas, si filij eorum hæreticorum, qui tandem ad Ecclêsiam veniunt quomodo moderi redire, non subiciuntur poenis supradictis, quoniam procati sunt ab infestis parentibus, quanto iustius, reliquos impunitate consequi debent, qui ex Catholicis patribus nati sunt, etiam si postea in hæresim parentes eorum lapsi fuerint? Hæc Simacas, cuius ratio non satis (pace tanti viri dixerim) mihi probatur. Siquidem quod initio ait Simacas filios hæreticorum, qui ad Ecclêsiam veniunt redierunt, non puniri, etiam si nati sint post commissum crimen, non huc pertinet. Nos loquimur de hæreticis illis, qui tales habiti fuerunt ab Ecclêsia, quique ab ea damnati. Non autem loquimur de ijs, qui cum ad ecclêsiam sequebamur recepti fuerunt, nulli affectu lene poenæ ex quo sequitur, quod si parentes criminum auctores dimissi fuerunt impunes, iuri & æquitati conveniunt, & tales dimittantur eorum filij. Quod si parentes damnantur, & ex cis filij postea recreantem ratione conveniunt, ut probatur de poenis afflictorum antea nati, ficti (quo loco supra) videntur. His ite, vixissimè non esse à prima illa opinione recedendum.

PRAESVMPATIO XXXIV.

Rerum novarum studiosos esse valdè legibus susce-
ptos: & ob id malè de eis presumi, id
quod multis exemplis ex-
plicatur.

SPMMIRIA

Et cum novarum studiosi sunt valde legibus sanctis, & aliud malè de eis presumitur.

* *Nouitates solent diffidim parere.*

Religiones & nouas sectas que inducant suum sectam De hoc, cum
in valde periculosum nos inducere.

4 *Perfarum, lege sancitum* Dac. cap. A. legitur ne mutari... *propos-*
set editum aut lex, quam Rex Perfarum condidit: Per-

3. *Invidentes regimina & administrationes civitatum, habent p^{er} corruptionem contra se & suspitionem non arant.*

*Index, qui contra antiquum curia proximi & sylvarum non in
tionis formam inducit, si spectum habent, & contra eum praesumi-*

Debet enim, & tenetur regere etiam libellum deviantem ab uni-
qua consuetudine, & a solo no.

3 *Rescriptum insolitum, & devians ab antiquo & solito stylo cancellariae presumitur falsum.*

9 Statuti antiqua & solita interpretatio est observanda, in inferendis sententijs ab ea non est recedendum.

20 Optio aliqua, quando est approbata in foro Criminis, ab ea non
est recedendum, uti in contrarium sit magis recepta Doctrina

Ab antiqua enim scriptura non est recedendum, xii. ii.

12. Ino visitandi laicos per officiales seculares non est in usu, & ob id hac
 ratio est reijcenda.

13. *Novitates arguunt fraudem, quando aliquid tentatur contra solitam & antiquam consuetudinem.*

*4 Pritvori nado moda debet imati ike dinstovne i jedinstven, gde se pravi indusija perimantent.

NOVARVM rerum studiosos † valdè suspectos credimus
ob id de eis malè leges praefigimus. Cùm † novitates infe-

foliente disidium patet, e. quod vestit, diffinit. et e. transiit induit, de conforti & tradit Alciatus in tracta. de prescript. p. 2. p. 100. p. 101. quod post interpretes in d. q. non vestit, i. ait, malum esse presumptionem aduersus eos, qui inducunt nouos sectas & religiones, si sint de haereticis suspecti sunt, id quod multis doctis & egregiis probat Simancas in Catholico instit. lib. 3. m. 27. cum multis sub-
sequuntur, quod loci auctoritate multorum tradit ualde periculo-
sum esse, nouo inducere. Et praepter ab illorumdum scriptis, accedit
quod scriptum reliquit Iosephus lib. 13. antiquitatum iudaicarum,
cap. 6. cuius uerba adscripsi.

[Apud Alexandriam vñ inter Iudæos, & Samaritanos, qui sub Alexandro Magna Carizantini templi religionem iudeorum, fœditi ex exorta de facris ipſorum, ita vt res ad Regis cognitionem perueniret: dum Iudæi conſentire ſecundum Moyſis præſcripta Hierofolymitanum templum eſe legunt, Samaritæ vñ Carizantum: prouocantque eſt ad Regem audire, & utrumque eius conſeſſum, vt ab his audiretur, & veris patris caufidici flumeburent, morte multarentur. Patrociniabatur Samaritanis Sabaſus cum Theodoſio: Hierofolymitanis Iudaſius Andronicus Mellaliſis filius, iuraueruntque per Deum & regem, quod ex lege probationes allaturæ eſſent, & rogauerunt Regem, vt necaret cum qui iuſurandum conſuſſe deprehenderetur. Itaque Rex multis amicis in conſilium adhibitis, conſeſſum auſum audiretur. Iudæi vñ, qui Alexandriam habitabant, valde ære ſuſpici poſt: ruentibus iura Hierofolymitani templi, ægre ſerentes auſtoritatem antiquiſſimi, & nobiliſſimi in orbe templi vocari in diſcrimen. Sed cum Sabaſus, & Theodoſius conſenteſſent Andronico, vt prior dicere, orſus ex lege approbare eius ſancitatem & religionem, offendensque per conſultum Pontificem ſucceſſiones, ſacerdoti vique in ſua temporæ propagationem, & ab omnibus Aſie Regibus maieltatem eius loci honoratum donari: Carizantem vñ perinde, q̃ ſimondum nullum eſſe, nunquam ab his habitatum rationem. His & calibus rationibus perſuaſi Regi, vt decerneret Hierofolymitanæ exſtentia Moyſis conſtitum: Sabaſum vñ & Theodoſium addiceres ſuſcipio.]

Hæc Iosephus, ex quo intelligimus quàm periculosum sit vitare studere. Confess, quod i legitur Danielis cap. 6. lege Persarum sanctum fuisse, ne murari vlio modo posset edictum, aut lex, quàm Rex Persarum con-stitidisset.

[illegible]

Hinc etiam dicimus, iudicem ¶ relinere debere libellum de-
nunciantem ab antiqua & consuetudinaria praxi & Regula. *In Anglia*, in l. m. l. r. f.
In Italia, ff. de off. p. & ibid. l. inf. n. 4. & Ripa m. l. 9. h. c. autem, p. 6. ff. de
damo. & infecte.

† que quique pertinet, † quod dicimus, rescriptum in foliis, & deinde ab antiquo & solito stylo cancellariz profectum. *Al. in. 114 Felmo in d. 2. in verbis styli. de rescriptis. Et ibidem Ripa ut...* *Et copiose Catusi semel in cons. 74. super numerat. col. 33. ver. 6. de iud. reddetur.*

Hinc facit, quod dicimus, † flammam antiquam, solitamque, interpretationem esse observandam, & in ferendis sententijs ab ea non esse recedendum. Itaque respondendum Alex. in c. 133. n. lib. 1. Socum. in c. 10. n. 371. n. lib. 1. quos secutus est Alex. in d. presumps. 30. num. 2.

Præterea scribit *†* *præfatio* in loco Alciatus post *Matthii* in tra-
ct. de electis iudicium, quod quando aliquis opinio est approbata
in foro & iudicij, ab eo non est recedendum, cū in contrarium
sit recepta magis Doctorum opinio. Et idem scripsit *†* multi, quos
commemorat *de leg. 2. l. 2. in præsumptis* & explicat, quod opinio vero
præsumitur. Huc pertinet, quod *†* docet *Alciatus l. illud ff. de excusa-
tione* ab antiqua fori præfatio non esse recedendum. Et *Bal. scribit*
† *sum velas supra in d. præfatio*.

Conferet etiam, quod respondit Crauet. *in conf. 238. num. 14.*
cum dixit, quod ius visitandi laicos per officiales seculares non

¶ Et in vfu, & ob id hanc nouitatem effe rejiciendam: cum (xia ille)
nouitates fugienda: funt. *in rebus ff. de legib.* Eft fanè (vt etiam di-
ximus fuprà) nouitas adeo periculofa, vt *tradit Butr. ma. non de-
bet de confanguinit. & affinit. & Capella Butr. 3. in fine, in re-
fud.* Imò i agitur fraus ex nouitate, quando aliquid tentatur
contra folitè & antiquam confuetudinem, vt *refpondit Butr. in conf.*
42. col. 1.

Huc etiam facit et quod respondit idem Cruct. in conf. 39. a. col. pen. in prin. principem non debere innuare diuisiones feudorum, quæ semper in diuina permanent. Conterit quod respondit Socin. senior in conf. 257. a. a. vers. fecit unde infra lib. 2. cum dixit, concessionem feudi, vt iuretur fidelitas, intelligi de solita fidelitate, non autem de infolita. Et Socin. junior in conf. 80. lib. 7. Ita etiam Newam. in conf. in nu. 1. 3. et 7.

PRAESVUMPTIO XXXV.

Episcopus sedem murando, an & quando bono,
vel malo zelo mutare velit prae-
matu.

SUMMARY.

- 1 Episcopum, qui mutando sedem cupit ad meliorem, & opulentiorē
Ecclesiā transferre, prefatus aut ex ambicione & improbitate fa-
cere.
- 2 Nouitatem dicitur frondere, dum nouam sedem quaerit. noua.
Debet itaq; utrag; Ecclesiā suam uisubid.
- 3 Sed quādo mandatis summi pot. mutat et sedem, nou. 11.
- 4 Clerici & alij religiosi, qui in sua Ecclesiā ad aliam transferre cōsueūt,
ambicione & auidia id fa. cre persequuntur.
- 5 Et ut itam sit effici electi, vel postulati ab illa Ecclesiā vacante,
nou. 4.
- 6 Si quis cum licentia summi Pontificis, vel eius mandato id faciat,
nou. 11.
- 7 Beneficij tenent per mutationem id optine. tamen facta arguit simoniam ex
parte eius, qui opulentiam deit.
- 8 Clericis in sex per centum bene ficiūm summi pinguē cum tenui sub-
stantia nepotū fieri nunquid ex hoc fieri praesumitur, nou. 14. q. 2.
- 9 Laici uelē summi ne capiat. sunt.
- 10 Delictum inuicem per praesumitur.
- 11 Episcopum in offerendo be. ficiūm suffraganeo idcirco non dicitur com-
mittere simoniam.
- 12 Clerici, ut plurimum non solum diuites beneficij pingua per vi-
tioribus.

NON est longè à dissimilis à superiore presumptione hæc, quæ dicitur, pilloppum, qui mutare sedem cupit, & enititur, præstare ad meliorem opulentiorē locum: ecciam, præsumi id facere ex ambitione & improbitate, s. *quæ Episcopus, c. 1. seq. 7. quæst. 2. d. 3. de electio. in res. den.* Quam quidem presumptionem in *hæc* considerat *Abbas* in tractatu de præsumptione, regulæ 4. *presumpt. vigesima quarta.* Nouari enim fludet is Episcopus, cum nouum ledem querit. Et propterea graui pena plectitur. Nam vtræque Ecclesiæ priuatur, d. s. *quæ Episcopus, c. d. s. de electio. non res. d.*

9 Extenditur primò & hæc præfumpcio, vt locum etiam sibi
venderit in clericis & alijs inferioribus religioſis, qui à ſua eccle-
ſia ad aliam, & ſua religione ad aliam tranſire conantur. Nam & ij
ambitione & auaritia id ſacere præſumuntur, &c. *de clericis non re-
ſid. vbi ſcribitur Abbas, numer. 2. v. ſine. Aquilanus, numer. 6. & ceteri
omnes. Et in ſpecie adducitur Specul. in titu. de præſumpt. §. ſpecies,*
num. 3.

4 Extenditur 1 secundò, vt locum etiam habeat, quando ipse Episcopus, vel clericus esset electus, vel postulatus ab illa Ecclesia vacante. Non enim debet quacunq; ex causa dimittere episcopatum suum sine Pontificis licentia. Ita Abbas in d. s. s. num. 3. de cler. non resid.

Extenditur tertio, ut procedat etiam in permutatione beneficii, tunc in opulentum facta: Nam qui opulentum dedit protulit, praeiudicium id per simoniam facit, ex quo nemo presumitur iactare suum, iuxta l. i. de indebito ff. de probatio. Ita Felinus in c. quia verissime n. de presu. pro. post Abb. c. et alios ibi, et post Abb. in d. d. sumus, s. de elem. non resp. id.

Quo loci egerit Albas diffinit lurs quæstionem, clerici
f senex permittit beneficium suum pingue cum tenui cuiusd
nepotis sui, ex hoc fratri, presumatur, quod scilicet permittit
rit senex ex carnis affectu, ut possit mortem suam beneficium
pingue remanere apud nepotem? Hac de re recentit Abb. tres o
piniones. Vna fuit loqu. Andreæ m. a. de re iur. c. 11. in 6. quod
frater presumatur, ex dicto c. 2. Et quia tres coniecturæ
concurrunt.

PRAESUMPTIO XXXVI.

Homicidia clām & secretò perpetrata coniclu-
ris probari.

SUMMARY

8. *Homicidia, & huiusmodi sceles a re plurimum modis tempore committi.*

C O N T I N G I T fœpiffime homicidia, & huiusmodi ſecula
committi noctis tempore, vel alio tempore, in ciuicem &
ſecreto, vt rectius certo non poſſit, & quo perpetratum illud
fuerit, ea propter in hiſ, qua diſtichis ſunt probationis ad con-
ſecturas & indicia conſpectus ſolent diligentes, & prudentes ma-
leſiciorum iudices. Et de his agendum non nifi citi : Verum,
quia ſuprà in *lib. 1. queſt. 9.* enumerauit quadraginta tres conſue-
tas & indicia, quæ dixi fuſſice ad iubiſcendum aliquem qua-
ſitionibus, & conſecturis illa maiori ex parte conueniunt
huius diſputationi, ea propter plura ſcribo
hic ſuperſedeo.

Mortis occisi conscium praesumi eum, qui ante tempus verisimile mortem patere in loco.
vbi mortis fama peruenire non potuit.

SVMARIA.

- 1 Mortis conscium in dicitur, qui ante tempus verisimile, quo fama veri potuit discurrere, mortem nuntiavit alicui occisi.
- 2 Regula cancellariae de verisimili notitia promulgata.
- 3 Ceterum locum mortem pro Sexto Responsum.

NON occidisse, sed mortis conscium esse, & in rum conspici praesumere solemus eum, qui ante tempus verisimile, quo peruenire in eum locum fama potuit, mortem illam nuntiavit, sicuti egregie respondit Ripa lib. 1. responsum, cap. 16. num. 3. secundum antiquam interpretationem Lugdunensem, qui quidem scripsit, hac ratione constitutum fuisse à Summis Pontificibus regulis cancellariae.

De verisimili notitia, ne beneficium vacans ante notitiam verisimilem mortis beneficium possit impetrari. Quam sententiam notat a rationem possit Ripa probatum, & Gomez. in comment. 4. ad d. reg. de verisimili notitia. q. 1. Quoniam Mandatum quod. 1. & Rebus. in praesentia beneficium de verisimili notitia, in glossa. 4. Hac praesumptio comprobatur egregia percellerique auctoritate Ciceronis in oratione pro Sexto Roscio Amerino: cuius verba adscripsi.

[Occisus est à cena rediens, nondum lucebat, cum America scitum est. Quid hic incredibilis cursum: quid hac tanta celeritas, festinatioque significat? Non quero qui percellerit, nihil est Glacia, quod metuas, non exuvio te, si quid forte ferri habuisti, non feror: nihil ad me arbitror perlinere, quoniam cuius consilio occisus sit inuenio, cuius manu sit percussus non laboro. Vnum hoc sumo, quod mihi apertum tuum & celus, resque manifesta dat. vbi autem vnde auditu Glacia, qui tam cito scilicet audiuisti flatum, quare eum nocte vna tantum itineris contendere coegit, quare necessitas tu tanta premebat, ut si ipsone iter Ameriam faceret, id temporis Roma proficisceretur? nullam partem noctis requiesceret?] Hac Cicero.

PRAESVMPTIO XXXVIII.

Animus deliberatus, atque praemeditatus occidendi, quibus coniecturis, & praesumptionibus cognoscatur.

SVMARIA.

- 1 Animus deliberatus occidendi, quando praesumatur.
- 2 Animi deliberati occidendi regum coniectura.

Hic locus postulare, vt diligenter explicarem, quibus ex coniecturis colligatur animus deliberatus, atque praemeditatus occidendi. Nam tractatio hac utilis admodum, & in foro frequens est, & ad rem non nullam maxime perlinet: Ceterum, cum disputationem hanc non mediocri studio & diligentia absoluerim in commentariis. De arbitrio iudicium, lib. 2. casu 361. vbi à num. 13. vsque ad 14. enumeravi viginti coniecturas, quibus animus iste deliberatus & praemeditatus occidendi conicitur, ac propter flatus hoc in loco scribere nolui, ne ex scriptis scripta conicerem: pluraque esse existimaui locum indicare.

PRAESVMPTIO XXXIX.

Aggressor, quis ex duobus contententibus & rixantibus praesumatur.

SVMARIA.

- 1 Aggressor, quis praesumatur.
- 2 Aggressor cum praesumatur, si iussit eum qui superflus fuit. Menoch. Praesumpt.

Regitur etiam hic locus, vt differerem, quis ex duobus rixantibus, & manum conferentibus 1 aggressor praesumatur. Etenim & hic status coniecturalis cum per se certo relinqui non possit, quorum prior ausus fuit in Socium aggredi. Verum cum in lib. 2. de arbitrio iudicium, caso 365. aburde notis quantum mihi licuit pro mea modicioritate tractatione hanc explicuerim, non est, quod distius hic innotuerim. Hoc tantum nunc addo, quod docuit Ludouicus Bologninus in suis habitis, num. 107. C. ne filius pro patre. cum dixit, Albericum in l. 4. cum antea esset, si quid duxerit pro patre, scriptum, cum praesumi iussit 1 aggressorem, qui superflus extitit: non autem eum, qui occisus fuit. Sed videri Albericum aliter sentiri, sicuti & v. q. 1. quoniam in l. 4. casu 363 num. 15. cum intellexerim. & quamquam ipse Albericus opinione contrarium Richardi Malumbræ recentiorum tamen (vt forte male existimauit Bologninus) non probat.

PRAESVMPTIO XL.

Animus delinquendi, vel non, quando & quomodo coniecturis & praesumptionibus declaratur.

SVMARIA.

- 1 Cor habentis soli Deo cognatum est, & eius voluntas & animus.
- 2 Non tam voluntas facile coniectura & praesumptio probatur.
- 3 Vulneratus animus coniectura & iudicio praesumitur, ut patet in auctoritate voluerit. Quia enim gladius asperit, occidendi animus habuisse praesumatur, num. 4.
- 4 Qui autem clausus vel lapide percussus, occidendi animus non praesumitur habuisse, num. 5.
- 5 Occidendi animus habuisse creditur, qui telo, vel veneno aliquem aggressus est, vel studium necare.
- 6 Percutiens pugna vel calcibus, non praesumatur habere animum occidendi.
- 7 Sicut si coniectura sit, vel iussu, ibid.
- 8 Vulneratus aliquem patius calcibus non praesumitur vulnerasse animo occidendi.
- 9 Percutiens batulo non tenetur de vulneris leuiali, quia non praesumitur habuisse animum occidendi.
- 10 Idem de eo, qui percussit faciem manu vacua, num. 10.
- 11 Percutiens batulo caput verberat, ex quo percussus in parte periculis, praesumitur habuisse animum occidendi.
- 12 Intelligit, & de clausa, vt num. 12.
- 13 Percutiens poma rixis, cum possit vulnerare ipso ictu, non praesumitur habuisse animum occidendi.
- 14 Et quid in dubio, num. 19.
- 15 Percutiens batulo, vel lapide, praesumitur habuisse animum occidendi, quando aliquis praecedens, quae signa autem ipsius bologni animum occidendi.
- 16 Vulneratus sanguinem vel effusum, non praesumitur habuisse animum occidendi.
- 17 Carnem suam neco praesumitur odio prosequi.
- 18 Sanguinem committit autem si auda suspicet, autem tollit.
- 19 Intuitu & consanguinitate illata, non praesumitur animus iniuriandi illata.
- 20 Percutiens vel vulnerans in accessu, vt inferens multa & grauius vulnera, animus occidendi praesumitur habuisse.
- 21 In clausa non est opus coniectura.
- 22 Delictum atrocius arguit animum delinquentem ferre.
- 23 Amicitia communis si vulnerat autem animum, non praesumitur animus occidendi vulnerare esse. Intelligit, vt num. 24.
- 24 Amicitia magna equiparatur cognationi.
- 25 Homidii iussu commissum ab eo, qui ab opere reus licita, non censetur animo occidendi commissum.
- 26 Occidens aggressorem tempore notis non censetur habuisse animum ipsum occidendi, sed potius se defendendi id esse.
- 27 Et idem dicendum, etiam si extensus sit modus de consensu, num. 27.
- 28 Delictum non debet praesumi sine causa perceptum.
- 29 Percutiens aliquem sistam attulit medicamentum, vel quid simile fecerit, animum occidendi non praesumitur habuisse, imo nec etiam vulnerandi.
- 30 Qui animo verberat, quando sit standum, quod animo non occidendi vel mox vulnerandi id gerit.

defendendi. Et in dubio praesumitur, quod occidens aggressorem
id fecerit animo se defendendi, sicuti *Tractatus Felini* §. *si quis*,
il. 2. num. 13. de homicid. & *Detul. in conf.* 4. §. 19. nu. 4. Idem respondit

27 Capollia in *conf.* 10. in criminali. qui talem esse sentit, quando
excellis fuit modus defensionis. Considerari etiam solet, &
debet causa, an scilicet aliqua extiterit iusta, qua se verberans, vel

28 vulnerans veritatem occidere voluerit. Cum tamen vera sit illa sen-
tentia, & nobis sapientia comprobata, delictum non praesumi sine cau-
sa perperatam, sicuti diximus supra in praesumpt. 17. ubi de falsi crimine
egimus. Et huius primae regule locum habet in ratione pro Sexto
Rosio Amerino, cuius verba ad rem nostram transcripsi supra libro 1. qua-
sitione 16.

29 Sexta est coniectura, quae fit oritur ex aliquo actu subsecuto, ut
si statim quo se percussit, autulit medicamenta: Nā actus arguit,
quod non solum non habuit occidendi animum, sed nec eam
vulnerandi, sicuti respondit Capollia in *conf.* 31. nu. 5. in criminali. Et
en loci subijgit aliud simile, ut si statim illam vulnerare abiecit ar-
ma, & cepit detestari malam suam fortunam: Non enim est veri-
simile, quod si animo vulnerandi, vel occidendi id fecisset, quod
arma abiecit. Idem quando (ut dixi), cepit conqueri, quod non
credebatur tantum offendisse, *ut scripsi Gratianus in voto* 23. cu. 7. vers.
secunda praesumptio. Imo si credi iuramento verberantis. Guido Pap.
in *conf.* 223. in fin. Quod in foro exilimo non ferari.

30 Potest hic annexi disputatio illa, quomodo t cognoscatur an-
imus inferendi iniuriam: Et quidem dicimus, cōiecturis & prae-
sumptionibus probari. *Itaque in l. finem communi* §. de iniurijs. & ibi
idem Bald. Salic. & reliqui. & alios referi *Mastrard. in consil.* 90. 2. nu. 10.
& egregie respondit Guido Papia in *conf.* 223. num. 2. in fine. Imo probat-
ur animus non iniuriandi, iuramento eius, qui iniuriam intulit,

32 sicuti praecite in loco scripsi Guido Papia, qui multo similibus comproba-
tur. Et plura haec de se scripsi *Mastrard. in d. consil.* 902. ubi quando prae-
sumatur remissa iniuria.

PRAESVMP. XLII

Adulterium, quibus praesumptionibus & coniecturis
detegatur, & an osculum impudicum legiti-
mam coniecturam faciat.

S M M A R I A.

1 Adulterium clam & occulte committi solet, ideo sunt difficilia proba-
tione. Praesumptionibus autem & coniecturis probari possunt, num. 2.
& seqq.

2 Quae praesumptiones vel a natura, vel a lege, vel a iudice sunt, nu. 3.
& seqq.

3 Adulteri puniuntur, quandoq; poena capitali, quando sola thori se-
paratione, & aliquando poena pecuniaria, ut in consuetudine datur.

4 Meritum si iam anno elapso abfuit ad uxorem, & reversus repergit ip-
sae praegnationem, oritur praesumptio a natura sine ulla dubio adulterij
commisij ab ea.

5 Quae praesumptio dicitur adde virgines, ut dicatur probatio concludens,
ut ipsa mulier perdat dotem, & puniri quoq; possit poena legis talia
de adul. nu. 6.

7 Accusatio de adulterio, si possit saltem excusationem & defensionem,
quod esset sine causa communis, matrimonium contraxerunt, praesum-
untur amicum vixisse adulterium finis fuerant accusati: Et oritur
haec praesumptio ab ipsa lege, quae est iura & de iure.

8 Et potest esse haec praesumptio, ut poena capitali puniantur dicti adul-
teri, nu. 8.

9 Adulterij praesumptio innoxia adversus eum, cui a marito res denun-
ciata fuit, ne cum eius uxore esset, eamq; adloqueretur, si deinde
conpergit eam adloquutum.

Et dicitur praesumptio variis & de iure, quae sufficit ad iudicandum poe-
nam capitalem, ex l. talia de adul. nu. 10.

11 Adulterij suspitione non caret, quando solus cum sola meretrice est in
loco secreto & abdito.

Non dicitur autem ex hac adinverit coniectura adulterium nu. 12.

Non dicitur vere probatum adulterium, etiam quando vir & mulier
vis fuerunt in eodem lecto nudi ibid.

Dicitur tamen virgines praesumptio, quae satis operatur quoad ibi
separationem, num. 13.

Idem quo id datur a iustificatione nu. 14.

Et nam quid haec praesumptio sufficit ad iudicandum poenam capitalem
legis talia de adul. nu. 15.

Menoch. Praesumpt.

16 Pacisci nemo potest de vero adulterio, nec de praesumptio: sed de prae-
sumptio praesumptione hominis, cu. 18.

17 Legu praesumptio pro veritate habetur.

18 Clericus vel religiosus si inuenitur in domo pulchra mulieris in loco
abdito & secreto amplexans ipsam, adulterij & fornicationis suspec-
tus efficitur.

19 Clerici prohibentur ad iugum mulieres, quia ex ea adlocutione mala
ortus possunt.

20 Adulterij suspitio & praesumptio oritur, quando mulier domus fre-
quentatur die noctuq; ab adolescentibus, praesertim sibi solis.
Et haec praesumptio sufficit quoad torturam talium, non autem quoad
condemnationem, nu. 22.

21 Vxor si visio, vel relictante marito perneclavit, adulterium com-
mississe praesumitur.

Cuius opinio dissentit Crau. nu. 24.

22 Vxor non potest argui de adulterio ex eisdem causis, quibus repudia-
ri potest ex l. consensu. C. de repud.

23 Osculum impudicum arguit adulterium, unde mulier ex eo redditur
valde suspecta, quae suspitio iudicii arbitrio pro violenta & inobedi-
entia haberi potest.

Contra quod non si virgines coniectura, nu. 29 & 33.

24 Coniectura & praesumptio non sufficit in iudicio, quae diffinita sunt pro-
batione.

25 Adulterium probatur coniecturis & praesumptionibus illis, quae vel
a lege recipi, atq; probata sunt.

26 Osculum est actus venereus & impudicus, ubi esset tamen sufficiens con-
iunctio adulterium.

Dicitur autem adulterij perperatatum, & fit futurum arguit, nu.
31 & 33.

27 Notarium de falso consensu non potest in posterum alia instrumen-
ta conficere: praeterea autem instrumenta ad conficienda non tenentur
falsa.

28 Meritum si ad probandum adulterium deducit osculum impudicum,
sufficit.

29 Adulterium veritatem probari debet, ut poena sit locus: & tunc suf-
ficiunt coniectura loco vera probatione, quando a iure recepta
sunt.

30 Osculum impudicum non connumeratur inter coniecturas a iure re-
ceptas ad probandum commissum adulterium, unde ob id mulier de
peccato non debet, nu. 34.

31 Probationes concludentes esse debent.

32 Adulterio si osculum impudicum ponatur et poena extraordinaria in-
dici arbitrio.

Et potest prius legatus sibi relictio sub conditione si bene sit vixerit,
num. 38.

33 Latera amatoria quoad arguam adulterium commissum, vel com-
mittendum.

Cum clam & occulte committi soleant adulteria & prohibi-
ti concubitus, si neque ob id difficilius probationis, sicuti
scripsi in libro 2. de arbitrio iudic. cap. 165. & aliorum auctoritatem
comprobant *Mastrard. in l. 11. ill. de probationibus* & *conf.* 37. nu. me. 3. sicutum
hinc, est, ut t praesumptionibus & coniecturis probari possint, ita
respondit *conf.* 37. nu. 11. & 19. lib. 4. ex fententia Bart. Felini *Mastr.* §.
soci. l. 10. Et idem adducit aliqui nonnulli congei a *Mastrardo* in d. *consil.* 57.
nu. 6. & 7. Et addo Arg. de Caste inter consilia *romana* a *dices* foris in
consil. 93. nu. 1. *domini* 1. & Pet. Foder. in praedictis *romana* 2. par. se. unda par-
te. Sub stem quod fuit loco nu. 5.

Et ita quidem praesumptiones & coniecturae aliquando ope-
rantur, ut adulteri i capitali poena puniri possint, aliquando sola
thori separatione, aliquando vero sola poena pecuniaria, sicuti est
amissio ius mulieris, ita scripsi *Felini* in *l. inter* 2. nu. 2. de probat.
Mastr. in rob. C. de proba. nu. 203. & alij quos fuit loco referam. Est etiam
hic observandum, ex his t coniecturis, aliquas a natura ipsius colligi
quod esse a lege probatas: aliquas ab homine ipso, nempe a
iudice fieri.

Prima itaque est coniectura, quae ex ipsa natura oritur, ut si
maritus elapsum anno abfuit, & reuersus repergit uxorem prae-
gnantem. Hoc sine controverfia praesumitur adulterium. Itaque
in d. *l. 32. q. 1. quoniam fecit* *Doct.* lib. 3. & *Felini* in praedictis, num. 3.
de testib.

Et haec quidem praesumptio virgines adeo est, ut dici debeat
probatio concludens, quae operari debet, ut non solum mulier
perdere debeat dotem, sed etiam puniri possit poena legis talia
de adulterij.

Oooo 3 Secun.

bandum adulterium. Ceterum consideratio hac nil vget. Nam facile conceditur, coniecturam probari adulterium: scilicet si tamen, quae vel à natura vel à lege recepta probatur, sunt, vt *en. p. in l. alij. et in verbo, damnari. ff. de pign.* osculum autem nec à rei natura, nec à lege pro vrgenti coniectura admittitur, nec etiam ab homine recipi debet, cum nulla vrgens ratio hoc fudeat. Non etiam ad rem pertinet text. d. l. quod ait, in princ. ff. de adult. quem pro secundo suae opinionis fundamentum adduxerunt glossae. Deum: quia respondetur, & facile conceditur, licere & nunc patri, quod olim ei liceat ex legibus Draconis & Solonis, nempe, occidere filium deprehensum in actibus Venereis & impudicis. Admittitur etiam osculum esse actum venereum & impudicum, ne aliqua. 27. quesi. 1. Non tamen sequitur consequentia, osculum esse actum impudicum, & pater potest ob illud interficere filium. Ergo ex illo osculo sumitur coniectura, filium commisisse adulterium.

Est quidem osculum actus venereus & poena dignus, sed tamen non inicit commissum fuisse adulterium. Et praeterea admittit, osculum facere coniecturam adulterij, dicendum est, futurum non praeteritum arguere. Sicuti fit idem Accusari d. l. quod ait, ff. de adulter. & multi Doctores in rubric. C. de edn. cum dixerit, osculum fuisse adulterij preparatorium, ita nam multi, quos statim commemorabo.

Huc facit, quod docuit sap. post alios in l. si ex falsis, in fin. C. de translat. cum dicit, Notandum de falso conitum, non posse coniectura alia instrumenta: cum ex primo illo crimine ducatur coniectura, in posterum alia falsis instrumenta esse facturum. Non ergo ad praeteritum, sed ad futurum coniectura sumitur, id quod explicat. nam supra. Et ad rem missam hac consideratio vix est alia. in tract. de presumpt. xg. 3. praesumpt. 9. m. fin.

Contrarium itaque opinionem, quod im osculum impudicum non facit coniecturam commissi adulterij, sensu manifeste Ripa in rubr. extra de iudicij, num. 23. cum dicit, quod si maritus deducit osculum impudicum ad probandum adulterium, succumbit. Et eodem in loco num. 1. aliorum auctoritate dicit, osculum esse ex preparatorij adulterij. Idem scripserunt alij multi in rubr. C. de edn. vi. lason & Bologuesi & lo. an. lapa in rubric. extra, de donat. ante verum & vixerit. §. 25. num. 10. qui dicit, oscula impudica esse praedicta adulterij. Idem scripsit M. Antonius Blancus in tract. de iudicij, num. 69.

Non ergo significat & arguit adulterium. esse commissum. Et horum quidem sententia, quae & mihi probatur, suaderi satis potest hac ratione, & argumento, quod statuerit Iustinianus in §. quia verborum, veris, si de adulterio, in Authen. vi. l. licet autem & a via adulterij, vt veritatem probari debet. Coniecturae autem tunc sufficiens loco probationis verae & propriae in poenalibus, quando à iure recepta sunt: sicut ex sententia glossae in dicta absentem, in verbo, da. d. a. m. ff. de par. & scriptis Decim in l. 1. num. 7. C. de testam. multis. & in c. 2. in fin. de offi. delegat. & in specia. propi. scriptis Matth. 23. notat. in §. in fin. Nollo in causa osculum impudicum non connumerat inter coniecturas à iure receptas ad probandum commissum adulterium. Non enim in l. consensu. C. de repud. Non in titulis Pandectarum, ac Codicis ad legem Iuliam de adulterij. Non alibi, quod sciam, legitur, inter coniecturas ad probandum adulterium connumerari osculum. Et ea ratione forte hoc factum esse potest: quia si coniectura est, autem dubia est, cum ita iururum, vt praeteritum adulterium significare possit. Et tamen probationes concludentes esse debent, l. non hoc. C. unde legem. Nec iudex quidem pro suo arbitrio, vt minus recte scriptis Didacus, violentiam hanc presumptionem exillimare debet: cum iam satis constet, nec ratione, nec lege fulciri.

Hac itaque in opinione sum, osculum impudicum non facere coniecturam commissum fuisse adulterium. Et propterea mulier dote non priuabitur, si nec ob solum ipsum osculum priuari ea dote debet, vt late probant in libro 2. de arbitrio iudicum, causa 27. num. 8. Illa tamen in causa 27. §. colon. 1. scripti, t osculum impudicum esse puniendum poena extraordinaria, cum sit actus venereus & inhonestus. Et propterea (vt hoc illis adiungam) recte Baldus in cons. 257. lib. 4. queni probat Didacus in Epitome de iudicij, parte 2. c. 1. §. 6. num. 1. in fin. respondit, mulierem impudicam & inhonestam esse, si uxoriali a viro voluit, & ob id amittere legatum sibi relictum ea iud conditione, si honeste vixerit. Idem ex sententia Angeli Aterum scriptis Picum l. Titia. §. Titia. num. 10. 2. m. fin. de leg. 2.

Septima est coniectura perpetrati adulterij, t quando reperi-

ta sunt litterae amatoriae ipsius mulieris, ita respondit Parisius in d. fil. 54. in fin. libro 4. queni sententia est Mascard. in dicta cons. d. 4. num. 10. in fin. Prudens iudicis arbitrio tribuere pro iteratum torore. Nam si faceret mulier preteritis concubitus, res manifeste contra com esse: sed hoc raro euenit, nisi imprudens iudicium sit mulieris: verò essent litterae, quibus mulier requireret virtutem, vt ad eam accederet, futurum non praeteritum adulterium arguerent.

PRAESVMPT. XLII.

Incendarius quibus indicij & coniecturis deregatur.

SYMMARIA.

- 1 Incendarius poena poa.
- 2 Incendarius quibus coniecturis deregatur.
- 3 Incendarius praesumit exortum culpa inhabitantium.

INCENDARIJ poena t grauis, & aliquando pro iudicij arbitrio esse solet: Sicuti scripsit in lib. 2. de arbitrio iudicum, causa 390. Ceterum dubitari sap. solet, quis incendium immitte praesumatur? Hac de re copiose differui in d. causa 390. num. 3. in dubio praesumit t exortum incendium culpa inhabitantium. Eodem sententiam aliorum quamplurimum auctoritate comprobant Mascard. in tractatu de probationibus, in cons. lason 2. §. 2. num. 2. qui extendit & declarat, multum relatum ex his, quae scripsit in dicta causa 390. Et cunctas diligenter praedictis in locis explicatae hac finem, non est quod hic plura scribam.

PRAESVMPT. XLIII.

Inimicitia & odium quando inter aliquos praesumatur.

SYMMARIA.

- 1 Proximum suum nemoprosumit odio praesumit, sed eius amicum censetur.
- 2 Testem iniquum inimicum qui vult repellere, debet ipsum inimicitia & certam ipsius inimicem causam probare.
- 3 Inimicitia quibus coniectura probari possit, non sequi.
- 4 Quod praesumitur inter eos, inter quos graui orsa est, l. puta in causis, §. statim, nu. 4.
- 5 Idem quando existit l. de omnibus bonis, vel de maiori eorum parte, num. 5.
- 6 Idem quando existit l. de causis ap. ali. nu. 6.
- 7 Inimicitia orsa ex lite praesumitur inter eos, etiam lite finita.
- 8 Inimicus adhuc praesumitur, qui seculum inimicum.
- 9 Et quid de inimico reconciliato, num. 9.
- 10 Inimicus si praesumitur, qui eius consuetudinem aliquem salutare, amplius non salutat.
- 11 Idem de eo, qui consuevit alii ne alloqui, & amplius non alloquitur, num. 11.
- 12 Inimici mei amicum praesumitur & meus inimicus, vel saltem suspicatur.
- 13 Sic & qui cum meo inimico conuersatur, nu. 13.
- 14 Idem de cohabitante cum ipso meo inimico, num. 14.
- 15 Sic in cohabitante medico temporis, puta d. d. mensium, nu. 15.
- 16 Inimicus meus praesumitur, qui contrahit pro entem cum inimico meo, vel confederatorem.
- 17 Inimicus in censetur, qui aliqua iniuria suis affectu, vel ab aliquo carceratur.

Cum scriptum sit t Luce cap. 10. [Dilige proximum tuum sicut teipsum.] factum hinc est, ne Saluatoris nostri praeceptum contemnerem videretur, vt praesumendum sit, nemini odio prosequi proximum suum, sed eius amicum esse, ita Bald. in cons. 41. Praemittendum est ad euidentiam, lib. 3. Socio, Sen. in cons. 4. §. 2. Got. 2. in cons. 89. 2. fin. Bellam in cons. 64. num. 12. Cranel. in cons. 1. num. 1. & Mascard. in cons. lib. 3. num. 4. Et propterea t qui vult repellere t testem iniquum inimicum, debet ipsum inimicitiam, & certam ipsius inimicitiae causam probare, si quis in lib. in fin. de testib. & aliorum referat Gratianum in decis. 34. num. 22.

in c. 1. de consuet. Cardin. in Clem. i. in 3. no. ab. de sepul. Felinus in c. 2. colum. vlt. de innot. & obedi. & Syluester Præsumpt. in summa. in verbo. contemptum. num. 1. Hic minus accedit Angel. Clausius in summa. in 7. vlt. de contemptu. num. 1. Genua. in c. nullum. nu. 2. 55. dist. Felin. in c. cum quidam. nu. 7. vers. quodammodo de iur. iur. & Nau. in manuali. c. 23. nu. 2. Qui & illud adiungit ex sententia Dni Thoma. Caietani. & aliorum reiecta contraria opinione Ricardi. etiam esse illicitum improprie & interpretari contemnere. qui aduersus legis præceptum negligentia. ita. vel consuevit peccare consuevit. quam sententiam probauit dicto c. 2. s. 1. nu. 28. auctoritate Didaci & aliorum. Et si enim i consuetudo peccandi multum operetur ad præsumendum contemptum in foro exteriori. vi dicuntur infirmitatem nil facit quod ad forum conscientie. in qua sola veritas. non autem præsumptio consideratur. c. humana. 22. quest. 3. c. 1. 2. de sponsal. & Felin. supra lib. 4. q. 85. num. 15.

Hunc contemptum i improprium committere dicitur excommunicatus perferens per annum in excommunicatione: cum nil aliud agit contra ecclesiam. quam quod negligens est. vt ab eo vinculo dissoluitur. Non enim negat ecclesiae auctoritatem. Clausium potestatem. sed tantum negligit propriam salutem. Et propterea perferens ille non punitur tanquam contemp-tor. quia peccata est illa. qua lapsi in prauam hæresim plecti solent. ita. Felin. in c. 4. s. 1. nu. 27.

Sic etiam celebrans i in loco interdicto. quando esset episcopus Doctorem. an esset interdictus. vel non. Ita opinio habetur. non esse interdictum alia verò. imo esse.

Hic sane celebrans non possit dici proprie contemptus: etsi in dubio erit celebratione abstinendum. Ita egregie tradit Genua. in c. 2. nullum. nu. 4. vers. in contemptum autem. 55. dist. post Ioan. Andr. in c. vlt. de sent. excommuni. lib. 6. Idem scripsit Felin. in d. c. in f. de maior. & obedi. Ita pariter non dicitur proprie contem-tere. i. qui casu. non autem deliberate aliquem actum prohibi-tum facit. vt scribit glossa in p. 1. q. 2. s. 1. nu. 2. dist. & Genua. præcitato in loco. quem sequitur etiam Felin. in d. c. col. vlt. vers. & nota. quod facies. de maior. & obedi.

Contemptus positus. i. qui verus & proprius dicitur. est ille. quando iussus facere negat. vel parere. negando auctoritate & potestate superioris. qui iussit. Ita scripsit d. c. 2. s. 1. nu. 2. ex sententia Dni Thoma. Adriani. Syluestri & Didaci. de sent. excommuni. in d. c. nullum. num. 2. 55. dist. Naua. in d. c. 23. nu. 42. & alij. qui iussu resistunt.

Hic contemptus probatur i coniecturis. & indicij. cum alio-quin difficultis sit probatio. Ita erantur Butrin. in c. 3. celebrat. colu. 4. de cler. excommuni. missi. Felin. in d. c. secundo. num. 7. de maior. & obedi. Notum in rati. de Synodo. in f. de parte. in f. de. & in f. de. in c. 433. Et multæ quidem coniecturae considerari & adduci solent.

Prima quarum est. i. quando quis expresse recusat obtempe-rare. negando auctoritatem & potestatem legislatoris. c. quicun-que. 61. dist. Genua. in d. c. nullum. nu. 2. 55. dist. post. Arthidiam. quem refert. idem scripsit Felin. in c. cum quidam. num. 7. de iur. iur. and. Et hac quidem coniectura locum habet etiam. quando Pontifex cohoratur. i. & qui recusat obtemperare. in verbo. contempsum. in f. qui dixit. nu. 7. & i. hæreticum posse puniri. Sic & Felinus in d. c. cum quidam. nu. 7.

Secunda est coniectura. i. quando facit scilicet excommuni-catum. & monitus. nec obedi. vlt. celebrare. Hic præsumitur per contemptum celebrasse. ita Felin. in d. c. 2. colum. vlt. vers. & ille dicitur post Calder. in cons. 11. de verb. signifi. & Petrum Eleca-rium in c. 3. celebrat. de cler. excommuni.

Tertia est coniectura. i. quando quis compellit sacerdotem ce-lebrare tempore generalis interdicti. Hic enim præsumitur per contemptum compellere. c. vlt. de excessu. prælat. vbi in specie Ius-titius & Ioan. Andrea. quos citat etiam Genua. in d. c. nullum. num. 3. vers. Et ex hoc inferitur. idem scripsit Felin. in d. c. 2. in f. de maior. & obedi.

Quarta est coniectura. i. quando excommunicatus ingerit se alijs non excommunicatis contra præceptum superioris. qui ius-suit aut eas abstinere ab aliorum commercio. Hic etenim per contemptum se immittit. ut præsumitur. illud. & c. vlt. m. de cler. excommuni. missi. & c. anato. 7. a. dist. & etiam Iustitius & Ioan. Andr. in d. c. vlt. de excessu. prælat. Genua. in d. c. nullum. num. 3. in fine. Felin. in d. c. 2. in fine. Idem scripsit Ioan. Andr. in c. dilecto. num. 1. de pen. & temp.

Quinta est coniectura. i. quando excommunicatus scilicet i perferat in excommunicatione per annum. c. excommunicatus. & c. vlt. de pen. Genua. in d. c. nullum. num. 4. post Iustitius & Ioan. Andr. in c. vlt. de excessu. prælat. & idem Ioan. Andr. in c. dilecto. num. 2. de pen. & temp. Idem præsumit Felin. in d. c. 2. in fine. de maior. & obedi. Et confert celeberrima illa glossa. c. cum ibidem. in verbo. contemp-tum. de sent. excommuni. quæ dicit. facientem actum contra ius-tis præcepta. si scilicet fecit. præsumi in dubio per contemptum fecisse. & gl. illam probant Felin. in c. cum quidam. num. 7. de iur. iur. Et scilicet hic perferens dicitur. quando monitus. vt petre-rit abolutionem. eam non petiit.

Sexta est coniectura. i. quando quis non ingreditur excommuni-catum. sed ad valuas & Ianuas audit officia contra legis præceptum. c. quod in te. de pen. & c. quod cum illis. de priuilegiis. Hic enim præsumitur per contemptum illi facere. ita Genua. in d. c. nullum. num. 4. scrip-sit. nem quando. & Felin. in d. c. 2. in fine. de maior. & obedi. & ante ex Ioan. Andr. in d. c. dilecto. nu. 3. de pen. & temp.

Septima est coniectura. quæ ad forum temporale pertinet. quando i iudex inferior. cui a superiore facta est inhibiti-o. non procedat in causa. & ille nihilominus procedit: Nam tunc dicitur contemptus inhibitionis præceptum. Ita tradit glossa. in f. de ap-pellat. & tradit Lancellot. in rati. de attentat. in prælat. nu. 26. qui nu. 31. subiungit. quod attentans interposita appellatione. dicitur contemnere.

Contemptor & inobediens ille multis i grauius quidem poenis plecti solet. Quod Dni Opt. Max. ostendit poena mortis xiet. ob mortale peccatum afflictor. c. si qui presbyter. in d. dist. & c. quisque. 14. qua. 1. glossa. m. 2. de maior. & obedi. & scribit post alios Angel. Clausius in summa. in verbo. contemptus. Syluester in summa. in verbo. contemptus. Naua. in manuali. c. 23. num. 42. & 3. deo graue i est hoc crimen. vt dicitur ille peccare in spiritum fan-ctum. qui peccat per contemptum. ita tradit glossa. in c. post. s. 1. de pen. dist. 1. Cuius ad poenam temporalem huius seculi. interdum dicit mortis. interdum corporis aliqua ex parte afflictus: Interdum pecuniaria: atque ira pro iudicis arbitrio imponi solet. quædam ad modum capere differunt in lib. 2. de arbitrat. iudicium. q. 365. Desistit etiam contemptor ille a quodammodo omni commodo. & benefi-cio ecclesie. Quandoquidem qui post suspensionem celebrat. in contemptum clauum. non dispensat i Penitentiarijs sum-ent. Pondifici. ut scriptum reliquerunt Iust. & Ioan. Andr. c. clerici. de cler. excommuni. & post eos Bar. in repet. s. Raynal. col. 163. de testa. qui alia multa ad rem nostram attulerunt.

PRAESVMPT. XLV.

Bannitus quibus commodis & iuris beneficijs priuatus præsumatur.

SYMMARIA.

- Bannitus ob perpetratum grave delictum. quibus commodis & iuris beneficijs priuatur.
- Quod i regulariter per annum priuatur omnibus illis commodis. quæ il-lum loci statuti sunt contra antiquum statum. nu. 2.
- Bannitus censetur priuatus falcone testamento aut ultima. quæ ipse fa-cit. quando i statum eius dicitur certum forum. dicitur autem illa i sta-tum. c. vlt. in fine. & c. cum quidam. quæ formam testamenti non habet. Vnde
- Bannitus i ciuitate Venetiarum non potest consistere testamento co-rum quibus testibus aut iuramentis lege Veneta permittitur.
- Bannitus non potest in fine iuris ex foro statuti loci. de quo est bân-nus. quæ priuatus est beneficijs i statum consue.
- Præsumitur priuatus iuramentis iuramentis ab interdicto permissa i statum. nu. 6.
- Statutum per iudicem. bannitus non debere admitti ad petitorio-rem iuris. p. 1. in fine. quod etiam ipsum excludit ab omnibus continen-tibus & beneficijs concessis i statum illius ciuitatis.
- Bannitus officium hostis illius ciuitatis. & quæ est bannitus. & patrio o-dis. nu. 1. & nu. 2.
- Hic i patria non debet gaudere beneficijs & priuilegijs patriæ.
- Bannitus nemo præsumitur conferre sibi odij.
- Bannitus i ciuitate. an per annum priuatur commodis & beneficijs iuris communis.
- Præsumitur potest priuare eum quem propter delictum bannitus. herede-que iuris communis respectu bonorum existentium in ciuitate. de qua ipsum bannitus.

Et ibi.

lus in addit. ad Bart. in l. certissima. C. de iure fisci. lib. 3. dum loquitur de bonis, qui denegari debet audientia, & qui impune offendit potest, ita etiam adde. in l. eolum. pen. versic. nunc autem. C. de his ad ius. et lib. 3. m. f. ff. de iure Alex. no. 4.

28 Tertia est coniectura, quando Princeps, vel eius statum adimit bannito omne auxilium. Nam tunc dicitur subleuatum etiam beneficium iuris communis, ita ferri in d. conf. 49. no. 4. versic. extat & alia. et ibid. no. 3. versic. et ibidem etiam alios Rul. in d. conf. 49. num. 4. in fin. lib. 4.

29 Quarta est coniectura, quando bannitus quis fuit in aere & pericula. Hoc etiam casu praesumitur priuatum beneficium iuris communis, ita Beret. in conf. 14. sol. lib. 3. quem fecimus esse Martadum. in d. conf. 83. num. 19.

30 Quinta est coniectura, quando bannitus esset extra protectionem communis. Nam tunc praesumitur priuatum beneficium iuris communis, quod ad bona existentia in ipsa ciuitate, ita Bald. in l. 3. col. vii. versic. item habemus. C. si pendet. appellat. mors interuen. Et hanc traditionem esse neminem commendat. ad, dicit Alex. in d. l. 1. no. 4. versic. limitat tamen hoc. C. de bare. ius. Et hanc quoque praesumit Rul. in conf. 25. num. 3. ad fin. lib. 3. dum sequitur Baldum. & aperitur in fin. conf. 266. eolum. 3. versic. 3. fact. lib. 3. Ludouicus Catui in d. conf. 30. num. 4. versic. alius est etiam. & ibidem in d. et alia etiam in criminali in tit. Bannitus quid amittat. num. 14. versic. sed quid si statum dicit.

31 Sexta est coniectura, quando statum conficit ipso iure bona banniti. Hoc sane casu praesumitur bannitus priuatus omni beneficio iuris communis, atque ita succedere alteri non potest in bonis, & hereditate. Ita Ludouicus Catui in d. conf. 103. no. 6. versic. quod & alius: qui cunctis opinionibus refert Socinum iun. in conf. 22. num. 2. lib. 1. existimo allegare voluisse Socin. sen. in conf. 22. num. 2. lib. 1. dum loquitur de damnato cum crimine laesae maiestatis. Et ratione vsus est: quia si statum priuati bannitum bonis

32 iam quae sit: multo magis priuare vult quarendis: cum tamen facilius tollatur ius quarendum, quam quae sit, qui autem, in preme. ff. de his qui in fraud. cred. & ibi gl. & Dall.

33 Septima est coniectura, quando tunc statum in ciuitate, quod forensis acquirere non possit immobilia. Nam tunc bannitus succedere alicui non potest in immobilibus, nec aliter acquirere. Ita Caltr. in conf. 212. Omnis error supra scriptum, col. 1. lib. 1.

34 qui respondit bannitum in ciuitate Paduae haberi pro forensi & non subdito, & ob id esse extra ciuitatis protectionem, & consequenter non posse succedere in bonis in ea existentibus, cum forenses impediuntur statum Paduae succedere in bonis sed illa deseri proximioribus venientibus ab intestato. Et Caltr. fecit sunt Alex. in conf. 75. num. 4. lib. 1. Iason in conf. 266. eolum. 3. versic. 4. fact. lib. 2. & versic. 6. pond. et alia. sublimiur quod cum Medio

35 Iani tria tunc statum: quorum vnum disponit, quod bannitus non habeatur nec tractetur vi ciuis, vel contadinus: Secundum, quod bannitus vi non possit beneficio communis Mediolani: Tertium, quod non debet acquirere neque bona in Ducatu Mediolani, dicitur in qua, Iason, bannitum acquirere non posse bona aliqua in Ducatu Mediolani. Ita pariter respondit i Decianus in conf. 26. num. 33. libro 3. bannitum in ciuitate Cremonae non potuisse succedere patri etiam in legitima, sibi iure communi debatur: quo Cremonae extat statum, quo forenses non possunt acquirere immobilia. Et bannitum pena capitali tibi haberi pro forensi & non subdito, scripserunt etiam Bart. in l. vii. ff. de leg. 2. vel

36 Nul in tractatu de bannito, in prima parte secundae temporis. questione 45. Gualielmus Benedictus in m. Regumium in verbo, in eodem testamento, in l. muni. 1. de testamento. Bonus de Curtill. in tractatu de Nobilitate, parte 7. num. 21. Marfil. in tractatu de bannito, in verbo, Cuius est, num. 125. et in conf. 57. num. 22. Petrus Folertus in practica criminali, in prima parte secundae partis, in verbo, bannitum, num. 37. & Boslius in tractatu de causis criminalium, in tit. de crimine laesae maiestatis, num. 93. qui pariter fecit ut Caltr. in d. conf. 212.

37 Nec repugnat quod respondit Iacobus Beretta in conf. 95. bannitum dici non posse non subditum, vi dicatur comprehensus in dispositione nouae constitutionis Mediolanensis, in tit. de pena. 6. collegi. qui prohibet immobilium alienationem in non subditum. Nam minus recte sentit Beretta, & primum quidem dum constituit differentiam inter forenses, & non subditum: Et inquit, statum prohibent alienationem in forenses comprehendere etiam bannitum: cum banniti vulgo appellentur i forruci: rectius dicendum est, quod si bannitus dicitur forensis, sicuti praedicti omnes Doctores praesupponunt, multo magis dici debet

non subditus quod forensis dicitur a fortiori non subditus, vi respondit Decianus in conf. 461. num. 6. ex sententia Caltr. quia nec refertur.

Et praeterea bannitum i dici debere non subditum vel ex eo probatur, quod non subditus altero de duobus modis dicitur, ratione originis, & ratione accidentis, ita Socinus iunior in conf. 16. num. 1. libro 3. post Socinum Sratiem quem commemorat. & ibidem ferri Xasta in conf. 4. num. 1. Porro quando statum, sicuti illa constitutio Mediolani in dicto tit. de pena. 6. collegi. prohibet bona alienari in non subditum, intelligi debet ratione accidentis, nempe illius ciuis, qui non sunt onera ciuitatis & dominii. Nam constitutio edita fuit ea ratione, vi ciuitatis & dominii Mediolanensis ferri possint onera, & quo alioqui ferri non possent, aduersus bonis in alienigenas. Hanc rationem ferri in fin. vel Caltr. in conf. 89. post quod, num. 2. versic. sed gl. 4. libro 2. & m. f. ff. de Alciat. in l. 1. pen. 33. num. 14. Ripa in l. filius autem. 6. Dui, num. 30. de legat. 1. Capal. in conf. 246. num. 32. lib. 2. & Decianus in conf. 33. num. 2. libro 1. idem in specie constitutionis Mediolani sentit Boslius in tractatu de causis criminalium, in tit. de pena. num. 43. dum dicitur, an clerici acquirere possint immobilia, cum onera non fulmineant. Cum ergo bannitus ferri nequeat onera personalia, cum in ciuitate & dominio habitare prohibetur, non etiam valeat ferri realia: ex quo bonis caret: dicendum est, non posse inter subditos connumerari, vi possit acquirere immobilia in Ducatu Mediolani. Ita egregie & in specie prope respondit Caltr. in conf. 95. supra allegata, cum dicit, i mulierem nuptam extra ciuitatem, etli reuincit ciuitatis originem, atque ita dici non possit forensis, atamen si nulla bona in ea acquirat reliquit, vi sustinet ciuitatis onera, de iure dicitur esse subditus, & consequenter succedere non posse in bonis existentibus in ea ciuitate, vel eius territorio sitis. Nam subditum Caltr. sentit nam. 3. licet forensis non sit, qui in loco natus est: atamen pro forensi recte & improprie habetur, si eo in loco onera non sustinet. Proprie autem & vere delinit esse subditus inquit Caltr. ille qui delinit subire onera.

His intelligimus verum esse quod retuli supra ex Decio in dicto conf. 461. num. 6. Caltr. fem hoc loco respondit, quod ille, qui aliqua in ciuitate forensis est, a fortiori non dicitur subditus. Non ergo sitis recte scripsi Beretta in dicto conf. 95. num. 1. cum dicit, bannitum dici subditum, ob id quod originem retinet. Est enim verius non dici amplius subditum. Non etiam verum est quod dixit idem Beretta in dicto conf. 95. num. 3. Bannitum retinere originem loci, & forensis dici non posse: & ideo non comprehendi sub illa prohibitione nouarum constitutionum, in tit. de pena. 6. collegi. Est enim verius, quod & si proprie non definit esse originarius: atamen improprie & quod ad effectum dici non potest originarius: cum eo perpetuum subditum, secuto banno, lex cum pro forensi vult haberi: sicuti sentit Caltr. in d. conf. 95. in fin. Nec repugnat illa auctoritas Iason. in l. vii. 4. idem respiciunt, num. 5. ff. ad mun. op. quem inscribere similia statum fecit sunt Rul. in d. de Amici. Feratius, Cronetta, & Pictus allegati a Beretta, quia praeter responsum Caltr. in praeterea in loca, qui dixit Bart. loqui de forensi, non autem de subdito. Respondeo, Bart. & sequaces loqui de originario, qui etiam extra locum originis habitat, atamen ad habitus & idoneus acquirere bona, & sustinere onera in loco ipsius originis: Dixerim est in bannito poena capitali, qui neutrum praestare potest.

PRAESVMP. XLVI.

Bannitus à banno liberatus, & patrie restitutus, an & quando bona etiam ei restituta praesumantur.

SVMARIA.

- 1 Bannito liberato à banno, & patrie restitutus, an & quando praesumatur restituta bona.
- 2 Quod si facti liberati iustitia mediante, praesumitur restitutus etiam quod ad bona, num. 2.
- 3 Bannitus restitutus dicitur innocens à delicto, unde verè non fuerat boni priuatus.
- 4 Bannitus quando sit ge nia & liberalitate Principis restitutus, si bona sicut addus apud ipsum Principem, praesumatur restitutus etiam quod ad ea.

At quod

Et quid si ipsa bona reperiuntur à primo pte alienata a titulo oneroso, & huiusmodi sunt singulis in rebus, num. 5.

Et quid si bona sunt in pte alienata a primo pte in alium alienata a titulo lucrativo, id. 6.

Beneficium delicti non tenet ademptum, & alteri collatum, non restituitur ipse clericus iussit.

Doctores collegii restituti in banno, non recuperat locum ab alio occupatum.

Bannitus simpliciter restitutus non quid recuperat bona, quæ per nentem fuit alienata facto ad alium ab solam causam delicti & huiusmodi, ut patet ad proximum tenet.

Bannitus restitutus in pleniori forma censetur etiam restitutus quod ad bona in alium alienata, & quomodo titulo translati.

Et datur exemplum pleniori forma, & num. 11. & seq.

Legitima in bono inuito filio debita, per filium bannitum nepoti ex eo debita filio restituitur, & nepoti bannito, ad quem spectat.

Pater bannitus legitime non potest mutari filii debita, in filium ipsum bannitum descendit: eius acquiritur utrovis ab altero, ut patet ad banno restitutum, & non tenet, ut patet, num. 13.

Quantum ipse patet tam potestatem in filium recuperet, & officium ea pax omnium acquiritur, ut patet, num. 16.

Filius tamen bannitus & boni illius publicæ uti, huiusmodi legitime in quantum quid aduenit, non publicat uti, cum summo filio, num. 17.

Præsumptio exclusio à successione ab professione religionis, si ei fuisset, etiam habilitas ad succedendum, admitti debet, de quo secundum dogmatem tam ad præsumptionem admittit, ex sententia Alciati, male tenet, num. 19.

POSTEREA QUAM DE pœna amissionis t bonorum interrogata bannitis differimus, nunc superest dicendum de eorum liberatione & restitutione, an scilicet præsumatur restituta bona bannito liberato & restituito in banno? Duo capita hic distinguo: quædam modum, & duas sunt restitutionis species, nempe una iustitiam, altera gratia.

1 Primum itaque est caput, t quando bannitus fuit liberatus & restitutus iustitia mediante. Hoc sanè casu sine controversia præsumitur restitutus etiam quod ad bona. Ita tradunt Fulg. in l. Galus, §. et quod sit in eum, num. 7. de lib. & post. & ibid. Cro. nu. 56. Rum. num. 11. Iason in l. huiusmodi, nu. 37. & Emanuel Cassa in l. p. art. num. 4. qui in eadem opinionem recenset Bald. in l. vltim. num. 1. c. de sent. p. art. Et hoc accedunt Calceatus in cons. 5. num. 19. Mar. abru. in cons. 13. num. 201. & Aquilinus in d. §. et quod sit in eum, in 2. part. num. 122. & 123. & idem ego ipse restitui in cons. 103. num. 32. & alio fuit in commentariis de Recuperatione poss. tenet id. num. 113. Et accedit etiam Andr. Gallus in libro 2. de Pace publicæ, c. ap. vlt. nu. 2. Et huius quidem sententia: manifeste est ratio, quia t restitutus ille dicitur innocens à delicto, & si ob contumaciam fuerit bannitus, & propterea verè non fuerat bonis priuatus.

Secundum est caput, quando bannitus fuit gratia & liberalitate Principis restitutus. Hoc in capite distinguo aliquot casus.

4 Primus est, t quando bona adhuc sunt apud ipsum Principem sine pœdico. Hoc sanè casu p. æsumitur restitutus etiam quod ad bona, Ita tradunt Bart. in l. vltim. num. 7. C. de sententia p. art. 1. Iason in l. Galus, §. et quod sit in eum, in l. huiusmodi, num. 70. §. de lib. & post. & alij, quos commemorat in dicto cons. 103. num. 25. Quibus accedunt Nollus in tractatu de banno, in prima parte tertii temporis, q. 1. §. 1. nu. 13. & Andr. Gallus in lib. 2. de Pace publicæ, c. ap. vlt. nu. 12. & 13.

5 Secundus est casus, t quando iam bona reperiuntur à Principe alienata titulo oneroso, vel venditionis, vel alio simili, & bannitus iustitiam simpliciter restitutus. Hoc casu non præsumitur ad ea restitutus: s. uni affirmant ex supra allegatis Bart. Iason & Gallus in d. l. 19. num. 3. Et accedunt Gualterius in dicto §. et quod sit in eum, num. 61. & Alciati in secunda lib. 2. de Pace publicæ, c. ap. vlt. nu. 2. & alio cons. in tractatu de Recuperatione poss. tenet id. num. 10. & alio restit. Aquilinus in d. §. et quod sit in eum, in 2. parte, num. 97.

6 Tertius est casus, t quando bona iam fuerunt à Principe in alium translata titulo lucrativo, & bannitus fuit simpliciter restitutus. Hoc etiam casu non præsumitur bannitus ad ea restitutus, Ita post alios Iason in d. §. et quod sit in eum, num. 19. & 2. & Gallus in d. l. 19. num. 3. qui scripserunt, beneficium à t clerico bannito ademptum, & alteri collatum, non restitui clerico bannito.

8 Sic pariter t Doctores collegii restituti in banno, non recuperat locum ab alio occupatum, & manifestum est, quod non potest uti Al-

ciati in Socin. in l. 1. & Aquilinus super à commetio art. & scripsi in d. remedio 10. num. 10. & 11.

Quartus est casus, t quando bona pervenerunt sine alterius factio ad alium, ob solam causam delicti & banni fecuti, ut si proximior gradu poli bannitum, bannito ipso effecto infucessibile, succellit, hereditatemque adiuit, & deinde bannitus fuit simpliciter restitutus. Hoc sanè casu fuit Doctorum opiniones. Vix fuit eorum, qui scripserunt, hunc bannitum præsumi restitutum, etiam quod ad bona hæc, ita sanè feldum i. Galus, §. et quod sit in eum, de lib. & post. Bart. Alex. num. 13. & Iason num. 56. tenet. 2. limita. Bellameta in cons. 743. & 744. Felin. in l. inter quatuor, num. 9. de maior. & obediens. Parisius in cons. 100. num. 47. lib. 2. & quod sit in eum, num. 11. Alciati in l. huiusmodi, num. 76. & ibid. Socin. in l. 1. & Roland. in cons. 43. num. 21. lib. 4.

Secunda fuit opinio eorum, qui existimant, non præsumi bannitum fuisse restitutum, quod ad hereditatem aditam à proximioribus. Itaque quidem in opinione fuerunt Castren. in d. §. et quod sit in eum, num. 14. Socin. senit. num. 14. Rum. num. 176. Gualterius in l. 19. num. 3. & Emanuel Cassa in secunda parte, num. 42. & ibidem Aquilinus in secunda parte, num. 91. & 92. Crocius in cons. 212. num. 36. & 37. Bolum in tractatu causam criminalium, in tit. de re iudic. ex qua clemencia Principis, num. 13. qui restat ut communem esse opinionem: ex qua etiam in indicando & consulendo sequendum esse scripsi Natta in cons. 470. num. 20. & num. 21. Hanc etiam probant verba Claren. in practica criminali, §. final. questione 59. rescripta quædam; pene. Martellum in cons. 13. num. 201. & num. 202. Andreæ Gallus in dicto libro 2. de pace publicæ, c. ap. vlt. num. 12. & 16. & Ioan. Petrus Sardin. in cons. 90. num. 42. & secum sum in dicto cons. 183. num. 9. lib. 2. & accedit Decianus in cons. 86. num. 30. lib. 3. vbi nu. 42. dixit, vbi illi proximior in gradu censeri acquisita utrovis ab altero, ut ita dicimus in h. Et communis hæc sententia potest comprobari multis illis rationibus, & argumentis, quæ commemoramus in d. cons. 183. num. 2. & 3. & ad num. 14. & in cons. 422. num. 20.

Quintus est casus, t quando bannitus fuit restitutus in pleniori (ve nostri dicunt) forma. Hoc sanè casu præsumitur etiam etiam quod ad bona in alium alienata, & quous titulo translata. Huius plenioris formæ exemplum affert Iose primus; v. l. Principes dixit, se esse liber & bannitum, non obstante quous condemnatione, quam declarat nullam & irritam, & perinde ac si non facta fuisset, ita quod de ea obijci non possit. Nam tunc adeo plena (v. l. dico fletu) manu facta tenetur restitutus, ut præsumatur Principem voluisse restitueri etiam ad ipsa bona. Sic fuit in p. f. Alex. in l. Galus, §. et quod sit in eum, num. 20. §. de lib. & post. & ibidem Aquilinus in l. 19. num. 32. & 123. & idem ego ipse restitui in cons. 103. num. 32. & alio fuit in commentariis de Recuperatione poss. tenet id. num. 113. Et accedit etiam Andr. Gallus in libro 2. de Pace publicæ, c. ap. vlt. nu. 2. Et huius quidem sententia: manifeste est ratio, quia t restitutus ille dicitur innocens à delicto, & si ob contumaciam fuerit bannitus, & propterea verè non fuerat bonis priuatus.

Ceterum à prædictis diffinitio multæ, quæ secutus sum in tractatu de Recuperatione poss. remedio 10. num. 16. & accedit Aquilinus in d. §. et quod sit in eum, in 2. part. num. 45. rescripta, ac contrarium sumant.

11 Est & secundum exemplum, t quando Principes dixit se plenè restitueri ipsum bannitum. Hoc etiam casu dicitur restitutus illo restitutus etiam quod ad bona etiam in alium alienata, ita in p. f. Roland. in d. cons. 43. num. 27. lib. 4. qui huius sententia recenset Claudium Seyssium, Gualterium, & Paris.

Est demum tertium exemplum, t quando Principes dixit restitui tueri bannitum, perinde ac si dictus bannitus nunquam bannitus fuisset, & eius bona non fuissent publicata.

Hoc etiam casu præsumitur concessa restitutio etiam quod ad bona alienata, ita in p. f. respondendum Cro. in cons. 127. num. 55. Porcius Imoleus in cons. 48. num. 7. & Roland. in cons. 43. num. 30. & 32. lib. 4.

Ceterum hæc duo exempla in dubium revocari possunt ex his, quæ scripsi in d. remedio 10. num. 16. & rescripta, ac contrarium sumant.

Diffiniri ex prædictis potest egregia illa dispositio, t quæ hoc anno 1593. die vltima Iun. propolita fuit coram nobis Quæstionibus extraordinariorum redituum huius diebus nobis Mediolanensis. Proponebatur sanè huiusmodi facti species: Cum Margarita mater haberet Io. Mariam filium, & ex eo Alexandrum nepotem, vna

functi eis, ipso Io. Maria bannito. Legitimo portio, que ex ipsius
mariti bonis, Ioan. Mariæ iure debebatur, delata est Alexandro
uxori. Restitutus fuit ei banno Io. Mariæ, qui ob id dicatur res-
titutus patriam potestatem in filium Alexandrum. Bannitus fuit
Alexander viuentis patris publicatis eius bonis, & deinde restitutus
patre viuento. Condidit mox testamentum Io. Mariæ patris,
in quo hære de scriptis ipsius Alexandrum, necnon & duos alios
filios, quos mortuo matre Margaritha fuisseper, hoc est, Horatius
& Hercules. Bona omnia fuit fidei commissio ipsi Io. Mariæ
restitutor adfectu etiam expressa alienationis prohibitionem quous-
que quilibet eorum perueniret ad annum 35. etiam ratione legiti-
mitatis, & etiam ne in fisco transirent, vocatis fratribus non con-
trafractibiles. Alexander denouo patris mortuo grauè commissi
delictum, quo fuit bannitus, & publicata fuit omnia eius bona.
Pater tendat fisco Regius, legitimam illam quam ex bonis aue-
maternæ confectus fuerat Alexand. filii delamare eis. Horatius
vero & Hercules contendeant, legitimam illam fuisse acquiritam
Io. Mariæ patri & banno restitutor, ob delictum & bannum legiti-
mum primam Alexandræ & ipsum Io. Mariam patrem legitimam
ipsum fidei commissum & alienationis prohibitioni subiectis, & ob
id ad eos non autem ad fisco pertinere. Proposita hæc facit spe-
cie, longa habita dilucidatione promittimus, prædictam legiti-
mam non fuisse delatam nec acquiritam fisco. Constitutebantur
quatuor conclusiones.

Quarum prima erat, Io. Maria patre bannito, legitimam ex
 84 bonis maternis sibi aliquam debitam, iure delatam fuisse Alex.
 eius filio, *ex responsu Alexam. in cons. 75. num. 13. lib. 1. & Eugeny Per-*
finum in caus. 79. num. 13.

Secunda erat, lo. Mariam à banno restitutum non recuperat.
 1) se ipsam legitimam iam si reuocabiliter Alexandro acquiritam,
 unum ea qua scripti suprà in 4. casu, & manifeste idem respondit Des. in
 conf. 86. nu. 40. lib. 3. quem & suprà retuli.

16 *Tertia erat conclusio, lo. Mariam habuissse restitutum recuperasse patriam potestatem in Alexandrum filium, iuxta communem sententiam, de qua dicitur. Clemens in tract. de pap. ratioc. 10, c. 1. r. 11. nu. 36. & consequenter ipsum lo. Mariam effectum capitaneum omnium sequutionum.*

⁷ Quarta & vltima conclusio, Alex.eius bonis publicis ob pri-
mum delictum, legitimam ab eo possessionem tanquam spoliatum
titulum t publicari non potuisse ad commodum fidei, sed ad aduen-
tisse Ioanni Mariae parati effecto (vt diximus) capaci, vt scri-
bit post alios Clesius in p. lxxviii. m. q. 78. iur. v. Fatine 1612.
Ista causa est in reuocandum, q. 24. & apertus dicitur Clesius in d.s.
lib. viii. c. 26.

[illegible]

¶ Sa, unde exhoratibatur difficultas, quod fecit loam. Maria post
restitutionem admissus fuit ad hanc legitimam, quæ ibi compe-
tiffet, et tempore mortis eius maris bannitus non fuisset, eodem
ratione admitterendus videbatur ipse Alexan. v. t. c. ubi et ipse
maris legitimam uidebatur et publicationem, recipere et
restitutionem ab ipso. Verum fuit responsum, diuersum esse
secundum restitutionis loam. Mar. & Alexan. Nam loam. Maria re-
stituta non recuperat legitimam tanquam filius Margari-
tae, cum illa iam irreuocabilit (v. diximus) fuit acqui-
sitæ Alexan. Sed eam acquiritur Mariam bannitæ Alexan. filio, tan-
quam quod aduentum ibi delatum, v. de re. su. for. in qua
emolgo. Alexan. vero post restitutionem suam filium recipere
potuit; cum iam ipsa legitimus esse fuerat. 2.º. Maria par-
tiu irreuocabilit propriprius Alexan. banniam, & honorum pu-
blicationem.

Huc itaque posito, quod scilicet predicta ultima affecta
set propria irrevocabiliter ipsius Iov. Mariae parvis Alexan. i
Atensib. Praesumpt.

quint; dicendum, ipsum Ioan. Mariam potuisse de eâ telluris eamque subijcere fideicommissis, & consequenter publicari non potuisse ob delictum secundum ab eodem Alexandro perpetratum.

PRAESVMP. XLVII.

Hæreticus damnatus deinde ad Ecclesie gremium
restitutus, quando ad bona amissa re-
stitutus præsumatur.

SUMMARY

- 1 *Hæreticum damnatum, & deinde ad Ecclesie gremium restitutum, et*
quandè præjunctum etiam sit servum ad bona, quibus fuerit ab eâ
interdictum.
- 2 *Hæretici statim quid in hæresi lapsi sūt, amittit bona etiam ante*
sententiam de sacramento.
- 3 *Hæretici qui aliquando perſeſſi in hæresi, ubi alibi contra eorum*
ſalutem inquit, & magis, ſua ſententia, ſi aliquem reſtaurati ſint,
an recipere bona tam antea sibi poſſent, & non ſe.
- 4 *Hæreticum duntaxat ſponte reſtitutum à Eccleſia, quantum ad condemnationem*
sententiæ reſtitutum.
- 5 *Clericus hereticus, qui ſponte ante cõgitationem, vel laicam ſententi-*
am, reſtauratur etiam errorum ſuorum heretici, & ad Cath. Eccleſiam reſtaur-
atus eſt, non amittit beneficium.
- 6 *Hæretici iam damnati, qui alibi ad hæreſim reſtituti ſunt, non in Eccle-*
ſiam reſtituti ſunt bona, quæ ipſi ſibi ſunt. Quoniam ſiſtello ſuper-
ſtitioſum non recipit, nec.
- 7 *Etiam poſt ſtatim ubi bona reſtituitur, quod ad bona, nec. & ſeq.*
- 8 *Unum debet à hereticorum & eorundem ſignificari.*
- 9 *Dandi hæreticis prædicationem, etiam regia deſignat et præſcriptum non ſunt.*
- 10 *Petrus apſolus negavit Salvatorem apſolus negavit ſalutem, ad apſolus*
non ſunt deſinita.
- 11 *Eccleſia nonquam gremium claudit ad ſeductionibus, quæ ad ani-*
mationem ſalutem, & id non coactis, ſed ſponte, gratis & inſeruiſſe
debet ſalutem.
- 12 *Hæretici iam damnati, non eſſe reſtituenda bona, ſi reſtituti ad gre-*
nium Eccleſie.
- 13 *Quæ: neſtium eſt, ſi ſiſtello reſtitui ubi volui aſſerui non poſſet.*
- 14 *Hæretici iam damnati non poſſent reſtituenda bona, ſi reſtituti ſint*
ad Eccleſiam, poſtquam reſtituti ſunt, ſed gratis & inſeruiſſe tam-
en ubi.
- 15 *Hæretici qui ſiſtello reſtituti ad gremium Eccleſie, non poſſent reſtitui*
inſeruiſſe quæ ad bona à ſuperſtitioſo.
- 16 *Quæ: ipſe poſt reſtitutionem debet mentionem: nec in ſententia de*
reſtitutione quæ ad bona & ſententia, quæ de contradiſſionibus hereticorum ante
ſententiam.
- 17 *Hæretici qui ubi reſtituti ad gremium Eccleſie, duntaxat recipi ex-*
tra, & inſeruiſſe, & ſi non recipi ad bona, nec eſſe poſſent ſententia.
- 18 *Hæretici iam damnati, ſi alibi ad hæreſim reſtituti ſunt, gremio Eccle-*
ſie, non poſſent recipere bona in præſentibus tantum, ſed ſuperſtitioſo.
- 19 *Index non poſſent poſſent velle, quæ ſiſtello perperam recipi.*
- 20 *Index, qui hæreticum damnatum ad Eccleſiam gremium recipit, an*
poſſet eum contra reſtituere, et ſi licet: reſtitui eſſe bona in alibi à ſiſtello
reſtituta.
- 21 *Hæretici iam damnati ſi reſtituti ſunt gremio Eccleſie, non poſſent eum*
conſeſſe reſtituti ad bona ſeculi ante, ſecum & gradum, quem ab-
ſeruiſſe ſiſtello non in extinguiſſe.
- 22 *Et non quæ deinde quæ ſiſtello reſtituti, poſſet eum reſtituere ad deſinitum*
gradum, nec.

DVEITARI etiam contingit, an t & quando hæreticus i
dammatus, & deinde ad Ecclesie gremium restitutus, præ-
sumatur etiam restitutus ad bona, quibus ob crimen fuerat
privatus.

Præter quàm hoc explicem, sciendum est, hæreticum statim, quod in hæretici lapsus est, anathemâ bonæ ecclesiæ ante sententiam declarari solent. Hanc opinionem, v. magis receptam apud prædictos gl'f. German. Angel. Abb. Felm. Dec. Alphonsus de Castro, Cano. edw. Bruns. Simon. sa. Petrus, & Balueregen. apud antiquos aut aut fecerunt tum in conf. 18. v. 5. lib. 3. & in conf. 212. num. 5. lib. 3. Esti Bursian. conf. 262. nu. 25. lib. 3. dum de eodem facti prece adu. rum meo responsa consulit, scripsit, contrariam esse magis communem.

9 Accusati innocentia vi probetur, admittitur etiam tertius, cuius non interest.

4 Statutum tollens omnes exceptiones, non censetur regere exceptionem innocentia.

5 Index non debet exequi sententiam ad accusum eum, quem deinde innocentem esse intelligit.

6 Bannitus etiam ob suspicionem licet pro confesso habeatur, ex iustis fidei statuitur, captus tamen non potest, si suam innocentiam vult probare.

7 Innocentia potest probari etiam testibus domesticis, & sanguine communi, & m. 9.

8 Improbatur potest praesumptionibus & conuictis, m. 3. & seq.

9 Delicti praesumptiones & conuictus a diuisi & confusi possunt etiam atrijs conuictus, & praesumptionibus.

10 Accusum praesumptum innocentem, qui unde fugam arripere facile potuit, & non fugit.

11 Demetrius & Antipholus sacrilegij accusati, a praefecto liberati fuerunt ob id, quod cum e carcere & quae alij adigerant, recedere potuissent, non recesserunt.

12 Accusatus de aliquo crimine si sua ipse sponte iudici se praesentat, innocentem praesumitur.

13 Accusum commisisse delictum aliqua nocte, si ex ipsa nocte reperitur quiescere, innocens censetur.

Idem quando sua ipse sponte carcerem ingreditur, m. 14.

Idem quando quiescitur & totum esse fugientem, m. 15.

16 Accusatus ad maximam arguit innocentiam accusatus.

17 Innocentia maxima est coniectura, quae iunctis ex exculpatione fore criminis, cum moriturus esset, cum & si fuerit accusator.

Idem quando testes, qui contra accusatum attestantur, extra iudicium testimonium suum recaverunt, m. 18.

19 Innocentia effectus est coniectura alium, qui damnatus ad mortem propositus est, se suum crimen esse, & dum laqueo suspensus suffensus, mori non potuit, sed laqueo se ille, in oculum incidit in terram.

Seius si clare confitetur de delicto nocte digno, m. 20.

1 Innocentia vbi magna adus est, vbi multa illius causa facientia fuerint. Nam quod illa delegatur, semper admitti debet probationes, l. defendatur, ff. de peni. quod loci aut Vipianus,

quod si ita domino non descenduntur feci, defendi ab alio possunt: & de coram innocentia quare debetis, qui cognoscit, nempe iudex. Ex eo nostris Decius in consil. 429. colum. prima.

Martij. in consil. 16. num. 15. & in consil. 19. Boer. in consil. 165. num. 1. & Socinusius. in consil. 61. num. 7. lib. 2. Idem responderunt, hoc est, ad

probandum innocentiam i accusati, tertium, cuius non interest, admitti, vel iudicem ipsum loco ex officio recipere posse, & debere innocentia probationes. Hinc etiam respondit laf. in consil. 175. lib. 2. admitti semper posse innocentia probationes. His accedit,

quod & si statum tollit omnes exceptiones, non tamen reicisse dicitur exceptionem innocentia, ita Bald. in l. 1. §. Officium. col. penult. ff. de qua reum qui in iura voca. ff. in exco. & in reperi. l. edicta. colum. penult. C. de edict. Ioan. de Anan. in consil. 19. colum. 1. Alexan. in consil. 113. colum. 2. lib. 5. Dec. in l. est ubi. num. 4. de regul. iuris. Martij. in d.

consil. 16. num. 14. Imo iudex i non debet exequi sententiam aduersus eum, quem deinde innocentem esse intelligit, ita Innocent. in c. signis. cum ibi. in fin. de purgat. vltima. Bald. in l. vult. colum. vltim. C. de confesio. Felin. in l. consensum. colum. 1. de iur. Martij. in d. consil. 16. num. 10. & in consil. 72. & Neutzi. in consil. 16. num. 1. versu. 2. facit, quod loci paulo ante dixerat post Bald. in l. 2. C. si pendente appellat. mors

interuenit, quod etiam bannitus ob contumaciam, & si pro propositu habetur dispositione statuti, atque capus non peritur, si suam innocentiam vult probare. Et eadem traditionem affirmantur Decius in l. §. si nihil. num. 4. de reg. iur. Craet. in d. actio. temp. in 2. parti. principali. m. 3. Habet & hoc commodum innocentia,

vt i probari possit testibus domesticis, & sanguine coniunctis, & tam interu. & c. reuocatur de testibus, & l. 1. ff. ad questionem ff. de questio. & ibidem Martij. num. 26. & latè Martij. ad m. 18. de probato. consil. 80.

Imo innocentia i probari potest praesumptionibus & conuictis, sicut scripserunt Boer. in consil. 165. num. 1. & 2. & Alciat. in reposit. 433. num. 1. cum dixerunt, delicti praesumptiones & de conuictis diuisi & confusi potest contra i conuictis & praesumptionibus. Id quod etiam fecit Craet. in consil. 151. num. 18. & in consil. 275. num. 13. Et hoc facit quod post Baldum in l. paretem. C. de testibus. & de iud. Boerius in consil. 165. num. 17. innocentiam posse testimo-

nio domesticorum probari. Et hoc pertinet maxime locus Ciceronis, quem statim commemorabo. Et quanquam multae con-

iecturae & praesumptiones innocentia hic recensere possem, nihilominus hoc in loco adferam generales illas, quae quibusvis criminibus accommodari possunt: ceteras vero speciales iam suis singulis in locis explicamus.

Prima itaque innocentia coniectura est, i quando accusatus fugam rapere facile potuit, & non fugit. Ita Alciat. in d. r. p. m. 433. num. 4. versu. 4. quia post Bart. in l. qui sit fugitivus, §. 1. ff. de adul. & d. d. quod loci respondit Alciatus, suspicantem omnem eius, qui lata maiestatis crimine accusatur, fuit, dilui, si quando fugere potuit, & non fugit. Et praclarum erat exemplum apud Lucianum de amicitia, dum commemorat Demetrium & Antiphilum i t. cilegij accusatos, & carceri inclusos, liberatos ob id a praefecto fuisse quod cum e carcere, vti alij a fugerant, recedere potuissent, non recellerunt.

Secunda & validior coniectura est i innocentia, i quando accusatus sua ipse sponte iudici se praesentat. Ita Capella in consil. 31. num. 2. in criminalibus. M. Antonij. in l. vltima. in praed. criminal. sub tit. ad defension. m. p. num. 131. Jacob. Nouellus in praed. criminal. sub tit. ad defension. m. p. lib. 2. cum ex externis, quae iudicem opinione reuerentem Martij. in d. ad criminal. in §. diligenter, num. 4. & alio refertur i Decius in consil. 93. num. 114. lib. 2. & Martij. in d. consil. 93. & 94. Hinc coniecturam egregie confirmat locus Ciceronis in oratione pro Milone, quem locum etiam commemorat supra in lib. 2. in praef. sup. p. in fin. attamen iuvat hic repetere: sunt autem haec Ciceronis verba: i Quod si nondum facis cernitis, cum res ipsa tam claris argumentis liquet, quae luceat, pura mente, atque integra Milonem nullo scelere imbutum, nullo metu perterritum, nulla conscientia examinatum Romanis reuerentis, recordanti per deos immortales, quae fuerit celeritas reditus eius, qui ingressus in forum ardente curia, quae magnitudo animi, qui vultus, qui oratio. Neque vero se populo solum, sed etiam Senatui tradidit: neque Senatui modò, sed etiam publicis praedictis & armis: neque his tantum, verum etiam eius potestate, cui Senatus totam Rempublicam, omnem Italiae pubem, cuncta populi Romani arma commiserat: cui se nunquam profecto tradidisset, nisi causa suae consideret, praesertim omnia audienti, magna metuenti, nulla suspicanti, nonnulla credenti. Magna vbi est conscientia, iudices, & magna in viamque aequam ducit, vt neque timeant qui nihil commiserint, & poenam semper ante oculos putent, qui peccarint, i Haec Cicerone.

Tertia est innocentia coniectura, i quando accusatus commisisse delictum aliqua nocte, & ipsa nocte reperitur esse quiescere, & vt dicitur in viamque aequam dormire. Exat huius rei egregium exemplum apud Ciceronem in oratione pro Roscio Amerino, dñi commemorat T. Cadij Terracenis filios adolescentes absolutos fuisse, quod ab ipsa nocte post occulum patrem reperi essent eo in cubili dormientes.

Quarta est innocentia coniectura efficacior iam commemorata, i quando scilicet accusatus sua ipse sponte carcerem ingreditur, ita Craet. in consil. 29. num. 32. & in consil. 61. num. 4. in criminalibus. & Ioan. Jacobus de Leonibus inter castella Socinus in consil. 39. num. 33. lib. 2. Idem quando i questionibus & torturae subicit, ita Lucius de Poma in l. 3. versu. 1. p. in consil. C. de apob. publ. ex l. general. C. de de in lib. 10.

Quinta est coniectura innocentia, i tards admodum accusatio: Nam tarditas ista arguit potius falsam esse accusationem, quàm quod accusatus deliquerit: hanc ita exprimit Bald. in consil. 2. Quodam iacobus in fin. lib. 2. Martij. in praed. criminal. §. diligenter, num. 20. Id. Ant. Blacius in praed. criminal. in prima parte de consilio, numer. 234. & Craet. in consil. 25. num. 1. Et consertur quae scripserunt supra, vbi eximus de praesumptione contra subiecti gentem iudicium, libro i. praesumptionum.

Sexta est coniectura innocentia, i quae fuitur ex exculpatione loci criminis, cum moriturus esset, & si fuit, qui hunc casum casu, ita Martij. in praed. criminal. in §. refert, & Blacius in praed. in loco, num. 336. Quam quidem coniecturam veram esse exillimant, nisi pro crimine alia addit coniectura. Et similem coniecturam subiungit Blacius ex Martilio in consil. 109. numer. 32. & 40. quando tales, i qui contra accusatum testimonium dixerunt, illud deinde extra iudicium reuocauerunt. Quia tamen de re nunc non disputo, etiam non ignorem, non carere probabilibus dubitatione.

Septima est coniectura innocentia, i quando damnatus ad mortem, prolestat, esse se innocentem esse, & dum laqueo fuisse suspensus, vel gladio percussus, mori non potuit, sed iacta laqueo in oculum incidit in terram, Haec egregie i testis Lucius de Poma

sub peccato excommunicati. Non possunt intelligi dupliciter, nempe
1. ut sit ratio in dubio ita, aliqui de excommunicatione
sunt dantes illa sit ratio excommunicatione iam lata, ut si
2. ut sit ratio in dubio ita, aliqui de excommunicatione iam lata, ut si
3. ut sit ratio in dubio ita, aliqui de excommunicatione iam lata, ut si

13. Extenditur primò hæc præsumptio, et hoc locum etiam habet
in penis pecuniaris, quæ in contritiis & his similibus homi-
nibus dispositionibus adhiberi solent. Nam & in his præsumptio
fuit æquum de iniuria pœna, quædammodum explicationem supra
habere.

14. Declaratur primò, et non procedat hæc præsumptio, quan-
do aliqui repugnat sermonis proprietate. Nam tunc non præsu-
mitur imposita minor pœna, sed illa, quæ ipsa proprietate ve-
borum significat. Ita Bart. in l. singulari ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb.
signif. & ibid. ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb. signif. cum dixerunt, quod si statum imponit
penam denarium librarum, intelligitur de viginti, quia ex ser-
monis proprietate denarius librarum viginti librarum. Et ab sermonis
congruitate hæc non est recedendum ob id, quod in pena-
libus maior pœna præsumitur in potestate. Et Bart. in l. singulari ff. de iur. iur.
m. 2. ff. de verb. signif. cum dixerunt, quod si statum imponit penam denarium librarum, intelligitur de viginti, quia ex ser-
monis proprietate denarius librarum viginti librarum.

16. Declaratur secundò, et non procedat hæc præsumptio, quan-
do aliqui repugnat sermonis proprietate. Nam tunc non præsu-
mitur imposita minor pœna, sed illa, quæ ipsa proprietate ve-
borum significat. Ita Bart. in l. singulari ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb.
signif. & ibid. ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb. signif. cum dixerunt, quod si statum imponit
penam denarium librarum, intelligitur de viginti, quia ex ser-
monis proprietate denarius librarum viginti librarum.

17. Declaratur secundò, et non procedat hæc præsumptio, quan-
do aliqui repugnat sermonis proprietate. Nam tunc non præsu-
mitur imposita minor pœna, sed illa, quæ ipsa proprietate ve-
borum significat. Ita Bart. in l. singulari ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb.
signif. & ibid. ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb. signif. cum dixerunt, quod si statum imponit
penam denarium librarum, intelligitur de viginti, quia ex ser-
monis proprietate denarius librarum viginti librarum.

19. Declaratur tertio, et non procedat hæc præsumptio, quan-
do aliqui repugnat sermonis proprietate. Nam tunc non præsu-
mitur imposita minor pœna, sed illa, quæ ipsa proprietate ve-
borum significat. Ita Bart. in l. singulari ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb.
signif. & ibid. ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb. signif. cum dixerunt, quod si statum imponit
penam denarium librarum, intelligitur de viginti, quia ex ser-
monis proprietate denarius librarum viginti librarum.

20. Declaratur quarto, et non procedat hæc præsumptio, quan-
do aliqui repugnat sermonis proprietate. Nam tunc non præsu-
mitur imposita minor pœna, sed illa, quæ ipsa proprietate ve-
borum significat. Ita Bart. in l. singulari ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb.
signif. & ibid. ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb. signif. cum dixerunt, quod si statum imponit
penam denarium librarum, intelligitur de viginti, quia ex ser-
monis proprietate denarius librarum viginti librarum.

liquo delicto imponit pœnam capitalem. Delinde statum pro
illo ipso delicto pœna capitali debet imponendum esse sequen-
tem. Certe hæc statum dispositio debet intelligi de pœna mortis
naturalis. Cum iam de pœna exilij debet intelligi de pœna mortis
commune. Ne ergo frustra editum censetur statum, intelligi
debet de pœna capitali, id est, mortis naturalis, ut de l. et in
sententia in l. periculum, m. 2. ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb. signif. cum dixerunt, quod si statum imponit
penam denarium librarum, intelligitur de viginti, quia ex ser-
monis proprietate denarius librarum viginti librarum.

Declaratur quintò, et hoc locum non habet hæc præsumptio,
quando ob pœnam renuitatem huiusmodi datur occasio delin-
quendi, licet delinquenti occasione pœnam leuiorem præbere
censuit, si statum imponit pœnam capitalem. Et Bart. in l. singulari ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb.
signif. & ibid. ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb. signif. cum dixerunt, quod si statum imponit
penam denarium librarum, intelligitur de viginti, quia ex ser-
monis proprietate denarius librarum viginti librarum.

Declaratur sextò, et non procedat hæc præsumptio, quan-
do aliqui repugnat sermonis proprietate. Nam tunc non præsu-
mitur imposita minor pœna, sed illa, quæ ipsa proprietate ve-
borum significat. Ita Bart. in l. singulari ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb.
signif. & ibid. ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb. signif. cum dixerunt, quod si statum imponit
penam denarium librarum, intelligitur de viginti, quia ex ser-
monis proprietate denarius librarum viginti librarum.

Declaratur septimò, et non procedat hæc præsumptio, quan-
do aliqui repugnat sermonis proprietate. Nam tunc non præsu-
mitur imposita minor pœna, sed illa, quæ ipsa proprietate ve-
borum significat. Ita Bart. in l. singulari ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb.
signif. & ibid. ff. de iur. iur. m. 2. ff. de verb. signif. cum dixerunt, quod si statum imponit
penam denarium librarum, intelligitur de viginti, quia ex ser-
monis proprietate denarius librarum viginti librarum.

D. IACOBI. MENOCHII IVRISCONSULTI

DE PRAESUMPTIONIBVS, CONIECTVRIS, SIGNIS,

ET INDICIIS, QVI MISCELLANEOBORVM
APPELLATVR.

LIBER SEXTVS.

PRAESUMPTIO I.

Rubricas, seu inscriptiones titulorum iuris communis, vel statutorum, solam praesumptionem & coniecturam facere, non autem per se debere dispo-
nere, statuereque.

SYMMARIA.

- 1 Rubrica, seu titulus inscriptionis, vel statutorum coniecturam, & praesumptionem tantum facit, quia in supposito deinde titulo scripta sunt.
- 2 Protocolum notarij continet et rubricam huiusmodi, instrumentum emptionis & venditionis inter Canonos & Sempiternum sacrum, &c. praesupponens factum fuisse talem celebratum contra alium, sed manifeste non probat.
- 3 Actus agendi non nisi ultra eorum mentem, & animum operatur.
- 4 Rubricas conscribuntur ad denotandum id, quod in contextu habetur: nec plus censetur rubrica disponere, quam in textu legatur.
- 5 Testator si disponit sub contextu debere mouerentem ad instar alterius, quod non reperitur, hanc dicto aneri fuisse censetur.
- 6 Referenti nulla fides adhiberi, cum de relato non constat.
- 7 Quatuor de rebus si sitauerunt, omnes eius solvere debere habent, prout sui maiores soluerunt, nisi non constet quomodo maiores illa soluerunt, valet tamen statutum, si cum satisfactis fuerit illa verba, non conditiuoliter prout sui, &c.
- 8 Rubrica naturae est praesumenda, non accidentis.
- 9 Rubrica quo ad se praesumptionem habere dicuntur, et nunquam vim legem obtinent.
- 10 Per se illa appellatur, cum nil, quod agatur superest: & praesumenda dicitur, quod ab alio mutatur.
- 11 Rubrica qua de causa superflua fuit.
- 12 Lex debet esse clara, & manifesta, nec apertione sua laqueum pariat.
- 13 Dispositio generalis dicitur obsequia idem de sermone generali, & huiusmodi.
- 14 Rubrica, quod quicquid iuris in alium statuerit, eodem iure ipse utatur, an sit perfecta non est.
- 15 Rubrica perfecta dispositio, & allegari potest ad decisionem causae.
- 16 Rubrica Cuius sitisio, dat. de iure si debet videri perfecta quantum in se est, non potest tamen allegari ad decisionem causae: & praesumenda quidem non est interpretatur.
- 17 Rubrica quando de generaliter verborum est clara, & subiectis contextus est ambigua, tunc textus per rubricam declaratur.
- 18 Legem una per se aliam declarat, & praecedens ex subsequente apparet, ita ex rubrica lex ipsa interpretari potest accipere.
- 19 Statuti rubrica si generaliter dicit, maritum mortua uxore in matrimonio datam inter debere, si textus sit in statu habere, quod de iure uxore traditam inter debere maritum, habet locum etiam hoc textus in dato promissa.
- 20 Statutum si disponit in rubrica, quod filia dotata non succedat fratribus masculis: textus vero statuti dicit, quod non succedat in bona matrem, nunquid dicta filia censetur exclusa a bonis patris.

Vm in postrema hac commentarii parte enarraturus, ac explicaturus sum praesumptiones & coniecturas, quas Miscellaneas ob id appellare placuit, quod circa diuersa & varia versentur: priore loco de offerta illa, quae sumitur à Rubricis titulorum iuris communis, & statutorum. Quia in re dum explicarem auditoribus meis, quae scitu

digna annotabam ad interpretationem l. ff. de rebus creditis, l. certum petatur, & de condit. inter cetera eos docebam veram semper mihi visam fuisse Decij & Alciati in eo loci sententiam, dum scriperunt: Rubricas seu titulos inscriptiones coniecturam ac praesumptionem tantum facere eorum, quae in supposito deinde titulo scripta sunt, id quod & Decius ipse in rubricis extra de consensu ad finem, denuciat videtur. Exemplum ascribere potest in rubricis de religio. & sumptibus alex. lusu, & aletori. Quae coniecturam olim faciebant, in eo titulo sanctum quid fuisse de huius alex. & aletoriis ipsius. Et vere de his edita fuerat consuetudo, quae temporum iniuria perierat, hodie vero reperta extat. Delideratur & hodie constitutio aliqua ad titulum C. ut nemini liceat in empti specie se excusare lib. 10. Decii & multorum optimorum aliquae constitutiones ad tit. C. de sponsalibus arth. sponsalibus & proxiimis. (Nisi fidem nouae & eruditae interpretationi Alciati lib. 1. de sponsalibus arth. 22. habeamus, cum nihil deesse scripserit) consuetudinem facit ipsa titulus inscriptionis. Hinc recte docuit Bartolus in l. admodum non. 33. verbi quod pone. de notariis, manifeste in dicti notarii libro, quod protocolum appellat, scripta haec rubrica legitur, instrumentum emptionis & venditionis inter Caium & Scipionem consensum, &c. praesumptionem quidem facit, contra illum inter eos aliquando celebratum fuisse, manifeste tamen non probat. Batio assensum non habet, & l. de iure i. 2. appo. C. si certum petatur probat l. ff. de rebus creditis finem. Nil ergo plus disponit rubrica, quam in textu legitur. Nec hic dicendum est, quod est illa intentione legislatoris primarius non disponit, secundum illam tamen disponere videtur, iuxta de la. tunc Baldus in l. si quis in testamento, l. ff. de rebus creditis finem. Nam respondetur, de secundaria illa intentione non constare in casu assertionis Baldi: vel si extat, implicita & subobscura ita est, ut non operari hac in re possit, sicut paulo infra dicemus. Secundo argumento dicto à l. in testamento, l. ff. de condit. & demonstrat. vlt. ult. iustitiae testatoris solus constructus monumentum instat illius P. Scipij additum in via si la. nullum fuit repositum, hares eo onere solus iustitiae: ita illa testatoris dispositio corrumpit, cum non extaret quod à se fuerat indicatum. Ita pariter rubrica, quae demonstrare solent ea, quarum contextus habetur, nil disponit, quod contextus debet deliderari. Et quoniam implicite late hic ad id disponens voluntas, quae omnino debet in casu d. l. in testamento, atque nil huiusmodi prodest, ut admodum & infra plura faciam. Accedit tertio (ait Dec.) opuscula adhuc non fuisse delideratum, cum de relato non constat, aut si quis in allego. C. de edem. Ita rubrica quae contextum recensere videtur, nil disponit si textus ipse delideratur. Nec obicit quis illius authenticae, quae

verbo rescripti ad. num. 37. Riminald. l. un. in consil. 400. num. 20. lib. 1. Franc. Beccius in consil. 13. num. 5. & 6. & Ioan. Petr. Surdus in consil. 43. lib. 1. Nec nulli satis probatur conciliatio illa Ofsici in decr. 21. num. 15. vers. Quid excludendum, cum dicit, post saltem in iudic. 31. folio matris. num. 23. primam illam opinionem procedere, quando statum loquitur simpliciter de lucranda dote: non autem videtur his verbis dorem datam, vel similibus. Secundam verò opinionem locum haberi, quando statum loquitur de dote data. Hæc sane conciliatio recipienda non est, quia Bartol. in d. consil. 132. verè respondit super statuto l'ingib. loquente de dote recepta: æqueita de dote, hic etiam Salic. Guido Pap. Alex. ita etiam super statuto loquente de lucranda dote data responderunt. v. in soci. Iun. Leonius, & Declan. Caphal. Panciroli. & Peregrinus à me cō memorati.

Interferit etiam ex prædictis ad statutum, cuius rubrica erat ita conscripta: Quòd filia dotata non succedat, ex intestibus masculis: Textus verò statuti dicebat: Quòd filia dotata non succedat in bonis matris: in filia dotata excluditur etià à bonis patris. Et Castrensem fecerat fuit Cornes in consil. 47. num. 1. Socin. sen. in consil. 128. num. 5. lib. 4. l. in consil. 168. col. vlt. lib. 2. Deriva in l. 1. colum. 3. ff. si certum p. et. & in consil. 27. num. 1. & Bruni in et alia. Quod statum masculu. & in consil. 4. quæst. 30. Hanc traditionem verum esse exiliimo: nō ex ratione, quod rubrica generalior nigro disponat: sed alijs rationibus, quibus vti sunt prædicti Doctores. Et præferim cum maior sit ratio, quòd dotata ab ipso patre excludatur potius à bonis patris quàm matris.

PRAESVMP. II.

Præfationes, procemiaque legum, statutorum, & aliarum dispositionum præsumptionem, & coniecturam facere: & legislatorum ac dispositionum voluntatem declarare. Et quando dicta in præfationibus præsumantur repetita in dispositionibus.

SUMMARI.

1. Præfationem duplicem esse.
2. Præfationes, & procemia actus, & dispositionum scripta, veluti quibus visu est legislator declarant, coniecturamque faciunt, quid in lege ipsa sancierit.
3. Legum præfatio si est generalis, sic etiam intelligi debet ipsa lex: & ipsa præfatio præbet intellectum toti legi.
4. Statuti procemium & præfatio coniecturam facit eorum, quæ statum tenent ipsi voluerunt.
5. Idem dicendum de præfatione, & procemio rescripti principis, num. 5.
6. Idem de procemio privilegii & bullæ summæ Pontificis, num. 6.
7. Idem de præfatione decreti principis, num. 7.
8. Idem in præfatione sententiæ iudicis, num. 8.
9. Idem in præfatione laudis, num. 9.
10. Idem in præfatione instituti, num. 10.
11. Idem de præfatione contractuum, num. 11.
12. Idem de præfatione dispositionum testatorum, num. 12.
13. Præfatio si est procemium ostendit causam finalem, qua motus est confectionis alium dispositionis, ad ita agendum.
14. Dispositio expressi iura naturalia interpretari debet, ob rationem tamē in præfatione expressam largi interpretari.
15. Contractus præfatio non declarat contractum quando conclusio præfationis derogat, ibid. num. 15.
16. Præfatio statuti non declarat statum statum, quando ipsa præfatio ab ipso statuto restringitur.
17. Textus quando est cognatus rubricæ, magis attenditur ipse textus, quàm rubrica.
18. Præfationes, & procemia actus, & dispositionum non sunt scripta putanda tractatum, ut dicuntur repetita præfationum in ipso actu & dispositione. Socius quidam inter verumque, magis temporis intervallum intercessisset, num. 19.
19. Vel quando partes ipsa non se firmiter super dictis in tractatu, & præfatione contractuum, num. 20.

Vel quando dicta in tractatu sunt omnino distincta, & separata ab ipso contractu, num. 21.

Nec procedit regula inter diversas personas, num. 22.

Nec in dispositionum olivæ, num. 23.

Nec quando actus, & dispositio principalis redderetur iurata, si dicta in præfatione consequenter repetita in ipso actu principali, num. 24.

Proxima est præcedenti præsumptio & coniectura hæc, quæ ducitur à procemio, & præfationibus. Est siquæ præfatio (ut hoc prius dicam) duplex: una, quæ solet ab initio actus, & dispositionum scripta apponi: altera, quæ in actu, & dispositionum non scripta adhibetur, & quæ vulgato nomine tacitæ appellatur, sicuti scribit Bartol. in l. si in stipulatu. §. Chrysogoni, num. 3. in fin. de verb. oblig. Duos itaque casus distinguo, atque propono.

Primus est, quando agitur de præfatione actus, & dispositionum scriptæ. Quo quidem in casu pro regula consuetudinem est, procemium, & præfationem, quibus vivit est legislator, declarare coniecturamque facere quid in ipsa sancierit, l. in primis. ff. de transactio. & in l. 1. §. ad statum. & ibidem Bartol. & l. regulam fuit ff. de iuris & facti ignor. quo loci scripti Bartol. quod si præfatio legis est generalis, etiam intelligi debet ipsa lex. Et eodem in locis Baldus docuit, legis præfationem præbere intellectum toti legi. Et ideo respondit Cuius in consil. 18. num. 1. & alia scriptura Purpur. in l. cum quid, num. 10. vers. & in præfatione legi. ff. si cert. p. et. & Ruben in consil. 147. num. 17. & Ludovic. Molina lib. 1. de legibus primogen. cap. 5. num. 3.

Ita pariter est procemium, & præfatio statuti coniecturam facit eorum, quæ statum ipsi voluerunt tractatum Bart. in d. l. cum in transactio. & in d. l. 1. §. ad statum. Roma. in consil. 16. num. 4. & in consil. 38. num. 1. Alex. in consil. 19. colum. vlt. lib. 1. in consil. 7. col. 2. lib. 2. & in consil. 88. col. 2. lib. 3. Barba. in consil. 19. colum. 2. lib. 2. & in consil. 2. lib. 2. Curt. sen. in consil. 39. vlt. & diligenter col. 2. Decum in consil. 7. col. 2. in consil. 10. num. 2. Bruni in consil. 73. num. 1. Purpur. in d. l. cum quid, num. 10. vers. Et in præfatione legi. Guald. in consil. 116. & Ruben in consil. 147. num. 17.

Idem de præfatione & procemio rescripti principis, responderunt Barbat. in consil. 32. in statum dubio. lib. 3. Curtius iurior in consil. 185. num. 2. sic & procemium et privilegii & Bullæ Pontificis Max. eius mentem declarat. Roma. in consil. 180. Barba. in consil. 40. colum. 17. lib. 4. Curt. sen. in consil. 20. colum. pen. vers. confirmatur & verbi. Purpur. in d. l. cum quid, num. 10. vers. & in præfatione rescripti.

Idem de præfatione decreti principis affirmarunt Alexan. in consil. 36. colum. 1. lib. 1. Barba. in consil. 2. colum. 2. lib. 4. Purpur. qui supra.

Idem de præfatione sententiæ iudicis scripturam Alexan. in consil. 35. col. 5. lib. 3. Barba. in consil. 9. colum. 1. lib. 3. Purpur. in d. l. cum quid, num. 10. vers. Et in præfatione sententiæ.

Idem de præfatione laudis respondit Alex. in consil. 6. col. 1. lib. 3. & secutus est Purpur. gravato in loco.

Idem de præfatione & procemio instituti Alexan. in consil. 120. colum. vltim. lib. 5. Curtius sen. in consil. 50. col. 2. & Purpur. qui supra.

Idem de præfatione contractuum, ut puta societatis, Barba. in d. l. 1. col. 2. lib. 4. transactum. Parb. in consil. 74. col. 2. lib. 2. & in alijs, ut meliorum auctoritatis comprobant Purpur. in d. l. cum quid, num. 10. Et accedit Ruben in consil. 147. num. 17.

Idem de præfatione & procemio dispositionum testatorum, probat. l. vlt. ff. de hæred. inst. vlt. §. leg. & Bart. & scriptum Barba. in consil. 4. col. 5. lib. 4. Purpur. in loco prædicto. Ruben in consil. 47. num. 17. Zuercher. in l. vlt. num. 330. C. de edicto diu. Adr. 101. & nunc Ludo. Molina Hispanus in lib. 1. de hispa. primogen. cap. 5. num. 1. & 2. qui egregie scriptis, procemium præfationemque testamenti patris præsumptionem, & coniecturam facere, an sit ordinare atque confirmare voluerit primogenituram: ut B. ait dixerit testator in ipsa præfatione. [Cuius memoriam meam conservare atque illam perpetuam esse in omnibus primogenitis familiæ meæ.]

Et hæc quidem præsumptio & coniectura ex ratione fulcitur: quia procemium & præfatio ostendit causam finalem, qua motus est confectionis actus, dispositionumque, ad ita agendum, d. l. vlt. ff. de hæred. inst. & scriptum primuli consilij de Trarquello in d. l. 1. Quid cessante causa esset effectum, limitatione 1. morer. 5. Et illi accedunt Porrim Imolen. in consil. 125. num. 10. Roland. in consil. 49. num. 4. lib. 3.

SUMMARY

CONVENIT ut hoc in loco differamus de actibus præparatorij, an scilicet ex eis præparatum principale & præparati quod de re gravis & magna est alteratio inter Doctores in *trubi. C. de edm. & in trubi. extra de iudicijs. Quidem* ego ipsi interpretar, meo benevolens & studiosi audientes admodum præiurque docebam præparatorium quod sui formati esse quod diuersum ab accessorio. Cùm præparatorio sit illud, quod præcedit actum principale, accessorium verè quod ipsum principale subsequitur, *scilicet scriptum velique Arg. in l. nuptia. n. colem. 2. verbi. sic. dist. 8. f. de p. n. delicti. Quod* i verò ad effectum præparatorium non differt ab accessorio. Nam quemadmodum in accessorio defersit ius principale, & illius causa consideratur, ita & ipsum præparatorium causa sui principalis est: Id quod vius est sentire Decid. in *trubi. C. de edm. & de edm.* dum argumentatur ab accessorio ad præparatorium ipsum, vnum pro altero sumens. Cùm itaque ambigitur, an præparatum, quod is qui fecit vel disposuit de præparatorio, dispositor, seu disponente velit de principali dicendum est præsupponem non sumi tam respectu præteriti quam futuri temporis. Quæ sententia satis probatur text. l. pollumus. §. vltim. & l. seq. ff. de inoffic. testam. quo loci correspondit Vlpianus filium præsumi i voluisse Infructuare accipere proponere querelam inofficij testamenti, et quo præparatorio fecit ad eam proponendam. *Idem probat l. penult. in C. de inoffic. testam. & de test. ar. in l. vlt. gerit. num. 19 ff. de acqu. hered. & in l. cum quidem. num. 1. ff. de bene. possid.* Ita quoque is qui i concessit etiam ad hauriendum aquam, scilicet illud præparatorium haussit aquam præsumitur voluisse concedere etiam principale ipsum, nempe haustum in fons aquæ. *Id. & vltim. ff. de serv. vlt. præd.*

[illegible]

SUMMARY

- 1 *Aliter quilibet praesumitur factum vti valet, non autem vti petat.*
- 2 *Et femper praesumitur de validitate actus, donec de eum invaliditas
conversetur iux. a. 2.*
- 3 *Legis praesumptio non ad infirmandum, sed ad reformatandum a-*
- 4 *ppertetur. Principi licet non praesumatur vti plena & absoluta potestate gra-*
- 5 *viatur etiam vti, quando aliter aliter non valet etiam ad tertij pr-*
- 6 *judicium.*
- 7 *Propter acti licet praesumatur secundum ordinem litterae seuus tamen*
- 8 *contra alios alios redderetur nullus.*

10 Declaratur primò hæc præsumptio, vt locum non habeat, quando actus pendet à voluntate & potestate partium: & non constat actus ipsos fuisse eodem die confectos. Ita dicitur al. Alciat. in l. præsumpt. 4.2. in fine.

Declaratur secundò, vt locum non habeat, quando actus ipsi essent semper validi, siue vnus ante alterum, siue post confectus fuerit: & vnus altero prius scriptus est. Hoc sine casu ille prior loco scriptus præsumitur prius confectus. Ita præsumitur Bæc. in l. 1. num. 3. C. de nouo testam. facit. l. 1. in conf. 61. num. 2. lib. 1. C. Felinus. inter manifestum, num. 5. de re iud. Cuius loco prædicto allegatur.

Declaratur terciò, vt locum non habeat, quando non est verisimile, quod actus ille præcesserit: sicut in terminis respondit Rabum in consil. 109. num. 2. qui de egregia facti specie consuluit.

PRÆSUMPT. VII.

Actum tempore mortis faciens, cum viuens facere potuerit, fraude præsumi fecisse.

SUMMARI A.

- 1 Actum tempore mortis faciens, qui cum dum viuere facere potuit, si fraude præsumitur fecisse.
- 2 Vnus repudiatus fidei a præsumitur nuptiæ mortis tempore, qui viuens mittere potuit.
- 3 Legimus per subsequens matrimonium tempore mortis contrahere non excludit substitutum.
- 4 Hæres natus ex gratia vel restituitur si decesserit sine liberis, si in extremis laborans: negatur religionem, præsumitur fraude ingressus, vt substitutum excludat.
- 5 Beneficij primum facti in articulo mortis & aduultæ a præsumitur.
- 6 Emancipatio à patre in extremis laboris & fidei auctæ factam præsumitur.

1 **N**ON bona fide, sed à fraude is præsumitur fecisse actum sue mortis tempore, qui viuens facere potuit. Ita sine dictimus, præsumi à fraude illum in illis repudium vxoris mortis tempore, qui viuens mittere potuit, l. si filia, ff. de donat. 1. 3. & repud. & l. si filia, ff. de iud. Beron. in l. 1. de cap. in presentia, num. 1. 6. & l. 1. de iud. Beron. in l. 1. de probat. Raimund. in consil. 46. num. 7. lib. 2. Tractatus in l. si vngam, in verba si optet liber, num. 7. a. C. de re uocatur. donat. Crauet. in consil. 2. num. 3. de copiose differui in consil. 226. colum. 2. & 3. num. 18. & supra lib. 4. præsumpt. 8. num. 28. quibus in locis scriptis legitimatum à per subsequens matrimonium tempore mortis contrahat, non excludere substitutum, cum in fraudem ipsius substituti facta præsumatur.

Et his accedit Alciat. in l. post contrahendum, num. 61. vers. quale est ff. de donat. qui affirmat, si ingredientem religionem tempore mortis, præsumi id fecisse in fraudem substituti, vt eum excluderet, & propterea nil ipsi substituto nocere, & differui supra lib. 4. in præsumpt. 5. 2. num. 78. quo loci multa huiusmodi consuegi.

Hæc etiam facit quod dicimus, à permutationem beneficij opulenti cum tenui factam ab eo, qui graui morbo laborat, præsumi factam in fraudem substituti, vt eum excluderet, & propterea nil ipsi substituto nocere, & differui supra lib. 4. in præsumpt. 5. 2. num. 78. quo loci multa huiusmodi consuegi.

Conferat pariter quod respondit Anchar. in consil. 4. num. 6. cum dixit, & emancipationem fidei factam à patre in extremis laborante præsumi fraude facta, vt ab hereditate illam excluderet.

PRÆSUMPT. IX.

Actum minus vtrique partium onerosum confectum præsumi.

SUMMARI A.

- 1 Actus præsumitur actus gestus, vt sit vtrique parti minus quam fieri potest onerosus.
- 2 Conceditur & locator non præsumitur voluisse renouare perpetuum coloniam, sed ad tempus.
- 3 Index in dubio pronuntiare debet, appellationem non esse desertam.
- 4 Et in dubio debet deferre appellatorem num. 4.
- 5 Alciat. præsumpt.

1 **A**ctus in dubio interpretari debet, vt vtrique parti minus sit, nisi sit & consensum.

2 Iura statuerunt ea quæ minus onerosa esse possunt contententibus ac contrahentibus.

Egregia est hæc præsumptio, quæ dicimus, præsumi actum ita confectum, vt sit minus, quam fieri potest, onerosius vtrique partium. Ita Baldus in consil. 24. 3. Examinanda sunt in princip. lib. prima. qui respondit in contractu locatorem, quam ligam vulgò appellat, præsumi actum & conuentum ita, quod est minus onerosum contrahentibus.

Hinc etiam scripsit Crauet. in Tractatu de antiquo tempore, quæ actus a quæ a partu principatu, num. 123. non præsumi conductorem & locatorem voluisse renouare perpetuum coloniam, sed ad tempus: cum minus vtrique contrahentium hoc sit onerosum. Est simile à quod Caltr. in l. si quis actum. scripsit in l. in l. 1. num. 17. iudicem in dubio pronuntiare debere, appellationem non esse desertam, quia ita pronuntians amboque partes contententes minus oneratur: esse vtrique consensum. Quam quidem traditionem comprobant scripta lib. 2. præsumpt. vlt. Ita pariter à scripsit prætor in l. in l. iudicem in dubio deferre debere appellationem: cum ex eius admissione minus partes grauantur.

Sic etiam dicimus, actum ita in dubio esse interpretandum, vt vtrique partium sit satisfactum & consensum. l. ad optatum, ff. de ad optatum, & scripsit in l. 2. de re iud. in d. in l. 1. num. 3. Et hæc quidem præsumptio conuenit non solum acquiriti, sed etiam iniuri scripto. Quandoquidem à passim legimus iura latuisse quæ minus onerosa esse possunt contententibus ac contrahentibus, vt in l. si quis actum, in l. cum Stichus ff. de salute, in l. ex lib. in fin. ff. de bu. qua in fin. in d. et ed.

PRÆSUMPT. X.

Actum præsumi secundum propriam naturam confectum, plana lucidatque explicatio.

SUMMARI A.

- 1 Actus præsumitur factus secundum propriam eius naturam.
- 2 Locatus si promissit non expellere locatorem, intelligitur modo reuocari velat, & debetam peruenire præstet.
- 3 In donatione causa mortis adiecta a huiusmodi clausula, ex promissis donator prædicta omnia & pata & forma habere, & in nulla contrarietate etiam si reuocatur clausula, adiecta clausula non obstante potest reuocari per reuocantem.
- 4 Stipulatio super aliquo actu vel contractu concepta a præsumitur secundum naturam actus adhibita.
- 5 Precator aliqui si concedens præsumitur concedere secundum eius naturam, vt ad libitum reuocare possit.
- 6 Vt actus si habuit locum in a danti, vt possit alienare feudum, præsumitur concessa si locum secundum ipsius feudum naturam, vt possit alienare imperpetuum a danti domum.
- 7 In amissionem præsumitur interpretum secundum naturam contrahentium.
- 8 Actus a præsumitur gestus secundum qualem actum reperi super qua consuetudine. Et actus præsumitur talis, vt qualis sit adiecta sit naturam ei consuetudinem.

Est egregia hæc præsumptio, quæ à dicere solemus, quod est confectus actum præsumitur illum secundum sui naturam facere: sicut probat l. quæro. ff. inter locatorem, ff. locati. quo loci ait Paulus à promissionem à locatore factam de non expellendo locatorem, intelligi, modo si colorus recte colat, & debetam personam præstet: cum ea sint de natura locationis, secundum quam locatorem locat esse præsumitur. Et locum hunc explicauimus supra lib. 3. præsumpt. 38. vbi multa similia cõsequimus. Et illis; accedit, quod si in donatione causa mortis adiecta sit hæc clausula, & promissis donator prædicta omnia gratia, rata, & firma habere & tenere, & in nullo contra facere item si reuocatur clausula: Hæc sanè clausula præsumitur adiecta secundum naturam actus nempe donationis causa mortis: & ob id poterit, ea clausula non obstante, reuocari per reuocantem. Ita scripsit in l. non omnia, num. 2. ff. de re iud. per.

Pertinet & ad rem nostram à quod dicimus, stipulationem super aliquo actu, vel contractu cõceptam, præsumi secundum naturam actus.

Q999 3

ipius

ipſius actus adhibitam, *ſiſpſantur ff. de viſum. & l. i. §. ſi quis ſub*

1 Huc pertinet quod ſcribit Deci. *in omnibus obligat. omni-*
um. 3. de reg. iur. concedentem rem aliquam precario, præſumi
concedere ſecundum eius naturam, quæ eſt, ut ad libitum illud
renouare poſſit.

6 Huc etiam ſpectat licentiam ꝑ datam à domino ſuo vaſallo,
 7 ve poſſit alienare feudum, intelligi atqꝫita præſumi conceſſam
 ſecundum ipſius feudꝫ naturam, ve ſcilicet poſſit alienare, im-
 8 peratore aſſenſu domini. Ita aſſenſ. in deſ. ꝑꝑ. num. 11. ex ſententia
 Alex. in conſ. 106. col. 2. lib. 4.

7 Hinc etiam dicimus, ꝑ iuramentum præſumi interpoſitum
 ſecundum naturam contractus, *l. vit. C. de non num. pecu.*

8 Hinc etiam dicere ſolemus, ꝑ actum præſumi geſtum ſecundum
 qualitatem rei, ſuper qua conſtituitur. *l. conſper in ſtipulatione-*
bus, de reg. iur. vbi Des. m. 6. & reſpondit Alex. in conſ. 28. in fine. lib. 4.

Et alia his ſimilia congeſſi ſupra lib. 2. ꝑ ꝑꝑ. 31. vbi explicauimus,
 quod cõtrarius præſumitur factus ſecundum naturam ſuam.

9 Dicimus etiam, quod actus ꝑ præſumitur talis, ve qualitas ſibi
 adieſta ſui natura ei conueniat. *l. idem. l. cum de iur. m. num. 2. C. de*
iure dotum. Aret. in l. cent. 4. ol. 7. verſ. 2. conſ. 107. de viſ. Car. Jan. in l.
preſum. num. 36. verſ. 1. et ſecundum. C. de impub. & alijs ſubſiſ.

PRÆSUMPT. XI.

Actum præſumi factum ab eo, qui impen-
 ſam facere tenetur.

SUMMARI.

- 1 Actum præſumitur factum ab eo, vel cuius nomine, qui impenſam facere
 tenetur, ſum non apparet à quo vel cuius nomine fit geſtum.
- 2 Populus præſumitur educatus à more, quod quoniam eras.
- 3 Index ſalutem aliquem ſecut, præſumitur illum ſecut ad partem in-
 ſtantiæ, ſi actum impenſam requerebat.
- 4 Reſcriptum præſumitur ab eo impetratum, qui impenſam facere te-
 nebatur.
- 5 Teſtam ꝑ ſuſcit ali quid pungi reſerui in eccleſia & id factum deinde
 reſcriptum præſumitur factum ab herede.
- 6 Eccleſia præſumitur reſcripta ab eo Biſcopo alato, ad quem perti-
 nebat impenſam facere.
- 7 Dos viſe reſcripta ſola, præſumitur ſoluta ab eo quicquid dare &
 conſtituere tenebatur.
- 8 Liti impenſa præſumitur facta non à procuratore ſed ab ipſo domo-
 lito.
- 9 Eccleſia vbi reſcripta dota, præſumitur illa dota à hærede te-
 ſtatoris, que cum dotem reliquerat.
- 10 Donatio præſumitur facta ab eo, qui laudo arbitri fuerat condemnatus
 impenſationem illam facere.
- 11 Impenſa facta à ſi donus præſumitur facta à marito, qui tenetur ſerre
 onera matrimonij.

1 CUM non apparet à quo, vel ꝑ cuius nomine actus ali-
 quis fuerit factus, ſtatim inſurgit præſumptio, cenſen-
 2 ſium factum ab eo, vel nomine eius, qui impenſam facere tene-
 batur. *l. vitum. C. de alimen. pupil. præſtan. vbi pupil. ꝑ præſumi-*
 3 tur educatus à tutore, apud quem erat: cum ad eum pertineret
 impenſam facere.

3 Huc etiam facit, quod vbi ꝑ index actum aliquem facit, præ-
 ſumitur illum feciſſe ad partem inſtantis, ſi actus impenſam
 requirebat. Ita a dicitur *Rap. in l. 6. b. c. ante iudicium, iure. 97. ff. de*
damno inſeſto.

4 Huc etiam pertinet quod decidiť: *Cap. in deſ. 4. m. 9. cum*
 5 dicit, reſcriptum præſumi impetratum ab eo, qui impenſam fa-
 cere tenebatur.

5 Hinc etiam ꝑ ſcriptis Bart. in *l. cum ſeruus, de verborum obligat. l.*
vit. C. de alimen. pupil. præſtan. quod ſi teſtator iuſſit aliquid pungi,
 vel fieri in eccleſia, & id factum deinde reſcriptum, factum
 præſumi ab hereditibus, ad quos pertinebat impenſam illam fa-
 cere. Et Bart. ſecutus ſunt ibi Bald. & Sald. in d. *l. vitum. & declarat l. 1.*
ſon in d. l. cum ſeruus, num. 1. idem reſpondit Barba. in conſ. 4. col. 4.
verſ. reſ. al. non videtur. lib. 3. quo loci & ipſe conſuſit, quod Eccle-
 6 ſia ꝑ præſumitur reſcripta ab Eccleſie præbato, ad quem per-
 tinebat impenſam facere, *idem conſuſit Neutr. num. 10. conſ. 19.*
num. 9.

Hinc etiam reſpondit Alba ꝑ in conſ. *num. 1. quod vbi do-*
 7 reſcriptum ſoluta, præſumitur ſoluta ab eo, qui eam dare & conſi-
 tuere tenebatur.

Conſert quod ꝑ reſpondit Neutr. in d. *conſ. 9. num. 9. ſicet im-*
 8 penſam præſumi factam non à procuratore, ſed ab ipſo liti do-
 mino, ad quem pertinebat eam facere.

Hinc etiam dicimus, quod vbi ꝑ Eccleſia reſcriptum dota-
 9 tum, præſumitur illa dota data ab hærede teſtatoris, qui eam dotem
 reliquerat. *l. 1. ff. reſcriptum. Abbas in conſ. 1. 4. Quidam iur. num. 2. in ſp.*
lib. 4. & Fel. in c. ſuſ. m. 35. de re iud. qm alio nonnulli ſimilia congeſſit.

Hinc etiam reſpondit idem Abbas in conſ. *106. in ſp. lib. 4. quod*
 10 ſi reſcriptum facta donatio, præſumitur facta ab eo, qui laudo ar-
 bitri fuerat condemnatus donatione illam facere. Hinc etiam
 reſpõdit ꝑ Soc. Sen. in conſ. *12. m. 23. lib. 4. impenſam factam in domo*

præſumi factam à marito, qui tenetur ſerre onera matrimonij.
 Et hæc quidem præſumptio ex ratione conſtituitur, quod hic
 non apparet de iure alterius, ob id facili præſumitur pro eo, qui
 impenſam facere tenebatur, ſum probat cap. 1. de reſcriptum. & poſt
 11 Abbas in arg. in locum annotat. Cras. in conſ. 4. m. 4.

PRÆSUMPT. XII.

Actus correſpectui qui præſumantur, & quis
 ſit eorum effectus.

SUMMARI.

- 1 Actum correſpectui qui præſumantur, & quaſi eorum effectus.
- 2 Correſpectus dicuntur illi, quorum vnum reſcriptum & cauſa alterius
 conſeſtus eſt, & vno deſerente coruſit aliter: imò pro vno actu ha-
 3 bentur duo. 3. & 21. Et ſi vnum eſſet & ſimulatum & hæc factum,
 ſic & alter præſumitur ibid.
- 4 Actum duo quando ſe mutuo temporum, & vno ſtante poſſunt, ſi
 vno actum abſoluit fuerunt, præſumitur vnum reſcriptum alterius te-
 5 leſtari actum, & ſic correſpectui dicuntur.
- 6 Contrarium plures ſi eodem die & loco & eam eſſent teſtiſ. cele-
 7 rantur, præſumuntur ſaltem vna cauſa alterius.
- 8 Sententia & lauda præſumuntur probata correſpectu ad tempo-
 9 ram petrimonij.
- 10 Donatio præſumitur facta reſpectu ad meritum, quando inſomniſ
 eorum facta ſunt merita.
- 11 Contrarium emptionis & depoſiti eodem die & eam eſſent teſtiſ
 celebrati, cenſentur correſpectui, & ſic vna præſumitur alterius cau-
 12 ſa celebrati. Et palia & conuentiones adiecta in vna conſenſuſa re-
 petita in altera, & vnum tribuere legem alteri. num. 9.
- 13 Fideiſſores præſumuntur interreſſe reſpectu obligationis antea-
 14 dentis, cum mentionem aliquam capitulum factum ſit.
- 15 Renunciatio & reſcripta facta à genere reſcripti, ſi per ſolutionem dati,
 præſumuntur facta reſpectu & cauſa promiſſione de ea tunc nunciat.
 16 Donatio facta à patre filio ſtatim quod prima ſi facta ſiſt pertri, præ-
 ſumitur facta ad contemplationem illius primi. Idem de donatione facta
 17 vxori. num. 13.
- 18 Formam non reſcripti eſſe facta à teſtatore, & ſtatim in eodem teſ-
 19 tamento adiecti reſcriptum ſiſte commiſſum, præſumitur factum commiſ-
 ſum ſaltem reſpectu d. ex alioquin.
- 20 Commiſſioneſe due conſentunt correſpectu facta.
- 21 Primi & ſiſſine cauſa reſcriptum primum vaſallum ſecundo, & alteri deim-
 22 donatum, præſumuntur facta à primo cauſa reſcripti donationis.
- 23 Prohibito de non alienando bono ſiſte commiſſum, ſiſſipſum præſumitur
 facta reſpectu ſiſte commiſſum ab ſiſſipſum teſtatore conſtitutum.
- 24 Donatio ſimpliciter facta poſt ſtatim inter teſtamentum præſu-
 25 mitur donatio cauſa mortis, non autem inter vivos.
- 26 Beneficij collatio præſumitur facta reſpectu permutacionis paulo an-
 te facta.
- 27 Transactio vel ceſſio facta ſtatim poſt contrarium emptionis & ven-
 28 ditionis præſumitur facta reſpectu & cauſa reſcripti contrarium.
- 29 Actum duo correſpectum pro vno eodem actum.
- 30 Fideiſſas à vaſallo domini vna actum & alteri correſpectum actum poſſo &
 promiſſione domini, de obſeruatia actum vbi ſubſtitui non.
- 31 Emptionis contrarium præſumitur factum ab eorum actum interuentionem
 ſiſſipſum non.
- 32 Perſonam non numerant ſiſſipſum poſt ſiſſipſum actum reſcriptum reſ-
 33 pectum præſumitur vnum eſſe.
- 34 Factum in contrarium cenſentur reſcriptum per modum ſiſſipſum, non autem
 præſupponunt.

Et hæc quidem sententia locum habet etiam, quando alia demonstrationes non conveniunt, puta nominis certum. Nam adhuc sufficiunt duo illi confines demonstrati. Ita *scribitur in l. forma. ff. de testib. & responditur Socin. Senior in consil. 19. numer. 1. lib. 1. Ruy. in consil. 115. numer. 15. lib. 1.* Et præterea locum habet etiam si mutata sit forma & status fundi; puta si effectus esset sylvoſus, cum antea bene cultus esset. Nam adhuc eius identitas demonstratur, probatis duobus illis confinibus. Ita *respondit Socin. Senior in d. consil. 19. numer. 10. quem secutus est Decianus in d. consil. 17. numer. 8. lib. 3. & diffinitio Ruy. in d. sen. in consil. 43. numer. 12. lib. 3.*

Ceterum ¶ dixerim est, quando plures, ut puta quatuor essent deſcripti confines, & duo tantum conveniunt. Nam tunc identitas fundi dici non posset probata. Ita *Alex. in consil. 73. numer. 7. lib. 3. & Ruy. in d. l. consil. 115. numer. 4. lib. 1.*

Et præterea, quando agitur ¶ de probando delicto alicuius, fundi & loci identitas probari debet per omnes ipsos confines, ut *respondit Alex. in consil. 31. numer. 3. lib. 1. Idem quando agitur de pecunia pecuniaria, ut celli de pecunia priuationis sui iuria. Ita Ruy. in d. sen. in d. consil. 42. numer. 1. lib. 3. & Ludov. Cam. inter c. consil. 732. numer. 13. lib. 4.*

Secundo ¶ identitas vnitatis fundi solo nomine singulari probatur, ita *Bartol. in d. l. demonstrato falsa. in princ. numer. 4. ff. de censit. & demonstrat. & laze egregie. Arret. in l. si quis in fundi vendit. ff. de legat. 1. & ibidem Ruy. numer. 22. Socin. Junior in consil. 127. numer. 1. & in consil. libro tertio. Natta in consil. 23. numer. 12. lib. 2. & Decian. in consil. 7. lib. 3. qui intelligit, etiam nominem non esse inſignare.*

Tertio ¶ probatur vnitatis identitas rei immobilis, probando fundum aliquem esse prope aliquod castrum, & esse eius nominis, cuius nomen inſcriptum fecerat testator, vel alius in aliqua deſcriptione, ita *Natta in consil. 33. numer. 16. lib. 2. post Alex. in consil. 1. numer. 1. lib. 1.*

Quarto ¶ probatur ¶ demonstrando, quod descendentes primi possessoris illius fundi continuato tempore possiderant, ut *egregie respondit Natta in d. consil. 235. numer. 17. Rota Roman. in decis. 41. in 2. part. in consil. editis, & Bertr. in consil. 9. numer. 43.*

Quinto ¶ probatur ¶ hæc vnitatis fama publica, vulgus opinio, in antiquitatem: sicut *respondit Bald. in consil. 267. verba laudat. lib. 2. Ruy. in consil. 10. numer. 16. lib. 1. Paris. in consil. 27. numer. 10. lib. 2. lib. 1. Salicet in consil. 17. numer. 1. & Natta in consil. 23. numer. 1.*

Sexto ¶ probatur ¶ etiam identitas coniecturis, & præſumptionibus in antiquitatem: *post Alex. in consil. 69. numer. 1. lib. 2. decidit afflid. in d. consil. 2. numer. 4. & Bertr. in consil. Paris. in consil. 104. numer. 23. lib. 1. Socin. in consil. 10. numer. 9. & Rota Roman. in decis. 310. numer. 2. in 2. part. in consil. 1. numer. 1. editis.*

Itemendum aune est ¶ de identitate vnitatisque personæ, quæ quidem ¶ probari debet ab eo, qui eam assertit: Sicut docuit Bartol. in d. numer. 2. ff. si firma exſcriptus appret. cum dixit, ¶ quod ille, cui assertit occidit bannitum, probare debet illum occisum, esse illum in banno deſcriptum. Item Bartol. in l. inter spoliatum. ff. de iur. iudic. de verbis inſcriptis. Idem ¶ iudices, ¶ ut bannitos exſcriptos facerent, scilicet illos, qui in banno deſcripti leguntur: vel ut eurent habere probationes abunde, illos esse, quia forte repererunt ipsi iudem nominis, & cognominis. Et Bartol. sicut scribit Felin. in d. audiat. numer. 27. ver. c. text. optimus, de præſcript. Certe in consil. 43. numer. 12. lib. 2. alios fieri multo.

Non enim ¶ solius nominis proprii identitas offendit, & probat ipsius personæ identitatem, ut docuit Bartol. in d. l. demonstrato falsa. numer. 4. de censit. & demonstrat. dum ſcriptis, personam ¶ certam demonstrat, expreſſo proprio nomine sub his demonstrationibus, Petrus Martini de Petuſio, & apertius idem demonstrat Certe in consil. 46. numer. 4. lib. 3. Hæc ratione responderit Alex. in d. consil. 113. numer. 4. lib. 2. & Bertr. in consil. 1. numer. 40. libro 2. deſcriptis, ¶ deſcribendo esse propria nomina testium, cum duobus qualitatibus seu accidentibus, alias non dicuntur legitime deſcripti & demonstrati, ut requirit l. hæc consilia summa in princ. C. quæſtiones, facit. post.

Huc etiam pertinet, ¶ quod respondit Ruy. in consil. 11. numer. 15. lib. 3. cum dixit, solius nominis ootari expreſſionem non reddere certum qui fuerit ille Notarius, qui recepit rogatus fuisse eo de instrumentum, ut si sic simpliciter dixit: Ego Albertus rogatus fui.

Hæc autem ¶ personæ vnitatis identitatemque probatur multis modis.

Primo quidem ¶ probando nomen proprium cum aliqua demonstratione, & signo, ut si testator legavit Clarum habitum in tali parochia, & comparat vna nomine Clarum, qui in tali parochia habuit, illi debetur legatum, cum habeat intentionem illius fundati. Est enim Clarus, & habitat in ea parochia. Et Bartol. sicut scribit laſca. in d. numer. 7. C. de bonis poss. secundum ead. de re. in l. hæc consilia summa. numer. 7. C. qui testatur. ff. de inst. in præſentia, in 9. notat de probat. Alciat. in lib. 4. par. de exp. consil. 15. Cratet. in consil. 167. numer. 2. & in consil. 269. numer. 3. in consil. 184. numer. 4. & Capit. in consil. 90. numer. 1. lib. 1. C. hæc consilia summa, & declarat debent Bartol. in l. si rem, numer. 2. ff. de rei vend. & in l. si quis servum. ff. de iur. d. 1. in fine de leg. 2. & Bald. in consil. 88. in sum apparet lib. 4. cum dixerunt, sufficere, si expriatur nomen proprium. Nam debet intelligi, quando nomen proprium habet aliquod signum ipsius personæ demonstrativum. Ita in consil. 235. numer. 4.

Secundo ¶ probatur personæ vnitatis identitas ex nominis vnitatem, adiectis duobus signis, vel indicij, ut si dicatur, Petrus Martini de Petuſio. Ita Bartol. in d. l. demonstrato numer. 4. de censit. & de consil. et Alex. in consil. 111. numer. 1. lib. 3. & modica nominis varietas non arguit diversitatem personæ. Ita Chas. in consil. 10. numer. 13. & Cratet. in consil. 184. numer. 4. & idem quando quis duplici nomine appellatur. Cratet. in consil. supra numer. 3. post Chas. in consil. idem egregie decidit Fr. Martini in consil. 271. numer. 1. part.

Tertio ¶ probatur personæ identitas aliquibus signis & signatibus in corpore, aut in ſcripta. C. de ſervitut. lib. 1. vbi Bartol. & cum eo Boer. in quest. 113. numer. 2, qui dicunt, quod si quis venit ex remotis regionibus cum instrumentum, in quo nomen, adſcripto aliquo suo corporis signo, in tali probatur, signo ipso ostenso. Hinc Felin. in d. e. audiat. numer. 27. verba adde Bartol. de præſcript. docuit, quod si occisus facie cognoscitur non potest, quippe quod amputatum ei fuit caput, probari poterit, cum esse talem ex signis, quæ habet in corpore. Idem quoque ſcripserunt. Socin. in consil. in verbo testu. & laſca in consil. 2. c. d. lib. 2.

De identitate ¶ vnitatisque cognominis, nempe agnationis & familiaris, postremo hoc in loco alia dicenda ſuperſunt. De hac enim diſputari ſoleo, cum quis tanquam ex familiaris & agnatione vult deſuncto ſuccedere. Si hæc facit probare debet, se esse ex eadem familia, cuius erat deſunctus, vel quod deſunctus ipſi ſuo in teſtamento vocavit. Ita *respondent S. gerardus in consil. 11. numer. 1. Calaneo in consil. 1. numer. 1. & in consil. 1. de iur. in consil. 321. numer. 1. Paris. in consil. 11. numer. 6. & 8. lib. 2. Rota Romana in decis. 115. lib. 1. & in decis. 283. lib. 2. inter decisiones deſerunt nomine edit. & c. ceteri quod ſcripti ſignat. in lib. 4. præſumpt. 11. numer. 2. & 3.*

Porro hæc identitas vnitatisque familiaris præſumitur ob ideitatem nominis agnationis, ita *inſcriptis respondit Capit. in consil. 90. numer. 18. lib. 1. & præter eam idem ſcribit Calaneo in loco prædicto. Non tamen plene probatur sic intelligi deſunctum in consil. 11. numer. 1. aliquo diſſentientem.*

Hoc tamen intelligitur, ¶ nisi ipsi agnationum & familiaris cognominis adiunctum esse aliquid qualitates, quæ ſignificent ipsarum familiarum & agnationum pluralitatem, ut in familia de Fontana vna appellatur, Fontana de Patavio; altera de Arcellis. Hæc familia plures & ſeparata, non autem vna & eadem præſumuntur. Ita *respondit Socin. Senior inter consilia Certe in consil. 41. cum in præſentiam ſolum. & ſicut in consil. Paris. in consil. 11. numer. 1. & in consil. 113. numer. 3. lib. 2. & in consil. 1. numer. 39. lib. 3. Ex quo aſſerit, se esse ex agnatione alicuius, ut ei poſſit ſuccedere, ¶ probare debet agnationem ipſam per gradus ad ſibi conſuetudinem. Et ex equalitate teſtibus, & ſi ad id docuit in d. consil. 321. numer. 1. Tyr. arguendo de reſcriptis conſuetudinem. ff. gloſſ. 18. numer. 9. C. de iur. in consil. 249. ſolum, ante præſentem. verſi. ſi ſunt principes. Rota laudat in consil. 3. numer. 2. lib. 2. & Rota Romana in decis. 283. numer. 2. in ſecondam part. in verbo m. d. edit.*

Actus permissus, vel prohibitus, an iure
præsumatur.

S Y M M A R I A.

- Actus à lege permissus, vel prohibitus, an præsumatur.
Permissa omnia regulariter censentur, quæ expresse prohibita non reperiuntur.
Permissio est favorabilior prohibitione.
Lex, vel statutum vbi dicitur prohibere, non prohibere intelligitur permissum, nisi ratio, vel natura requirant.
Edictum de procuratoribus est certarum personarum prohibitivum, ad id vbi possumus omnes procuratores censeri, qui non reperiuntur expresse prohibiti.

Idem de edicto de testibus, quod omnes admitti possunt ad testificandum, qui expresse prohibiti non reperiuntur, num. 6.

Idem de edicto de testamentis, num. 7.

Meretricis potest testari, quia expresse non reperitur prohibita.

Edictum de legatis est prohibitorium certarum personarum, & verum, quibus legari non possunt.

Mariti quilibet potest testari, qui non reperitur expresse prohibitus.

Edictum de matrimonio est prohibitorium certarum personarum, quæ a matrimonium contrahere non possunt.

Idem de edicto de utero acta, num. 12.

Idem de edicto de appellationibus, num. 13.

Præscriptio omnia dicitur permissa, nisi expresse reperitur prohibita.

Actio cum cumulatō est permissa, nisi expresse prohibere reperiatur.

SOLIT plerumque disputari, an actus à lege permissus, vel prohibitus præsumatur? Et permissum præsumi docuit Lucas de Penna m. l. 3. calum. 3. verbi. 28. præsumitur, C. de aporib. public. lib. 1. Idem sentit Franciscus Pauinus m. i. ad act. de offic. & potest. Capituli de vacante, part. 1. quæstio. 10. verbi. regulariter tam in, & cum dixit, regulariter omnia intelligi permissa, quæ expresse prohibita non reperiuntur. Illud enim verbum, intelliguntur, quod Pauinus videtur, præsumptionem significat, vt dicitur supra libro 1. quæstio. 10. num. 5. ita propemodum loquitur Cræuet in consil. 203. num. 23. post Ancharam in consil. 344. Christianus, cum dixit, omnia permissa censeri, quæ expresse prohibita non apparent, idem docuit Lasin in l. cetera, in princip. m. 2. ut ab, de leg. 1.

Est verè in dubio sumenda est hæc præsumptio: cum t permissio sit favorabilior prohibitione, vt possi soci. Senim consil. 46. lib. 2. respondit Cræuet, in d. consil. 203. num. 25. Quocirca dicimus, edictum esse prohibitorium, quoad certos actus & negotia, id est actus & negotia regulariter permittit, qui prohibitio dirigitur ad certos actus. Vbi quæque verò t lex, vel statutum dispositio prohibet, non prohibet intelligitur permissum. In tali ratio, vel natura repugnet, ita declarat Pauin, in d. q. 1. nu. 7. Quod loce expresse ait, ita dici posse, quod quædam reguntur iure cōmuni. Et in his semper ponitur edictum prohibitorium, quia cum iure communi actus regitur, impossibile est omnes actus, & res permissas enumerare, ideo prohibita solum enumerantur, atque ita edictum appellatur prohibitorium certarum rerū & actuum. Quædam verò t iure speciali reguntur: & tunc (ait Pauinus) quia impossibile fuisset legi enumerare oēs actus prohibitos: ideo constituitur regula prohibitoria: & ceteri actus permissi expresse enumerantur, et censentur non reperiuntur expresse permissi, censentur prohibiti.

Hinc modo intelligimus, edictum t de procuratoribus esse certarum personarum prohibitivum, vt scilicet certis personis mandatum dari non possit: siquæ aliquos constitui non possit procuratores. Et ideo constituti procuratores regulariter possunt omnes, qui non reperiuntur expresse prohibiti, L. nam, §. 1. ff. de procuratorib. & scribitur Lasin in l. cetera, in princip. num. 2. in fine, de leg. 1.

Ita etiam edictum de testibus est t prohibitorium certarum personarum, & ideo ad dicendum testimonium admitti possunt omnes, qui expresse prohibiti non reperiuntur, L. i. de testib. & respicit.

prin. ff. de testib. l. quoniam multi in fi. vbi gl. C. de heret. & scribitur Lasin in l. cetera, in princip. num. 2. Salice, & Jacobum m. l. 1. ff. de testib. & Soci. in m. consil. 32. nu. 26. lib. 2.

Ita etiam edictum t de testamentis est prohibitorium certarum personarum, & ob id testari possunt omnes, qui expresse non prohibentur, vt scilicet glo. & Bartol. m. l. si quis annui, ff. de testamentis. Abb. in Rub. extr. de testamentis, solum. 1. Lasin in l. cetera, in num. 2. idem Lasin in consil. 37. lib. 3. qui respondit, t meretricem posse testari, cum expresse prohibita non reperitur, & Lasin in consil. Cræuet, in consil. 203. num. 25.

Ita quoque edictum t de legatis est prohibitorium certarum personarum, & rerum, quibus legari, & quæ legari non possunt, sic censent glo. in §. legari, in infini. de legat. & Lasin supra.

Ita quoque t quilibet potest in situ heret, nisi expresse prohibitus reperitur. Cern. in consil. 15. lib. 1. & Cræuet, in consil. 203. num. 24.

Ita etiam edictum de matrimonio t est prohibitorium certarum personarum, quæ contrahere matrimonium non possunt: & ideo contrahere omnibus est permissum, quibus non est expresse prohibitum, cum apud, vbi glossa de sponsal. & matrim. Lasin in l. cetera, in princip. num. 2. de leg. 1. & Cræuet, in consil. 37. Cræuet, in consil. 203. num. 24.

Ita quoque edictum t de iureiurando dicitur certarum personarum prohibitivum: ob id iurare & iuramentum deferre possunt oēs, qui expresse prohibiti non reperiuntur, t si patronus, & Lasin ff. de iureiur. & scripsit Cræuet, in consil. 203. num. 13.

Ita pariter t edictum de appellationibus dicitur certarum personarum, & casuum prohibitorium: ob id omnibus in casibus, & ab omnibus appellare licet, nisi expresse prohibuit reperiatur, vt scribitur glo. 1. quæ respicit, ff. de rei vendi. Bartol. in consil. 165. in questione quæ queritur, libro tertio. Bald. in consil. 141. præmissa verbum, cum gl. in statu, libro 1. & m. l. vicia, calum. 1. C. de momentam, possessio. Cræuet in dicto consilio 303. num. 24.

Ita quoque omnis t præscriptio dicitur permissa, nisi expresse prohibita reperitur, vt respondit Socin. Senim in consil. 47. in 4. dubio. lib. 3. Cræuet, in dicto consil. 203. num. 24.

Ita item dicimus, t cumulationem actionum esse permissam, nisi expresse prohibita reperitur, vt t adnotat Bartol. in l. edita, num. 4. C. de eden. & ibid. Dec. m. 39. Ruyon in consil. 246. col. 3. verbi. sexto, quia Cræuet, in consil. 4. nu. 1. & in consil. 16. nu. 3.

PRÆSUMPT. XVII.

Actus finem ex principio, bonum vel malum præsumi.

S Y M M A R I A.

Principio malo inchoata, malo finiri debet exitu: ita contrà, quæ bonæ ceptæ sunt principio, præsumuntur etiam bonæ exitu debere finiri.

Continenti qui suis à temeris, multo magis præsumuntur contineri in sensu sine.

Admonequid debeat spectari principium, vel finem. Quod principium attenditur, quando finem necessarium pendet à principio, nu. 1.

Furtum ad hoc, vt die at tunc manifestum, attendatur principium commissi furti: & enquire.

Statutum si disponit, quod homicidia teneantur dare centum iudici, an ea debeantur iudici, qui tempore vulnerationis etiam iudex, an verò iudex, qui deinde et at tempore mortis.

Conueniunt si promissio si pendendi iudici emendare damnum possumus, quomodo equi in bello perissent, si equi sunt in bello vulnerati, & damnum deest, an conueniunt si teneantur.

Malicia, si non patet manifeste, qui pendente tempore veniendi non commisit delictum, & post veniendi non fuit condemnatus, ad quem pertinet.

Finis, quando necessarius non pendet à principio, ipse finis attenditur.

Idem quando principium ex se nihil operatur, sed est ratio & causa finis, & non finis.

Iudici si sunt iudici in non reconduntur, si modo tempore à se lata sententia compertum non sit.

per e. locum. Andre. in addit. ad specul. in tit. de empt. & vendit. §. si. fructu. ad fructum. Bald. in Bal. C. de contrahen. empt. q. 1. Roman. in consil. 109. num. 2. idemque offendent. Alibi in 1. tenor. ibidem Felin. soluit. 2. r. r. falli de re iudic. Claudi. de Seyff. in l. pradi. ff. de acquir. p. §. Socin. Senior in consil. 83. num. 3. versu. sed hoc idem lib. 4. et ibi. sum. a. sub iugiter inter presentes, presentia partium prefumitur.

7 Declaratur tertio, ut non procedat, quando verba ipsi scripta in actu sui naturæ significant presentiam, ita in consil. 109. de la. rat. Felin. in d. tenor. soluit. versu. salu. p. non de sentent. & re iudic. ex sentent. Oldrad. in Bal. Andre. & Bald. quia superius declaratur et committitur, quia de illa concessione inuicem loquuntur.

8 Declaratur quarto, ut si locum non habeat, quando aliqua concurrat iuris presumptio, ut puta quando sententia iam transit in iudicatum. Nam tunc presumitur, quod lata fuerit in presentia partium. Ita declarat Felin. in d. tenor. soluit. 2. versu. salu. p. quod, de sentent. & re iudic. & diximus super lib. 2. præsumpt. q. in sui sententiam antiquam prefumit latam parte presentis.

PRÆSUMPT. XIX.

Præsentia, vel absentia, an præsumatur
egregia disputatione declaratum.

S Y M M A R I A.

- 1 *Præsentia an quæ præsumatur, vel absentia loco, in quo domicilium habet.*
 - 2 *Filius non potest esse in iudicio sine patris consensu, nisi pater ipse assensu præsumatur absentia.*
 - 3 *Statutum, quod in contrahendis minorum requiritur consensus duorum propinquorum, nisi eorum presentia probetur, præsumitur absentia.*
 - 4 *Præsentia quæ præsumitur in loco ubi habitat, nisi probetur absentia.*
 - 5 *Argumentum a communitate accidentibus, probabile est.*
 - 6 *Præsentia, vel absentia non præsumitur, sed quæ eam assensu, probare debet.*
- Intellegit, si non constat de domicilio, & habitatione eius de omni presentia, vel absentia disputari. num. 7.

1 Contingit etiam per sepe disputari, an quis præsentis præsumatur, vel absentis loco, in quo habitat, domiciliumque habet. Quæ de re sunt opiniones. Vna enim fuit eorum, qui scriptis præsentiam præsumunt Specul. in tit. de alio. §. versu. sed quod si esse alio. Cum dixit in specie l. vltim. §. necessitate, C. de bonis quæ liber. quia factum est, filium non potest in iudicio esse sine patris consensu, nisi pater ipse assensu, quod patris absentia præsumitur, idem script. Alber. in tract. de stat. in art. 1. part. vlt. quod si a. consil. sed quod si minor. p. ubi ante f. com. ex legatum. C. de contrahen. & committent. sigill. & l. si idea. C. de q. quibus ut endem. Et licet quæque opinionis fuit Alexand. in consil. 109. adum. vlt. lib. 1. qui respondit in statuto, quod in contrahendis minoribus requiritur consensus duorum propinquorum, nisi iussu Alexand. probetur absentia ipsorum propinquorum, præsumitur absentia. idem Alexand. in consil. 92. vlt. lib. 1. Felin. c. quoniam in princ. col. vlt. si te pendens. & Bald. in d. tit. de præsumptio. 3. quæstio. quæ eorum præsumit.

4 Secunda fuit opinio eorum, qui existimant, quod in iudicio quis præsumatur præsentis in loco, ubi habitat, vel habet domicilium, nisi probetur absentia, ut Bald. in l. si pater, numer. 17. ff. de acquir. hered. vbi tuos. Alexand. in l. sum. §. versu. postea ante finem. Arden. in l. sum. §. versu. 1. vide. idem Arden. in consil. 102. in causa & questione, volum. 6. Corne. in consil. 50. num. 2. lib. 2. & in consil. 151. volum. 2. versu. præterea cum. & volum. 1. item. versu. tamen, quod valeat. d. d. 2. quo loci respondit, quando statum requiritur consensus propinquorum in contrahendis minorum, propinquos eius illic in loco habitantes, præsumi presentes, nisi probetur eorum absentia, ita quoque Socin. Sen. in consil. 109. volum. 2. lib. 2. dixit oritur ex loco præsumi præsentem, & 1. traq. de legib. consil. 109. §. 1. num. 3. etiam opinio aliorum recentiorum, & accedat Oldrad. in consil. 279. num. 3. cum dixit, in loco sui domicilii & Menoch. præsumpt.

habitationis quem præsumi mortuum, cum absentia non præsumatur. ff. de her. & Rot. a Roman. in d. tit. 2. in p. 1. vlt. non esset alio. & communem testatur Ren. legat. in l. 3. §. vbi duo, num. 187. ff. de duob. re. u. qui copiose conferunt. Et horum traditio falsior text. l. cum quidam, de legat. 2. ac etiam cum in tota, extra qui maritum. accusa. poss. Aff. criti. ut solutio a communitate i accedibus, quod argumenti genus probabilis est, l. certi consilii. §. quoniam. ff. si cert. pet. a communitate, inquam, contingentibus est, ut qui habet domicilium in domo, frequentius ibi habet, & præsentis est. Et hæc quidem opinio in iuris recepta prohibitor est. Et maxime tunc locum habet, quando iam semel fuit præsentis, ita post alios aliorum in consil. 109. vlt. lib. 1. & Ronchegalin. d. §. vbi duo, num. 186. versu. hac malo.

Tertia fuit opinio, nec t. absentiam, nec presentiam præsumis, sed qui assensu probare debet, ita Bald. in l. vltim. §. necessitate, in fin. C. de bon. quæ liber. Angel. in l. præsumptione, C. quibus non obstat longit. præsumpt. post l. ad. h. arg. quem committat. Corne. in consil. 109. num. 16. & in consil. 15. num. 12. lib. 2. & h. ostendit est Craue. in consil. 109. §. 1. num. 2. versu. sed tamen verum præsumit. Et alio Rot. in Bal. ff. solut. in art. 1. num. 302. & Pute. in d. tit. §. 1. lib. 2. in fin.

Ceterum Tyraquel. in d. §. 1. §. 1. num. 1. dixit, hanc opinionem posse procedere, si non constat de domicilio & habitatione eius, de cuius presentia, vel absentia disputatur.

Declaratur etiam, nisi repugnet præsumptio instrumenti, ut a Pute. in d. tit. §. 1. num. 3.

PRÆSUMPT. XX.

Absentia iusta ac legitima an præsumatur,
vel potius ex malitia.

S Y M M A R I A.

- 1 *Absentia illicita nunquam præsumatur iusta & legitima, impositum ex malitia.*
- 2 *Et in iustis & legitimis causis ostenditur Abs.*
- 3 *De iniquitate, ac dolum committente nemo præsumatur.*
- 4 *Absentia iusta causa non repugnat, quando vis venietur resistere in aliquo loco, & assensu est, & iustam causam allegari, & eo probare debet.*
- 5 *Maritus qui cum uxore committit debet, si assensu, per dolum præsumatur absente.*

1 VITARI etiam sepe contingit, an absentia præsumatur t. legitima, & iusta? Et pro regula colligendum est, absentiam præsumi legitimam, & iustam, non tamen ex malitia, cum nemo præsumatur t. delinquent, dolumque committere, l. in re. ff. pro socio, & l. qui dolum. ff. de dolo, & l. si pater prioris libro, præsumpt. 2. & 3. Ex in specie, quod præsumatur absentia iusta de causis probat. l. si cum seruum, §. vltim. princ. ff. de fideic. libet.

Declaratur t. hæc præsumptio, vel locum non habet, quando quis teneatur resistere aliquo in loco. Nam tunc si absens reperitur, iusta causa non præsumitur absentes, sed malitia, & ob id, qui iustam causam allegat, eam probare debet, ita docuit Innocent. in c. si aduersarius, num. 3. versu. ff. & h. intelligo, de eo qui mittitur in ipsius causam resistendam, qui vitatur exemplo clerici, qui in ecclesia residere debeat, si absens, malitiose absentia præsumitur, ex tunc, de cleric. non resid. & c. si cognoscimus, de appellat.

Ita quoque maritus, qui cum t. uxore esse commorari que debet, si absens, præsumitur absens per dolum, seu malitiam, ut qui in art. 1. vlt. p. ff.

PRÆSUMPT. XXI.

Præsentem præsumi scire, quæ ibi acta
suerunt.

S Y M M A R I A.

- 1 *Præsentia in loco præsumitur scire ea, quæ ibi aguntur.*
 - 2 *Testis si dixit se scire, quæ publicè audiret, præsumitur quia audiret in loco, ubi publicè dicitur.*
 - 3 *Et si dixit se scire, quæ iussu præsentis, optime probat, licet non dicat.*
- 2999

Und der Regel wider nicht präsumtion faire jouen, 2.

Материал из архива [Мир](#)

nam corpus alterum non continet e. Et sic etiam a ex d. probatur per
sumptum non est, nisi in indicat. non. 47.
48 Tales assementes continentem rationi profectus sunt, qui dicunt
se scire, quia vel vident vel conuicti sunt.
Non defertur in amorem non in supplementum non. 49.

S Viņam vēl cerams, ka nepasvīnēs šīs conditum fuisse režimen-
toma jebkurā izdevumā.

Ne praesumat sine auctoritate vel scriptura commissum a vna vel
cunctis. amen. 6.

Nec profanum sit, ne secretum latine contra visionem vel consuetudinem suam.

№ 1. *perpetuum sit, et vicinum vel e omnium in mare latere vel latere non.*

Ne, praefinitum fite, vicinum reliquendum gerere se pro Palatino
Comite legitimando illegitum et 20. annis, 9.

10 *Vicinus; i. a sumitur sine fallacia, & sic continetur cōmuni, quan-
do de iure alii publicæ vox & fama.*

Item quando agitas de his, que continentur et cadunt in fœderatum & sequentium in uno & eodem numero.

1. n. e. p. s. u. m. u. t. s. i. c. v. i. c. i. t. u. m. v. e. l. c. o. m. m. u. n. i. t. u. m. e. s. s. e. d. i. s. t. i. n. g. u. i. t. u. m. v. e. l. p. r. o. p. r. i. e. t. a. t. e. m. 2.

ΕΙΡΗΑΙΩΝΟΝΤΕΣ, ΑΝ ΥΠΕΡΟΝΤΕΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΝ ΤΗΣ
ΜΕΛΕΤΗΣ.

15 Haredem si uice morte diuina si quid vult probare, non sufficit, quod

*pridet upravljenje vinnim, sed prabne etiam debet amantissime m
vinnam. Buntale itein stat documant in potest, ma n ob verj i verb*

16 Testis deponens quod sit pater filii cuiusdam, testis probat, et si vult probare etiam quod sit mater eiusdem filii, debet etiam probare.

sed debet adire, quod dicitur mandatum et per se videtur, quod non debet.

19) Глинистые почвы придают смеси земли и глины Tel con-

20. *Tutor praefunditur sine stipendiis.*

22 In the final column of data is a constant for each data row.

[illegible]

24 Plurimae vel communiter praesentant fere omnes vel etiam cum sit
baptismus vult Testis afferens aliquem esse baptizatum, & inter hos

26 *Alii frequentatius praesumpunt audentia. Aut inter vicinos.*

27. Vicinus vel commensalis praesentium. Item quod vicinus vel commensalis praesidet.

Et si sine praesentibus, quod si fuerit inoffensivum, num. 23.
Et si sine praesentibus, quod si fuerit inoffensivum, num. 20.

Et presumitur non ignorare consuetudinem esse in loco ubi, vel a-
liam, ubi, 36. Et 32.

Et siue profanum, s. lig. oium virtutum calidij; mit. a m. d. m. i. n.

Extenditur et pro ed et hac praesumptio quo ad praesumendum in alio non
esse unum vel communi unum. 24.

Et incedit etiam in consuetudo vel ymag ad alie inuere. num. 36.

37 Yarrow vel cornu helix non praesentat fere facili a vacui vel cornu helix, m. rubra non idē non commiscetur.

33 Tēlīm, gwa tanguam vānīm tēl conivā tīm tēlīm: nīm dicit, fīnter-
torān anīm cō vīm cōmīmetit cōmētār, rēpōndit nōn cō-

39 Vacuum non presumitur scire falsitatem, vel coniunctam coniuncti,

quandē tempore illius, de quo quæritur, iuratus absens, vel agrotabat.
Idem determinatur in iuramento vel coniuramento nono, nom. 476

Et idem dicendum ratione qualitatis personae, ut si numerus deponat de a-
tate maioris, nulli. q. 1.

*Idem quando contrarius condictus constaret hunc vicarium vel con-
imendatorem fuisse salutis vel communitatis. 42.*

Idem quando reflexa deponit super negativa. m. m. 43.
Idem quando ex hoc resultat delectum. m. m. 44.
Idem quando reflexa deponit super negativa. m. m. 45.

43) Victimae queri non potest ob id quod praesumatur siue delictum à
victima vel eamvisio accepit autem.

46 Sententia ferenda ex praesumptione vicini debet temperari, & po-

Hic locus admonet, ut differamus, quando vicini, vel sanguine coniunctus presumatur scire facta vicini, vel sanguine coniuncti.

[illegible][illegible][illegible]

Ita quoque dicimus, non praeferri virinum vel coniunctum
scire sententiam latam contra vicinum, nec coniunctum. De i.

Huc etiam facit, quod constructus vel victus non possit

unitur sine coniunctum vel vicinam carere totam, vel a toto
re, praesertim, quando mater administravit eamquam totam.

Hinc quoque perit, quod respondit Rui- nconf. 66. n. 2. lib. 3.

non praeiudicium, quod communis, vel vicinis laesum esse
videatur. 17

Primus est, cum talis femel fuit diues. Nam & nunc talis est presumitur. Ita in specie affumantur. Item, Andrea, Butron & Inola in c. in fine de Scritura inde habetur in summa de Scritura nu. 3. vers. quare presumitur. Item, And. in c. femel in d. de reg. iur. in 6. Gemin in c. xlv. b. q. 3. aliter in l. i. vers. q. qui pro rei qualitate ff. qui testis. cogent. & apertus A. in c. in fine de presumpt. reg. 2. præsunt. 27. nu. 1. Ita est probabilitas huius sententiæ ratio, quia i mutatio tanquam quoddam accidens non presumitur. Item, in l. i. vers. q. qui pro rei qualitate ff. qui testis. cogent. Et accedit, presumptionem iuris esse, quod quis in dies efficiatur locuplet & diues. I. si defunctus, in fin. C. arbitrio in tutela. Et dicimus in subsequente præsumpt. Ergo multo magis presumendum est, quod femel diues adhuc diues sit.

Nec hic obstat, quod multi I. scribunt, allegantem diuitias, vel pauperem probare debere. Ita Angel. in §. hinc nobis in Authen. de her. & Falcid. & Socin. sen. in conf. 2. 4. nu. 4. 2. lib. 1. & idem ipse sen. in conf. 30. nu. 1. lib. 4.

Nam respondetur, quod ille qui allegat diuitias probare quidem debet: sed dicimus satis superque esse, si probet iam diuitem fuisse: quia inde sequitur probatio ex presumptione, quod etiam hodie fit diues.

Declaratur hæc I. presumptio, ut non procedat, quando agitur de viuis, verum, qui olim habuit patrimonium valoris decem millium, presumatur & hodie illud habere. Non enim presumitur illud adhuc obtinere. Ita consens. Alex. in conf. 4. 7. nu. 1. lib. 1. qui testis. declarat in l. in fine confirmatio. nu. 1. ff. de confirmatio. iur. Extrat. qui testis. Alex. in d. reg. 2. præsunt. 27. nu. 2. vers. q. potest, quia cum agatur de viuitate, quæ I. sui natura recipit augmentum & diminutionem. arg. l. heredes in §. ff. de pet. her. ed. facile illud minui potuit. Et ideo cessat hæc presumptio. Sed verè illa Bart. doctrina hanc non admittit interpretationem: scilicet clara eum verba ostendunt. Distinguit Alex. in d. præsunt. 27. nu. 2. vers. sed in aduer. te, quod aut est qui olim fuit diues, allegat, se habere eandem bona, quæ olim: & nunc procedit regula & presumptio ista. Aut non allegat, se habere eandem bona, quia fortè illa alienauit, sed dicit, se habere pretium, vel alia bona loco illorum: & nunc procedit opinio Bart. & Alex. sique hæc declaratio. Quæ tunc Alexi diuinitus, mea quidem opinione, non satis conuenit verbis Bart. Ego existimo Alex. doctrinam yram quidem esse, ratione supra alleg. Bart. verò credo loqui in terminis præcedentis regulæ, ut scilicet non presumatur de necessitate (scilicet hoc verbo ipse Bart. vult) siquid omnino quod olim fuit pauper, & hodie diues, vel pauper presumatur. Cum hac ipsa presumptio non concludatur necessario esse, sed probabilitatem: & ob id admittit probationem contrariam. Et hanc presumptionem non esse presumptionem necessariam & violentam, aperit docuit Salicet. in l. quod nomen ff. de cond. ind. obli.

Secundus est casus, conuerso I. ad præcedentem, cum quis vixit est diues, an presumatur quod olim diues fuerit? Et dicendum est, non presumi. Ita respondit Aret. in conf. 6. v. si punit. nu. 8. Et ratione vixit est Aretinus, quia qualitas I. diuitiarum est repugnans nature: cum quilibet nudus nascatur: Et præterea, si indies quis presumitur diuilescere, I. dixi nunc supra. sequitur quod olim quis non fuerit diues, ut nunc reperitur.

Tertius est casus, quando I. quis asserit aliquem hodie pauperem, ob id, quod olim pauper fuerit. Hoc in casu multorum est opinio, hunc pauperem hodie non presumi. Ita consensu Bart. in l. 2. de ver. obli. §. vi. m. ff. sol. matr. arg. in conf. 299. ff. Aret. in d. c. p. 4. de ver. obli. & Salicet. in l. non est necesse ff. de prob. & in l. ex persona. C. de. Qui ob id illi, qui hodie non est nisi solusque presumi olim solus fuisse. Et est huius sententiæ ratio, quia presumitur quis in dies uariari, & diues effici. d. I. si defunctus. in fin. C. arbitrio in tutela. Tamen ergo est olim pauper fuerit, non tamen talis hodie presumatur. Non enim I. pauperia: est habitus permanens, sed variabilis: ob id ex I. præterito non presumatur ad præsens, ut diximus supra lib. 1. c. 2. 4. nu. 17. Et accedit quod ex statu præterito non presumitur præsens, cum status facile varietur. Ita Bart. in l. sp. ad rem, §. qui absolutus ff. de excus. iur.

Ceterum ab hac opinione vixit fuisse dissentire Com. in l. 2. ff. de excep. vbi Socin. nu. 6. Salicet. in l. quod nomen ff. de cond. ind. obli. & Alexander in l. ex diuerso, §. vltimo, in fine ff. sol. matr. cum tunc dicitur, exceptionem illam, quæ marito concessa est à lege, ne vltimum facere potest ab vxore conueniatur, esse exceptionem dubiam, cum dubium sit, an maritus sit peruenturus ad pinguiorem fortunam, quæ quod diues efficiatur.

Huius postrema opinio rationes duas commemorat Al-

Menci. Præsunt.

ciatus, quem mox referam, & nos superiore presumptione illas explicauimus. Has opiniones conciliat Alciatus in d. c. et de de presumpt. reg. 3. præsunt. 27. nu. 4. vers. postquam prædita. Et summa distinctionis, quam is facit, hæc est. Aut dicimus, quod olim pauper presumitur hodie diues, ut operetur aliquem effectum, sed non ut transferat onus probandi in aduersarium. Ita nunc inquit Alciatus recte loquitur Bart. Aut dicimus, quod olim pauper non presumitur nunc diues, ut presumatur illa reijciat probandi onus in aduersarium. Et dicimus non transferre, sique non operatur hunc effectum.

Hoc in casu (ait Alciatus) procedit opinio Comensis, & sequacium. Porro, mea quidem opinio, non adaptatur hæc distinctioni verbis Bart. nec Comensis. Ego existimo Bart. & sequaces recte sentire: Comensem verò & ceteros male. Cumque absolute sentierint, non esse presumendum aliquem in dies diuilescere. Id quod falsum esse superiore presumptione iam demonstramus.

Quartus & vltimus est casus, quando non allegatur aliquod tempus, quo quis fuit vel diues, vel pauper, sed quis simpliciter asserit, se diuitem, vel pauperem. Hoc in casu lex nihil presumit, sed alleganti diuitias, vel pauperem in cumbit onus probandi. Ita glo. in l. si verò, §. qui pro rei qualitate ff. qui testis. cogent. & hoc est procedi illa doctrina Angel. in §. hinc nobis in Authen. de her. & Falcid. Socin. sen. in conf. 4. 4. nu. 4. 2. lib. 1. qui testis. supra primo in casu. Idem post alios ferit Alciatus in l. in fine de presumptio. reg. 2. præsunt. 27. ad finem. Ita accedit Decius in conf. 122. nu. 3. Affili. de conf. 377. nu. 4. & 5. vbi Tyrac. de retradu. conf. 6. 32. glo. 1. nu. 4. Roland. in conf. 20. nu. 19. lib. 2. & copos. Didac. lib. 2. variat. resolut. c. 6. nu. 2. Ita etiam intelligi Rotam in d. c. et de de presumptio. reg. 2. præsunt. 27. nu. 4. 2. lib. 1. parte in nouis. editu.

Hinc dicimus, quidam I. excusant se tanquam pauperem probate debet paupertatem. l. extra. §. de sententia ff. de iur. & hoc. & §. i. rem propter. in fin. de excusatio. Ita etiam qui reijcit aliquid tanquam pauperem probare debet illam esse talem. l. si redieris. §. vlt. ff. de privileg. cred. Ita quodque I. patronus qui tanquam pauper perit alimenta sibi præstari à liberis, debet suam illam paupertatem probare. l. vlt. ff. de liberis agnoscent.

Ita contra, qui tenetur I. eligere diuitem, probare debet electum illum esse diuitem. l. 1. §. si magis tamen ff. de magistratib. concum. & l. non est necesse. ff. de probat. vbi Fulg. Ita etiam qui allegat collegium suum tempore suscepti officij fuisse diuitem, probare id debet. l. ex persona. C. de probat. Et multa alijs similibus comprehendunt Didac. in d. c. 6. nu. 2.

P R A E S V M P T I O XXVI.

Diuitias & bona plura extare vel non extare quando presumatur: & quando presumptio fit pro inuentario.

S Y M M A R I A.

- 1 Possidere & habere an & quando qui plus presumatur quod asseritur. Quod quando qui asserit plura adesse bona, quam aduersarius dixit, ipsi asserenti obli. aut contraria aliqua prædantur nu. 2. Et quid si asserenti plura adesse bona repugnant sola iuris presumptio, numero 3.
- 2 Et quid quando asserenti plura adesse bona nulla vel probatio vel presumptio repugnat nu. 4.
- 3 Hæc est allegatio suspectæ testamenti, an probare debet.

POSTEA QUAM de diuitijs I. & bonis agere coepimus, appingam hic presumptionem illam, quæ solemus differre, an presumatur quis habere plura in bonis quam asseritur: hæc disputatio nostris pertractari variè & satis perplexè consecutus. Ego aliquot casus I. talis distinguere.

Primus est casus, quando I. quis asserit plura adesse bona, quam aduersarius dixit, & ipsi asserenti plura adesse obstat contraria aliqua per obitio, exemplum huius est. Legatarius peruenit legatæ: hæres excipit, rescindenda esse legata dispositione legis falcidie ob id, quod testator legauit vltra dodrantem: legatarij verò replicant, non esse deducendum falcem falcidiam, quia non constat testatorem excessisse modum in legando. Hic primum necesse habet hæres probare suam intentionem, nempe testatorem excessisse modum in legando. Hoc probare si potest probando scilicet testatorem habuisse in bonis suis solum illud, & illud, & alius plura

Rrrr

Hoc

dum hanc effectus presumptionem affirmant Archidia. in. *manuscripta*. 2. q. 1. Bart. in *Lex diversis*. §. vii. ff. solut. matr. Luc. de Pen. in l. 3. col. 2. vers. *secunda* presumptione. C. de apud public. lib. 12. Salic. in l. ex persona. C. de proba. Socin. sen. in conf. 2. 2. n. m. 1. lib. 1. Alciat. in ar. ad. de praesum. reg. 2. pref. 27. n. 4. Ripa in l. si quis ab alio. n. 4. §. de re iud.

Quum quidem presumptionem scribitur Inductum fuisse à l. si defunctus. in fin. C. arbitrium tutelae. Verum Alex. in l. ex diversis. §. si inducitur in fin. ff. solut. matr. inquit, probari quidem ibi, tutorem non presumi factum diutem ex bonis pupilli si è administratis. Non tamen inde sequitur (ait Alex.) quod dicitur ipse tutor praesumatur. Mea tamen opinio est. ille optime probat in illa verbis. [Non enim pauperibus industria vel augmentum patrimonii, quod laboribus & multis casibus quaeritur, &c.] Presuppone ergo text. ille, industria & laboribus augeri patrimonium: sicque diutem aliquem fieri. Hanc quoque esse iuris presumptionem ostendit Vlp. in l. 2. §. si defunctus. ff. de mun. & bno. Verum Salicani quod nomen ad iura. ff. de cond. indeb. & Alex. in l. ex diversis. §. si inducitur in fin. ff. solut. matr. ex illis iuris presumptionem ostendit Vlp. in l. 2. §. si defunctus. ff. de mun. & bno. Iohann. dixit, si semel excusatus à munere ob inopiam, non posse deinde ab alio munere se excusare ob pauperem illum, sed cognoscit debere, cum dicit, vel inopiam. Ego addo Vlpianum loqui conditionaliter, cum ait, [Nam si.] Illa dictio, si, t conditionem quandam, seu rem dubiam facit. Non ergo praesuppone Vlpian. praesumi aliquem augere patrimonium, licque diutem indies effici.

Hic constat minus rectè sensisse illos, qui opinati sunt, verum non esse, quod praesumatur quis indies ditari. Quia inopiam suam non committit, in l. 2. §. de except. Salic. in l. quod nomen. in fin. ff. de cond. indeb. Erant. Arrian. & Alex. in l. ex diversis. §. si inducitur in fin. ff. solut. matr. & Silvanum in conf. 76. col. 4. prope medium. Et ij quidem ea ratione prima adducti sunt, quod à accidentia extrinseca non praesumitur. l. si verò. §. qui pro re qualitate. ff. qui testib. c. 9. Atqui à diuitiis sunt accidentia: cum naturaliter quilibet nascatur nudus, & pauper. §. si in §. de iur. & c. 7. de tradit. Luc. de Pennam l. 2. col. 4. Capuano de quibus 4. per l. 12.

Huc t considerationi facilè respondetur accidentia non praesumi quando nulla subest causa, quae praesumi debeant. d. §. qui pro re qualitate. ut scitis quando causa subest: sicuti nostrum in casu, in quo adest industria & labor, quibus diuitiae comparari solent.

Secunda est consideratio, quod vii sunt praecitati interpretes: quia à diuitiis acquiritur & amittuntur fortunae imperia. l. si quod. §. 1. de acq. rerum dom. & l. placet. ff. de inoff. test. Ergo ob incertitudinem nulla esse potest iuris praesumptio.

Verum responderi t sic potest, diuitias aliquando sola fortunae cursu acquiri: sicuti illae sunt, quae nobis aliquando ne cogitationibus quidem obveniunt: Et de his loquuntur praecitati iuristi. Hocce in casu procedit praedicta consideratio. alique verò diuitiis sunt, quae etsi fortunam quodammodo concomitantem habent: tamen non ex ipsa sola fortuna, sed ab ipso labore & industria proveniunt: Et de his nos loquimur.

Extenditur haec t praesumptio, vel locum etiam habet in eo, qui negotia alterius administrat: & ex ea administratione potuisset multa consequi. Nam adhuc praesumitur ille effectus diuites sui laboribus & industria, non autem ea bonis eius, cuius negotia tractavit: sicuti de tutore administrante bonis pupilli censuit text. d. l. si defunctus. C. arbitrium tutelae. Ita & inofficiali ac administratione rerum filii, vel Reip. docuit Bart. in l. de personis facultat. C. de iure filii. lib. 10. & item sicuti sunt diuites in conf. dom. n. 1. & in conf. 17. in fin. Cora. lib. 3. in fin. dom. n. 5. n. 6. & sicuti super lib. 3. pref. 1. ubi ego, quando per aliam, & officia praesumatur ex sui labore & industria acquisisse. & ibi. declaravi.

Declaratur primò, ut t non procedat haec praesumptio, quando nulla adest industria, nullusque labor. Nam tunc non praesumitur pauper elici diuitias. Ita Dec. & Casp. praeterea in l. ex. & ibi scripsit Rem. in conf. 27. & in conf. 2. 2. col. ult. Dec. in conf. 17. in fin. & Silvanum in conf. 2. 2. n. 6. vers. *tertio*. d. §. si quis. Sicut offerri exemplum in Preglaris, qui in congrederis opibus suam non collocant opera, & diligenter: quod vinum ita fit. Cum t autem in praetis & ceteris ecclesiis ad amissionem laboribus aliquam indus, aliusque labor, praesumitur, eos comparasse sibi illas diuitias sua industria, non autem ex bonis ecclesiae.

Declaratur secundò, ut t non procedat, quando aliqua extat contraria coniectura, quae demonstrat effectum non fuisse à industria & labore diutem. Ita Pars. in conf. 9. n. 1. 4. lib. 3.

Quando in fundo proprio aliquid faciens praesumatur fecisse vicini damnum.

SUMMARI.

1. Reum t noxae homini inest.
2. Delictorum noxae praesumitur aduersum proximum cum corpore laedendo.
3. Faciens aliquid in proprio fundo, ob sui vitium aut id praesumitur facere, non autem vi proximum laedere.
4. Patrem sedentem in agro, qui aqua tenet vicini vicini sui praedantur, non praesumitur fecisse ad detrimentum vicini, sed solum praesumitur vitiatum.
5. Idem de faciente fossam in agro, qui aqua à fundo vicini auerit. n. 1.
6. Item si vitium nemine confitetur ad amicum inferre.
7. Spensu nempe praesumitur dolus recepti dolo praemissionem aliam moliri non debet aut aliquo. cum quo tunc est vim est.
8. Pater non praesumitur dolo facere, si filium, quem in potestate habet, non exhibet.
9. Iura extinctio non habet in iuramentum actionem.
10. Damnum sua qualitas potest alium ledere, etiam si lumina vicini absqueventur.
11. Agere exterrum in suo ad ascendit aquam ne in agro summo sit, non praesumitur id fraudulenter facere, etiam si vicino damnum nocet.
12. Clausura quilibet facere potest, non praesumitur id fraudulenter facere, si vitium domini nocet, nisi consuetudo patri sit, quod praeterea depositi debeat.
13. Damnum fructus superius potest aquam, quae in fundo suo fuit, auertere, ne in fundo inferiori inferius extorcat, licet ipse vicino nocet.
14. Morum efficit communis, licet in eo adificare ad sui vitium tamen praesumitur, licet vicini vicino damnum inferat.
15. Molendinum a iussu damni impetere superius fluminis in ripa sua, licet nocet molendino inferius, praesumitur tamen id fecisse, ut princip aliter sit praesumit.
16. Conductus salis pro suo habito potest vendere saltem etiam in detrimentum formis conductori.
17. Clausura quilibet vi potest ad proprium commodum.
18. Secus si in contrarium non extat coniectura fraudis, n. 1.
19. Faciens aliquid in fundo, suo vi amico proest, licet alteri nocet, non praesumitur dolo fecisse.
20. Intellectum. verum, §. si adificia. ff. de leg. praesum.
21. Adificia in proprio fundo non praesumitur dolo id facere, etiam si non inquit in aut non adificauerit.
22. Item si coniectura est, quod animo nocendi faceret. n. 2.
23. Faciens aliquid in fundo proprio praesumitur dolo id facere, & vi alteri nocet, quando de usui nihil potest, & alter nocet.
24. Idem quando de torum iure per captum est vitiatum, & alter magnum detrimentum n. 2.
25. Patrum & nobis aqua parantur.
26. Inimici praesumunt facere etiam quae potest, vi inimico nocet, & idem si in fundo suo aliquid facit, quod in immo nocet, dolo id fecisse praesumitur.
27. Vt si quis dominum odio praesquebat praesumitur cum animo ad eum in damnum alium extorere.
28. Faciens aliquid in fundo proprio ad vicini amolationem, animo nocendi praesumitur fecisse.

VENADMODUM à naturali t ipsi bonitate, quae homini à natura inest: & ab ea causa, quod animae saltem diligit & sperat, factum est (vt diximus supra) t neminem praesumit delinquere aduersus proximum, eius corpus laedendo, ita etiam fit vitis, qui aliquid suo t in fundo agit, praesumitur agere, ob sui vitiatum, non autem t vicinum proximum quod suum laedit, eique nocet. I. fluminis. §. vit. ff. de damno infecto. ubi ex Trebatij sententia ait Vlpian. quod si qua t fodiat puteum in adib. suis, ex quo venae putei vicini praedantur, effodienti ille non praesumitur fecisse ad detrimentum ipsius vicini, sed solum pro sui vitiatum. Et idem Vlpian. in l. Proculum. ex ista. subiungit extensio. Procul, si t in agro suo quos fossam faciat, & per vicinum vicinum quam è fundo vicini auerit, non praesumitur id fecisse vi illum damno afficeret, sed pro sui vitiatum. Et hoc t pertinet iuris reg. l. nullus vi detur. de reg. iur. Nullus videtur (inquit Iurisc.) dolo facere, qui iure iure vitur. Et in l. si domus. ff. §. si quis in dolo. ff. de cond.

- addo, quod scriptum telligit Lucas de Penna in l. 3. col. 4. vers. *non agnoscunt a praesentibus*. C. de apostol. publ. lib. m. cum dixit, e temporis diuturnitatem praesumit obliuionem, ex c. longinquitate, l. 2. q. 2. qui in praesentia. §. 1. ff. de iura. iur. & §. illud. in autem. de trinitate & semine. & cursu decennii praesumit obliuionem latissime comprobauit Tiraz. de praesumptio. in gl. 4. vers. *sed multo plures*. Hic etiam censui addendum, quod docuit Bar. in l. filio in prin. ff. de ad. leg. a. cum dixit, i hominem praesumit modic scire, quod antea sciebat.
- 3 Et respondit Aret. in consil. 47. m. 3. quod in notario magis praesumitur obliuio quam quod falsum scripserit.
- 4 Et huc facit quod tradidit Nellus in m. 2. de testib. m. 226. cum dixit, iustam esse testis excusationem, qui dixit, se aliqua de re non recordari ob id, quod passus esset infirmitatem, qua sentit memoriam sibi fuisse debilitatam.
- 5 Ita pariter tradit Albe. de Maletis in trakt. de testib. par. 1. cap. 1. nu. 1. credi testis dicenti, quod ob lapsum temporis memoria non teneat aliqua verba formalia, quae ab aliquo iam audiuit.

P R A E S V M P T. XXXIII.

Praesumptionem non praesumi paucis explicatur.

S V M M A R I A.

- 1 Praescriptio non praesumitur.
- Et in dubio pronuntiauitur contra allegentem praescriptionem m. 2. Allegentis praescriptionem praesumit eam debet.
- 2 Praescriptio praesupponit dominii negligentiam.
- 3 Praescriptio dicitur impio praesumitur.
- 4 Et dicitur quid audiatur tanquam abforbentis in alterum, m. 5.
- 5 Odiu sunt restringenda.
- 6 Praescriptio dicitur esse quid facti seu a factis descendens.
- 7 Facti quae sunt non praesumuntur.
- 8 Praescriptio sicut non praesumitur, sic nec praesumuntur qualitates, quae ad ipsam causam non requiruntur.
- 9 Et apud nostros receptum, praescriptionem non praesumi.
- Ita omnino primus censuit Abb. in consil. 82. Condemn. m. 6. lib. 1. quem in specie secuti sunt Fr. 1. Bal. in etia praescriptio inter te partem. l. 1. et in consil. 201. m. 29.
- Hinc respondit Bald. in consil. 430. super prima, lib. 4. in dubio esse pronuntiandum contra eum, qui allegat praescriptionem: cum in probare illam debeat. Et Baldus seruauit et Crassetia praecurati in l. 1. et huius sententiae ea est ratio, quia praescriptio praesupponit dominii negligentiam, quem cum sit delictum quoddam non praesumitur, l. meritis, ff. de iur. iur. & diximus in p. accedenti libro, in praesumptio. 2. Praeterea accedit quod praescriptio dicitur impium praesidium, §. volamus, in a. u. de §. 1. qui ingred. ad appell. & scripsi lib. 1. de arbit. iudicium, q. 9. m. 7.
- 10 Hinc t dicitur praescriptio quid odiosum tanquam abforbentis ius alterius, cap. potest. 10. quodam, §. & respondit Abbas in consil. 7. col. 1. lib. 2. odia t eum conuenit restringere, cap. odia, de reg. iur. in 6. Accedit etiam huic traditioni ratio, quod praescriptio est quid facti seu a factis descendens, nempe a cursu temporis possessione Ea t autem quae facti sunt non praesumuntur, l. in bello, §. facti, ff. de capt. & possim. reues. & diximus super in praesumptio. 1. a.
- 11 Et sicut non praesumitur praesumptio, sic nec etiam qualitates, quae ad eam causam requiruntur, nempe titulus & bona fides. Ita Bal. & Paris. praecurati in l. 1. Imo loco habet praesumptio hac in cursu temporis memorialis. Nam adhuc praescriptio non praesumitur. Ita respondet uir Paris. in consil. 27. m. 10. & in consil. 104. m. 12. lib. 1. & in nota in consil. 70. m. 18.

P R A E S V M P T. XXXIV.

Consensus, auctoritas, licentia, & consilium, quando de substantia actus, qui geri debet, praesumuntur.

- 1 Consensus, auctoritas, vel consilium alicuius in & quando de substantia actus praesumuntur, m. 12.
- 2 Filios auctoritas sine patris consensu in iudicio esse non potest.
- 3 Nec potest donare a iura mortui, nisi consensus patris, m. 3.
- 4 Praetor non potest donare vel alienare bona ecclesiae sine consensu capituli.
- 5 Capituli consensus requiritur in praesentationibus, quae in ecclesia talia sunt.
- 6 Pupillus vel minor potest sine auctoritate tutoris vel curatoris se alienari obligare.
- 7 Praetor in ecclesia nequeque adhibere debet clericorum & capituli consilium.
- 8 Papa ardua ecclesiae negotia cum consilio Cardinalium expedire solet.
- 9 Non tamen compellitur eorum consilium sequi, m. 21.
- 10 Iudices ordinarii in plerisque locis Italiae ferre debent sententias interitus iuris & hominum sapientia iurisperiti consilio.
- 11 Religiosi non possunt esse testis in excommunicatione, nisi habeant suum praetoriam licentiam, m. 21.
- 12 Abbas electus in episcopatu non potest monasterium suum deferere sine licentia Pontificis vel legationis de latere, m. 22.
- 13 Alium qui cum alterius consensu consilio debet, non valet, nisi consilio suo ille adhibeatur.
- 14 Filius cum non potest donare sine patris consensu, si donat non adhibito dicto consensu, antiquam patris consensum, potest donationem reuocare.
- 15 Mulier quae ex dispositione statuti in m. potest contrahere sine consensu mariti, potest reuocare eum ad iurisperiti contrahit, antiquam matris consensum.
- 16 Et si interius ipsa moritur, non potest maritus illi contrahit consensum re, m. 16.
- 17 Auctoritas alicuius quomodo praesumatur, esse de substantia actus.
- 18 Auctoritas rerum ecclesiae talia sine auctoritate praetoris non tenet.
- 19 Licentia alicuius esse de substantia actus, quando ipse actus debet fieri cum licentia.
- 20 Aliquando tamen non est de substantia actus, m. 22.
- 21 Consilium non praesumitur de substantia actus, qui natus, aliquid facere debet cum alterius consilio, debet consilium requirere, non tamen habere necesse illud sequi.
- 22 Et enim libet utrumque, explorat, & ut si consilium expedit, m. 22.
- 23 Ecclesia quae consilio alterius fieri debet, valet requirere consilio, etiam illud non sequitur e gentes.
- 24 Index qui sua sponte a consilio a iurisperito habere voluit, non tenetur illud sequi. Secus si ex statuti dispositione non debet ferre sententiam cum consilio iurisperiti, m. 18.
- 25 Testator si natus a filia sua, per matrem cum consilio Capituli actus quid filia requirere consilium, sed non illud sequi.
- 26 Et an dicta conditio ad dicta materiam valeat, m. 30.

COMPERTVM omnib. ecclesiae, t permittunt esse, qui non nisi alterius adhibito vel consensu, vel auctoritate, vel consilio actum alium concipere possunt. Ita sane filiusfam. sine patris consensu non potest esse in iudicio, l. vir. §. necessitate, c. de bonis qua liberu. Id quod & in iudiciis possessoris locum habet: potest multos scripsi, m. 1. m. 2. de re. iur. ad p. §. 1. m. 2. q. 2. Ita quoque filius donare non potest causa mortis, nisi consensu patris, l. 1. m. 1. §. 1. de dona. causa mortu. & scribo t. omne, in l. 2. §. de l. i. t. etiam consensus capituli requiritur, cum Praetor donat, vel alio titulo alienat bona ecclesiae, l. 1. de bi. qua sunt a p. ad hunc consensu capi. & ibidem in c. 2. a. n. 1. t. sanctum est, capituli consensum requiri in praesentationibus. quae in ecclesia collegiata fiunt. Ita pariter actus multi consensu non possunt sine alterius auctoritate: quae modum pupilli & minor non possunt sine auctoritate tutoris vel curatoris se obligare alteri, ut in integro iura iun. c. & in l. de auctoritate tutoris.

Ita quoque in multis negotiis peragendis alterius consilium requiritur: sicut in ecclesiae t negotiis Praetor adhibere debet clericorum & capituli consilium, l. 1. m. 1. & si de bi. qua sunt a p. ad hunc consensu capi. Imo & summus ipse Pontifex petra care solet ardua ecclesiae negotia cum Cardinalium consilio, l. 1. ad a. §. 1. de iud. & scribo t. Dist. in trah. de consil. Sic pariter t ex multis Italiae statutis sanctum est, ordinarios iudices ferre debet.

sententia certis in causis ehm spicentis Jurisprerenti consilio. Ita sane extant statuta hie Patmij Papie, Mediolani, Brixie, Verone & alibi. Sunt etiam actus per multi, qui de alterius licentia consensu debent: sicuti religiosi testamentum exequutores non hibi habita-
 10 t suu p'zatis licentia exequutorum testatorum non dispositiones. Clem. de testam. Ita quoq; Abbas electus in episcopum nō potest mōtelli mōtelli suū deferre licentia Pontificis vel legati de late-
 11 re, si abbatem, de elect. c. 6.

12 Dubitari modō contingit an tē quando consensus auctoritas licentia & consilium, vel de substantia, vel de iolēmitate actus esse prælumatur? Bal. in l. ult. §. successitate. m. d. c. de bono qua biter, scriptum reliquit consensum, auctoritatem & licentiam tem-
 13 per prælum esse de substantia consilium vero non ita, affirmat auctoritate Atch dia. m. Episcopatum, dist. 18. & Bar. m. l. si autem, ff. de aqua pluvia ar. en. l. de i. scriptis infens. h. m. l. u. s. c. qui admittit. De singulis ex ordine differemus. Cōsensum prælumi de substantia, dubium non habere ex illius: Quandoquidem actus, qui cū
 14 alterius consensu confici debet, non valet nisi consensus ille adhibeatur. Ita si sine videmus silium, qui vt diximus sup'ra donare non potest sine patris consensu, si donat non sub iūto prius cō-
 15 sensu, antequā pater sentiat, ipsum donationem reuocare posse. Ex quo constat donationem illam esse inualidū. Ita scribunt Bar. m. l. i. u. s. c. §. si in ff. de dona. causa mortu. & ibidem Imol. Castr. in cons. §. Quotum ad pr. in unum quatuor. m. d. ubi dicit. 2. Angel. l. re. in l. §. c. l. a. in l. §. quid non est p'prium facere testam. Sec. l. u. in cons. §. u. m. l. 2. l. 2. Tiraq. in r. d. de legib. consub. in l. §. a. u. m. s. c. qui simile t. d. l. 2. nēp' m. l. u. c. de dispositione statuti non potest contrahere sine consensu mariti, posse reuocare contractum ante adhibitum a marito consensum. Et ibidem subiūgit
 16 ex sententia Salicet in l. r. d. l. c. ad m. d. idem esse in contractu celebrato a filio sine patris consensu. Huc facit, quod post cōsensem, c. l. r. d. §. si scriptis idem Tiraq. in d. §. a. u. m. s. c. quod similitur quæ vt diximus sine consensu mariti contrahere non potest, contrahit non adhibito mariti cōsensu, & interim moriatur, non poterit inuitus esse mortui cōsentire illi contrahenti: ex quo vult consensum cum altero iungi non potest. Ex quo intelligimus, consensum hūc esse de substantia actus, qui aliqui eo nō
 17 o. l. u. s. c. non sustinet: Et huius sententia e videtur esse ratio, quod hie ipse consensus adhibetur ad indagandam personam iustus contrahentis, sicuti scribunt Bal. m. l. c. l. u. m. p. m. c. qui admittit. d. i. p. l. c. l. u. s. c. §. si in r. d. de legib. consub. in l. §. a. u. m. s. c. n. u. m. s. c. §. 2. & 3.

Idem quoque de t auctoritate cum Baldo dicendum est, vt & illi prælumatur de substantia actus. Nam si auctoritas, quā in pupilli, vel minoris contractu adhibere debet tutores & curatores non adhibetur actus non sustinetur, l. obligari. in p. m. c. §. de a. u. s. l. u. s. c. si pariter i alienatio rerum ecclesie facta sine auctoritate Episcopi ipso iure non tenet: vt scribunt Atch dia. in cap. null. em. l. §. 2. Bal. in l. vltim. §. nec potest, numer. 27. c. de bono qua li-
 18 bera.

De licentia item dicendum t est cum Baldo, quod scilicet sit de substantia. Nam lege t sancitum est, Abbatem, qui ad episcopatum transire non potest sine licentia Papæ, vel legati de latere, vt diximus supra, non consequi episcopatum, d. §. si ad abbatem, ubi omnes, de elect. in l. u. s. c. exequutores religiosi quævis non possunt testamenta sine licentia sui Prælati, d. Clem. de test. Aliquando tamen licentia non est de substantia, vt in casu c. licet, de regula. vbi fuisse requirere licentiam, & tūc non obsecatur.

De consilio nunc t dicendum est, quod quidem de substantia actus non prælumitur, vt scripserunt Balus & Aribuies. pr. ita in l. u. s. c. Nam qui cum alterius consilio facere aliquid debet, necesse quidem habet consilium requirere: Non tamen habet necesse illud iugari. Est sane liberum vnicuique explorare, an sibi consilium expedit, l. i. in ff. §. m. d. Hinc it, quod Pōtiffus, qui tūc Cardinalium consilio arces ecclesie negotia pertractare debet: non tamen compellitur eorum consilium sequi, quoniam, m. l. u. s. c. p. d. alios scribit Beron in rubrica. De consilio. m. u. m. s. c. §. 2.

Sic pariter electio, quæ t consilio alterius fieri debet, valet requisito expectatq; consilio, et si illud non sequatur eligentes, c. l. u. s. c. in veteri a. §. vbi dicit de elect. & ibidem Abb. c. §. si aliqui, & apertum probat textus in c. d. u. s. c. de arbit. vbi gl. & Doct.

Non est dissimile quod respondit t Castr. in l. c. in cons. §. Pro. l. c. l. u. s. c. §. de a. u. s. l. u. s. c. §. 2. Com respondit, iudicem, qui non iuratur lege municipali consilium sui ipsi sponte habere voluit

Jurisprerito, non tenet, sequi consilium illud. Et Castr. respo-
 19 nsionem fecit ut inter ceteras Pax Scala hinc eruditus Iurisprerito in r. d. de consilio sapientis, l. u. s. c. cap. 27. colum. 1. quæ et alia plura, quæ
 20 bus pertinet, commemorat. Et t eodem in capite declarat tradi-
 21 tionem hanc non procedere, quod statuti dispositione necesse
 22 est iudici ferre sententiam cum consilio sapientis. Huc etiam per-
 23 tinet, quod quidam testator mandat filiz suæ, vt nubat cum cō-
 24 silio Caij, tenetur quidem filia requirere consilium, non tamen
 25 necesse habet illud sequi. Ita p. l. infensum in l. u. s. c. p. m. d. de
 26 lega. 1. & alios plures respondit Crauer. in cons. l. c. l. u. s. c. vbi
 27 superest. Hæc tamen t traditio multum dubitationis habet quod
 28 id, an illa conditio adiecta matrimonii valeat: & forte verior
 29 est contraria opinio, quam defendunt multi, quos secutus est Ema-
 30 nuel Cassanetep. leg. c. i. u. s. c. §. si abbatem, saltem in ff. de testi. c. de i. p. m. s. c.

PRAESVMP. XXXV.

Animum talem prælumi qualem vel verba, vel facta ipsa declarant.

SUMMARI.

- 1 Cor haminis & animus soli Deo innoscitur.
- 2 Animus talis prælumitur, qualem verba vel facta ipsa declarant.
- 3 Notoria sunt, vt de iur. iurisprerito non vult aliam dici.
- 4 Pictura nō est descriptio, non sensus: & vntus ex fignificandū est dicitur, si quod non nōtū agit auct.
- 5 Verba sunt signa eorum, quæ sunt in animo p'prium nota, & nōtū m. s. c.
- 6 Memu nōtū nullum est factum testimonium, qualem qualitas in fignificandū verbum.
- 7 Oratio dicitur esse mentis interpret.
- 8 Mens est radix verborum, & substantia prima.
- 9 Cor est in p'prietate sua, & cedit lingua cordi.
- 10 Verba sunt signa mentis consensum tamquam p'prium propriū originis & dignum.
- 11 Et sunt mentis evidentissimum testimonium, nam. s. c.
- 12 Quælibet manifestum queri facit.
- 13 Mens est radix verborum, & substantia prima.
- 14 Homo non prælumitur v. de iur. iurisprerito non vult aliam dici.
- 15 Animus declarat an quis sit v. de iur. iurisprerito non vult aliam dici.
- 16 Et ex loquela iudicatur, m. s. c.
- 17 Homo volens autem testis in verba, sicut facies in speculum.
- 18 Verba p'prium sunt, non autem verba, de iur. iurisprerito non vult aliam dici.
- 19 Matrimonium in infirmitate aliquando prælumitur alicuius illud, quod verbum expresse fuit contractum.
- 20 Animus quoque solus illud declarat.
- 21 Quod plurius quoniam verba declarat, m. s. c.
- 22 Extensio a declarant quæ manifestum extant.
- 23 Ex facto subsistit declaratur procedens animus.
- 24 Im s. c. prælumitur per interpositam personam qui deinde rep'it
 tur potest, & fignificandū p'prium.
- 25 Matrimonium si consensu sit in nomine dicitur expresse extant, & consensu
 potest fuisse nōtū factum quinquaginta. Declaratur ex bo
 prium consensum non fuisse v. m. s. c. sed solum factum p'prium nōtū
 m. s. c.
- 26 Donatio facta a patre filio contra verba fignificandū ex alio subsistit: quia
 ex subsistit de latere quæ bona consensum comprahensio tū donatione
 & contractu, m. s. c.
- 27 Et ex subsistit declaratur qualis facies animus in contracta
 ante extant, m. s. c.
- 28 Contractum fuisse dolo initum declarat ex subsistit extant.
- 29 Dispositionem nati dicitur ex subsistit extant, declaratur ex bo
 prium consensum non fuisse v. m. s. c. sed solum factum p'prium nōtū
 m. s. c.
- 30 De iur. iurisprerito si in immunitate ecclesie si animo p'prium
 dicitur, & ad illam fignificandū extant.
- 31 Verba dubia p'prium, qui aliquid censet, ab eundem subsistit facies,
 vel obscurantia declarat.

Superior libro t in p'prietate, c. ad montem, hominis cor &
 1 animi soli Deo cognitū esse, & p'prietate a nobis vere & p'prietate
 2 cogitū esse nō potest, nisi prælumitur, qui sit fuerit vel a
 3 nobis animus. Alio quidem de duobus modis declaratur animus
 4 illic, nempe, verbis, vel factis, sed t tertiū modus prælumitur
 5, non

- Andem sed impolitam huius prohibitionis. Huc etiam facit, quod dicimus testimonium fecerunt ob eorum inconstanciam non admitti in causis capitalibus. Ita 1000. And. in add. ad spec. in tit. de test. §. 1. d. 1. ad m. conf. 1. 4. Alex. in conf. 1. 1. in fine. lib. 2. & in conf. 2. 4. num. 7. lib. 2. Decius in l. 2. num. 3. 4. ff. de regul. iur. Marfil. in conf. 1. 2. num. 7. 4. & in conf. 1. 3. num. 3. 4. & alibi seq.
- 47 Hanc tamen traditionem i textu Alex. in d. ex. ff. de præs. regul. præs. 47. in fine, non habere locum, quando veritas aliter haberi non potest, hocque dixit Alciat. sub iuribus auctoritate Joan. Andreæ & Alexandri præstatum in locis, quibus ad eundem Alex. in conf. 6. 4. lib. 2. & in conf. 1. 2. lib. 2. Iason in l. 1. cum sit populus, in prima lectura, num. 1. C. de summa Trinit. & fide Castel. Decius in d. l. 1. num. 3. 1. ff. de regul. iur. & in conf. 369. num. 7. Marfil. in conf. 1. 1. num. 7. in conf. 1. 1. num. 9. & in conf. 1. 17. num. 9. & Roland. Valle in conf. 7. num. 1. 4. lib. 1. qui quidem interpretes intelligunt, quando alij testes masculi adhiberi non potuerunt. Quia de re non est quod hic plura scribam, ne propolita disputacionis terminos egrediar.
- 48 Declaratur tertiò hæc præsumptio, vel locum non habere, t quando aliquis contrarius actus duos illam iam expectam voluntatem gestus est. Nam contrarius ipso facto præsumitur recessum ab illa prima voluntate: atque ita præsumitur voluntatis mutatio. Ita docet aut Decius in l. pacta non sumus, in l. 1. C. de pactis, & Cranes. in tr. ad au. de antiq. tempor. in prima particula prima pars principalem, num. 61. & in quarta particula quartæ pars principalem, num. 115. Et ad rem hæc facit text. l. si in agnabulo ff. de hæc. in ill. de quo dixi supra in lib. 4. præsumptio. 167. ubi explicavi, quando præsumatur mutatio actus in voluntate.
- 49 Declaratur t quarto hæc regula & præsumptio, vel locum non habere, quando ex aliquibus verbis colligi possit voluntatis mutatio atque correctio.

PRÆSVMP. XXXVIII.

Leges vel statuta antiqua, an, & quando ex præsumpta mente legislatorum in novis legibus vel statutis, vel privilegiis concessis & promulgatis correctæ & mutata dicantur.

S V M M A R I A.

- 1 Leges & statuta antiqua, an, & quando novis præsumantur correctæ & mutata.
- 2 Lex nova in dubio non præsumitur alteram corrigere aut mutare. Nec legum correctio inducitur per subauditum intellectum, in 3.
- 3 Legum alteri non solum nova lege corrigere & mutare aut antiquam, nisi præstatione aliqua præmissa.
- 4 Intellectus subauditus, quibus non inducitur legum correctio, qui sunt.
- 5 Intellectus in l. Gallus, §. de test. in 3. ff. de lib. & posth. in 1.
- 6 Legum antiqua correctio per novam colligi potest, ex præsumptionibus & coniecturis.
- 7 Lex nova in fine dubio antiquam corrigit, quando lex antiqua est generalis, nova vero specialis, & illæ altera recipiuntur & servantur.
- 8 Generi per speciem derogatur.
- 9 Faciens alium contra ius prime, ab illa recedere præsumitur.
- 10 Statutum Tarvici, quod nullus forensis possit ibi acquirere possessionem immobiles, corrigitur per aliud statutum, quod bona & possessiones mulierum committuntur ad aduocatum, applicentur vero: si rem in tota sit forensis, licet mutet bona mulierum. Et offertur aliquid exemplum de statuto speciali corrigente generale antiquum, num. 12. Idem & num. 13.
- 11 Generi per speciem non derogatur, quando speciem non est contraria generi, sed ipsæ genere comprehendit potest: si sic lex nova non corrigit veterem, idem quando genus versus sit debet in vna specie, num. 15.
- 12 Lex nova non corrigit veterem, quando potest aliquid operari etiam in iudicio, super sit illud in reliqua intelligatur, ut nuncius corrigat, idem quando lex antiqua est specialis, nova vero generalis, num. 17. Offertur exemplum, in 19.
- 13 Dispositio specialis dicitur dignior generali, & ob id inserta mente si intelligitur.
- 14 Lex nova non corrigit veterem etiam quando in lege vel statuto novo adiecta est clausula derogatoria non obstat, nisi quatenus inter se pugnent.

Adm. de Præs. 167.

- 21 Lex nova siue statutum corrigat antiquam, quando emendatur, & præsumitur in dubio corrigere, statuentes voluisse novum statum & rationem recedere ab antiquo intellectu. Et qui hoc aut statum ad colligunt, num. 22. & seq.
- 22 Statutum novum generale, quando continet clausulam, Non obli. aliqua lege, generali vel speciali præsumitur antiquam corrigere, nihil tamen oportet ad clausulam, quando ipsam statum speciale est in sententia confirmatum.
- 23 Lex nova generatim loquens, & verbum ipsum generale dicitur & præsumitur, solus veteris specialis. Idem quando legi nova consummatur etiam publica velita, num. 25. Idem quando ambo ipsæ sunt generatim, & inter se pugnant, contra 127. lib. 2. num. 26.
- 24 Contra ius duo non possunt simul stare.
- 25 Lex nova tollit antiquam quando ambo ipsæ leges sunt speciales, & inter se contraria.
- 26 Legem contrariam quomodo colligatur ex verbis manifestum est, quomodo ex sensu verborum, & ratione, num. 30. & seq. per disursum.
- 27 Hæc est illa, C. de secund. nupt. corrigunt per statum præsumitur, & per alios aut, si non habet aut, mulierem secundum habentem non possit per totum consuetudinem ipsi secundo viro, quam vna filiorum primi maritus consecutus est.
- 28 Pronomen, ipse, est restrictivum ad personam.
- 29 Mater & avia, licet existant filios agnatos excludant ab hereditate, non tamen dicuntur excludi a intestato.
- 30 Statutum Manu excludens filios prope masculos a successione patris decedentis ab intestato, non habet locum decedente patre condito testamento.
- 31 Legitima filia excludit a successione patris intestati est testatoris, cuius quod habuit a effectus intestato, secundum statum dispositionem.
- 32 Matriga est debita legitima ex bono filij, si sit filia ex bono patris.
- 33 Lex nova antiquam specialem corrigere censetur, quando si ambo ipsæ leges sunt speciales, ad eundem amicum remittentur, num. 38. Et quod quando, privilegium est concessum aduersus ius commune, puta auctus dispositionum testamentariorum, in 39.
- 40 Legitimationis privilegium Princeps potest tollere dispositionem testamenti, qui vocatur salum natorum ex legitimo matrimonio, & quomodo & quando in voluisse præsumatur ibi.

RECEDENDI t dispositionibus hæc subiectur, an scilicet & quando leges vel statuta antiqua ex mente præsumpta legislatorum novis legibus & statutis promulgatis correctæ, & mutata dicantur. Hæc in 1 disceptatione dicendum est prius, in dubio non præsumi, quod vna lex alteram mutet & corrigat, l. præsumptio, in fine, C. de appellatio. l. verbi, in C. de testato. & cum expediat, de electio. in 6. & tradunt Bartol. in d. l. præsumptio, 9. vitem. & post alios Cranes. in conf. 307. num. 4.

Hinc dicimus, t legum correctionem non induci per subauditos intellectus. Ita sicut glossa in c. expientes, §. si per viginti, de electio. in 6. quam post alios probant Iason. in auth. quam ad iudices, num. 22. C. de sacrosanct. eccles. Sum. Sen. in conf. 35. volum. 2. lib. 4. Socin. in aut. in conf. 137. num. 5. lib. 1. & Cranes. in conf. 259. num. 2. Hinc etiam non vno in loco scriperunt Doctores, non consuevit legum latores nova lege corrigere, & mutare antiquam, nisi præstatione aliqua præmissa. Ita sicut Ruini in l. Gallus, §. & quod tunc in 1. §. de lib. & posth. Alex. in lib. 3. per reg. cap. 17. ad fin. & Ludovicus Charandus lib. 2. versum 12. id. & scripsi in tr. ad de verap. and. possessione, remed. 9. nu. 17.

Cætèrum subauditus intellectus, t quibus non induci legum correctiones diximus. Illi sunt, qui nec ex legislatorum mente, nec ex sensu vel significatione verborum, percipi possunt: licet si possunt licet loqui intelligi Marium t Salonium in l. Gallus, verbo 14. §. suum, 3. ff. de lib. & posth. cum dixit, legum correctionem induci posse per tacitos & subauditos intellectus. Et sentit Marus quando a mente & sensu colligitur & clarus docuit t Bart. in l. 1. vers. 7. item si apparet, §. si non. v. ap. qui dixit, correctionem antiquæ legis per novam colligi ex præsumptionibus, f. etiam respondit Calir. in conf. 192. Verba appositiva, ad. 2. versum tunc reg. lib. 4. coniecturis colligi statuentes voluisse corrigere ius commune. Idem sit ostendit in l. in l. ver. §. de ver. volum. 8. ff. de stat. Alex. in l. si in idem, §. qui stat. cog. & in conf. 102. volum. 1. lib. 3. Decius in l. 2. num. 1. ver. sed subditur, de bon. poss. contra 1. ad. in conf. 1. C. de iur. 3. de conf. 1. 2. Bartolus in conf. 13. num. 9. versum tunc in 1. & Roland. in tr. ad de iure

præsumptibus. Ita respondit Anglin con. 24. Prædicti videndum. m. 2. versum con. 2. & secum off. Dec. in conf. 351. in fi.

25 I si et tercia coniectura quando legi noue t. cunctineta est publica utilitas. Nam tunc lex noua generalis tollit statum specialem. Ita Ioan. Bonacina in c. 1. de conf. in 6. quæst. fecit sunt ibidem Gemina. & Fr. ant. in fin. & Marfeyum m. 2. 28.

26 Tertius est casus, quando i ambe ipse leges sunt generales, & inter se pugnant contrariæque sunt. Hoc casum certum est, legem nouam mutare, & corrigere antiquam.

27 Est ratio, quia i duo contraria & repugnancia stare non possunt. I. ubi resp. ff. de reg. ar. & ibidem Dec. & Felix. Et hic quidem casus nullam habet probabilem dubitationem: ex his, quæ subijciemus in subsequenti declarari potest.

28 Quartus est casus contra, i quando ambe ipse leges sunt speciales, & inter se contrariæ repugnantesque sunt. Hoc etiam casus clarus est, legem nouam mutare & corrigere antiquam. Eodem est ratio quia (vt diximus) duo contraria simul stare non possunt. Contrarietas autem & repugnancia aliquando colligitur ex verbis manifestis, aliquando vero ex eorum sensu & ratione.

29 Ex verbis manifestis, vt (exempli gratia) in statuto, quo sanctum est, quod exsistentibus filijs masculis filia non succedat. Hæc lex manifestè manifestis verbis repugnat. I. maximum vitium, C. de liber. p. ar. & si item vultas. Inl. de legit. agn. succell.

Et præterea statutum hoc iuris communis correctorium passim i nobis appellatur, vt apud Brunum in tract. ad. Quod si ambo in a sensu femine non succedat, in art. 9.

30 Ex sensu vero i verborum & ratione, repugnantis & contrarietas colligitur, quando verba & ratio leges nouæ ostendunt nos legumtorum, & statuentes recedere voluisse ab antiqua ipsa lege: sicut eo in notabili casu de quo respondit in conf. 4. lib. 1.

Cum in eo dixi, i hæc edita l. C. de secun. nupt. corrigi i statuto Papie. Illi enim constitutione i hæc edita l. sanctum fuit, mulierem secundo nubentem, non posse plus dotis conlignare ipsi secundo viro, quam vnus filiorum primi matrimonij conlignauit ei. Statutum vero resp. i. in casibus 121. rubr. de iur. matri. monialibus, ita sonat, [Quod mortuo vxore in matrimonio maritus lucratur dotem in totum, scilicet in casu eidem viro ex ipsa non exsistentium liberorum.]

Et post aliquot verba in eo passim ita subiunxit statum m. f. i. quod mortuo primo viro in matrimonio, possit mulier secundo nubere, & dicte mulieri, licet ex primo viro liberis exsistentibus dare, & secundo viro, & deinceps in dotem dictam dotem primo viro datam, seu quam conlignauit ei recipere, & dictum tertiu plus ab ipso eo, quod proprietas cogatur alicui ex ipsi, vel alicui eorum restituere, vel restituere, &c.]

Huius statuti verba repugnant suo in sensu & significatione illi constitutioni d. l. hæc edita l. C. m. statum permissit mulieri conlignare in dotem secundo viro id totum, quod iam dederat primo: & quod secundum ipse maritus non lucratur dotem in totum non exsistentibus filijs ex ipsam vxore: lucratur autem, si exsistant solus alterius matrimonij filij.

Ita sane statum hoc non esse, atque corrigisse d. l. hæc edita l. resp. in d. conf. 4. quo loco m. 3. duo opinionum conueniunt. ait Bald. in conf. 4. lib. 1. hæc edita l. col. 2. lib. 3. & Castren. in conf. 92. Vtba apud a. col. 2. ubi, i. quo ambo in interpretat. ut sit statum Placentie. Sic quoq. Amb. in conf. 38. n. 4. in interpretat. statum Senarum. Ita etiam statum Verone apud eundem Roman. in conf. 44. n. 5. & de statum seu conlignandis Casula respondit Bald. in conf. 369. n. 3. lib. 3.

Nam quoque sententiam in d. l. statum ibi verbis conlignat probat ill. Eadem in conf. 3. Blafius quondam, col. 3. versum super off. Sec. in conf. 52. n. 4. lib. 3. Rudius in conf. 3. m. m. 1. & versum dicit, & in conf. 64. m. 3. lib. 2. Dye in conf. 39. m. 2. & in conf. 28. m. 7. Per. in conf. m. 26. lib. 2. Bellonus in conf. 5. n. 2. Curt. in conf. 13. m. 22. versum, i. quod statum Verone resp. Bar. q. 115. rubr. p. & Alciat. in resp. 11. Vbi verba, secundum impressionem antiquam Legum m. f. qui sic interpretat. ut est statum Papie.

Ita pariter Crasset in conf. 52. n. 2. lib. 3. interpretat. est statum i. de l. statum Pedemontium. Et idem Crasset in conf. 133. n. 3. & in conf. 36. 4. sic restituta statum Toscaniæ regina Pedemontium. Ita etiam Natt. in conf. 32. interpretat. ut est Decretum Modenæ Ferrar. & in specul. cum sententia ipso. Per. sententia in conf. 91. n. 1. lib. 2. Ita etiam Roman. in conf. 32. n. 3. ubi restituta statum Ferrar. &c.

Nam quoque sententiam in d. l. statum Crasset in conf. 52. n. 2. lib. 3. m. 2. & c. Meno. d. p. f. in p. n. 2.

muner. 24. C. vnde v. & vxor. Roman. in d. l. de iure d. 4. 3. & Mirbal. Crasset in tract. successione, 4. succ. & ad instig. a. q. 37. m. 6.

Hic intelligimus hæc esse receptam opinionem, etiam ab ea recesserunt Bertrandum in d. l. hæc edita l. in p. m. 26. versum, quæ communis opinio, C. de secun. nupt. Curt. sen. in conf. 9. & Phanucius in tract. de iure d. m. in gloss. 5. n. 29. versum, decimo casu m. qui duodecim casus diffinit. Quorum quidem rationes, nempe Bertrandi diligenter confutauit Crasset. in d. conf. 339. n. 3. & 4. & illas Curtij sententias, ego ipse m. com. 4.

Et hæc quidem interpretatio & dictæ constitutionis correctio multo magis locum habet, quando statum geminatis atque repetitis verbis significat, lucrum dotis impediri tantummodo ad filijs, illiusmet matrimonij, cui tunc mulier decedens alligata erat, sicuti aliquod obsequium sancti esse statuto Placentia, de dote & antefato lucrando, his verbis: [Quod si vxor natiante ante maritum, si ex ipso marito liberis non reliquit, eo casu maritus lucratur dotem pleno iure, si vero reliquit liberis ex dicto viro, eo casu vir toto tempore vite suæ habet ipsius dotis iussum fructum duntaxat. Et proprietates & ius dotis, & exigendi cum remaneat ipsorum liberorum ex dicta vxore præmoris relictorum. Si vero maritus decedat antequam vxor, si ex ipsa vxore liberis non reliquit, eo casu antefatus vir donationem propter nuptias & sponsalitia largiatem vxor lucratur pleno iure. Quod si maritus præmoris ex ipsa vxore relictorum inquit, eo casu vxor habet antefatum duntaxat toto tempore vite suæ, & proprietates & ius exigendi illud remanens penes liberis ipsius mulieris ex ipso matrimonio procreata totus, &c.]

Hoc sane statum in principio detulit lucrum dotis, præmoris ante vxore, si ex ipso marito liberis non reliquit. Dixit, ex ipso i. marito, significans maritum tunc existentem, idque verbo personalitatem ostendit nobis, nempe, ipso, quod quidem præmoris est restrictum ad personam, Bald. in con. 201. Nobilis lib. 5. Sec. sen. conf. 250. n. 3. lib. 2. Dec. in conf. 262. & Ripart. in sum. 6. d. m. m. 1. de legat. 4. Idem repetit statum cum dicit: [Si vero reliquit liberis ex dicto viro.] Excedit id dicto viro. Illa dictio, dicto, restrictio patet ex illo, & comprehendit solam personam suam nominatam. Ita dicitur supra lib. 4. p. p. m. 69. m. 7.

Ex ratione etiam colligitur repugnancia iuris communis & statuti, vt eo in casu, in quo statum corrigi ius commune in cessione bonorum. Nam dicitur etiam corrigere quo ad nuelam, ea ratione quod tunc regula regulatur secundum ipsam: successione. Ita in p. m. f. apud Bar. Signoribus, Castresis, Anchor, Cuiusdopius, Alexanier, Angel. Arctum, Cornue, Franc. Arct. & Curt. sen. q. 10. rememorant & sententia in tract. Quod statum masculi femina non succedat. art. 5. n. 17. col. 3. lib. 3. Des. in quoq. in d. m. f. si decedat iur. & ibidem Cagnol. m. 3. & Gonzal. in conf. 54. m. 3. & 7.

Hoc tamen intelligit Decius & Cagnolus non procedere i in matre & aua, quæ est exsistentibus agnatis excluduntur ab hereditate, non tamen dicitur exclusæ a tutela. Idem respondit Paris. in conf. 40. m. 8. lib. 2.

Et ceteris simile quod dicitur, statum iuris communis correctorium (vt diximus supra) excludem filijs propter masculos, vel matrem i successione filij intellecta, i. exsistentibus agnatis, considerata ratione ipsius statuti repugnare etiam iuri communi atque in i. m. d. corrigere, in casu quo patet, vel filius, de quorum successione agitur, decessit condicio testamenti. Ratio enim conferenda agnationis & familiaris, quæ illa & mater excludi non sinit, statum repugnare iuri communi, atque ita i. l. colligere in casu conditi testamenti. Ang. in conf. 15. Statum lucrum, d. l. hæc in conf. 422. Alex. in conf. 3. m. 1. lib. 7. Curt. in conf. 310. n. 1. lib. 2. Bar. in conf. 35. col. 3. versum, & licet i. statum. & in conf. 54. col. 2. lib. 3. Cornue in conf. 155. n. 10. lib. 2. Rud. in conf. 71. m. 1. in conf. 4. n. 2. & in conf. 57. m. 3. lib. 3. Des. in conf. 299. n. 3. qui dicit, esse communem opinionem, Parisius in conf. 23. n. 1. lib. 2. quæst. aut. a. f. m. 1. & Bonhellus inter sententia Mar. & p. d. m. in conf. 33. n. 2. & in conf. 5. n. 2. & 13. Thobius Notus in d. l. i. m. 20. Idem etiam resp. Bruno in tract. ad. Quod statum masculi femina non succedat, art. 9. n. 2.

Ceterum i prædictis dissentient Baldus in confilio 452. statuto ciuitatis Mantuæ, column. 1. lib. 1. & Salicetus in conf. 2. sequenti.

Quæ quidem ambo responderunt, statum i. Mantuæ excludent, illas propter masculos i successione patris decedentis ab intestato, non habere locum decedente patre, condico resp. i. m. 2. Idem Salicetus in aut. nonnulla, column. vltim. versum, & d. i. conf. 2. & d. conf. 2.

regiam. Idem Salicetus in *summa*, & *lib. ad al. C. de secund. nup.* qui affirmavit, sic decimū fuisse inaudientia Cardinalis Albanensis Urbani V. Pontificis Alex. Idem respondit Maria. Soci. Sen. in *conf. 30. m. lib. 1.* qui multū arguendo comprobavit. Ita Cornetus in *conf. 20. n. 11. ver. unde si quid malum lib. 3.* qui multa egregia ad rem ipsam tranſcripſit. Et *lib. 10. m. 11.* adnotavit, legitimam filiam excludit a ſucceſſione patris inſtaſti eſſe certam portionem eius, quod ipſa filia habitura fuisset ab inſtaſto, ſecundum ſtatutū diſpoſitionem. Et *quod ſupponit & Bald. in l. quinquag. iur. 12. C. de ſervit. fugitivis. Item quoque ſupponit pro aut. Soci. Sen. in conf. 10. m. 10. verſum prima dictum attenta. lib. 1.* quod reſponſum ſui reddidit in ſecunda poſitione in ſum. Boſchia a Sancto Severino, quem alio loco voco-
ne Caccalupum appellare ſolemus. Idem Socius in *conf. 75. m. 3. lib. 3.* qui euſdem ſententia reſeruit Anterianum. Iſta accedunt Bar-
on in *conf. 41. m. 8. verſus nec in contrarium lib. 3.* & ſi ſubſiſſere vide-
tur. Pariſius in *conf. 37. m. 79. lib. 3.* & ſubinde de Quibus in reſp. Anter.
nouissima. m. 12. C. de inſol. ſolui. & Lactus Caccalupini inter conſilia
Mart. in *conf. 3. 2. m. 4. & m. 20. & 21.*

Et quamquam multū ex commemoratis his Doctores lo-
quantur de ſtatuto excludente filiam a ſucceſſione patris: attamen
idem eſt dicendum in ſtatuto excludente matrem a ſucceſſione
36 filij ob agnatos. Cum ſi ita matri debita ſit legitima ex bonis filij:
ſicuti filia ex bonis patris: Hæc enim legitime procedunt à pari-
tate reſpondens Alex. in *conf. 368. lib. 7. Barbo. in conf. 2. m. 8. lib. 1.*
& Mart. in *conf. 30. m. 10. n. 8.* Idem auctoritate aliorum ſcripſit
Vafquius in *tr. de ſucceſſione creati. lib. 3. 26. par. 3. m. 24.*
quo loci, poſtea in m. 28. poſt multas affirmavit, quod ſicuti
diſpoſitio auctoris nouissima. C. de inſol. ſolui. hodie aucta eſt
legitima filiorum in bonis parentum, ita etiam aucta eſt illa pro-
cedere in bonis filiorum ſubiunxit, hæc legitimam à pari proce-
dere, & quod de vna dicimus, de altera quoque dicere debemus.
Hanc ſecundum Baldi, Saliceti, & ſequacium opinionem ſum & o-
fecutus in *conf. 173. lib. 6.* & ſi illa prima magis recepta eſt. Non
hic commemoro permultas illas rationes, quæ hinc inde conſide-
raui: eum maximè coniecturas, quæ in ea ſacti ſpecie extra-
bunt.

Habet locum hic caſus, quando ambæ ipſæ leges ſunt ſpeciales:
ſed vna altera magis. Ita Bald. in *conf. 371. in volumine capitulorum, li-
bro 1.*

37 Extenditur hic caſus, quo locum habeat etiam, quando ſi lex an-
tiqua ſpecialis erat duplici vinculo firmata, vt ſi ſtatuto ſpeciali eſ-
ſet cautum, idem quod iure communi ſancitum erat: & deinde
conduci eſt nouum ſpeciale ſtatutum illi antiquo repugnans.
Hoc etiam caſu illud antiquum conſuetum mutatum & correctum.
Ita gloſſa. C. de conſtit. m. 6. verb. ſaltu. Bar. in l. ſi ad leg. Falc. Bald. in l. i.
in antea in l. ſi de iſſu. & iur. & C. de reſcrip. Rom. in *conf. 499. col. 1.*
Franc. Ar. in *conf. 20. col. 3.* Felix in c. cum omnes. de conſ. & in c. 1. de
reſcrip. & communiter teſtatur M. Antonius Marſio in reſp. d. s. 1. m. 1.
201. de conſ. m. 6. qui poſt longam diſputationem n. 227. & multis ſequen-
tibus declarat.

38 Quinque eſt caſus, quando ambæ ipſæ leges ſunt ſpeciales. ſi ad
eundem tamen finem tendentes, vt in caſu quæſtionis propoſitæ
ad Bar. in l. ſi boni n. 1. ap. cū dixit, quod & ſi lege Cornelia de
ſicariis inſiſtens eſt poena capitalis contra ſicarios, & homicidas: ſta-
tuto verò impoſita eſt poena pecuniaria: Non tamen (inquit Bar.)
ſtatutum corrigit legem Corneliam. Quandoquidem tendunt ad
eundem finem, nempe ad puniendum ſicarios. Iti aſane dicitur Bar.
precitato in loco poſt Vertium de Bolo, Ioan. de Deo, Ioan. Andrea. O-
doſedum, Cynon, & Dynum: & accedunt Abb. Angelus, Ar. & Berro.
quoſi conuenit aut ſecuti ſunt in conuenienti & recipere aſa poſ-
ſeſſione, & emolumento n. 369. quæ loci laſus ad diſtinctionem hanc abſol-
uit, & ibidem m. 339. reſcripſit contra arum opinionem receptam fuſſe à
Beſuſio, G. andeo, Alberico, Ambarano, Baldo, C. aſenſi, Angelo, Salice-
to, Cornetio, Cornetio, Angeliſto Arumeneſi, Floriano, Deſio, Ruino, Rubro,
Marſilio, Alciato, & Blauco.

Cæterum in prædicto remedio n. 389. ſcripſi, extare coniecturas,
quibus colligi poteſt, ſtatuentes nouo ſtatuto indidentes aliam poe-
nam, recedere voluſſe à poena iuris communis.

Et primam dixi eſſe coniecturam, quando in eadem ciuitate
extat ſtatutum, quo cautum ſit, quod vbi poena non eſt determi-
nata in ſtatuto ciuitatis, reuertatur ad ius commune. Ex hoc
enim dixi, coniecturam eſſe, ſtatuentes recedere voluſſe à iure
communi: ad illudque in ſubſidium eſſe conſugiendum. Ita præ-
citato in loco huius opinionem commemorauit Bar. Abbatem, Angelum,
Arctunum, & Berro.

Secundam coniecturam etiam eſſe dixi, quando poena
ſunt incompatibiles; & dixi, na ſcripſiſſe Bald. Angel. Arctunum,
& Berro.

Tertia eſt coniectura, quam eodem in loco ex Saliceto etiam, quan-
do ſalictæ poenæ eſſent exceſſiue.

Quarta eſt coniectura, idem à me, & ex Berro opinionem com-
memorata, quando ſtatutum auxilij vel minuj poenam ipſoſ, & eſt
exemplum ex noua conſtitutione Mediolani in re. de donationibus,
quæ præſcripta eſt certa forma iuramenti præſtandi in actionem
ceſſionibus donationis titulo ſiendens. Aliam verò ſortem, etſi
non longe diſſimilem præſtitit ſtatutum, cum vtraque forma iurame-
nti tendat ad eundem finem: vt ſalictæ euidentur fraudeſ,
quæ in his ceſſionibus fieri ſolent. & propterea audio notarios
Mediolanenſes conſueuiſſe præſtare, & ſcribere vtrumque iurame-
ntum, ſicuti ſimili in caſu cenſuit Parilius in *conf. 12. m. 4. lib. 2.*
dum reſpondit ſtatutum requirens ſeruari certam ſolemnitatem
in contraditionibus minorum, non derogare ſolemnitatibus à iure
communi requiſitis. & in reſp. Caſtren. in *conf. 106. inſuperando, m. 2.*
lib. 2.

Sextus eſt caſus, quando priuilegium eſt conceſſum aduerſus
ius commune, exemplum ſit in legimatione facta, vt legiti-
39 mas poſſit ſuccedere per inſol. ac ſi eſſet natus ex legitimo matrimo-
nio, atque ita contra diſpoſitionem teſtatoris, qui vocauit ſolum
natos ex legitimo matrimonio. Hoc ſane priuilegium eſt contra
ius commune, quo cautum eſt, teſtatorum diſpoſitiones non poſ-
ſe tolli & mutari, C. de legum. C. de legum. Verum illam
tolleſt & poteſt Princeps ex iuſta cauſa, vt diximus ſupra lib. 2.
4 præſumptio. m. 2. & cenſetur Princeps illi derogare, quando vo-
lus eſt clauſula derogatorijs, de quibus in ſa. m. præſumpt. 40. nu-
mer. 22. & etiam quando appoſuit clauſulam de plenitudine po-
teſtatis, vt reſpondit Pariſ. in *conf. 46. m. 1. & 3. m. 10. m. 30. lib. 3.*

PRÆSUMPTIO XXXIX.

Priuilegium à Principe conceſſum, an & quando
præſumatur derogare & tollere ſtatutum ciuitatis.

S Y M M A R I A.

- 1 Princeps an & quando ſuo priuilegio cenſatur derogare & tollere ſtatutum ciuitatis: ſi non præſumatur regulatur vellet tollere ſtatutum ciuitatis, & m. 1. Si enim conſilia ſuauiter emlegimandi illegitimi nator, ſi ſuccedere poſſent non oſſi autibus legibus, & conſ. præſumatur ſenſu de legibus communis, non autem de ſtatuto m. 2.
- 2 Princeps non præſumatur voliſſe priuilegio ſuo tollere ſtatutum ciuitatis, etiam ſi dixit in priuilegio, Non oſſi. quibus ſingulis legibus & conſtitutionibus. Idem etiam in ſimili priuilegio inſerta ſi clauſula, Notum propter, m. 5. & 8.
- 3 Princeps ſuo priuilegio præſumatur voliſſe derogare ſtatuto ciuitatis, quando inſiſtente ad illud clauſula, Pro expreſſis habebitur, &c. & quod oportet d. clau. Idem quando Princeps concedit priuilegium ſenſu, vel ſenſu in genere cogitatur extra ſtatutum ciuitatis m. 1.
- 4 Intellectus in conſtitutione Mediolani in re. de oneribus, requiritur ſpecialiter derogationem. Item de clauſula non obſtante ſtatuto, &c. & ſi alia ſententia, quorum ſpecialis mentio neceſſaria foret. Item & de clauſula, ex certa ſcientia. Item & de alijs ſpecialibus clauſulis derogatorijs. & quid dicatur, ſpecialis ſenſus in mundo præſertim aſero, & in conſuetudine regulum, & m. 10. m. 1. & alijs.

NON eſt diſſimilis præcedenti hæc diſceptatio, an
& quando Princeps ſuo priuilegio præſumatur de-
rogare & tollere ſtatutum ciuitatis? Quia in re pro po-
tula ſtatuum eſt, Principem non præſumi voliſſe tol-
lere ſtatutum ciuitatis, c. 1. de conſtit. in ſexto c. ſi po-
teret tua, de reſcripto. m. 6. & tradunt Innocent. in c. veniens, de
preſcrip. & in c. de præſcrip. in 6. Cornet. Senor in *conf. 109. m. 6. &
m. 10. lib. 3.*

Hinc

Hinc dicimus, si Principem vel legitimam, vel concedentem facultatem legitimam legitimam natos, ut succedere possint, non obstantibus legibus, & constitutionibus, præsumi sensisse de legibus communibus, non autem de statutis. Ita respondet Curtius senior in *l. conf. 33. volum. penult.* & Rotius in *l. dolo conf. 103. numer. 6. libro 3.* qui ob id dicunt, filium legitimum non excludere iuxta iura statutorum, quod existentibus filiis masculis legitimis filie non succedere: quia in opinione fuerunt & alij multi consensu a Tyracquo in *l. vi. inquam. in verbo. susceperit liberos. numer. 33. c. de reusculis. donato. Quibus accedunt Nysingerum in objectionibus, in reuocata observat. 26. ad finem. Capulium in *conf. 278. numer. 12. Pafetium in *conf. 71. numer. 1.* Albinus Cardanalis in *Lecturis antiquis ad *l. si pater in *l. c. d. ubi. c. quod si tantum. numer. 22. ff. de liberis & posthum. Pausanias in *conf. 59. numer. 68. c. alij quos testis in *conf. 65.*******

3. Et quidem ea etiam ratione visum, quia non præsumitur Principem voluisse tollere statuta ciuitatum: sed tantum voluisse derogare iuri communis: & esse, ut legitimatus sit ita legitimus, ut concurrat cum feminis in successione secundum iuris communis dispositionem. Quæ sententia visum non est vera alijs multis, qui existimant verius esse, legitimatum excludere feminas, iuxta prædictum statutum excludit feminas, cum sane opinio fuerit multi conuenire in *l. Tyracquo prædicto in *l. 10. in loco. numer. 82. Quibus accedunt Rero in *conf. 172. numer. 34. c. in *conf. 174. numer. 10. id. 2. Pafetium in *conf. 51. numer. 12. Curtium in *conf. 113. volum. 3. Alcinum in *resp. 307. numer. 2. Decianum in *conf. 3. numer. 36. libro 1. Bonfatum in *conf. 83. numer. 12. c. hoc si uerum in *conf. 227. numer. 31. c. in *conf. 266. numer. 9. lib. 3. c. accedit Puteus in *conf. 33. lib. 3. qui tamen decidit, legitimatum non excludere feminam, quando statutum dicit, quod femina dotata excludatur à fratre, qui cum ea concurreret ab intestato.************

Huius postremo opinionis alios quam plures Doctores commemorauimus *l. conf. 63. l. lib. 3. quod resp. antum redditur pro D. Sarapente Rysio Mediolanensi. Et c. copiose demonstrat, Principem vel eius Consilium Palatinum posse derogare dicto statuto, & efficere, quod legitimus excludat omnino feminas. Demonstrat etiam quibus verbis & consensu consistit ius Principem vel Comitum legitimam voluisse, quod legitimus excludat ipsas feminas. Non repeti hic eo loco copiose scripsi.*

4. Extenditur primò, ut procedat etiam, quando Princeps dixit, Non obstantibus quibuscunque legibus & constitutionibus. Nam adhuc præsumitur noluisse tollere statuta ciuitatum. Et si non statuta dicuntur leges, & continentur sub nomine legum, & constitutionum *l. omnes populi. ff. de iustitia & ur. c. cum omnes. c. cum M. de consensu iudicant. ibi. iustitia. c. t. cum iustitia. dist. 11. l. Et hoc præsertim ob distinctionem, quibuscunque, uniuersalem. Attamen ex quo agitur de præiudicio ciuitatis, cuius statutum abrogaretur, dicendum est, Principem sub illis nominibus legum, & constitutionum, comprehendere noluisse ipsa statuta: ita egregie respondit Ratinus in *conf. 103. numer. 1. lib. 3.**

5. Extenditur secundò, ut locum habeat etiam si in ipso privilegio adiecta fuit clausula illa, motu proprio. Non enim oportet clausula illa, ut substat præsumitur statuta, quorum mentio facta non est in ipso privilegio. Ita Germinus in *l. c. in *l. 1. volum. 4. versu. c. licet motu proprio, de præsent. in *l. 1. volum. 1. c. si uerum, c. per prædicta, de re iud. c. ibid. Felinus in *l. cum olim de re iud. Ripa in *l. ante. in *conf. 32. de re iud. Et aliter uisus esse sentire Anch. in *conf. 20. numer. 2. repetunt in *conf. 384.********

6. Declaratur primò, ut locum non habeat, quando in privilegio adiecta fuit clausula, pro expressis habentibus, &c. Ita Sotus in *l. in *conf. 5. volum. pen. versu. ubi debet haberi. lib. 2. c. Gomeus in præmore: c. cum electus. 1. 2. de heret. 1. 2. de heret. 1. 2. in *l. c. in *l. 1. volum. 1. c. si uerum, c. per prædicta, de re iud. c. ibid. Felinus in *l. cum olim de re iud. Ripa in *l. ante. in *conf. 32. de re iud. Et aliter uisus esse sentire Anch. in *conf. 20. numer. 2. repetunt in *conf. 384.*********

7. Declaratur secundò, ut locum non habeat, quando in privilegio adiecta fuit clausula, pro expressis habentibus, &c. Ita Sotus in *l. in *conf. 5. volum. pen. versu. ubi debet haberi. lib. 2. c. Gomeus in præmore: c. cum electus. 1. 2. de heret. 1. 2. de heret. 1. 2. in *l. c. in *l. 1. volum. 1. c. si uerum, c. per prædicta, de re iud. c. ibid. Felinus in *l. cum olim de re iud. Ripa in *l. ante. in *conf. 32. de re iud. Et aliter uisus esse sentire Anch. in *conf. 20. numer. 2. repetunt in *conf. 384.*********

dicetur facta, si Princeps concessit alicui immunitatem, adiecta hac clausula: Non obstantibus quibuscunque legibus, decretis, & statutis ac liqualia forent, quorum speciem in mentio necessaria esset, licuit non obstatibus obstatibus inuicem Rege Catholico Philippo concessum fuisse privilegium immunitatis, venerando Hospitali magno Mediolani, contra quod à Comitibus Lauden, requisitus recubus respondere, cum uis non fuerit iuris illi derogationis uerba satis apta derogare illi constitutioni Mediolani requirenti specialem derogationem, et si Plorus in *l. si uerum, numer. 27. Carde in *l. in specie constitutionis prædictæ opinatus in, non fuisse prædictam clausulam derogatoriam, & Plori uerba ad liberam penè suppreffo Plori nomine, transcripserit Violius in *l. de communium opinionum, opinionum 127. inquit statum disposuit, & male quidem existimant, cum in Doctorum auctoritate ab eis allegare loquantur de derogando speciali alicuius privilegio, ut dicitur in *l. sequens præsumptio. numer. 22. c. præterea in *l. in Hospitalis habet & clausulam illam. Non obstantibus legibus, statutis, decretis nouis, etiam constitutionibus, quia dicitur satis consilium Regem ipsum cognisse sihem in genere extare prædictam constitutionem Mediolani, quæ quidem consuetudo in genere fuit, ut censetur illi derogatum, ut in hoc dicitur.*****

Ad id etiam in eo hospitalis magni privilegio clausula ex certa scientia, quæ specialem derogationem uisum habet in *l. si uerum, numer. 27. Carde in *l. in specie constitutionis prædictæ opinatus in, non fuisse prædictam clausulam derogatoriam, & Plori uerba ad liberam penè suppreffo Plori nomine, transcripserit Violius in *l. de communium opinionum, opinionum 127. inquit statum disposuit, & male quidem existimant, cum in Doctorum auctoritate ab eis allegare loquantur de derogando speciali alicuius privilegio, ut dicitur in *l. sequens præsumptio. numer. 22. c. præterea in *l. in Hospitalis habet & clausulam illam. Non obstantibus legibus, statutis, decretis nouis, etiam constitutionibus, quia dicitur satis consilium Regem ipsum cognisse sihem in genere extare prædictam constitutionem Mediolani, quæ quidem consuetudo in genere fuit, ut censetur illi derogatum, ut in hoc dicitur.*****

Declatur secundò, ut locum non habeat, si quidò Princeps, qui concessit privilegium, fuit in genere cogitatus extare statutum ciuitatis. Nam tunc præsumitur illi derogare uoluisse. Ita de privilegio legitimandi legitime natos, concessio ab Imperatore Comiti Palatino, ut possit legitimare etiam si statutum ciuitatis repugnaret, responderunt Ruin. in *conf. 9. numer. 13. c. in *conf. 113. numer. 10. versu. si legem. lib. 3. Curtium in *l. si statum in *l. c. in *l. 1. volum. 1. c. si uerum, c. per prædicta, de re iud. c. ibid. Felinus in *l. cum olim de re iud. Ripa in *l. ante. in *conf. 32. de re iud. Et aliter uisus esse sentire Anch. in *conf. 20. numer. 2. repetunt in *conf. 384.**********

Et cogitatio ipsa in genere satis colligi solet ex uerbis ipsius privilegij Comiti Palatino concessi, si eo dictum est, Non obstantibus legibus, statutis, constitutionibus, &c. Ita sine Ruin. in *l. conf. 103. numer. 10. versu. si legem. lib. 3. Curtium in *l. si statum in *l. c. in *l. 1. volum. 1. c. si uerum, c. per prædicta, de re iud. c. ibid. Felinus in *l. cum olim de re iud. Ripa in *l. ante. in *conf. 32. de re iud. Et aliter uisus esse sentire Anch. in *conf. 20. numer. 2. repetunt in *conf. 384.*********

in provincia C. vbi de crimine agi oportet. Quæ de re differunt infra in §. declarat. atque.

9 Extenditur tertiò, t vt locum habeat hæc regula & præsumptio non solum quando ex primo priuilegio acquiritur finis iuris, sed etiam ius ad rem.

10 (Etsi tunc in re, quod de præsentis competitus verò ad rem est, quod non competit de presenti, sed est spes de futuro, c. vlt. in prim. de concess. præben. in 6. & declarat. atque in cons. 149. n. 4.)

Hoc quidem casu adhuc dicimus, secundum priuilegium non derogare primo, eius nulla mentione facta. Ita respondit in cons. 36. n. 22. Andria ad Arctum, Alex. & Deteg. tria opinio Abbatis, Barbatia, & aliorum, quæ eadem in cons. 36. n. 4. commemorat. cui. Non repetit eo loco scripta. Conciliari fore possent opiniones ex his, quæ scripfit Ripa in d. c. i. n. 10. de re scriptis.

11 Declaratur primum, vt non procedat hæc regula & præsumptio, quando primum priuilegium est conforme iuri communi. Nam tunc secundo priuilegio illi derogatur, nulla etiam eius mentione facta. Ita Abb. Felin. & reliqui in d. c. i. de re scriptis, vbi Ripa n. 1. testatur communem esse opinionem, & eandem sententiam alios retuli in cons. 36. n. 16. lib. 1. & accedit Gonsu. in c. i. n. 21. de consuet. in 6. Et ratio est manifesta, quia licet necesse non est, mentionem facere iuris communis, ex quo cognitur præsumitur, ita nec priuilegi quod est ipsi iuri communi conforme idem finis quod ipsum ius commune. Intelligunt tamen Felin. & Gonsu. præcise ut in loca, nisi vltra ipsum ius commune addit aliqua qualitas. Nam tunc eius facienda est mentio.

12 Declaratur secundò, vt locum non habeat hæc præsumptio, quando primum ipsum priuilegium est inferum in corpore iuris. Nam tunc secundo priuilegio illi præsumitur derogatur, etiam si nulla eius habita est mentio. Ita Abb. & reliqui in d. c. i. de re scriptis, quos Ripa n. 13. testatur receptam esse sententiam, sicut etiam communem esse dixit Gonsu. in d. c. i. n. 21. de consuet. in 6. Et ratio est manifesta & clara est, quia præsumitur principem scivisse extare priuilegium illud, iuxta d. d. c. i. n. 1. de consuet. in sexto.

Ceterùm à prædictis differunt infra in l. i. n. 15. ff. de consuet. princip. Arctum, Abb. & Abbattar. relati à Ripa præcise in loco, & scripserunt in n. cons. 283. in fin. lib. 1. & Socin. in cons. 131. n. 46. lib. 1. & ibi accedit Castialupus in trad. de debet. & scriptis c. sequenti. n. 4. n. 10.

En ratione ista ducti sunt, quod priuilegium in corpore iuris 13 prelatum potentius est non inferum, cum reuocatio omnium priuilegiorum non intelligitur reuocare inserta in corpore iuris, & si alia non inserta reuocet: sicut scribit gloss. in aub. quia in præcise. c. vbi de crimine agi oportet. Felin. in d. c. i. n. 21. de consuet. in 6. Et ratio est manifesta, quia verum respondit Ripa in d. c. i. n. 1. de re scriptis, ad illud respondens, de re scriptis, & Gonsu. in d. c. i. n. 1. de consuet. in 6. Ex niente Felini ibidem, quod & si difficultas tollitur priuilegium in corpore iuris ratum: at tamen Princeps, si vult, tollere potest. Vnde inquit Ripa in casu nostro non disputat de potestate, sed de voluntate. Et ad cognoscendum, an voluerit, consideranda est eius intentio. Quando itaque concessit Princeps secundum priuilegium nulla mentione facta primi non inferi in corpore iuris, coniecturamus facimus, derogare illi non velle, quia præsumitur illud ignorasse. Quando vero primum priuilegium est inferum tunc eius scientia præsumitur in principe, & consequenter ei derogare voluisse.

Hæc tamen declaratio intelligitur, quando in primo priuilegio infero in corpore iuris adiecta non est clausula derogatoria ad futura priuilegia: Secus vero si hypothesi. Nam tunc secundo priuilegio nulla illius primi mentione facta, præsumitur derogatum. Ita Ripa in d. c. i. n. 1. de re scriptis, quia si diuicendum esse in priuilegio non infero in corpore iuris habente clausulam derogatoria. Quæ quidem de clausula derogatoria diximus infra in c. 6. Diuicis declarationes, quæ sublimitationes appellat Ripa in d. c. i. n. 1. de re scriptis, commemorauit. Et præter eum declarat, quando priuilegium inferum in corpore iuris, retinet nomen & vim priuilegii: secus si efficitur ius commune: quia tunc alio secundo priuilegio cum clausula derogatoria, Non obstantibus quibuscumque priuilegiis, non tollitur hoc inferum in corpore iuris, vt dicimus infra in fine septimæ declarationis.

15 Declaratur tertiò, vt non procedat hæc regula & præsumptio, quando primum priuilegium est subrepticum, vel aliis nullum tunc eius nulla fieri debet mentio in secundum. Ita Ripa in d. c. i.

num. 16. vers. limitat. ut quid. de re scriptis, post Germin. in c. quoniam, col. 4. dist. 1. 8. Confert quod scripfit in tunc in cons. 283. in fin. lib. 1. & c. 2. de re scriptis, in cons. 13. de re scriptis, in conscripto imperatore contra priuilegium exceptionis aliquæ elidibile, eius mentionem necessariam non esse. Et eodem in casu 202. n. 2. & scripfit post Barbat. Felin. Derum, Rotam, & Rebuffum, in interpretatione secundum re scriptis faciendam non esse mentionem primi nullius.

Declaratur quarto, vt locum non habeat hæc regula & præsumptio, quando primum priuilegium est multum vulgare. Nam tunc secundo priuilegio illi derogatur præsumitur, & si nulla illius primi facta est mentio. Ita in fine declarat Ripa in d. c. i. n. 1. de re scriptis. Est ratio, quia præsumitur Principem illius priuilegii notitiam habuisse, quem modum præsumitur scire quæ à iure communi facta sunt, d. c. i. de consuet. in 6. Hæc scit quod scripsum reliquit Baldus in l. 2. in fin. c. quæ sit longa consuetudo, cum dicit, prælati tunc scire consuetudines in thulm vulgares. Idem Baldus in rubr. de consuetudine redi. sed, dixit, quod licet non licet ignorare leges communes, si tamen consuetudines multum generales. Et Baldus secutus est Felin. in super. l. item, n. 10. vers. tertia regula, de re scriptis, & per a. n. 1. de sentent. & re iudic. qui recenset & Rotam in d. c. 3. in d. de re iudic. in nouo. quod lex noua Papæ videtur consuetudinem illi contrariam tollere, & si eius nullam scit mentionem, in consuetudo ipsi generalis etiam cum ei cognita præsumitur. Confert quod scripfit in præcedenti præsumptione, ex sententia Gor. ad cons. 6. n. 1. de re scriptis primo, in priuilegio concessio Comiti Palatino, necesse minime fuisse mentionem facere statum exclusum femininarum, existentibus masculis, cum huiusmodi statuta notoria sint in Italia.

Declaratur quinto, vt locum t non habeat hæc regula & præsumptio, quando Princeps concedendo secundum priuilegium, cognauit saltem in genere de primo iam alteri concessio: Nam tunc illi primo derogare præsumitur. Ita diximus in præcedenti præsumptione in secundum declarat. a. n. 1. Principem concedendo Comiti Palatino priuilegium legitimam illi germinatos, prælati de re iudic. etiam statuto exclusio femininarum existentibus masculis, quando constat de illo statuto in genere cognita.

Declaratur sexto, vt non procedat, quando secundum priuilegium derogare primo non in totum sed aliqui in partem tunc ei derogatur, censetur, & si in ipso secundo nulla primi facta est mentio. Ita de re scriptis, quod consuetudini derogatur, scripserunt Abb. in c. consuetudo, c. 3. de re scriptis, in integ. & Gonsu. in c. 1. n. 1. de re scriptis, n. 6. Item in cons. 223. n. 1. de re scriptis, 3. in rubr. lib. 1. qui intelligit, nisi in primo priuilegio adiecta sit clausula derogatoria ad futura priuilegia de qua mox dicemus.

Declaratur septimò, vt locum non habeat hæc regula & præsumptio, quando in secundo priuilegio adiecta est clausula derogatoria: non obstantibus quibuscumque priuilegiis contrariis iacitibus: etiam si de illis opus esset facere speciale mentionem, quorum tenores de verbo ad verbum haberi volumus pro expensis. Hoc tamen casu præsumitur, Principem voluisse derogare primo priuilegio etiam habent clausulam derogatorem ad futura priuilegia, nisi de ipsis fiat mentio de verbo ad verbum. Hanc sententiam præbentur Io. Andr. Baldus, Angel. Feder. de Senis, Anibal. Zam. Anania, Gemma. Alex. & 1. q. 1. qui commemorant Ripa in c. 1. n. 1. de re scriptis. Et haec attenti alij quæ egregie declarat Andreæ & per ab. in cons. 26. n. 6. & c. 1. postquam in cons. 241. n. 20. vers. f. uia post respondet, & testatur Puteus in d. c. 2. de re scriptis, 3. lib. 1. Rotam Komani semper fecit eam esse opinionem hanc, quod licet derogatio hæc specialis: quæ ia non requiritur singularis & iudicialis.

Ceterùm à prædictis differunt Cyn. Castren. Federicus sibi parum constans, Cardinalis Zabarel. Calderin. & Roman. in cons. 1. a. Ripa in d. c. i. n. 1. de re scriptis, contra a. n. 1. de re scriptis, & haec accedunt Alex. in l. 1. de Rub. Belgae. Dec. Rabus, Gor. ad Grammat. & Passi, qui commemorant a. n. 1. de re scriptis in cons. 294. n. 1. de re scriptis, 16. lib. 1. Hanc quoque opinionem vbi per ab. & Gonsu. in c. 1. n. 1. de re scriptis, in 6.

Conciliando tamen hæc opiniones distinguat duos casus Ripa in d. c. i. n. 1. de re scriptis, in d.

Primus est casus, quando Princeps per viam t legis generalis derogat omnibus priuilegiis, etiam si de illis oportet facere specia-

Domicilij mutatio, an, & quando præsumatur.

S V M M A R I A.

Præterea & quarto cessat hæc declaratio, quando in privilegio adscripta est clausula decreti, vel alia prohibitiva. Nam tunc nec per conventionem, nec per præscriptionem tollitur privilegium. Ita Felin. in d. c. cum accessissent, num. 30. vers. quæritur limitatio ad conf. I. de iur. iur. m. 31. de conf. Confusum in verbo præsumptum. Cardan. in d. dicto 8. de præben. in p. & 10. epistol. Abbas eolum. 3. loc. An. col. 4. Rot. a decis. 63. de privileg. in antiqua.

Rursum & quintò non habet locum declaratio hæc, quando fortius actum privilegium contrarium, protestatur, quod non intendit renunciare ipsi privilegio. Itaque Bartol. in d. l. 1. c. de vi qui sponte muner. subeunt. Roman. in conf. 25. in fine. Alex. in conf. 3. libr. 3. & Abbas in d. c. cum accessissent, docuit ibidem numer. 30. vers. 3. & Abbas in d. c. cum accessissent, docuit ibidem numer. 30. vers. 3. quod limitatio, de conf. & Dec. eolum. penult. vers. tertio limitatus procedere.

Præterea & sexto cessat hæc declaratio, quando actus contrarius privilegio fortius est effectus suum: Secus verò si ille tantummodo contrarietur. Hic enim solus conatus non operatur, ut confectur privilegio renuntiatio. Ita Felin. in d. c. cum accessissent, nu. 30. vers. sexto limitatio, & ibid. Dec. eolum. penult. vers. 4. declaratur, & I. de iur. iur. m. 20. ff. de conf. in prin.

Rursum & septimò non habet locum hæc declaratio, quando privilegium quantum est consuetudine. Nam tunc sicuti consuetudine non tollitur vno solo actio contraria: ita nec privilegium a consuetudine ipsa causatur. Itaque vult multi consensu à Felino in d. c. cum accessissent, nu. 30. vers. septimò limitatio, & ibid. Dec. eolum. penult. vers. sexto & vltimò saltem.

Præterea & octavo non habet locum hæc declaratio, quando actus iste privilegio contrarius sibi coactè factus. Nam tunc non confectur renuntiatio ipsi privilegio. Sicuti coacta solutio collectarum facta ab exempto, & immunitas privilegio non derogat nec præiudicat. I. c. in princip. ff. de numer. & honor. & in specie rescriptorum Roman. in conf. 25. in fine, & manifestum in conf. 109. numer. 15. in conf. 196. in fin. & manifestum in conf. 288. nu. 11. libr. 1. & Masl. in conf. 99. numer. 3. Idem scripserunt Dec. in c. de terra, numer. 32. de privileg. & egrege Bartholomæus Belenzinus in tra. 2. de oblatione subditio. questio. 61. qui dixit, quod si immunitas a solutione decimarum eas soluit coactus a collectore, nullum sibi ea solutione præiudicium attulit: etiam si solvens protestatus non est, quod coactè soluit. Sic superioribus annis defendimus Reverendum Societatem Iesu immunitatem a solutionibus decimarum, cuius Prælati, fuissent bello inter Serenissimum Rempublicam Venetiam, & Turcarum tyrannum, coactus fuerat a collectoribus, qui per ipsam Republicam decimas exigebant, decimam quantum solvere.

Et hæc quidem sententia comprobatur traditione Butrij. accedentibus, eolum. 2. vers. per prædicta. de privilegiis. cum dixit, quod si canonorum episcopum mandato Pontificis, recepti aliquem in canonicum contra privilegium capituli, non dicitur renuntiasse ipsi privilegio, cum id coactè fecerit. Et Bartholomæus fecit sumi Felinum in dicto c. cum accessissent, numer. 29. de conf. & ibidem Dec. eolum. penult. vers. quoniam intelligitur. Et decidit Romana referente Puteo in decis. 88. m. l. 2. & vltimo in decis. 377. parte secunda, & fecit sumi in conf. 402. nu. 63. libr. 3.

Declaratur secundò hæc regula & præsumptio, per locum non habet, quando privilegium non est vñs ipso privilegio longo tempore, quo vi potuisset. Itaque adnoto omnes, quos statim commemo. In personis privatis sufficit cursus decem annorum, ut dicimus ante privilegium, sicuti affirmat Felin. in d. c. cum accessissent, num. 21. de conf. & ibidem Dec. eolum. penult. Abbas in conf. 61. num. 7. lib. 2. Baldus in tra. de act. de præsumptionibus, in qua a privatis quæritur pars principalis, questio. 3. limitatio. tertio. Puteus in decis. 25. libro tertio. In ecclesia verò requiritur cursus quadraginta annorum nisi sit servitium idem Felinus in d. c. cum accessissent, num. 29. vers. hanc limitationem, & num. 29. vers. tertio limitatio. Imola numer. 7. Antonius Birgos numer. 229. Decius in c. de terra, m. 22. de privileg. Abbas & Baldus actus in locis, & si ipsemet Decius in d. c. cum accessissent, num. 21. dissident. Et hæc quidem declaratio intelligitur, si servitium prædictum non evenerit. Idem latè affirmat Verrallus in decis. 379. parte secunda.

Domicilium an & quando quis mutasse præsumatur.
1. Habitatio & domicilium quæ differant.
2. Domicilium triplex est, naturalis, accidentalis, & commune.
3. Domicilium naturale quod dicitur, ubi quod quis mutari non potest.
4. Domicilium naturale dicitur, ubi quis mutari non potest, & bonitates, & sit onera personalia: sicuti est quod ad iurisdictionem. Et si desertione eius commoda per diu possunt, num. 6.
5. Privilegium concessum civibus originariis non competit hi qui à civitate & loco sua originis recesserunt.
6. Domicilium naturale mutari non potest, transiendo habitationem & domicilium ad locum dominantis.
7. Domicilium accidentale dicitur, quod assumptione comparatur, & domicilium habitacionis vocatur, & in d. c. act.
8. Incola verè dicitur, qui in aliquam regionem domicilium suum contulit.
9. Domicilium accidentale à quolibet amitti potest per volentem arbitrio. Eius autem mutatio non præsumitur, num. 12.
10. Naturæ & civitatis accidentis, nunquam præsumitur.
11. Domicilium mutasse præsumitur, quod loco recessit cum suis rebus.
12. Domicilium commune, quod dicitur, Roma dicitur communis patris ibid.
13. Domicilium commune existens amitti potest modis, quibus naturalis, & accidentale.

Cum de voluntatis mutatione hæc dictum sit, nunc differendum est, an & quando habitatio, seu verus domicilium mutatum præsumatur: hæc discipulo aliquam habet assinitatem cum illa, quando explicamus in libr. 2. de Arb. iud. causa 56, quando scilicet dicitur atque præsumitur quod contraxit aliquo in loco domicilium: Et quia quidem de re alia deinde nonnulla scripsit Mazar. in tra. de probat. consil. 534.

Et primum dicendum est, habitationem & domicilium inter se differre. Nam domicilium habere quod dicitur in loco, qui animo ibi commorandi perpetuo habitis. Id verò, qui per emporale aliquæ causa, puta studiorum, vel litis, vel simili commoratur, habitare dicitur. Itaque probat l. 1. §. habet are. ff. de locat. & de decur. vel effuderunt. quo loci aliterius inspecte anno ante sit & gloss. in l. hæc absens, §. 1. in verbo, domicilium, ff. de iudicij. Bartolus in l. quæritur, 6. per ar. an. numero nono ff. de anno infecto. Ruyus in consil. 18. m. 1. lib. 5.

Potest domicilium triplex esse, naturale, accidentale, & commune. Ita Marianus Socinus sen. in c. licet ratione, numer. 2. de foro com. petenti. quem fecit sumi Aliatus in l. provinciales, numer. 2. de verbor. signific. & Andreas Gailon in lib. 2. observatum, observat. 36. nu. 5.

Naturale illud esse dicitur, quod ex ipsa natura (inquit Socin.) naturaliter venit, seu quod nascitur, ut naturalitas propria, vel eam paternam, l. ciues, vbi gloss. C. de incolis, hoc domicilium mutari non potest, l. assumptione, in princip. ff. ad municip. & origin. libro 10. & scripserunt Bartolus in dicta assumptione, in princip. Alex. ander in conf. 34. numer. 4. lib. 3. Marianus Socin. in d. c. licet ratione, numer. 51. Decius in conf. 283. in fine. Socinus sen. in rubric. ff. solut. matrimon. numer. 23. & in consilio 79. libro 4. & alios retuli a sen. sum in consilio 20. numer. 10. libro 1. Et accedit nunc Andreas Gail. in dict. observat. 36. num. 5.

Ceterum prædicta sententia intelligitur, ac locum habet, quo ad munera & honores, & sic onera personalia: Sicuti est, quod ad iurisdictionem. Nam illud amittit, si alio domicilium transferat, ut Gailon prædicto in loco post Socium scribit. Et rursum (inquit Gailon) domicilium originis mutari quidem non potest, sed desertione per diu eius commoda possunt. Assinitus in decis. 384. numer. 9. Et ideo privilegium concessum civibus originariis, non competit ipsi, qui à civitate & loco sua originis recesserunt, ut scribitur Dares in rubrica. ff. solut. matrimon. & alij consensu à Nat. in consilio 139. nu. 4. lib. 1. Rursum mutari potest, transiendo ad habitationem & domicilium ad locum dominantis. Ita decidit a Socin. sen. in rubric. ff. solut. matrimon. numer. 23. & idem in consilio 129. lib. 1. & in conf. 302. libro 2.

Domicilium accidentale est, quod assumptione comparatur, & domicilium commune.

R E M M A R I A.

- Adm. nec b. Presumpt.

Quæ ad finem præcedentis præfumptionis scripti, efficitur, ut
in hoc loco explicem, an & quando quis furiosus, infans,
deus, & mente capus præsumatur.

maris celum, vbi fit solut. maritima, & Boer. in q. 23. num. 83. Credendum Doctorem illum, non fuisse infirmum & demementem, vtriusque et Cafrensis, cuius legatum, & dispositionem nimis recte (vt Rati in apparet) iurebatur, & aliquemque futurum, vel gloriosum fecerat. Hinc enim fit Ludovic. Cafatius Iurifconsultus, Patrum, cui anno 1412. die prima I. februarii, tradidit testamentum in scriptis, cuius authenticum exemplum, humanitate excellens. fit. Do. Triphonis Perennius Iurifconsultus summa cum amicitia coniuncti perlegi. Is enim Corintios, cuius domus et mihi nunc vicina, ordinatū testamentum omni ex parte diligenter, & prudenter scrutatum hoc solo vultu est significare, & aliquantulum vel fatum, vel gloriosum, quod nimis de bonis operibus suis confidere: cum in hoc testamento disoluerit illi verbi:

[It]em lego pro honoris corporis mei sepultura illud, quod videtur conuenire meo committarij. Et volui, quia t[em]p[or]e meo commissarij eliguntur pulsat[or]es, vi multie vique ad numerum quinquaginta, i[st]i precepti posuerunt: quibus legi dicarum me-
dium pro quolibet, vt p[ro]cedat corpus meum cum rubis, zafi-
melis, arpis, laticis, cytharis, organis, tympanis, & alijs generibus
instrumentsum multorum pulsat[or]um & canent[um]. Gloria in
excelsis Deo, & in terra pax hominibus bone voluntatis. Et non
omnino hoc legi & ordinio. Primò, quia iam nouerim omni-
um Conditor non me inter brutum computari, si in nobilior
animarum genere. Et in eo genere, non infirmum sanguine, nec
Intellectu p[ro]terog[er]i diuinum. Nam meis permixta uariis
vitijsque gradum obuiat diuinitatis: Non mihi diuiti[us] mo-
dus detur: cunctis infortunijs operatur: ad semiam peruenire
ei cuiusque acrius sensum mores, & conuincunt p[er]uicaciam & inco-
modum. Cur ergo laetus non dicarum? Et (vt ait Tullius de fene-
stretis) pro praelatum didicim: c[um] iam illud diuinum seminum
conscium, canemque proficiscit: Et hanc eam Emio, qui A-
pollinis oraculo Cyrenienses iudicatus est: animos hominum
esse diuinos, hisque c[um] ex corpore excessissent relictum in c[ae]-
lum patere propter modum & iustissimò quod expedit iussum. Cur ergo
lachrymis, & fleibus dicarum cum est iuuens, cuius ex morte
sequitur immortalitas? Igo me luceant superuenientes, quibus
charus fui: qui ex mei morte incommo[di] patenter. Igo enim
laus iustitiam fuisse: quia veritas sum, quod t[em]p[or]e meum est,
terre relictoque, & ad c[ae]lum diuinorum, vnde discissi, reuerti
corporis in lapide.

Haecenus Doctor Cortofius testator, qui (vt dixi) aliquantulum fatuus potius, vel gloriosius quàm demens, & infans suo hoc leguo deregitur. De sua bonitate nimis confidebat. Nec illud Apollini fati perpendit. Nemo scit, an dignus sit gratia, vel odio. De huius Doctoris repertorio, cuius meministi, eisdem Castrensi.

[Item volo, & repertorium meum per me compositū, quod vocatur, et *Cortase*, ponitur ad stationes Bidellorum, ut quilibet volens possit habere copiam.] Hæc ille.

Ceterum si resita le habueris, vt Castrensis scribit, Doctorem hunc stultum, & omnino infanum ego iudicarem, Roma. Alex. & Boer. opinione reiecta.

44 Decimum est lignum & coniecturatur furoris & demetia; quæ
 fumitur ex eo quod datus est ei cursor tanquam dementi, vel fu-
 roribus. Ita Aug. & Salicr. m. l. curr. c. de probis. Alex. in confi-
 g. mem. a. lib. 5. & m. conf. 1. n. m. d. 1. furiosus. m. 10. Cap. test. m.
 lib. 1. & in confi. 32. m. 7. lib. 2. Dec. m. 1. furiosus. m. 10. Cap. test. m.
 fauer. p. 1. & in confi. 36. m. 7. & in confi. 4. m. 1. & 3. qui se cen-
 tratur argui, aliquem præsumi, & ceteri. Iam mentis, quando at-
 ab eo gelius sit confirmatus auctoritate & decreto superioris, si
 aliquo paffus non fuerit illum aliquid agere, si furiosum, vel de-
 mentem cognouisset, & idem eodem m. dicit Cur. Decretor. Pand. p.
 rific. confi. 38. m. 3. a. lib. 3. Idem conf. Boer. in q. 23. m. 5. Verum
 coniectura hæc non fumitur à persona eius, qui arguitur furiosus, sed à
 ge: tis aliorum.

43 Undecimum signum, coniectura & tpræsumptio est, quando quis habitus, & reputatus est pro furioso, vel demente à parentibus, vel etiam à vicinis. Ita Bald. in §. item si furiosus, in l. item, quibus non est permissum facere testam. Alex. et in consil. 5. q. numer. 3. lib. 1. & in consil. 112. numer. 5. lib. 3. Dec. in d. l. furiosus, numer. 30. C. qui testam.

libr. 5. Et herim in additione fuisse ut in consil. 82. numer. 237. libr. 1.
Hocram in agnum, sicut et precedens sumitur ab aliorum fa-
gum, non autem a persona eius, qui turisio asseritur, sic demens et
stultus habuit, est fidei ultimus Imperator, resse l' uaterram mbo-
re. in. Antropos et accedit Decimum in consil. 127. numer. 33. lib. 3.
qui contra diuiv, sane memris, praefumi, qui fidei talis habet. Et
idem consilium Boer. in d. consil. 23. numer. 16. Ha quoque in fine
memris probatur quod melius est. et per hoc habetur, si decida fidei a Roma-
num consil. 109. numer. 6. et in d. parte ut nonfense citat. Et uideretur
tenuis Crumeti in consil. 109. numer. 5. lib. 3. Item quando pater alle-
ruit fidei in celamento filium fidei in consilium, et turisio, qui
Alexan. in consil. 4. super. et. lib. 3. Dicam in consil. 24. numer. 2. et in d. consil.
4. 45. numer. 33. in fin. et apertum Ioan Petri et Sarinus in consil. 59. numer. 17.
et in d. lib. 3.

Duodecimum signum & conjectura f demeritæ & furoris
 fumitur ex eo, quod quis turpia, & inhonesta publice facit, licet
 quando quis publicè offendit pudibundum. Item demeritum
 vel furiosum, & infans praesumitur. *Ita enim in specul. sententiarum
 moral. in. c. 1. §. 1. non 8. in criminal. & Boet. ap. 23. num. 52.* Hoc cessat
 in infirmo, & in laeto iocenti, & gravi febre agitato. *Ita Curt. sum.
 in c. 10. §. 2. a. nov. 72.*

Dactylum tertium signum & coniectura furoris, vel dementiae, quam quis agnoscere fallitur, sicuti conigit illis, qui vrum pro altero se cernere affirmant. Quam admodum Theophrastus iudicet peritus euenit, in eum qui deest sufficit et, in angelis domus occurrentis arbitratu adesse iudicium & cantores. Ita *ex Galieno libro tertio de morbis commemorat Calui Rhodigium libro 17. c. 11. amicum. cap. tertio. M. Iudaeum scribens, quod accidit Romano, cui, qui iuncturamque oppressis, oculis adhibis, de se oculis vasa transgredientibus ostendebat, siccitatem auerteret.*

Ex de seipſo Galenus ſcribit, quod dum puer ageret, & æſti-
tempore febris quaeretur, ex cubili prominens atro color
ſeſcuius videre fe opiniabar, vellet quoque fluctorem plenis,
& idem Galenus libro 3. de locis affectibus, commemorat quandoq;
qui credidit fe eſſet inter coctum, & ad cuncto uitabat, quia
obuiam habebat, ne kiſium frangeret, atque didiceret. Eſt autem
ad rem noſtram illud Tiſarilly, qui inſinuat eſſe uerum, vt
Pierum ingredienti naves linſaribatur, proinde abentes
reſignati quingenti appuſu excipiebant, quod liſi nauſ-
fragium feciſſent, nihil inde necioris conſpicitur. Huius itatis
cura ubi a morbo abſciſſa fuerat, ea nunquam deſinit iocun-
dum, tam ſuroſiſ temporis, quoniam abſciſſa quilibet, volup-
tatis arderet. Ita reuertentur Amuloſo 3. variæ ſunt, & Caſ-
lius Rhodigiſmus alibi, q. viroſoro commemorat in cap. 8. de am-
22. q. quod loſi, reſpondit bernardinum quem laſi Parum inſi-
nua laborat eſſe, quod didiceret, fe cerere quidem ingredi-
mentum cibile frum eſſe ſpecula. Inſinguiſſimum quoque fallaciarum mul-
illa Aecco, cum memoretur ex Plinio alius Calus Rhodigiſm lib. 9. letitia.
antiq. cap. 2. q. quidem dum fe in ſpectu contemplantur E-
maginem ſuam, perinde ac mulierem alterâ alloquibatur, innue-
bat, ſub murmurabat, attridebat, intercum comminabatur, ſub
blandiebat, & quidquid conſultantes ſolent numeri omni-
bus implibat.

Eodem in loco recenset Celsus, ad dolores ventris Aggrimen-
tinos, qui eo obicitur, ut periculis perirentis, et ualidius
credentes, de in nauis esse, et nauis agiti pati, & propter bona com-
mune, omnemque fuppellectilem in speculam in visum proiecerant, ex-
stimantes, se ita nauem exonerare, & nauis agimur citare posse.
Imaginationes quoque falluntur, quibus percipitur timor afflic-
ti, ne munus corruat, et in praecipit feratur, & propterea temper
de fuga cogitat. Quorum quidem meminit Galenus lib. 3. de internis
libris, Celsus d. lib. 9. cap. 2.

Cognovit et ego superioribus anas Jacob. Garziam Hippo-
nam sacerdotem eruditum quidem bonarum litterarum, ac Sa-
cra Theologia, qui hoc infaniz morbo laborabat, vt crederet, ac
fulciparetur tempus, hic animis suis periculi, et illos curat, vt
magistratus iuventus ciuitatis eum praehendere curarent, vinetumque,
vel Romanis, vel in Hippaniam mitterent. Iste perase me hortat-
batur, vt regerem magistratus ipsos, his suis persecutoribus fi-
dem adhibere. Igitur, qui in anginis huiusmodi, vere infan-
tunt. Sicut Cornelius Celsus libro tertio medicinae ap. 17. his signifi-
cat. [Tercium, inquit] infania genus est culcus speciem dunt. Nam
quidam in anginis, non mente laborant, quodam inuenerunt
Aiacem, vel Orestem poetarum fabulae sunt, quidam animo de-
siliunt.

num. 12. lib. 7. *Tafin in consil. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

- 63 Tertius est casus, quando fonsat aliquem fuisse, ac esse quidem firmiter, vel de mentem, sed tamen habere dilucida intervalla. Hoc in casu cum dubitatur, an actus ab illo gestus tempore furoris, vel tempore dilucidi intervalli: dicendum est, in dubio præsumi gestum tempore furoris: & id, qui asserit, gestu fuisse tempore dilucidi intervalli probare id debet. Ita omnium primus docuit Card. Zabarella in clem. 1. clem. 2. v. ex hoc sequitur. de homi. id. qui dixit, in questione facti fuisse dubitatum, quod cum ageretur ex causa mutui, & obijceretur illum, cui factum fuerat inueniunt, fuisse furiosum. Et ex aduerso fuisse probatum, quod ille habebat dilucida intervalla dixit Cardinalis, se respondisse, si non fuisse probare, quod haberet dilucida intervalla, sed probari debuit, quod tempore illo celebrati contractus habebat dilucidum intervallum. Et eodem in loco item consil. Ambrosii, quæ sit sententia in consil. 1. parte furoris, num. 6. ff. de his qui sunt sui, vel alieni. c. de iur. test. in consil. 2. num. 1. lib. 2. egregie Ramus in consil. 6. num. 1. lib. 2. & de eadem sententia Parisius in consil. 17. num. 1. lib. 3. & pulchre Suarez allegat. num. 21. Decius in d. l. furiosus, num. 22. 64 C. quæ sit sententia facere possit. l. in his sententia ratio est prima, quia furor si non sit insaniibilis huiusmodi præsumitur durare omni tempore: & dilucida illa intervalla sunt per accidens, qui tamen accedens debet probare de luctu illud non præsumitur. l. si vero ff. de proci. qualitate ff. qui facit. leg. & si hoc loci diximus. Et hanc sententiam probat l. non aliquid de iure delib.

Idem dicitur hic casus, ut locum habet etiam si notarius afferat, in instrumento de actu recepto, hunc factum fuisse tunc. Nam ad huc talis non præsumitur, cum notarius non credatur. Ita Soc. Sen. in consil. 98. num. 1. lib. 3. *Tafin in consil. 17.*

- 65 Declaratur primò hic casus, ut locum non habet, quando actus ipse gestus ita bene gestus, ut significet, atque ostendat non esse actum furiosi, vel de mentis, sicut conigit in testamento Tullitiani cuius Romani novæ viri infans, cuius testamentum (ut scripserunt Valerius Max. lib. 7. cap. 7. de testamentis, que rata veniunt) feruit, Cicero in quæst. Academ. & Laet. Firm. lib. 3. Insuper cap. 23. Hic à Seneca Romano iudicatum, ut à hunc mentis homine coniectum. Et hoc exemplo vult fieri permutatio ex postis, qui casum hunc sic declarat. Ita fatis in d. l. parte furoris, num. 7. ff. de his qui sunt sui, vel alieni. num. 21. Soc. Sen. in consil. 98. num. 1. lib. 3. Decius in d. l. furiosus, num. 12. C. qui testamentum facere possit in consil. 4. 8. num. 18. Eandem declarationem probatur Alvarius in d. l. furiosus, & in ag. in tra. 4. de legibus consub. l. 10. num. 8. qui cunctis apud nos committitur à Balduino, Rom. Cornutus, & aliorum. Et accedens Alex. in consil. 12. num. 1. lib. 7. Inter in quæst. 23. num. 16. & Rodericus Suarez in allegat. 1. num. 7. & num. 21. & Rata Ratio in d. l. furiosus, num. 15. in 2. parte in consil. 1. edicta. Et idem est e contra, quando actus ab illo factus ita confusus est, ut non amentis homo cum non fecisset, argui illum tunc de mentis laborasse. Ita respondit Socin. Sen. in consil. 98. num. 1. lib. 3.

- 66 Extincta hanc declarationem tueri, atque defendi potest traditio illa Castren. in l. qui testamentum facere possit ff. de testament. cum dicit, testamentum factum ab eo qui habet dilucida intervalla, præsumi factum potius tempore quo erat sane mentis quam quando furor aggrabat. Defendi hinc potest hæc Castrensis traditio hoc in casu, quando illicet appareat testamentum esse solenniter conditum, sicut Castrensis hanc in causa tueri Decius in d. l. furiosus, num. 17. Ita etiam intelligi & declarari debet idem Card. Zabarella in consil. 16. num. 9. v. ex hoc sequitur. ad secundum, alioqui contra ratio est, quod si quis, qui non de responsione dixit in clem. 1. de homi. id. res. supra num. 67. Si manifeste Socin. Sen. in consil. 4. 2. solu. v. de responsione, hoc in casu esse considerandum qualitate actus. Ita respondit Curt. Innoc. in consil. 30. num. 1. lib. 3.

- 67 Cæterum si constet alicuius fuisse furiosum, & gessisse actum convenientem huiusmodi sane menti: dicendum est actum illum non valere. Ita præsumitur intelligi ad id à Barro d. q. 23. num. 30. post multas ab eo commentum. Ita, & in his multis verari iudicis arbitrium post alios docuit Rocca in d. l. de iure 129. in sua secunda parte in consil. 1. edicta.

- 68 Declaratur secundò hic casus, ut non habet locum hic casus, quando tempus coniecti actus, quæ respiciunt, erat multum remotum à

tempore quo furor vexabatur. Nam tunc præsumitur, quod sine mentis exitu sit. Ita docuit Bald. in d. l. furiosus. Cuius testimonium facere possum, qui dixit, considerandum esse actum, an scilicet fuerit coniectus longe ante, vel post, vel proxime ipsi furori. Et idem sensu incola d. l. qui testamentum facere possit ff. de testament. Quæ quidem sententia sunt Alex. in consil. 1. 2. num. 1. lib. 3. Socin. Sen. in consil. 4. 2. sol. per v. lib. 3. & in consil. 98. num. 1. lib. 3. Decius in d. l. furiosus, num. 17. Barro in q. 23. num. 30. & Difficilis tamen Parisius in consil. 17. num. 12. lib. 3. l. i. obiterandum est, quod ille, qui asserit actum aliquem coniectum fuisse ab infans & iurioso, probare debet præcisè, quod eo tempore coniecti actus in laboraret eo morbo. Ita Cardinalis Zabarella in consil. 16. num. 3. Corne. in consil. 16. num. 1. lib. 4. Sen. in consil. 4. 2. num. 9. lib. 3. Barro in d. q. 23. num. 19. alios referre ad alios in consil. 4. 2. num. 15.

PRÆSUMPT. XLVI.

Senes, an ægri, atque infirmi præsumantur:
& quando ægris comparen-
tur.

SYMMARIA

- 1 Senectus dicitur morbus, & infirmitas æquiparatur ætati. Contra num. 6.
- 2 Senes an loquuntur de infirmis, in sensibus locum habet.
- 3 Episcopus senis consilio, non licet coadiuvare in suis assensibus, quem admodum & ægros.
- 4 Senes possunt ad alteram rem et memoriam testes examinari, sicut valent ad rem, & infirmis.
- 5 Infirmitas est habitus consumptus corporis contra naturam.
- 6 Senes, qui septuagesimum annum attingunt, præsumuntur de senectute infirmi, perinde ut amens sunt a dote volenti & validi.
- 7 Latorum viri 300. annos, eximius vires retinent.
- 8 Agrippinus Lacedæmonius iam senio confectus, visum esse sepe per brachia nudum pedibus, ac sine ulla veste edere.
- 9 Democritus Abderitis centum & novem annos attingit, non morbo, sed longæ senis exitium.
- 10 Galenus viri centum quadraginta annos, & nullo corruptum morbo interit.
- 11 Gorgias Leoninus centesimum & septuagesimum annum integritate ætatis quæ præteriret videtur in viam vivere, respondit, quia nihil habere quod senectutem in eum acciperet.
- 12 Ifforates ætate quatuor supra nonagesimum vitam suam edidit laborum, quem Panathenæonem instruxit.
- 13 Masinissa Rex Numidie ætatem suam summo tunc robore vitæ oblonge senis sextum annum perduxit, quo tempore filium Marthimatum genuit aut.
- 14 Valerius Corvinius centesimum annum integritate viribus complevit.
- 15 Franciscus Pontanus Venetorum Dux oblonge senis ætate suam vitam integritate viribus adduxit Respon. operæ aut dedit.
- 16 Franc. Melius post centesimum ætatem suam annum Veneziæ prætoris dignitate ornatus est.
- 17 Thomas Centarius Dux Marci prætor nonagesimum sextum annum rebusque implevit, & alius Thomas Centarius 157. prætor nonagesimum integrum penè viribus attingit.
- 18 Nicolaus de Ponte, Venetorum Dux, nonagesimum tertium ætatis suæ annum in calidum implevit.
- 19 Marcus Mantua l. C. Patavinus nonagesimum sextum annum ætatis vixit, & in patria fuisse ætate annos partem sui Cindis, partem Pontificatus domi.
- 20 Senes tunc infirmo æquiparari possunt, quando illi negotio, de quo ageretur non plus superesse possunt quam ad ordinatum usque.
- 21 Senes excusantur a manere personalis.
- 22 Senes cum dicitur dicitur donare causa mortis.
- 23 Testes senes fuisse donis excusantur.
- 24 Senes æquiparantur infirmis in his, quæ exercitum corporale requirunt.
- 25 Libido, & concupiscentia ætatis in senes sicut in infirmo & ægro, quia mirum non calor.
- 26 M. Cato Censorius dictus in ætate nonagesimo primo annum filium genuit.
- 27 Senes sexagenarius regulariter, & ut plurimum generare non possunt.
- 28 Senes præsumuntur citius mori quam iuvenes ob calorem naturæ du-

Vipianus) si liqueret enim vivere. Et si vult Vipianus aduersariū petens probare debet evitam illius testatoris. Ceterum facillè ea ratione curari potest hoc consideratio Riminaldi: quia in casu d. §. i. subicitur. Vp. non respondet ad illam de facti specie, quæ contrahit sed consilium præbet Prætori, quid obferre debet, cum qui peti sperari & inspicit testamentum. Et propterea nos deducendo rem ad praxim dicimus, quod aut petens ille sperari & inspicit testamentum non habebit aduersariū tunc ipse non probando mortem efficit, ut satis dicatur apparere, testator adhuc vivere, vel iudex ex officio assument informationes, an vivat, vel decesserit: & si constabit vivere, non permittet inspicit tabulas. Aut vero si habebit aduersariū, & tunc petens sperari testamentum non deducit mortem testamenti, sed tamen postulat, testamentum sperari, aduersariū verò si impedire voluerit, opponet testatorē adhuc vivere, & propterea sperari testamentum non possitque deducendo vitam, est probabile. Rectius confutari sic potest opinio hac: quod cum rora disputatio sit de presumendo aliquem vivere, vel non vivere vixit de centesimo annum, præsupponimus efficeretur & incongnitum, an is in humanis sit: vel sit vita functus, sicut contingit in eo, qui iam diu abest, & ignoratur quid de eo evenierit, cum inquam de hoc incerto sit disputatio, inanis & frustratoria est hac opinio: cum nec ætor vitam, nec res mortē deducentes aliter probare possunt quam præsumptione.

- Quintus & vltima est opinio Cagnoli m. d. l. si emancipati, num. 92. m. f. C. de testat. qui dicit, hoc esse iudicium arbitrarium, ex quo à iure determinatum non est, mortis a. ff. de iure delib. cum similibus. Hæc opinio, & si à Riminaldo non m. d. l. si emancipati, m. 133. rejicitur, tamen non displicet: Nam, si rectè consideramus, facillè duæ illæ opiniones pugnantes conciliari poterunt, iudicis hoc arbitrio ex ætate & perpena ad ea praxim deducto. Supponamus itaq; iam diu aliquem abesse & ignorari an vivat, vel non: & petat agnatus eius successionem, asserens illum præsumi decessisse, vxor verò absentis dicat, se confirmari debere in possessionem bonorum mariti donec reuertatur: cum vivere adhuc præsumatur. Hoc in casu prudens iudex pendet atque considerabit primum, nunquid à contentibus de absentis vita vel morte præsumptions & cōdictæ alique deductæ & probatæ sint. Et tunc pro libito arbitrio sequetur coniecturæ, quæ ibi videri validiores: cum non solum præsumptions, sed & probationes propriæ sint in eius arbitrio. l. §. 2. m. g. ff. de testat. vel nihil de vita vel morte deducimus probatur: que sit à contentibus, iudex iuxta ex officio poterit perquirere, cuius est ætatis ille abfens, quando abesse certis, quæ illi abest, quo in loco, proleus sit? & si in castris, an multi in conflictu decesserint? Si vero nauig. in mare; an qui cum eo periclitati fuerint reuerti sint, vel non? His & alijs circumstantijs perquisitis & indagatis poterit iudex coniecturam facere, an ille adhuc in humanis, vel decesserit: item ad adolescentem viginti annorum, quæ esset à Turci, & de eo nil intra decem aut etiam viginti & plus annos anticum effluerunt tamen iudex deberet coniecturam facere, illum decessisse. Cum experientia comperit, si aliquos adolefcentem ex captiuis Turcarum, esse domū reuerfos post viginti & plus annos sive captiuitatis. Et ego ipse audiu, dum anno 1663. Ius Pontificum docerem in Gymnasio Ientis regalis Predemontium, illius civitatis ciuem nomine Io. Mariam (si me nō habet memoriam) Tricolom post diuorum & viginti annorum captiuitatem rediisse ad vxorem, & filium, quam nuptiam reperit citi decem omnium honorum, & ex de causis illius habuisse cum eius genero, qui nihil ex bonis illis à se auferri posse contendebat, propterea quod illas vxorem tenui dote non duxisset. Legi etiam apud Cruiet. m. conf. 215. m. f. Franc. de Pectis nobilem Vercellensem ad hostibus captum & carceratum iussit in carceribus decem & nouem annos, quem omnes crederent vitam finitum, & tandem liberatum. Cuius etiam carcerationis liberationisq; meminit Officium m. conf. 92. Si verò qui iam ætatis quinquaginta vel plus annorum caprus ab hostibus, vel alia causa abfens viginti vel plures annos abest, & nihil penitus de eius vita, vel morte constaret, coniecturam facere poterit iudex, illum decessisse: cum experientia ipsa quæ illa docet, homines vel plurimum hoc tempore non excedere præsumimus quinquaginta, vel octuagesimum annum lxx ætatis. Poterit etiam iudex sumere informationes, an is abfens sui natura effit robusti vel debilis corporis, & pro huius prudentia producat.

Duobus simul mortuis bello, ruina, naufragio, vel incendio, quis prius mortuus & quis superest præsumatur; diligens & accurata explana-tio.

S V M M A R I A

1. Duobus simul vita functis bello, ruina, vel naufragio, qui primo decesserit præsumatur.
2. Exi autem quandoque dicuntur, qui patri potestatis vinculo iuncti em de iuncti non sunt.
3. Maritus vxore moriente in matrimonio habet consensu lucrum dotis, si coniugati ambo simul decesserint, & in naufragio, etiam si debium suu qui prius decesserit, præsumitur euenisse condonacionem, cum vxor sit maritus in matrimonio. Et idem dicendum est contra, quando statim vel postea cauti fuerit, quod vero decesserint in matrimonio certæ pars bonorum vari ad vxor em pertinet, num. 4.
4. Et idem quando ambo ciuiles decesserint eodem tempore: ut si religionem mercederentur, num. 5.
5. Donatio inter virum & vxorem non valet. Moderatur hæc constitutio, ut si quis donauit, prius decesserit, quam cum pariter, ipsa donatio confirmatur: si vero decesserit donator ante donacionem superfluo donante, refulcerit ut donatio num. 7.
6. Et si quis coniugati donauit & donatarium simul eodem tempore decesserint, num. 8. & q. 9. & seq.
7. Dicitur, maxime, si natus a simpliciter, idem esse: etiam si natus expressè debeat, & a xatim impiter, quod quandoque, num. 12.
8. Intelectus l. si inter impiter, ff. de reb. d. 3.
9. Donatio etiam recipitur a filio, si donum & donator ambo inuuantur simul & eodem tempore. Et sustinetur etiam si qui donauit, non esset masculus sed femina, num. 14.
10. Viro & muliere simul vita moriente dum præsumi prius decessisse mulierem vixit debet iudex.
11. Donator & donatarium si vita functi sunt, & ignoratur qui prius decesserit, cum in diuersis loca mortui sint, melior iudex atque consilio possidentis, ut qui petunt, probare debeant hunc vel illum prius decessisse.
12. Maritus si vxore per amorem ipsa superfluo ex dispositione filii natus lucratum dicitur si coniugati ipsam vxor em vxore decesserit, & constat qui prius decesserit, hæc res ipsius mariti non an quis ut ipsam datur, & quare.
13. Legatum vi debetur legatario, præfisse est, quod testamentum confirmatur morte testatoris superfluo ipsa legatio.
14. Pupillus, & qui exstiterit viui est si decesserit tempore moriantur, non potest dici viui alteri superfluo, ut succedat in demortui locum. Intelectus l. si d. & m. d. ff. de reb. d. 3. ibi.
15. Substituto pupillari dicitur testamentum pupilli.
16. Pater & filius pubes si vitam simul perierint bello, ruina aut naufragio, & agitur de superexsistentia respectu iuryspionum, qui prius præsumatur mortuus, num. seq.
17. Intelectus l. qui dicit, si cum bello ff. de reb. d. 3. ibi.
18. Pater ordine nature præsumitur mortui ante filium.
19. Hæc ratio: pater iuxta a commune votum paternum peruenire debet ad filium.
20. Substituto compendiosa verbis communibus facta non continet pupillarem marie existentem in medio.
21. Pater & filio eodem tempore mortui, præsumitur pater prius decessisse, quando pater causa habet succedere: cum declaracione, ut numer. 26.
22. Secus si coniectura apparet filium prius decessisse, num. 27.
23. Pater & filio simul decesserint non præsumitur quod filius pateris superexsistenti, quando agitur de superexsistentia respectu iuryspionum ex ætate.
24. Idem etiam si petatur ruina, bello vel naufragio, pater & filius pubes, num. 29.
25. Intelectus l. ex factis, ff. si quis autem, ff. ad Trebell. ibidem & num. seq.
26. Pater & filius impubes si vitam vel naufragio simul perierint, & agitur de superexsistentia respectu patris vel alterius a quo tenentur, præsumitur prius decessisse filium, & quare.

nusque crediderit favore matris, neque luctuosa filij hæreditate excludatur, cuius quidem favore et alia multa lex concessit, vt dicemus statim. Rationem hanc probatur Curtius l. in i. p. r. i. c. 4. *C. de impub. et alijs sub. i. & l. in i. b. p. r. e. i. u. r. i. c. 9. Et p. r. i. u. s. idem sentit Bart. in l. c. i. u. s. i. f. d. v. l. g. & p. p. s. u. b. i. l. Cum dixit, i. f. u. b. i. l. i. t. u. m. c. o. m. p. e. n. d. i. u. m. v. e. r. b. i. s. c. o. m. m. u. n. i. t. u. s. f. a. c. t. u. m. non continere pupillarem, matre exsistente in medio, favore ipsius matris, cui lex tribuit multa specialia, quando de succedendo eius filio agitur: Et Pari. in hanc sententiam citat d. l. qui duos. §. cum bello. B. R. *f. e. u. s. s. i. u. m. m. u. l. t. i. q. u. o. s. c. o. n. t. e. s. s. i. f. u. b. i. l. i. t. u. m. i. n. p. r. a. s. i. u. m. §. v. l. i. i. n. d. i. d. a. c. o. m. p. e. n. d. i. u. s. f. u. b. i. l. i. t. u. m. f. a. c. t. u. a. p. a. g. a. n. o. v. e. r. b. u. c. o. m. m. u. n. i. t. u. s. m. a. t. r. e. e. x. s. i. s. t. e. n. t. e. i. n. m. e. d. i. o. d. i. s. s. e. r. u. m. u. s. Et hæc quidem ratio probari potest, t. e. x. d. l. qui duos. in p. r. i. n. f. f. de rebus dubijs. i. u. n. c. t. a. l. i. f. i. u. s. q. u. i. f. f. a. d. S. C. T. r. e. b. e. l. In ea l. i. u. s. r. e. s. p. o. n. d. e. r. M. a. r. c. i. a. n. u. s. q. u. o. d. f. i. p. a. t. e. r. d. u. o. b. u. s. f. i. l. i. j. i. n. s. t. i. t. u. t. i. s. g. r. a. u. i. t. u. m. q. u. i. n. o. u. i. s. i. m. o. l. o. c. o. d. e. c. e. s. s. i. t. e. r. e. s. t. i. t. u. e. r. e. p. a. t. e. r. e. m. h. a. e. r. e. d. i. t. a. t. e. p. r. o. p. i. n. q. u. o. s. i. a. m. b. o. f. i. l. j. v. n. a. s. i. m. u. l. d. e. c. e. s. s. e. r. u. n. t. m. a. t. r. e. p. e. r. i. t. e. n. t. e. n. o. n. a. d. h. i. b. e. t. u. r. d. i. l. l. i. n. e. o. q. u. o. d. d. e. b. i. l. i. t. u. r. c. r. e. d. a. t. u. r. p. r. i. u. s. d. e. c. e. s. s. i. t. e. n. e. c. l. e. x. s. t. a. t. u. i. t. l. o. c. u. m. e. s. s. e. r. e. s. t. i. t. u. t. i. o. n. i. t. a. n. q. u. a. m. q. u. o. d. a. m. b. o. d. e. c. e. s. s. i. t. e. n. t. i. s. & i. s. f. u. b. i. l. i. t. u. s. f. u. e. r. i. t. a. m. b. u. o. b. u. s. f. u. b. i. l. i. t. u. s. v. t. i. n. c. a. s. u. d. l. qui duos. in p. r. i. n. v. b. i. m. a. t. e. r. n. o. n. e. x. t. a. b. a. t. I. t. e. m. q. u. o. e. i. n. l. v. l. c. d. e. i. n. s. t. i. t. u. t. i. o. f. u. b. i. l. i. t. u. s. f. i. n. o. n. n. a. c. i. t. u. r. p. o. s. s. u. m. u. s. n. o. n. a. d. m. i. t. t. i. t. u. r. f. i. l. i. o. s. u. l. t. i. m. u. r. n. a. t. u. s. i. m. p. u. b. e. s. d. e. c. e. s. s. i. t. m. a. t. r. e. s. u. p. e. r. f. u. i. t. e. n. t. e. n. o. n. c. o. n. i. e. c. t. u. r. a. m. f. a. c. i. t. I. n. s. t. i. t. u. t. i. o. r. e. s. t. a. t. u. m. n. o. n. u. l. t. i. s. f. u. b. i. l. i. t. u. s. a. d. m. i. t. t. i. t. u. r. n. o. m. a. t. e. r. s. u. p. e. r. f. u. i. t. e. s. u. b. i. l. i. t. u. s. e. x. c. l. u. d. a. t. u. r. a. l. u. c. t. u. o. s. a. f. i. l. j. h. a. e. r. e. d. i. t. a. t. e. P. r. æ. s. u. m. p. t. i. o. & f. o. r. t. i. u. s. l. a. u. o. r. e. m. a. t. r. i. s. f. i. c. r. e. s. p. o. n. d. i. t. T. r. i. p. h. o. n. i. u. m. i. n. d. l. q. u. i. d. u. o. s. §. c. u. m. b. e. l. l. o. f. u. a. d. e. t. q. u. o. d. s. t. a. t. i. m. i. p. e. f. u. b. i. l. i. t. u. s. e. s. t. c. o. m. d. i. c. i. t. l. a. u. o. r. e. m. p. a. t. r. o. n. i. f. a. c. t. u. m. e. s. t. v. t. d. e. c. e. d. e. n. t. i. b. u. s. p. a. t. r. e. & f. i. l. i. o. l. i. b. e. r. i. s. p. r. æ. s. u. m. p. t. u. r. p. r. i. u. s. m. o. r. t. u. u. s. f. i. l. i. u. s. c. o. p. a. r. o. n. o. s. u. b. o. r. e. u. e. r. e. n. t. i. a. m. q. u. a. n. d. a. m. e. x. c. l. u. d. a. t. u. r. E. a. d. e. m. e. s. t. r. a. t. i. o. i. n. m. a. t. r. e. c. u. i. f. i. l. i. u. s. r. e. u. e. r. e. n. t. i. a. m. p. r.æ. s. t. a. r. e. d. e. b. e. t. N. e. c. r. e. p. u. g. n. a. t. c. o. n. s. i. d. e. r. a. t. i. o. n. e. s. H. u. g. o. n. i. s. D. o. n. e. l. l. i. m. d. §. c. u. m. b. e. l. l. o. i. n. f. i. n. & S. o. c. I. n. d. l. c. e. n. t. u. m. n. u. m. 265. i. n. f. f. d. e. v. l. g. & p. p. s. u. b. i. l. i. t. u. m. q. u. i. d. i. x. e. r. u. n. t. i. n. d. o. c. i. s. i. s. f. a. u. o. r. e. s. i. c. n. o. n. r. e. s. p. o. n. d. i. t. T. r. i. p. h. o. n. i. u. m. c. u. m. i. p. s. e. T. r. i. p. h. e. n. i. u. s. i. n. f. i. d. l. q. u. i. d. u. o. s. & l. a. u. o. l. e. n. t. u. s. i. n. l. e. u. m. p. u. b. e. r. e. & C. o. n. s. i. n. l. f. r. a. n. c. i. s. f. f. r. e. d. e. r. e. b. d. u. b. i. s. n. u. l. l. a. m. c. o. n. s. i. t. u. e. r. e. d. i. f. f. e. r. e. n. t. i. a. m. q. u. o. d. f. u. c. c. e. l. l. u. r. a. e. s. t. m. a. t. e. r. n. o. n. v. e. l. e. x. t. r. a. n. s. e. u. d. s. o. l. u. m. d. i. l. i. n. g. u. i. t. a. n. p. u. b. e. s. v. e. l. i. m. p. u. b. e. s. d. e. c. e. s. s. i. t. f. i. l. i. u. s. v. n. a. c. u. m. p. a. t. r. e. v. e. l. m. a. t. r. e. N. a. m. r. e. s. p. o. n. d. e. n. t. u. s. i. l. l. i. i. n. c. a. l. i. b. u. s. n. o. n. e. x. t. i. t. u. e. i. t. e. m. a. t. r. e. m. v. e. l. p. a. t. r. e. m. q. u. i. f. u. c. c. e. d. e. r. e. p. o. s. s. i. t. C. u. m. n. i. l. l. u. m. d. e. e. i. s. v. e. r. b. u. m. i. b. i. f. a. c. t. u. m. f. i. t. i. c. u. r. i. l. a. c. t. u. m. e. s. t. i. n. c. a. s. u. d. l. qui duos. c. u. m. b. e. l. l. o.**

Extenditur hic casus, vt procedat etiam quando pia causa habet succedere. Nam: et tunc eadem ratione humanitatis præsumendum est patrem decessisse ante filium, vt scilicet successio perueniat ad piam causam. Ita docuit Soc. in d. l. i. f. i. m. u. l. t. i. s. §. 3. de reb. dub. qui n. 4. f. u. b. i. l. i. t. u. s. i. d. e. m. e. s. t. f. a. u. o. r. e. p. i. a. c. a. u. s. a.

Declaratur t. p. m. o. d. o. casus, vt locum habeat, quando verè sumus in dubio, an filius, vel pater prius decesserit: scus est quando appareat filium etiam per temporis momentum prius perisse. Nam tunc statim ipsi certitudin. Et illud temporis momentum spectatur. Ita declarat Soc. in d. l. i. f. i. m. u. l. t. i. s. n. 1.

Declaratur secundò, vt non procedat hic casus, quando alij cõiecturis apparere possent, filium prius decessisse: sicut de egregia quadam facti specie interrogans respondit Maria Soc. cuius meminit Socin. in d. l. i. f. i. m. u. l. t. i. s. n. 10. v. l. g. f. i. d. a. d. u. e. r. t. e. q. u. a. d. d. e. r. e. b. d. u. b. Anno 1490. qui fuit annus Iubilii Romæ, ruina potis Sancti Angeli (vt opinor) perierunt quingenti homines plus minus: inter hos perijt pater natura fructus & robustus vna cum filia tredecim annorum naturæ debilis, & cum dubitatum fuisset, an prius pater, vel filia perijisset, respondit Maria Soc. præsumendum fuisse, quod prius decesserit filia illa. Plures enim coniecturæ suadebant, filiam prius decessisse. Prima, quia si fuisset masculus præsumptio fuisset quod tuncquam impubes prius decessisset, vt dicemus infra in sexto casu. Ergo multo magis præsumendum est feminam debiliorem a quoque tantum masculo perijisse ante patrem: cum si masculus fuisset ita perijisset. Secundo erat coniectura, quia puella illa erat sui naturæ debilis: & quæ facili timore & metu, aut etiam leui ictu perire poruit. Tercio erat coniectura, quia pater erat vir fortis & robustus: & qui non ita de facili terri potuit, vel aliquo ictu occidi æque cito ac illa filia. Hanc declarationem probauit & rectè Soc. in d. l. i. f. i. m. u. l. t. i. s. n. 11. v. l. g. f. i. d. a. d. u. e. r. t. e. Et rectè quidem, vt dixi, respondit: quandoquidem leges ipsæ & eorum interpretes, cum dixerunt, præsumi filium puberem superuixisse patri, dixi dixerunt, supposito, quod filius sit in plena illa pubertate, quæ multum virium & roboris habet: & quæ quidam iam validiores effectus sunt, quam

illa, quæ in parte tunc reperitur. Id quod non contingeret in casu Maria Socin.

Quintus est casus, quando agitur t. de superexsistente respectu successione extranei. Hoc casu filius pater & filius simul moriuntur, non præsumitur quod filius pubes superuixerit patri. Ita probat t. e. x. l. ex q. d. o. §. l. i. q. u. i. s. a. u. t. e. m. f. f. a. d. T. r. e. b. e. l. v. b. i. h. u. b. i. l. i. t. u. s. T. i. t. i. o. s. i. s. i. n. e. l. i. b. e. r. i. s. d. e. c. e. s. s. i. t. a. d. m. i. t. t. u. r. a. d. f. i. d. e. i. c. o. m. m. i. s. s. u. m. T. i. t. i. o. & e. i. u. s. l. i. b. e. r. i. s. s. i. m. u. l. m. o. r. t. u. u. s. n. a. u. f. r. a. g. i. o. r. u. i. n. a. v. e. l. a. g. g. r. e. s. s. u. v. e. l. q. u. o. a. l. i. o. m. o. d. o. Q. u. i. a. i. t. V. l. p. i. a. n. n. o. n. e. s. t. v. e. r. i. t. i. m. i. l. e. f. i. l. i. u. m. s. u. p. e. r. u. i. x. i. s. s. e.

Hunc casum in specie probauit Soc. in d. l. qui duos. perierit. n. 7. dum sic inter d. l. §. l. i. q. u. i. s. a. u. t. e. m. & e. u. m. c. o. n. s. i. d. e. r. a. t. u. m. c. u. m. d. l. q. u. i. d. u. o. s. §. c. u. m. b. e. l. l. o. & §. v. l. i. t. i. r. a. t. i. o. h. u. i. u. s. c. a. s. u. s. e. s. t. q. u. i. a. h. i. c. c. e. s. s. a. t. i. l. l. a. h. u. m. a. n. i. t. a. t. e. q. u. a. z. l. o. c. u. m. h. a. b. e. t. q. u. o. d. a. g. i. t. u. r. d. e. f. u. c. c. e. s. s. i. o. n. e. f. i. l. j. i. n. b. o. n. i. s. p. a. t. r. i. s. v. e. l. f. i. l. j. Q. u. i. a. v. t. r. e. f. u. b. i. l. i. t. e. r. S. o. c. i. q. u. o. d. l. i. i. n. c. a. s. u. d. l. §. l. i. q. u. i. s. a. u. t. e. m. f. i. d. e. i. c. o. m. m. i. s. s. u. m. f. u. i. s. s. e. t. r. a. l. i. e. s. t. u. m. a. b. a. c. c. e. n. d. e. n. t. e. p. r. æ. s. u. m. p. t. u. r. e. u. r. f. i. l. i. u. m. s. u. p. e. r. u. i. x. i. s. s. e. q. u. a. & c. o. i. n. c. a. s. u. m. i. l. i. t. a. t. e. e. a. d. e. m. r. a. t. i. o. h. u. m. a. n. i. t. a. t. i. s. N. e. c. h. i. c. r. e. c. i. p. i. e. n. d. a. e. s. t. i. l. l. a. i. n. t. e. r. p. r. e. t. a. t. i. o. B. a. r. t. i. n. d. l. q. u. i. d. p. a. t. e. r. c. u. m. n. o. n. a. d. m. i. t. t. i. t. u. r. S. o. c. & a. p. e. r. t. u. s. c. u. m. r. e. i. j. e. r. i. t. D. i. d. a. c. u. s. m. d. c. e. n. t. u. m. n. 3. v. e. r. b. i. s. e. s. s. e. r. a. t. i. f. i. e. t. i. a. m. e. x. p. l. o. d. e. n. d. a. e. x. p. l. a. n. o. i. l. l. a. L. u. d. o. v. i. c. i. C. h. a. r. o. n. d. a. l. i. b. 2. v. e. r. i. t. i. m. i. l. e. m. i. n. i. u. r. i. s. c. 22. c. u. m. d. i. x. i. t. d. l. §. l. i. q. u. i. s. a. u. t. e. m. l. o. q. u. i. c. a. s. u. p. a. t. e. r. & f. i. l. i. u. s. p. e. r. i. e. r. u. n. t. r. u. i. n. a. v. e. l. n. a. u. f. r. a. g. i. o. i. n. q. u. i. b. u. s. o. b. i. l. u. e. n. t. i. l. e. m. i. m. p. r. e. d. u. l. e. n. t. i. a. m. & t. e. m. e. r. i. t. a. t. e. m. p. r.æ. s. u. m. p. t. u. r. p. r. i. u. s. p. e. r. i. s. s. e. f. i. l. i. u. m. q. u. a. m. p. a. t. r. e. m. Et t. e. x. d. l. §. c. u. m. b. e. l. l. o. a. t. i. C. h. a. r. o. n. d. a. s. l. o. q. u. i. t. u. r. c. u. m. a. m. b. o. i. l. l. i. p. e. r. i. e. r. u. n. t. b. e. l. l. o. i. n. q. u. o. p. l. u. r. i. m. u. m. p. r. o. d. e. s. t. r. o. b. u. r. & a. n. d. a. c. i. a. & i. d. e. o. p. r.æ. s. u. m. p. t. u. r. p. r. i. u. s. m. o. r. t. u. u. s. p. a. t. r. e. t. a. n. q. u. a. m. i. m. b. e. l. l. i. s. E. s. t. f. a. n. e. r. e. i. j. c. i. e. n. d. a. h. a. z. i. n. t. e. r. p. r. e. t. a. t. i. o. q. u. a. n. d. o. q. u. i. d. e. m. r. e. p. u. g. n. a. t. u. r. v. e. r. b. a. l. l. a. g. e. n. e. r. a. l. i. a. d. l. §. l. i. q. u. i. s. a. u. t. e. m. i. b. i. v. e. l. q. u. o. a. l. i. o. m. o. d. o. I. t. e. m. d. l. §. n. o. n. r. e. p. u. g. n. a. t. u. r. v. e. r. b. a. l. l. a. s. p. e. c. i. a. l. i. a. i. b. i. a. g. g. r. e. s. s. u. & l. f. a. n. e. a. g. g. r. e. s. s. i. o. q. u. a. z. a. b. h. o. s. t. e. c. o. n. t. r. a. h. o. s. t. e. m. f. i. t. Et p. r.æ. t. e. r. t. e. r. a. n. o. n. p. l. u. s. a. d. o. l. e. s. c. e. n. t. i. s. f. i. l. j. q. u. a. m. p. a. t. r. i. s. f. i. l. i. u. s. c. o. n. s. i. d. e. r. a. t. i. o. p. o. t. e. s. t. t. e. m. e. r. i. t. u. s. v. e. l. i. m. p. r. e. d. u. l. e. n. t. i. a. i. n. n. a. u. f. r. a. g. i. o. & r. u. i. n. a. & q. u. a. z. c. u. l. e. a. u. e. n. i. u. n. t. i. o. n. e. I. m.ò c. o. n. t. r. a. i. n. b. e. l. l. o. m. a. g. i. s. p. e. n. d. e. n. d. a. e. s. t. n. i. m. i. a. a. d. o. l. e. s. c. e. n. t. i. s. t. e. n. e. r. i. t. u. s. & a. u. d. a. c. i. a. q. u. a. m. m. i. l. i. t. i. s. f. e. n. i. s. q. u. i. v. t. v. e. t. e. r. a. n. u. s. m. a. g. n. a. d. e. x. t. e. r. i. t. a. t. e. & c. x. t. e. m. p. o. r. e. p. e. r. u. g. n. a. t. u. r. a. s. u. s. i. l. l. u. e. n. t. e. s. o. l. e. t. I. d. e. o. q. u. o. d. h. u. i. c. e. x. e. m. p. l. o. d. e. c. l. a. r. a. t. u. r. p. r. u. d. e. n. t. i. l. l. e. i. n. t. e. l. l. e. n. s. f. e. n. e. x. & p. r. o. l. o. f. i. u. s. i. l. l. e. D. a. r. e. s. a. d. o. l. e. s. c. e. n. t. e. s. e. o. i. n. s. i. n. g. u. l. a. r. i. c. e. r. t. a. m. i. n. e. & c. u. i. u. s. m. e. m. o. r. i. e. V. i. r. g. i. n. a. A. r. n. o. d. e. n. t.

Est itaque retinenda illa Soc. Interpretatio quam probat & rex. Quod de pariter. ff. de reb. dubijs. vbi exstat, mater non præsumitur superuixisse filio xxi. puberi, (puberem fuisse exstimate iam nupta esset, & communiter contingebat) ne dotem recuperaret à genero ex stipulatione de ea restituenda concepta. Reliqua, quæ ad interpretationem d. §. l. i. q. u. i. s. a. u. t. e. m. p. e. r. t. i. n. e. n. t. u. r. e. x. p. l. a. n. o. i. l. l. a. m. s. u. p. e. r. i. x. i. s. s. e. & c. i. n. p. r.æ. s. u. m. p. t. u. r. v. b. i. e. g. i. m. u. s. q. u. a. n. d. o. p. a. t. e. r. & f. i. l. i. u. s. e. u. i. u. s. f. i. d. e. n. t. i. a.

Extenditur hic casus, vt procedat etiam quando pater & filius pubes perierunt vna simul ruina, bello, vel naufragio. Nam & hoc in casu cum agatur de succedendo extraneo, vel de re acquirenda ab extraneo, non præsumitur patrem, quamquam fragilioris imbecilliorisque sexus decessisse ante patrem, atque ita patrem esse superuixisse. Ita respondit Ar. in c. o. n. s. o. c. o. l. 3. q. u. i. n. i. n. f. i. c. i. t. u. m. e. s. t. D. i. d. a. c. u. s. i. n. d. c. 7. n. 8. v. e. r. b. i. s. e. s. s. e. r. a. t. i. f. i. e. t. N. o. n. e. n. i. m. (v. t. & a. l. i. a. s. a. d. m. o. v. i. i. m. b. e. c. i. l. l. i. t. a. t. e. s. e. x. u. s. h. a. c. i. n. d. i. s. p. o. s. i. t. u. r. a. n. o. n. c. o. n. s. i. d. e. r. a. t. u. s. h. i. l. i. s. e. s. t.

Sextus est casus, quando f. agitur de superexsistente respectu successione patris, vel alterius cõsistentis: & vna simul ruina, vel naufragio perierunt pater & filius pubes.

Hoc in casu præsumitur, quod prius decesserit ipse filius. Ita Triphonius, in l. qui duos. §. v. l. i. t. i. n. f. i. n. f. f. de reb. dub. cuius verba hæc sunt.

[Quod si impubes cum patre filius perierit, creditur pater superuixisse.]

Et Caius in l. i. f. i. m. u. l. t. i. s. f. f. de reb. dub. Ita respondit.

[Cum filius impubere mater naufragio perijt, priorem filium necrum esse intelligitur.]

Idem censuit Papinian. in l. inter Socin. in p. r. i. n. f. f. de pat. d. o. l. c. u. m. d. i. c. i. t. v. e. r. i. t. i. m. i. l. e. e. s. s. e. q. u. o. d. m. o. r. t. u. u. s. m. a. t. r. e. v. n. a. c. u. m. f. i. l. i. o. a. n. n. i. c. u. l. o. p. r. i. u. s. m. o. r. t. u. u. s. f. i. t. f. i. l. i. u. s. i. l. l. e. a. n. n. i. c. u. l. u. s. Et hanc esse iuris præsumptionem ductam ab ipsa natura, dixit Ios. Andrez. in addit. ad Spec. in l. i. t. d. e. p. r. a. s. i. f. i. d. e. r. e. b. d. u. b. i. s. n. 1. v. e. r. b. i. s. i. n. p. r.æ. d. i. c. i. t. u. m. e. t. a. t. t. e. x. t. u. m. d. l. q. u. i. d. u. o. s. §. c. u. m. b. e. l. l. o. d. e. r. e. b. d. u. b. i. s. Et q. u. o. m. o. d. o. d. i. c. e. m. u. s. E. t. p. r.æ. s. u. m. p. t. u. r. a. n. e. h. a. n. c. i. u. r. i. n. i. n. s. p. e. c. i. e. p. r. o. b. a. t. u. r. D. y. n. & O. l. d. a. d. q. u. o. r. e. f. e. r. & p. r. o. b. a. t. a. l. i. a. i. n. d. p. r. a. s. i. f. f. a. g. n. n. I. d. e. m. a. g. g. r. e. n. d. u. m. S. o. c. i. n. d. l. q. u. i. d. p. a. t. e. r. n. 8. v. e. r. b. i. s. e. s. s. e. r. a. t. i. f. i. e. t. v. l. i. t. i. n. f. i. n. f. f. de reb. dub. H. e. g. o. D. o. n. e. l. i. i. n. d. l. q. u. i. d. u. o. s. §. c. u. m. b. e. l. l. o. & D. i. d. a. c. u. s. C. o. n. s. o. l. 3. v. e. r. b. i. s. e. s. s. e. r. a. t. i. f. i. e. t. n. 7. m. u. l. t. i. s. §. v. e. r. b. i. s. e. s. s. e. r. a. t. i. f. i. e. t. N. a. t. u. r. a. e. n. i. m. i. p. s. i. s. f. u. a. d. e. t. i. m. p. u. b. e. r. e. m. d. e. c. e. s. s. i. s. s. e.